

L'escultor Josep Granyer i Giralt

Sofia Isus Ventura

ADVERTIMENT. La consulta d'aquesta tesi queda condicionada a l'acceptació de les següents condicions d'ús: La difusió d'aquesta tesi per mitjà del servei TDX (www.tdx.cat) ha estat autoritzada pels titulars dels drets de propietat intel·lectual únicament per a usos privats emmarcats en activitats d'investigació i docència. No s'autoritza la seva reproducció amb finalitats de lucre ni la seva difusió i posada a disposició des d'un lloc aliè al servei TDX. No s'autoritza la presentació del seu contingut en una finestra o marc aliè a TDX (framing). Aquesta reserva de drets afecta tant al resum de presentació de la tesi com als seus continguts. En la utilització o cita de parts de la tesi és obligat indicar el nom de la persona autora.

ADVERTENCIA. La consulta de esta tesis queda condicionada a la aceptación de las siguientes condiciones de uso: La difusión de esta tesis por medio del servicio TDR (www.tdx.cat) ha sido autorizada por los titulares de los derechos de propiedad intelectual únicamente para usos privados enmarcados en actividades de investigación y docencia. No se autoriza su reproducción con finalidades de lucro ni su difusión y puesta a disposición desde un sitio ajeno al servicio TDR. No se autoriza la presentación de su contenido en una ventana o marco ajeno a TDR (framing). Esta reserva de derechos afecta tanto al resumen de presentación de la tesis como a sus contenidos. En la utilización o cita de partes de la tesis es obligado indicar el nombre de la persona autora.

WARNING. On having consulted this thesis you're accepting the following use conditions: Spreading this thesis by the TDX (www.tdx.cat) service has been authorized by the titular of the intellectual property rights only for private uses placed in investigation and teaching activities. Reproduction with lucrative aims is not authorized neither its spreading and availability from a site foreign to the TDX service. Introducing its content in a window or frame foreign to the TDX service is not authorized (framing). This rights affect to the presentation summary of the thesis as well as to its contents. In the using or citation of parts of the thesis it's obliged to indicate the name of the author.

L'escultor Josep Granyer i Giralt

SOFIA ISUS VENTURA

Programa de doctorat *Art i pensament* (Bienni 1998-2000)
Departament d'escultura Facultat de Belles Arts. Universitat de Barcelona
Directora de tesi: Alícia Suàrez i Serrano
2011

A la meva mare

Presentació	7
Agraïments	9
Estat de la qüestió.	11
I. Trajectòria vital	
1. Anys de formació	17
2. Activitats Associatives	
2.1. Evolucionistes	27
2.2. Associació d'Escultors	45
2.3. GAI	48
3. Encàrrecs oficials	
3.1. Exposició Internacional Barcelona 1929 i Pavelló d'Artistes Reunits	57
3.2. Plaça Catalunya 1927	61
3.3. Foment de les Arts Decoratives	62
4. 1936-1938	69
5. Les Biennals hispanoamericanes d'art	77
6. 1953. Un any prolífic	87
7. Contacte amb París	93
8. Vinculació amb Tossa	103
9. Granyer i les tertúlies	113
II. L'Obra de Granyer, una obra singular	
1. Granyer i l'Avantguarda	119
2. Incursions al Cubisme	120
3. Experiències Surrealistes	122
4. ArtDecó	124
5. Arrels Noucentistes. Ironia. Postulats clàssics.	129
6. Temàtica religiosa	139
7. Retrats i autoretrats	149
8. L'escultura animalista	153
9. El Dibuix en l'escultor	175
10. El Gravat, vinculació amb La Rosa Vera	183
III. Catàleg raonat de l'obra escultòrica de Josep Granyer	
Nota prèvia	195
Catàleg de l'obra	201
Apèndix. Selecció dibuixos del diari de l'artista (1956-1957)	425
Exposicions	445
Cronologia	449
Bibliografia general i específica	453

Presentació

S'han realitzat alguns estudis breus, perfils biogràfics i catàlegs d'exposicions sobre Josep Granyer al llarg d'aquests darrers anys, incloent-hi un primer intent de creació d'un llibre biogràfic per Montserrat Blanch, fa més de trenta anys, sense arribar a materialitzar-se. Tot i així, no té encara cap anàlisi, monografia ni catalogació rigorosa i en profunditat de la seva obra. Aquesta inexistència és una de les raons que ha impulsat i determinat la conveniència d'efectuar aquest treball.

Aquesta tesi és un primer pas per recuperar, reconstruir i divulgar la figura de Josep Granyer i la seva obra escultòrica i un dels propòsits primordials acostar, descobrir i desvetllar l'interès per la coneixença de la figura d'aquest artista. En aquest sentit, ens ha permès revisar i transitar per un període de la nostra història de l'art català del segle XX i recuperar un espai dins la historiografia en un aspecte com és el de l'escultura. No ha sigut un artista desconegut però ha passat desapercbut i hi ha patit un cert desconeixement de la seva obra.

La producció de Granyer és una obra complexa, extensa i variada, que per la seva magnitud calia acotar i limitar. Així, hem decidit d'excloure de la catalogació l'obra que té com il·lustrador, dibuixant i gravador i abordar una aproximació de Granyer, a partir del fil conductor de la seva obra escultòrica. Un altre motiu per escollir i centrar-me fonamentalment en la seva faceta d'escultor és més personal: ve motivat per la meua activitat com a escultora i per la temàtica que va portar-me a mirar la seva obra animalista, també present en part de la meua creació.

He treballat en dues línies: refer la trajectòria artística i vital de l'artista barceloní i fer el catàleg raonat de l'obra escultòrica. La tesi està dividida en tres blocs. La trajectòria vital, l'obra de Josep Granyer i el catàleg raonat que conforma la tercera part de l'estudi. He adjuntat un apèndix amb una selecció del seu diari il·lustrat, una eina peculiar que ens ha permès reconstruir i accedir a aspectes i consideracions d'un període concret del seu camí artístic i personal. El primer objectiu ha sigut la creació d'un catàleg amb un inventari de més de tres-centes peces escultòriques. El recorregut per tot aquest conjunt d'obres, no només ens ha mostrat l'evolució artística del seu creador, sinó que també ens ha proporcionat una visió global de la dimensió de la producció i una base per construir la monografia. A la segona part hem recollit l'expressió "d'obra singular" que Judit Subirachs apuntava en un article dedicat a l'escultor. Efectivament, Josep Granyer segueix un camí singular i suggerent, amb una trajectòria sovint irregular sense una evolució continuada que transita per terrenys divergents. Hem assenyalat aquí una altra de les aportacions de l'artista barceloní, la seva faceta d'il·lustrador, gravador i dibuixant, que compagina amb l'escultura. A part de l'obra animalista, crítica i irònica, més coneguda i característica de la seva producció, existeix un altre centre d'interès que cal considerar i tenir present: els relleus, molts d'aquests, junt amb d'altres escultures, constitueixen el reflex i el testimoni d'un període i moment que li va tocar viure.

Aquesta obra fecunda, força dispersa, amb notícies parcials i fragmentàries, a vegades imprecises o incertes que ha requerit una feina laboriosa d'indagar, recórrer i resseguir arxius, biblioteques, Galeries d'Art, antiquaris, col·leccionistes,...Un buidatge de monografies, de catàlegs, de volums, de premsa de l'època, de revistes, de diaris, d'opuscles, de correspondència (Nicole Fenosa, Àngel Ferrant, Josep Mullor, Nerina Bacin,...). A més, de persones coneixedores de la meua tasca investigadora m'han aportat informacions d'obres desconegudes o extraviades. Part important del material recollit procedeix d'arxius del país. A Barcelona, arxius com el de l'Institut Amatller d'Art Hispànic, on vaig comptar amb el recull fet per M. Blanch al 1974. L'arxiu Històric de la ciutat de Barcelona per completar informació d'articles de premsa de l'època, el fons de la Biblioteca de Catalunya amb la sorpresa de trobar correspondència de Granyer, el fons documental del Museu Nacional d'Art de Catalunya i l'arxiu històric de la ciutat de Barcelona (casa de l'Ardiaca). També al GRACMON, Grup de Recerca en Història de l'Art i del Disseny Contemporanis i d'altres com el centre de documentació i Recerca de la Fundació Apel·les Fenosa del El Vendrell, l'arxiu Fotogràfic del Cercle Artístic Sant Lluç, el del Reial Cercle artístic o el de l'Ateneu Barcelonès. Alhora arxius com el de Sabadell, que em van permetre acostar a la relació d'amistat i col·laboració entre l'escultor i el poeta Joan Oliver.

D'altra banda, m'he desplaçat a Valladolid, per consultar el fons documental de l'amic escultor Àngel Ferrant situat al Museu del Patio Herreriano. Una font bàsica per la gestació d'aquest estudi, que s'ha hagut de contrastar, ha estat la documentació de la família Granyer Manyà (els contactes epistolars amb l'escultor i amic Àngel Ferrant, els retalls de premsa de l'època, catàlegs, les fotografies d'obres -algunes d'elles és l'únic testimoni de què disposem- i molt especialment el seu dietari il·lustrat amb referències a les seves activitats humanes i artístiques -es conserva a partir de 1955 sense interrupció fins al 1957- en què anotava i dibuixava el seu dia a dia.

Sortosament també hem pogut gaudir del valuós testimoniatge, de les fonts orals, que gentilmente ens han brindat amics, artistes, crítics, (Nerina Bacin, Josep Maria Cadena, Santiago Riera, Nicole Fenosa, Josep Maria Ainaud, Montserrat Blanch, Maria Rosa Cendrós, Octavi Sarsanedes,...) que varen conèixer i relacionar-se amb l'escultor i que ens han ajudat a apropar-nos a episodis al seu perfil personal i artístic. També ha estat decisiu poder accedir al fons epistolar i documental de la família Pla, cedit generosament per Nerina Bacin, vídua de Jaume Pla.

A tall de conclusió, aquest estudi té com propòsit omplir un buit historiogràfic dins l'estudi general de l'escultura catalana. Una de les aportacions és la d'intentar obrir i donar a conèixer el ventall de l'obra escultòrica i la biografia de Josep Granyer fins ara fragmentària. Aquesta recerca és un apropament des de l'òptica d'una historiadora però també d'una escultora. Donada l'envergadura de la producció artística de Granyer no és una publicació definitiva sinó un punt de partida que deixem oberta a futurs estudis i investigacions sobre Josep Granyer.

Agraïments

En primer lloc el meu agraïment a Montserrat Manyà vídua del fill de Josep Granyer, Francesc, a qui malauradament només vaig poder entrevistar una vegada), que va confiar en mi i va posar a la meva disposició el fons documental i patrimonial de l'arxiu de la família. Agraïco igualment l'ajuda de Montserrat Blanch que m'ha lliurat i cedit el valuós i notable material de què disposava a l'Institut Amatller d'Art Hispànic de Barcelona, amb la recopilació de fotografies i material documental que va recollir per un inici de monografia.

Cal agrair en tot moment la disponibilitat, amabilitat, i entusiasme que ha sabut transmetre la directora de tesi Alícia Suárez. També pels seus consells que m'han permès simplificar, fer més planer i resoldre els obstacles i dificultats que m'he anat trobant en aquesta llarga aventura.

El meu agraïment s'estén a personatges del món de la cultura, famílies il·lustres i col·leccionistes (Josep M. Ainaud de Lasarte, M. Blanch, Josep M. Cadena, F. Carulla, J. Capdevila, M. R. Cendrós, M. Doñate, N. Fenosa, J. Garganté, S. Imbert, J. Mercadé, J. Mullor, S. Oliver, W. Peters, A. Puig, Nerina de Pla, S. Riera Tuèbols, A. Tort, J. Uriach,...) constitueixen un document únic i han permès fotografiar les obres i disposar dels seus fons de consulta.

He de fer un esment especial al meu professor d'escultura Josep Salvador i Jassans que em va ajudar, entre d'altres aspectes, en la recerca de la troballa del tema i va ser qui va encoratjar.

D'altra banda el meu agraïment a Judit Sendra, a Roser Ral, Ramón Parés, Eduard Cabré, Jose Fernández, a Montserrat Duran,... Tampoc hauria estat possible si no hagués pogut comptar amb la meua família, i dono les gràcies a tots els qui heu fet que aquesta idea fos una realitat!

Estat de la qüestió

Com s'ha apuntat, no existeix fins ara, cap monografia, catalogació ni estudi aprofundit de l'obra escultòrica de Josep Granyer. El que més s'acosta és un catàleg important que aplega més de cent obres (de les més de tres cents existents) i que va sorgir com a resultat de la mostra comissariada per Daniel Giralt Miracle a la Fontana d'Or de Girona al 2005, crític que ja als anys vuitanta havia realitzat algun article sobre l'obra escultòrica de Granyer i assenyalava “a Catalunya, és el més prolíx animalier de l'escultura i el dibuix¹”.

Pel que fa a la trajectòria vital de l'escultor cal remarcar el treball rigorós i complet, punts de partida i peces fonamentals que han sigut les aportacions de Montserrat Blanch amb les seves recopilacions cronològiques i biografies exhaustives sobre la vida artística de l'escultor. Es recullen al catàleg *4 Escultors del 99*, Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat de Barcelona de 1979 i a la publicació² arrel de l'ingrés com acadèmic, editat al 1981 per la Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi de Barcelona. Alhora apunta dades rellevants en els pròlegs dels catàlegs que realitza per les exposicions d'*El bestiari de Josep Granyer* de la Sala d'Art Artur Ramon de Barcelona, de 1987 i per l'exposició titulada *T'estimem Picasso, 13 artistes d'avui 1982-1983*.

El gravador Jaume Pla, amic de Granyer, també contribueix de forma excel·lent a la reconstrucció de la biografia de l'escultor amb dades fragmentàries però significatives. Pla en parla de l'escultor en l'estudi biogràfic i crític que encapçala el Volum II de *Les Monografies de La Rosa Vera* i que s'utilitza també pel catàleg de l'exposició de la Galeria Syra d'aquell any, titulat *13 Aiguaforts i 13 escultures de Josep Granyer*. Aquesta mateixa biografia es tornarà a reproduir, amb alguns afegits, a llibres i articles del mateix autor; *Famosos i oblidats (trenta-vuit retrats de primera mà)* editat per La Campana al 1989 i al número 23 de la *Revista de Catalunya* de 1988.

Cal remarcar que Granyer no és una figura sense importància, sinó que es fa esment del seu treball i està considerat per la crítica contemporània del seu temps. Ja des de ben aviat, als anys vint i trenta, des de Catalunya Granyer és present en revistes, diaris especialitzats i en antologies reconegudes de l'època. L'escultor ja apareix al 1928 en l'apèndix del volum II de clàssic llibre d'historiografia de l'art català de Feliu Elies. El mateix any també és fa menció breument, junt amb la reproducció d'un dels seus relleus, a *La Escultura Moderna y Contemporánea*, d'Alexander Heilmeyer i Rafael Benet. Però haurem d'esperar a la 2a. edició augmentada de l'any 1949 per llegir a les seves pàgines una valoració més extensa, remarcable i transcendent sobre l'escultor barceloní. Curiosament, fragments exactes de la valoració que fa Rafael Benet ens arriben traduïts al català anys més tard, des de Mèxic, de la mà del seu fill, Jordi Benet al número de l'abril de 1954 en la revista catalana de l'exili *Pont Blau*, alhora que aporta una anàlisi aguda i sensible de l'obra de Granyer. Veiem doncs, que se'n parla de la seva figura a la *Gasetta de les Arts* (maig 1924), a la *Gasetta de Sitges*³ (juny 1927), on M. A. Cassanyes l'anomena com “el més pur dels nostres escultors”, *El Mundo en Auto* (juny 1925), *D'Ací i D'Allà* (juny 1927), *La Nova Revista* (Octubre 1927), *La Veu de Catalunya* (juny 1929), *Mirador* (octubre 1929), *Art* (1934) o

1 GIRALT MIRACLE, D. *Josep Granyer, escultor*, (cat), Fontana d'Or, Girona, 28-IV / 29-V-2005.

2 BLANCH, M. / GRANYER, J. *Donació d'una escultura retrat de Montserrat Junyent de Granyer. Amb unes paraules de presentació amb motiu del seu ingrés a la Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi, 29-IV-1981*. Feu la contestació Montserrat Blanch.

3 CASSANYES, M. A. *L'amic de les Arts. Gasetta de Sitges*, Any II, núm. 15, Sitges, 30-VI-1927, pàg. 49.

en l'extens article de tres pàgines amb imatges que li dedica Joan Sacs al novembre de 1928 en la revista dirigida per Folch i Torres⁴. Aquest mateix text torna a reproduir-se al gener de 1929, en francès i en castellà, per les Edicions de Joan Merli a *Les Arts Catalanes*. L'any següent a la premsa madrilenya veiem reproduïda una obra seva a *Crónica* com "ejemplos de la nueva escultura catalana" o el descobrim citat per Manuel Abril al 1932 a *Luz* i al 1936 a *Blanco y Negro*. Però és significatiu l'ampli article del crític madrileny Abril acompanyat de cinc reproduccions de les seves escultures a *La Revista las Españas* publicada a la capital espanyola al 1929⁵. Per tant, la seva presència es bastant continuada en el panorama artístic de seu temps, però no només a Catalunya i Madrid. Pel que fa a la premsa estrangera, esporàdicament es farà ressò de l'artista arrel d'algunes de les exposicions on Granyer porta obra. El diari *Le Monde*, al gener de 1959 comenta els gravats exposats en la mostra de París, *Graveurs espagnols contemporains*, "atteignent un burlesque de vieilles fables avec leurs rondes de taureaux debout" o també apareixen articles al 1963 a *Midi Libre*, on adverteixen de l'entrada d'una obra al Museu Hycinthe-Rigaud de Perpignan. Encara que si remuntem anys enrere, al 1933 de resultes de l'exposició *Art Català Modern* celebrada a Amsterdam, ja trobem articles de premsa on se'l cita (*De Groene Amsterdam, De Maasbode, De Kunst* o *de Telegraaf*).

En el camp internacional cal esmentar com a significatiu la publicació a París del llibre *Les Bronzes animaliers, de l'antiquité à nos jours*, de l'any 1986. Dins del gran ventall d'èpoques i artistes que inclou al volum, Granyer és un dels tres únics escultors que l'autor ressenya en el capítol dedicat a l'escultura espanyola d'animals. També a França, un any després de la seva mort, la Galérie des Beaux Arts de Bordeaux analitza dues de les seves obres en profunditat en el catàleg *50 ans d'Art Espagnol 1880-1936*.

No hem d'oblidar la presència d'obres de Granyer en catàlegs de caràcter històric com el seriós i d'envergadura editat fora de Catalunya i presentat a Madrid per Josefina Alix Trueba i Jaime Brihuega, *Escultura Española 1900-1936*. Alix veu "muy interesante faceta en Granyer, fundamentalmente realizada en bajorrelieves en la cual desarrolló aspectos más decididamente vanguardistas" i afegeix sobre un dels seus relleus "el sorprendente Autorretrato cubista, una de las escasas muestras de cubismo en nuestro país"⁶. Menys destacat apareix l'artista en l'exposició conjunta entre Madrid i Barcelona i amb el resultat de la publicació del catàleg *Barcelona-Madrid 1898-1998. Sintónies i distàncies*⁷ de l'any 1997. A Barcelona mostres com *L'Avantguarda de l'Escultura Catalana* al Centre d'Art Santa Mònica a l'octubre de 1989 o *El Noucentisme. Un projecte de modernitat* de l'any 1995 generen catàlegs on també es dedica atenció a la seva obra.

D'altra banda, però, la seva obra ha estat poc coneguda i valorada posteriorment a la seva mort i se l'ha deixat una mica de banda. Al diccionari Larouse-Planeta, en l'Enciclopèdia Danae o en l'*Antologia Española de Arte Contemporáneo* de Cesareo Rodríguez-Aguilera, per mostrar alguns dels exemples, no hi és present Si és citat en manuals i en estudis generals de referència com el diccionari Ràfols, tant en la primera edició com en la segona edició ampliada. Cirici, en *L'art català contemporani* puntualment anomena a l'artista en relació a esdeveniments concrets. De manuals publicats a Madrid, Gaya Nuño en *Escultura Española Contemporánea* del 1975, fa referència breument als seus relleus i Marín Medina a

4 SACS, Joan, "Josep Granyer Giralt", *Gasetta de les Arts*, Barcelona, núm. 3, IX-1928, pàg. 16-20.

5 ABRIL, Manuel. "El escultor Granyer", *Revista de las Españas*, Madrid, Año IV, núm. 29-30, I / II-1929.

6 DIVERSOS AUTORS. *Escultura Española 1900-1936*, (cat), Palacio de Velázquez, Parque del Retiro, Ministerio de Cultura, Dirección General de Bellas Artes y Archivos, Madrid, 23-V / 22-VII- 1985, pàg. 67.

7 DIVERSOS AUTORS. *Barcelona-Madrid 1898-1998. Sintónies i distàncies*, (cat), CCCB, Barcelona i Circulo de Bellas Artes, Madrid 1997.

La Escultura Española Contemporánea (1800-1978) Historia y evaluación crítica del 1978, li dedicarà gairebé el mateix espai que a la resta d'escultors catalans (Marès, Rebull, Fenosa, Jou, Monjo...). Anys més tard, al 1994 el *Diccionario de Pintores y Escultores Españoles del siglo XX* de Forum Artis, repeteix paraules exactes de José Marín Medina, gairebé una còpia, afegint alguna dada més de la biografia de Granyer. Alhora, dins la historiografia artística catalana més recent, autors com Francesc Fontbona o Francesc Miralles ajuden a fer present i a completar la figura de l'escultor. També els catàlegs recents sorgits d'exposicions individuals sobre Josep Granyer, com el 2006 de la Fundació Fenosa on Javier Arnaldo dóna una revisió lúcida i intel·ligent de la trajectòria de l'escultor. Per contra, de l'any anterior, el catàleg de l'exposició individual que se li dedica a la Sala Dalmau de Barcelona al novembre de 2007 es limita a reproduir fragments del text de Montserrat Blanch a l'Acadèmia de Belles Arts. Tot i així ajuden a fer present la seva figura.

També se li dediquen articles a la revista catalana *Serra d'Or* signats, l'un per Alexandre Cirici (encara que confon dos dels encàrrecs de pessebres que rep Granyer) i, l'altre, per Judit Subirachs (molt més profund i acurat, amb motiu del centenari del seu naixement) i on acaba lamentant "que una aportació artística tan singular sigui tan desconeguda del gran públic". Igualment valuosa és la crítica d'art amb aportacions detallades i precises com la del crític Josep Maria Cadena, doncs, coneixia a Granyer i compartia regularment una de les tertúlies a les quals Granyer assistia. Al 1999 els patrons de la Fundació Rafael Benet en el centenari de l'escultor, li encarreguen un text per la seva revista. No era el primer article, l'autor signant ja havia fet la primera ressenya al 1970 des de les pàgines de *La Vanguardia*. Així mateix, un altre dels joves tertulians de la Syra, Jaume Carbonell, recentment traspassat, li brinda, quan encara vivia Granyer, un article minuciós a un *Bulletí* publicat per La Caixa.

Cal remarcar una sèrie d'errors que s'han anat repetint. Una confusió existent encara en cronologies recents fan referència a l'estada d'en Granyer pel taller d'Enric Casanoves⁸. Ignoro les fonts que ho avalen, és de suposar que Granyer supervisava les biografies que li escrivien. En tot cas, els mots que al 1981 emprà Montserrat Blanch en la cronologia de presentació de l'ingrés de Josep Granyer a la Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi de Barcelona són: "1915 a 1917 - Amb Apel·les Fenosa treballa al taller d'escultura industrial de Josep Casanoves, escultor que treballava a la Sagrada Família". Aquest aclariment i puntualització⁹, ja al 1962 Jaume Pla l'adverteix "...que no era pas el nostre gran escultor". D'altres incorreccions les trobem a l'octubre de 1947 per Edicions Destino al publicar l'edició en castellà del llibre de Josep Pla, *Vida de Manolo* (traducció de *Manolo vist per ell mateix*, La Mirada, Sabadell, 1928) i incloure cinc escultures de pessebre realitzades per Josep Granyer però atribuïdes a Manolo Hugué. Aquesta confusió en l'autoria de les obres, de nou es repeteix al 1972 amb una segona peça (titulada *Pastorcillo*) reproduïda al llibre *Poesías Manolo Hugué (1872-1945)*¹⁰ i que s'exhibeix en l'exposició *Manolo, presencias de nuestro tiempo* organitzada per la Galeria René Metras de Barcelona. Sobre aquest error, el mateix any, és fa ressò *La Vanguardia*¹¹ amb la divulgació d'una carta del fill de l'escultor i l'any següent, fent referència a aquesta qüestió, tres articles més apareixen a *El Correo*

8 "por el taller de Enrique Casanovas pasaron en sus juveniles tiempos José Viladomat, José Grañé,...". COR- TÈS I VIDAL, Joan. *Setenta anys de vida artística barcelonina*. Barcelona, Selecta, 1980, pàg. 71.

9 "...va entrar al taller d'un escultor que es deia Josep Casanoves...L'obra d'aquest altre Casanoves no podia ser més aplicada-en el sentit d'art aplicat". PLA, Jaume. *Les Monografies de la Rosa Vera*, Edicions de La Rosa Vera, Vol. II, Barcelona, 1962, pàg. 5.

10 BLANCH, M. CORREDOR MATHEOS, J. i KAHNWEILER, D. H. *Poesías Manolo Hugué (1872-1945)*, Barcelona, Saturno, 1972, pàg. 109.

11 GRANYER, Francesc. "Figuritas de un pessebre", *La Vanguardia*, Barcelona, 24-XII-1972, pàg. 32.

*Catalán*¹² comentant aquesta errada.

Granyer, al llarg de la seva trajectòria va coincidir i va col·laborar amb altres artistes, alguns d'aquests contactes tindran notables conseqüències. Així, el seu nom s'apunta en monografies, catàlegs i llibres diversos. El trobem en un dels catàlegs d'una exposició d'en Xavier Nogués¹³, amb qui havia treballat als anys 1929, 1933 i 1935. També amb en Jaume Pla i amb la seva Editorial La Rosa Vera, intervé en nombroses publicacions, com és cas del catàleg del 1985 d'*Els 98 gravadors de la Rosa Vera*, exposició organitzada per l'Ajuntament de Barcelona i celebrada al Palau de la Virreina o *La gravure espagnole contemporaine, les Collections des éditions de La Rosa Vera*, del Museu Paul Dupuy de Toulouse. Significativa i profitosa també la relació amb entitats com el Foment de les Arts Decoratives. El voluminós llibre, compendi dels més de 100 anys d'història de l'agrupació, *FAD. Més d'un segle d'arquitectura, disseny i creativitat: millorant les nostres vides*, del 2005 assenyalava, algunes de les intervencions de Granyer amb l'Associació, però en fa omissió d'altres de remarcables com la placa que realitza pel seu President Santiago Marco o de la realització de més d'un centenar de figures del *Gran Pessebre de la Llum i de les Mutacions* que organitza el Fad.

De la polivalència artística que Granyer desenvolupa (gravat, dibuix, escultura,...) cal afegir la seva faceta d'il·lustrador, ben prolífic en els darrers anys. Les seves il·lustracions les trobem amb més d'una dotzena de llibres; *Llibre de les bèsties* de Ramon Llull (1947), *El Misántropo* de Molière, *Rob Roy* i *Ivanhoe* de Walter Scott (1971), les il·lustracions per *Història de Catalunya* de Ferran Soldevila (1967) o *Història de Jaume el Conqueridor* de M. Novell (1973), entre moltes altres.

La crítica i l'historiografia en general el considera i el valora com animalista "El seu concepte càustic, maliciós, que troba en la personificació de les bèsties...la seva expressió més personal"¹⁴ segons Fontbona i tendeix a posar èmfasi en el seu caràcter irònic, "curiosament orientat cap a les bèsties, l'acompanyava en un aspecte irònic" segons Cirici. Molt sovint figura prop del noucentisme "añade una cualidad noucentista: la de la perfección"¹⁵, de l'art decó "podemos rastrear una influencia art-decó" en paraules de Josefina Àlix, surrealisme "la seva particular fantasia suscitada pels surrealistes" comenta Blanch, del cubisme "estètica cubista" segons Miquel Garcia. També destaca com un "espléndido dibujante" segons José Marín Medina. Però potser podem acabar amb les paraules de Feliu Elies "una originalitat rara i atractiva".

12 VILANOVA, Santiago. "Los `Manolo Hugué' falsificados", *El Correo Catalán*, Barcelona, 2-XI-1973, pàg. 23, VILANOVA, Santiago. "El pastorcillo', otra escultura que fue atribuida a `Manolo'", *El Correo Catalán*, Barcelona, 3-XI-1973, pàg. 21. VILANOVA, Santiago. "Los `Manolo Hugué' falsificados", *El Correo Catalán*, Barcelona, 4-XI-1973, pàg. 31.

13 ESPRIU, Salvador. *Sobre Xavier Nogués i la seva circumstància*, Ed. 62, Barcelona, 1982, pàg. 107.

14 FONTBONA, Francesc. *4 Escultors del 99*, Caixa d'Estalvis i Mont de la Pietat, Barcelona, III / IV-1979, pàg. 6.

15 MIRALLES, F. "El bestiario como método de trabajo", *La Vanguardia*, Barcelona, 8-XII-1987, pàg. 41.

I. TRAJECTORIA VITAL

1. Anys de formació

1.1. Entorn familiar

“Per haver nascut al barri de la Mercè, d’aquesta ciutat de Barcelona, i tenir els meus pares un petit comerç amb botiga oberta, al carrer on va transcórrer gran part de la meva vida, em permeté amb el temps, amb caminades corregudes, segons m’anava fent gran, d’anar eixamplant el coneixement del meu barri i els demés veïns, entre els quals, aviat el de Llotja va ser un dels preferits¹”.

És el propi Granyer qui, en aquest valuós text autobiogràfic en la seva presentació en motiu de l’ingrés a l’Acadèmia, el dia 29 d’abril de 1981, descriu l’ambient de la seva infantesa al voltant de la Llotja.

El 4 de desembre de 1899² neix Josep Grañé³ i Giralt al carrer Gignàs número 6 de la ciutat Comtal. Fill d’Antònia i Josep, propietaris d’una petita carboneria del mateix barri.

En una entrevista posterior Josep Granyer respon a la pregunta Granyer o Grañé?:

1 GRANYER, Josep. *Donació d’una escultura retrat de Montserrat Junyent de Granyer*, Paraules de presentació amb motiu del seu ingrés a l’Acadèmia, Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi, Barcelona, 29-IV-1981, pàg.7.

2 El mateix any que Espanya acabarà perdent els territoris de Cuba, Puerto Rico i Filipines als Estats Units. També neix el pintor, gravador i bibliòfil Ramon de Capmany, els poetes i escriptors Joan Oliver, Rossend LLates i Joan-Francesc Vidal Jové, el pintor Joan Serra, el president de la Generalitat de Catalunya a l’exili, des de 1954 fins a la restauració de la Generalitat el 1980, Josep Tarradellas o el pintor, crític d’art i historiador de l’art català Rafael Benet, el fotògraf francès Brassai (Gyula Halász), escriptors com l’argentí Jorge Luis Borges i el nord-americà Ernest Hemingway, el director de cinema britànic Alfred Hitchcock o la marxant d’art Juana Mordó, amb qui als anys cinquanta Granyer estableix relació.

3 “Sr. Grañé conocido por Granyer en los medios artísticos”, Angel Ferrant, Madrid, 2-VII-1957. J.M. Cadena escriu: “hace unos años me contaba el escultor Josep Granyer: citado por “Joan Sacs” en la primera de sus crónicas de arte como ejemplo del progreso catalán, decidió escribir su apellido con “ny”, ya que así lo ortografiaba Feliu Elías”. CADENA, J. M. “50 años de la Gran “Revista de Catalunya”, *Diario de Barcelona*, Barcelona, 21-VII-1974. Tot i que ja apareix un any abans de l’article de Sacs el cognom de l’escultor com Granyer en un l’extens reportatge que Cassanyes li dedica en la *Gasetta de Sitges* l’abril de 1927 i també figura sota la fotografia que publica *La Nova Revista* en el número 10 d’aquell mateix any. En el qüestionari Ràfols llegim: “Nom: Josep Grañer Giralt, Nom artístic: Josep Granyer”. IAAH.

J. Granyer. Circa 1921. AFG.

“Grañé, Josep Grañé i Giralt. La confusión arranca de cuando “Apa”, Feliu Elies Bracons, comentó mi primera exposición. Él escribió mi apellido con grafía catalana y a mí, acaso buscando alguna personalidad, me pareció bien y adopté esta nueva forma de apellido como propia⁴”.

Inicia els estudis primaris a l'escola municipal del carrer Ciutat, però de seguida el matriculen en una altra escola situada al carrer Milans. L'ambient de la infantesa de Granyer transcorregué al barri de la Mercè de Barcelona que, a poc a poc, patiria els canvis que suposarien la reorganització i obertura de la Via Laietana, anomenada llavors “Gran Via A”. Una de les operacions urbanístiques més característiques d'aquest període, on es reformarà el barri antic de la ciutat, es connectarà el port amb la ciutat nova i la revalorarà⁵. El mateix Granyer ho comenta amb aquestes paraules:

“...els edificis escollits per obrir una via, la qual un cop acabada coneixem per Via Laietana. L'ambient ciutadà, almenys en el que jo em movia, era un comentari constant de conversa sobre els edificis, si eren vells o nous, si havien d'anar a terra o no hi havien d'anar. Així mateix aturant-me a contemplar els dibuixants i pintors que entre enderroc, tràfec de carros, pols, soroll exageraven el moment i per molt temps esperaven el naixement de la Via Laietana. Com artistes feien la seva feina amb notes de color i apunts de dibuix, testimonis de la transformació de l'escenari i de l'element humà que el poblaven, tan divers i pintoresc, que durant el moment de produir-se i per molt temps va ésser conegut amb el nom de “la Reforma⁶”.

La vocació artística de Josep Granyer va ser molt primerenca. Ja des de ben jove Granyer demostra interès pel vessant artístic. A l'edat de dotze anys manifesta als seus progenitors el desig de ser artista, sense trobar cap

4 MAISTERRA, PASCUAL. “Josep Granyer y su zoo surrealista”. *La Vanguardia*, Barcelona 26-III-1970, pàg. 35.

5 SOLÀ-MORALES, Ignasi. *L'Exposició Internacional de Barcelona 1914-1929: Arquitectura i ciutat*, Barcelona, Fira de Barcelona, 1985, pàg. 22.

6 GRANYER, Josep. Op. cit., pàg. 8.

objecció per part dels seus pares a la decisió del fill⁷, perquè aleshores es considerava ésser artista un ofici més. No hem d'oblidar el paper que jugava el dibuix com eina que obria les portes a la major part d'ocupacions en el Noucentisme i en els darrers reductes del Modernisme. Granyer ho relatarà així:

“Però havia arribat el moment de deixar l'escola i posar-se a treballar, d'escollir un ofici a gust i apropiat en cada cas, per assegurar un bon pervindre als ex-escolars, tot fet amb la més bona intenció d'aquest món. A partir d'aquí va sonar la paraula artista a la meva família, començant per les amistats, seguit per algun familiar i acceptat tot seguit pels meus pares, ja que, com en el meu cas, altres nois insistien en dibuixar fora de l'escola i a més a més dels treballs escolars. Eren considerats com a possibles artistes, ja que aquesta època no era rar que en les converses familiars i tertúlies amistoses es comentessin històries i anècdotes d'artistes més o menys verídiques però sempre pintoresques. Així, doncs, a partir d'aquí, després de sospesar els pros i els contres va ser considerat que el meu ofici seria ser artista. Remarco ofici perquè, pels meus pares, deixar l'escola i aprendre un ofici era la continuïtat de les millors condicions possibles per encarar-se a la vida, fet un home de profit. No era un cas singular ni original. Crec que era, més o menys, com enfocaven el pervindre dels fills, en aquell moment, les classes menestrals⁸”.

1.2. Taller de Labarta

A la família descobrim antecedents en el camp creatiu. Per una banda, l'artista Lluís Labarta i Grañé⁹, cosí del pare de l'escultor. Serà el primer contacte que tindrà l'escultor amb un artista. Per l'altra, l'ambient existent entorn a la barberia de l'oncle de Granyer freqüentat per diversos artistes com l'Emili Vilanova, entre d'altres.

És el propi Josep Granyer qui descriu aquest moment:

⁷ Segons informació de Montserrat Manyà, nora de l'escultor, Josep Granyer tenia un germà que es deia Ramon, i dues filles a qui va ajudar en moments crítics, però que no tenen cap relació amb la seva vida artística.

⁸ GRANYER, Josep. Op. cit., pàg. 8

⁹ Lluís Labarta i Grané (1852-1924), remarcable professor d'indumentària a l'Institut de Teatre, il·lustrador, pintor, dibuixant i figurista.

“Però, on s’aprèn l’ofici d’artista? En reunió familiar algú va recordar (jo personalment no en tenia cap noció ni notícia) que tenien un parent que precisament n’era d’artista, i bastant famós. Va arribar el dia de desvetllar l’incògnita; conèixer un artista, el parent artista. I em va ser presentat molt respectuosament i familiar en Lluís, ja que així era conegut dels meus pares. Em va impressionar molt la coneixença de Don Lluís, doncs, era no menys que el Sr. Lluís Labarta. Repeteixo que D. Lluís Labarta va ser el primer artista que vaig conèixer i d’aquí es pot dir que deriva tota la meua vida d’artista. Després de rebrem molt afectuosament i amb simpatia em va recomanar al seu fill, ja que ell es considerava vell i s’havia retirat, però em recomanà especialment que primer de tot em matriculés a les classes de dibuix de Llotja. Així ho vaig fer, presentant-me al seu fill que familiarment anomenaven Paco. Aquest Paco familiar no era altre que Francesc Labarta i Peanes, artista pintor de cavallet, decorador, il·lustrador, en fi res li era estrany en el camp de dibuix i decoració. Professor de Dibuix, primer auxiliar i després de terme també ho fou de l’Escola Municipal d’Arts i Oficis del Districte V, en fi, també era pedagog¹⁰”.

Del 1913 al 1918, amb l’edat de 14 anys i fins els dinou anys s’incorpora com ajudant al taller de Francesc Labarta, fill de Lluís Labarta. Francesc Labarta (1883-1963), va ser pintor, dibuixant i pedagog, un dels fundadors de *Les Arts i els Artistes* i col·laborador, amb nombroses il·lustracions editorials en algunes publicacions humorístiques i satíriques, com la revista *Papitu*, *Cuca Fera*, *L’Esquella de la Torratxa*,... sota el pseudònim “Lata”. No és casualitat que l’abril de l’any 1917 trobem un dibuix de Granyer, malgrat que sense signar, a la revista *Cuca Fera*. El fet que Granyer pogués formar-se vora el mestre Labarta a l’Escola Municipal de les Arts i Oficis del districte V i en l’Escola de Belles Arts i Arts i Oficis Artístics de Barcelona o en el seu propi taller li proporcionen una font d’aprenentatge remarcable. Una carta enviada per Granyer, el 6 de juny de 1981 a Enric Jardí arran de l’article publicat en el diari *Avui* del 24 de maig de 1981, fa al·lusió a aquesta mateixa etapa d’aprenent amb el seu primer mestre:

“Vaig anar a treballar al taller d’en Francesc Labarta com a aprenent. Això va ser l’any 1913. Ésser aprenent en aquell moment volia dir: escombrar, anar a cercar càntirs d’aigua,

10 GRANYER, Josep. Op. cit., pàg. 9.

comprar materials de treball i de boca, si convenia passejar i rentar els gossets, fer algunes diligències per a la família, -esposa, pares, fills, etc. – del patró, en aquest cas el senyor Labarta, i naturalment, anar a buscar i tornar feines. Ah! I això sense rebre ni cinc cèntims, ni al dia, ni a la setmana, ni a l'any¹¹”.

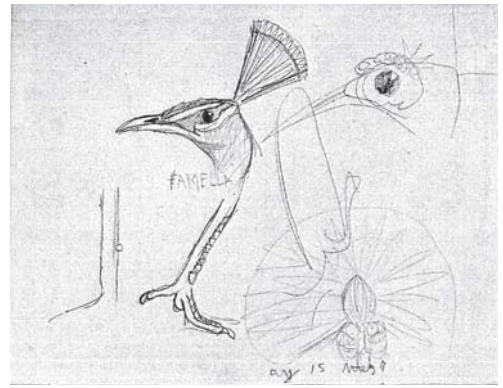
1.3. Formació oficial

Granyer inicia la seva carrera artística quan tenia 14 anys anant als matins a l'Escola de Belles Arts i Arts i Oficis Artístics de Barcelona, llavors ubicada en el vell palau del parc que havia servit per a l'Exposició del 1888 i que al mateix temps allotjava el Museu d'Art Modern de la ciutat. En aquell moment, a l'escola, el pare de Picasso, J. Ruíz Blasco, era professor el dibuix, Urgell de paisatge i Labarta hi estava d'auxiliar. Allà Granyer coincidirà amb Joan Serra, Ernest Enguiu, Eduard Vergéz o al caricaturista Roca. A la tarda, de 19h a 21h, rebia classes a l'Escola Municipal d'Art i Oficis¹² en el número 3 del carrer Om, entre Arc del Triomf i Nou de la Rambla, en ple districte cinquè, arteria vibrant en aquells moments. En aquest període entra en contacte amb Joan Cortès i Vidal (1898-1969), Alfred Sisquella (1900-1964), Josep Viladomat (1899-1989), Antoni Canadell, Oscar Lena, Antoni Torradell, Pere Pruna (1904-1977), o l'amic Apel·les Fenosa (1899-1988). L'amistat d'alguns dels seus companys d'aquesta primera etapa de formació acadèmica l'acompanyaran al llarg de la seva vida, malgrat algunes interrupcions. El director de l'Escola Municipal, en aquell moment, era l'arquitecte Francesc Julià i Serrahima. A més a més de Francesc Labarta impartirà classes de dibuix Josep Pey¹³ (il·lustrador de revistes com *Hojas Selectas* o *D'Ací i D'Allà*, a qui Granyer “recorda, amb gran simpatia i amb reconeixement alhora, pels sòlids fonaments de dibuix que li ensenyà¹⁴”.

11 GRANYER i Giralt, Josep. Carta dirigida a Enric Jardí, 6-VI-1981, arran de l'article publicat en el diari *Avui* del 24 de maig del 1981 “Granyer a l'Acadèmia” firmat per Jardí.
12 *Apel·les Fenosa: catalogue raisonné de l'oeuvre sculpté*, Polígrafa, Barcelona, 2002, pàg. 524.

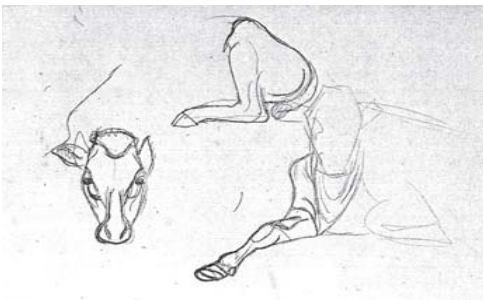
13 Josep Pey i Farriol (1875-1956), amb el pintor Sebastià Junyent, es presentà al 1896 a l'Exposició de Belles Arts on van obtenir el premi extraordinari de l'Acadèmia Provincial de Belles Arts. Sebastià Junyent i Sans (1865-1908), pintor i il·lustrador modernista, serà anys més tard el sogre de Josep Granyer al casar-se amb la seva filla, Montserrat Junyer i Quinquer.

14 BLANCH, Montserrat. Paraules de presentació amb motiu del ingrés a l'Acadèmia de Josep Granyer, *Donació d'una escultura retrat de Montserrat Junyent de Granyer*. Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi Barcelona, 29-IV- 1981, pàg. 12.

Estudis de l'anatomia d'animals de Josep Granyer realitzats al Parc Zoològic de Barcelona. 1915. IAAH.

“Com que a més jo pretenia ser artista, el senyor Labarta em va aconsellar primer de tot d’aprendre dibuix, i , com que ell n’ensenyava, me n’ensenyaria, prèvia matrícula a Llotja a una classe que ell donava com auxiliar, junt amb un altre company. Els dos a les ordres del professor, senyor J. Ruiz Blasco, pare del famós P. R. Picasso. Aquestes classes es donaven a una sucursal de Llotja situada al Parc de la Ciutadella, al matí de 11h a 13h. El senyor Labarta també era professor municipal de l’Escola d’Arts i Oficis del districte V, en aquell moment situada al carrer de l’Om, on les classes es donaven al vespre de 19h a 21h. M’hi vaig matricular, també, i vaig anar simultàniament, durant alguns cursos, al matí al parc i al vespre al carrer de l’Om. De manera que en les diferents escoles i horaris vaig conèixer i tractar diversos condeixebles i em va permetre de posar-los en contacte personal i de convertir-me, inicialment, en un enllaç d’alguns d’ells. Amb el temps al coincidir en grup en algun lloc, públic o privat, ens coneixíem entre nosaltres com “la colla”¹⁵”.

Estudis de l’anatomia d’animals realitzats al Parc Zoològic de Barcelona. IAAH.

En el transcurs de 1915 a 1917 treballa també, d’aprenent junt amb Apel·les Fenosa en l’estudi d’un escultor, Josep Casanoves (artesà que treballava a la Sagrada Família), un taller d’escultura industrial destinat a la fabricació de la decoració en guix de rellotges on es limitava a polir, treure rebaves dels guixos o fer algun retoc. Significatiu en aquest taller foren les deliberacions sobre matèria artística, converses que més o menys intenses, van configurar unes tardes molt càlides i constituïren un gruix de records que l’acompanyaren en la seva vida¹⁶.

Dels anys 1924 a 1926 assistirà també a classes de gravat i d’història de l’art que es donaven a l’Ateneu Polythecnicum, al carrer Alt de Sant Pere¹⁷. Hi ha un document conservat a

15 GRANYER i Giralt, Josep. Carta dirigida a Enric Jardí, 6-VI-1981, arrel de l’article publicat en el diari *Avui* del 24-V-1981. “Granyer a l’Acadèmia” firmat per Jardí.

16 Són paraules del propi Granyer les que relaten aquest episodi: “*Fenosa y yo trabajamos en un taller de retocadores de yeso; es decir, una vez quitado el molde, limábamos las rebabas y tapábamos los agujeros*”. PERMANYER, Luis. “Apel·les Fenosa, escultor i poeta”, *La Vanguardia*, Barcelona, 13-XII-1972, pàg. 49, PERMANYER, Lluís. *Los años difíciles*, Lumen, Barcelona, 1975, pàg. 51, PLA, Jaume. *13 aiguaforts i 13 escultures de Josep Granyer*, Barcelona, Les Edicions de la Rosa Vera, 1962, pàg. 5 i Apel·les Fenosa: *catalogue raisonné de l’oeuvre sculpté*, Polígrafa, Barcelona, 2002, pàg. 525.

17 A l’IAAH hi trobem un certificat del Consell Directiu de l’Ateneu Polythecnicum de l’assistència a les classes de Josep Granyer.

l'Institut Amatller d'Art Hispànic de 1931 on Labarta certifica, per sol·licitud de Granyer, les dates, llocs i els estudis impartits per l'escultor al costat seu. Diu que va fer estada a Madrid "para perfeccionar sus estudios" no en tenim cap més constància de l'estada a la capital, tret de l'etapa posterior quan realitza el servei militar entre Cartagena i Madrid.

"A petición del interesado Dn José Grañe. Hago constar; Que, desde su edad de catorce a los diez y nueve años, estuvo a mi lado para educarse en el ejercicio del dibujo, siendo al mismo tiempo mi discípulo en la Escuela de Arte y Oficios del distrito V y en la Escuela de Bellas Artes y Artes y Oficios Artísticos de Barcelona, trasladandose luego el interesado a Madrid, para perfeccionar sus estudios, y más tarde, ingresó de nuevo en mi estudio, colaborando en los trabajos de pintura decorativa que en aquellos días me estaban confiados, en cuya colaboración, mereció siempre, la más distinguida consideración, por sus buenos deseos, y sus inmejorables servicios".

15 de diciembre de 1931.

Tanmateix existeix una carta que confirma que Granyer va continuar col·laborant en projectes després dels dinou anys amb en Labarta :

"Apreciat Pep, tinc un dibuixet per donar-te a fer, si pasas [sic] un moment de 8 a 9 per l'Escola et donaré el borrador, procura que que sigui quan més aviat millor. Records als teus familiars, atentament, Labarta. Barcelona 12 febrer [sic] 1927".

IAAH, Barcelona.

Cal remarcar, en els anys d'aquesta primera etapa d'aprenentatge de l'artista, dos aspectes importants per al seu desenvolupament posterior. D'una banda, la iniciació en la disciplina del dibuix que podrà conrear en les estimulants i peculiars lliçons de Labarta, a l'Escola Llotja, i que alimentarà amb múltiples visites al Parc Zoològic, producte de les quals seran els nombrosos apunts a llapis d'estudis de

l'anatomia i moviment d'animals¹⁸. Una pràctica que tindrà un paper essencial i marcarà - a parer nostre - alguns dels aspectes de la seva obra escultòrica, en particular el gust pel tema dels animals, motiu que ocupa i defineix bona part de la producció de Granyer. També cal parar esment a la consolidació de l'amistat, el contacte establert amb els diversos companys d'estudi fruit d'aquests anys de formació, amb alguns d'ells aquest lligam es transformarà en una ferma amistat que tindrà continuïtat i fins i tot podrà formalitzar-se en la formació d'alguna associació o grup en un futur pròxim (els Evolucionistes, Les Arts i els Artistes, el GAI ...).

Així, la tècnica i la pràctica del dibuix i l'escultura a l'Escola de Belles Arts i Arts i Oficis Artístics de Barcelona, a l'escola Municipal i als tallers anaven formant al nostre home, tot en un principi, reduït en un espai concret, el barri de la Llotja. Ja en el discurs de presentació amb motiu del seu ingrés a la Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi, Granyer comenta "*la meva preocupació ha estat com podria fer entendre de quina manera l'Acadèmia estava lligada a la meua vida, tant com a artista com a ciutadà de Barcelona*"¹⁹

18 BLANCH, Montserrat. Paraules de presentació amb motiu del ingrés a l'Acadèmia de Josep Granyer, *Donació d'una escultura retrat de Montserrat Junyent de Granyer*. Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi Barcelona, 29-IV-1981, pàg. 14. L'IAAH de Barcelona conserva fotografies dels dibuixos a llapis d'aquesta època.

19 GRANYER, Josep. Op. cit., pàg. 7.

2. ACTIVITATS ASSOCIATIVES

2. Activitats Associatives

2.1. Evolucionistes

2.1.1. Situació en el temps

Al 1917 un grup d'amics escultors i pintors, molts deixebles del mestre Francesc Labarta formen el grup dels evolucionistes. Per Joan Abelló¹ els Evolucionistes van ser l'agrupació artística que va aglutinar, sota la seva denominació, els artistes més brillants de la generació del 1917². Són anys de canvis en la vida política, artística i cultural no només de Catalunya, sinó també de l'Estat Espanyol i Europa. A l'agost de l'any 1917 mor Enric Prat de la Riba que havia donat una empenta a Catalunya en l'àmbit cultural i polític i Josep Puig i Cadafalch el succeeix a la Presidència de la Mancomunitat seguit d'un període d'instabilitat.

A Barcelona, es publica el *Diccionari Ortogràfic* de Pompeu Fabra, l'escultor Manolo Hugué fa la seva primera exposició individual a les Galeries Laietanes, també exposa Joaquim Torres Garcia a les Galeries Dalmau allunyant-se de l'estètica noucentista. La Gran Exposició d'Art Francès, que en paraules de Fontbona havia posat Barcelona en una temporal situació de capitalitat artística internacional³ i que havia estat sol·licitada un any abans per artistes catalans a *La Veu de Catalunya*. Apareixen les revistes *Troços*, amb Josep Maria Junoy com a director, també la revista dadaïsta *391* de Francis Picabia o *Un Enemic del Poble*, dirigida per Joan Salvat Papasseit, subtítolada "Full de suversió espiritual" i editada a Reus entre els anys 1918-1920. Serà de l'article del novembre de Torres Garcia, "Art Evolució" d'aquell any d'on agafaren el nom del grup els Evolucionistes. Viladomat en una entrevista deia:

"Para la palabra `Evolucionistas´ nos inspiramos en un fascículo que Torres García, el pintor uruguayo, publicó en italiano bajo el título de "Arte-Evoluzione". Nos pareció esta denominación una puerta abierta para todos los caminos que pensábamos que se impondrían a través de los años. Una denominación

1 ABELLÓ JUANPERE, Joan. *Joan Rebull. Años 20 y 30*, (cat), Madrid, MNCARS, 30-IX / 19-I-2004, pàg. 21.

2 Francesc Fontbona aglutina sota el terme Generació del 17 els grups dels Evolucionistes, l'Agrupació Courbert, el Nou Ambient i l'Associació d'Artistes Catalans. Terme establert per Fontbona a *Paisatgisme a Catalunya*, Destino, Barcelona, 1979.

3 FONTBONA, Francesc. *Josép Mompou*, Mediterrània, Barcelona, 2000, pàg. 45.

Fotografia de Pablo Picasso i col·laboradors amb el teló d'escena de *Parade*, 1917.

que, además de resultar eufórica y de no comprometer a nada, podía servir tanto en 1917 como diez, veinte, treinta o cuarenta años después⁴”

És també el moment que s'estrena al Liceu de Barcelona⁵, amb escenografies de Picasso, text de Jean Cocteau i música d'Erik Satie, el Ballet “Parade” de la companyia de Ballets Russos de Serge Diaghilév (1872-1929) donant un nou gir al concepte de la dansa.

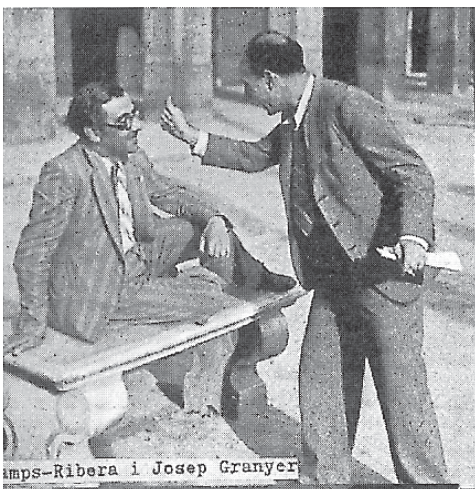
2. 1. 2. Integrants de grup

A la primera exposició dels Evolucionistes participen com a pintors Ernest Enguiu (1892-1919), Antoni Canadell, Joan Cortès (1898-1969), Alfred Sisquella (1900-1964), Eduard Vergéz, Apel·les Fenosa (1899-1988), Joan Serra (1899-1970), Francesc Elies (1892-1991) i l'escultor Josep Viladomat (1899-1989). Francesc Elies en fou el president i el poeta Millàs Raurell el secretari, més tard substituït per Just Cabot. Granyer, tot i no figurar a la primera mostra del març del 1918 estava molt relacionat amb aquest grup. El mateix Granyer en una carta enviada a Enric Jardí comunica:

“fundarem el “Saló dels Evolucionistes” del qual vaig formar part sempre com a soci fundador, fins que va ser absorbit pel de “Les Arts i els Artistes”, per continuar en aquesta associació fins a la seva desaparició⁶”.

però en canvi al 1978 dirà a una entrevista:

“tanto como el fundador de los Evolucionistas no me considero. Lo que ocurrió es que yo iba por las mañanas a las clases que daba Labarta en la Lonja y por las tardes acudía a sus clases en la Escuela que tenía en la calle del Olmo. Entonces puse en contacto a mis compañeros de uno y otro centro y de ese grupo surgió el Salón. Fuimos Joan Serra, Pep Sisquella,

Fotografia de Camps-Ribera i Granyer, *Art*, Barcelona, Vol. II, núm.1, X-1934.

4 LLADÓ, Josep María. *Tele-eXpres*, Barcelona, 10-V-1966.
5 “L'espectacle indignà al conservador públic habitual del Liceu. Els Evolucionistes des del darrer pis aplaudieren de cor intentant acallar la irada incompressió”. CARBONELL, J. “Un escultor ‘Josep Granyer’”, *Butlletí, Revista de l'associació del personal de La Caixa*, núm. 137, Barcelona, VI-1982.

6 GRANYER, Josep, Barcelona, 6 de juny 1981. Carta de l'escultor dirigida a Enric Jardí arrel de l'article publicat en el diari *Avui* del 24-V-1981 “Granyer a l'Acadèmia” signat pel crític.

Antoni Canadell, Apel·les Fenosa, Rebull, Farré y algunos más. De cualquier manera hubiera surgido porque estaba en el ambiente⁷”.

Molt aviat s’incorporen “otros con quienes había habido siempre gran amistad y coincidencia en simpatías y adersiones⁸”. A l’exposició del grup dels Evolucionistes següent exposen Joan Rebull (1899-1981), Julián Castedo, Josep Mompou (1888-1968) o Francesc Flor. Cortès opinarà⁹ de Francesc Flor:

“no formaba parte del grupo; figuraba en la sala de los ‘evolucionistas’ en calidad de invitado, pues aunque muy diferente su estética de la general de los compañeros, éstos le consideraban como al excelente artista que era¹⁰”.

Molt apreciat pels amics evolucionistes serà Just Cabot, molt amic de Cortès. En Jaume Passarell dirà:

“venia a ésser el mentor de la colla que formaven en Cortès, en Sisquella, en Viladomat, en Granyer, en Roca, en Moneny, en Flo [sic], i d’altres...era de tots ells el que sabia més coses i a més a fons. Posseïa una cultura enorme i un esperit agudíssim. Era un home d’una vàlua excepcional”.

Diversos joves artistes, entre ells també poetes i intel·lectuals seran els que s’aniran incorporant al grup com Just Cabot, Enric Moneny, Ramon de Capmany, Jaume Guàrdia, Rafael Llimona, Lluís Ferrer, E. Bosch-Roger, Francesc Camps-Ribera, Josep Maria Prous, Francesc Domingo, Pere Créixams... Josep Maria de Segarra comentarà de Just Cabot:

“perteneció a un grupo de juventud muy joven que se llamaba de “Los evolucionistas” la mayoría de ellos

7 MAISTERRA, Pascual. “José Granyer y su zoo surrealista”, *La Vanguardia*, Barcelona, 26-III-1978, pàg. 35.

8 CORTÈS I VIDAL, Joan. *Setenta anys de vida artística barcelonina*, Selecta, Barcelona, 1980, pàg. 122 (*Destino*, 6-VI-1956) i recollit després per GARCIA, Josep Miquel. *Els Evolucionistes*, Parsifal, Barcelona, 2004, pàg. 95.

9 CORTÈS I VIDAL, Joan. Op. cit., pàg. 123.

10 GARCIA, Josep Miquel. *Els Evolucionistes*, Parsifal, Barcelona, 2004, pàg. 101(PASSARELL, Jaume. *Homes i coses de la Barcelona d’abans*, Pòrtic, Barcelona, 1974). En una carta del 22-X-1921 que Joan Cortès escriu a Granyer i conservada a l’IAAH de Barcelona comenta: “En Cabot (savi) està al meu costat i em dona records per a tu”.

Rebull, Montserrat, Merli, Camps-Ribera, Granyer, Bosch Roger, Gausachs, Cortès. Circa 1929, Montjuic, AFG.

atravesaban la época del servicio militar; eran pintores o escultores, o aficionados a las artes. De aquellos casi niños, que empezaban a manifestarse, han salido, con el tiempo, ilustres nombres en plena madurez¹¹”.

2. 1. 3. *Característiques del grup:*

Plantegen una resposta “desde postulados de vanguardia a las pautas estéticas del Noucentismo”. Más que una ruptura vol ser una superació del noucentisme. Cortès també manifestarà:

“Lo que veían en su alrededor, no era, en realidad, muy estimulante para sus aficiones. El sector que asumía una determinada calidad intelectual y artística era de una prosopopeya y un envaramiento insufribles...que resultaba muy poco seductor para un temperamento inquieto y afanoso de libertad como era, en su conjunto, el de los componentes del grupo¹²”.

Admiren al pintor francès Cézanne, arrel de la *l'Exposition d'Art Français* inaugurada el 23 d'abril de 1917, en el Palau de Belles Arts de Barcelona, coneixen directament nombroses obres seves i dels artistes de les principals tendències del segle XX (Bonnard, Manet, Cézanne,...i escultors com Joseph Bernard, François Pompon, August Rodin, Despiau o inclús el relleu en bronze que exposa Renoir). En parlar Joan Perucho sobre el pintor Alfred Sisquella comenta la impressió produïda als joves artistes arran de l'exposició esmentada:

“Fue tremendo el efecto que en su receptividad causara la maravillosa Exposición de Arte Francés celebrada en Barcelona en 1917 la cual fue para él, como para sus compañeros, la revelación de todo un mundo de sensibilidad que hasta entonces sólo habían presentido. Por primera vez veían directamente obras de Courbet, Renoir, Cézanne, Manet, Monet, Sisley, Pissarro, Toulouse-Lautrec, Gauguin, etc. Fue aquel un acontecimiento que pesó de enorme manera en nuestro ambiente. Como es natural, se encuentra totalmente desconocido por los electrizados escritores actuales

11 SAGARRA de José María. “Just Cabot”, *La Vanguardia*, Barcelona, 12-III-1961, pàg. 11.

12 CORTÈS I VIDAL, Joan. Op. cit., pàg. 119 i GARCIA, Josep Miquel. Op. cit., pàg. 90.

de la Historia del arte contemporáneo catalán¹³”.

Eren els «fills de l'arroyo», els trinxeraires, amb caràcter més “espontani i directe de llurs obres, havien de guanyar-se un lloc a pols, partint de zero”¹⁴. “Mas improvisados y de la calle” comentava el propi Granyer a Santos Torroella quan compara el seu grup amb l'Agrupació Courbert¹⁵, “més especulatiu” i “fills de pis”¹⁶. Els evolucionistes, la majoria sorgits del mestre Labarta, mentre que els segons l'integren en part alumnes del mestre Francesc d'A. Galí. El model de “referència plàstica” a nivell local, per Garcia, era l'Agrupació de “Les Arts i els Artistas” on s'integren al 1926 (Xavier Nogués, Manuel Humbert, Ricard Canals,...). Reneguen de corporacions, com l'Agrupació d'aquarel·listes de Catalunya o l'Asociación artística y literaria. Llegeixen la revista editada per Santiago Segura¹⁷, *Revista Nova*, on troben escrits del filòsof que els protegia, Francesc Pujols¹⁸, qui els farà la presentació de la seva primera exposició pública o els articles firmats per Joan Sacs, pseudònim de Feliu Elies dedicats al cubisme (núm. 35 al 41 de 1916). Freqüenten la Sala Dalmau, el Teatre Còmic, el Refectorium, la Plaça del Teatre, el Lyon d'Or, que Granyer immortalitza en el relleu intítulat *La Penya del Lion* (1925). Llocs de reunió amb llargues converses on es reflexionava i teoritzava sobre les noves tendències de l'art i els artistes. Es movien pel districte cinquè de Barcelona, entre el Paral·lel i la Rambla on hi havia una gran vitalitat nocturna. També en els tallers organitzaven tertúlies i concerts com a l'antic magatzem de l'emmotllador Albert Lena, al tercer pis del carrer de la

DINAR A J. CAGAT PER ELS DEL PASSAT "LION D'OR"

21 VI-1965

13 PERUCHO, Juan. “Alfredo Sisquella”, *Destino*, Barcelona, núm. 1414, 12-IX-1964, pàg. 52 i recollit després per CORTÈS I VIDAL, Joan. Op. cit., pàg. 239.

14 FONTBONA, Francesc. *4 Escultors del 99*, Caixa d'Estalvis i Mont de la Pietat, Barcelona, III / IV-1979, pàg. 6.

15 Creada el mateix any que els Evolucionistes i impulsada per Josep Llorens Artigas. Es dissolt al 1919 i molts dels seus components (Rafael Benet, Francesc Domingo, E. C. Ricard, Josep Obiols...) s'integren a Les Arts i els Artistes.

16 SANTOS TORROELLA. “El “Noucentisme” y los años veinte”, *El Noticiero Universal*, Barcelona, 5-XI-1974.

17 Santiago Segura (1879-1918) en la seva mort des de les pàgines de Vell i Nou llegim “el més gran, el més desinteressat amic de l'art català... inoblidable mecenes... gran i noble protector de les arts catalanes que el destí separà tan prematurament de nosaltres.” “En memòria d'en Santiago Segura”, *Vell i Nou*, Barcelona, Any V, Núm. 100, 1-XI-1919, pàg. 364.

18 Francesc Pujols (1882-1962) escriptor i filòsof, un dels fundadors i secretari de Les Arts i els Artistes, col·laborador en *Revista Nova*, *Papito*,...

Guàrdia número 1¹⁹. Un altre estudi per on també es reunien els evolucionistes ens ho comenta un dels testimonis presencials d'aquests moments en un article de 1936. En la crònica que dedica al pintor Julián Castedo, Joan Cortès²⁰ diu:

“cap allà 1920, Castedo llogà un taller al carrer de Sant Benet, vora el mercat de Gràcia. Un taller no pas massa sumptuós...en aquell taller concorrien aquells evolucionistes que hem vist, després, com avançaven i com el seu talent donava magnífica col·laboració a les seves promeses. Serra i Sisquella eren els que treballaven més. Els escultors Viladomat, Granyer, Rebull i Fenosa, Just Cabot, que llavors es dedicava de ple al seu esport més estimat-la lectura-els pintors Mompou, Pruna, Canadell, Végez, el vidrier Elies, i molts d'altres, entre els quals el que signa aquestes ratlles. Castedo era evolucionista també; ell era el vincle més ferm de l'un a l'altre i ell era per a tots exemple de seny i cordialitat”.

El crític, escriptor i periodista Sebastià Gasch (1897-1980), anys després recorda als evolucionistes amb les següents paraules:

“este grupito era popularísimo en las Ramblas. Deambulaba a paso cansino y con aire retador, y llamaba la atención de los transeúntes por su desaliño en el que se veía un gesto de independencia y de rebeldía al lado, quizá, de la comodidad de prescindir de las enfadosas obligaciones de la higiene y de las complejas tiranías de la coquetería²¹”.

També Josep Pla recorda aquesta etapa :

“ ...este grupo que todas las personas de mi tiempo o de más edad recuerdan paseando por las Ramblas

19 GARRRUT, Josep Maria. “Notes biogràfiques”, *Setenta anys de vida artística barcelonina*, Selecta, Barcelona, 1980, pàg. 10, MIRALLES, Francesc. *L'època de les avantguardes 1917-1970*, Vol. VIII (d'*Història de l'Art Català*), Edicions 62, Barcelona, 1983, pàg. 22 . Segons Miquel Garcia en el llibre *Els Evolucionistes* (pàg. 18) serà en el taller d'Enguui, el major en edat del grup i el primer en tenir estudi on s'organitza la primera mostra privada del grup.

20 CORTÈS I VIDAL, Joan. “Julián Castedo”, *Mirador*, Vol. VIII, núm. 367, Barcelona, 27-II-1936, pàg. 8.

21 GASCH, Sebastián, “José Mompou en el recuerdo”, *Destino*, Barcelona, Año XXXI, núm. 1608, 27-VII-1968, pàg. 34.

o perpetrando juveniles fechorías con atuendo indescritible de bohemia mugrienta, irrisoria y gloriosa impertinencia. El grupo tiene un palo donde cuelga el banderín de enganche- que es Cortés- y una gárgola caída de las nubes y que se confunde con la misma tierra- que es Serra²²".

2.1.4. Exposicions dels Evolucionistes

Al 9 de març del 1918 a la seu de la Sala Dalmau de Portaferrissa Francesc Pujols presentarà la primera exposició²³ pública dels evolucionistes. No vendran cap obra. Sense presència expositiva encara de Granyer²⁴. No exposarà amb ells fins a l'Exposició de Primavera, i ja que es troba fent de soldat de marina a Madrid, hauran d'ésser els seus companys qui li enviïn un relleu a l'exhibició.

Al **1923** es concedeix al grup dels Evolucionistes una sala pròpia al Palau de la Indústria en aconseguir cinc anys de trajectòria de l'agrupació, antiguitat necessària que exigia la normativa de les Exposicions Municipals d'Art de Barcelona, per assignar un espai a una associació. En aquells moments la major part dels artistes intervenen en la mostra a través d'una agrupació. Eren exposicions anuals inaugurades l'any 1918, on participaven la majoria d'artistes del nostre país i aquell any seria el darrer que se celebraria. Malgrat havien anat minvant gradualment en quantitat, les obres exhibides arriben a ser quatre-centes vuitanta. Granyer participa mitjançant l'associació dels Evolucionistes amb dos relleus en guix que no podem especificar davant la falta gairebé absoluta de documentació²⁵. Serà la seva primera participació (que de moment se li coneix) en una mostra pública oficial. Tenim un fragment d'una carta enviada a Enric Jardí on l'escultor parla d'aquesta exhibició:

22 PLA, José. *El pintor Juan Serra*, Edimar, Barcelona, 1951.

23 T.R.S. "Primera del 'Saló dels Evolucionistes', *Vell i Nou*, Barcelona, Any IV, núm. 64, 1-IV-1918, pàg. 135.

24 Malgrat els evolucionistes no van presentar cap obra de Granyer al Saló de Tardor de 1921, doncs esperaven portar-les a l'Exposició de Primavera i "anar-hi a fer un bon paper", Cortès li comenta fil per randa la citada exposició, fins hi tot adjunta un croquis on dibuixa un plànol amb la situació i nom dels expositors, també situa els de "Nou Ambient" i els de "Les Arts i els Artistes". Carta enviada per Joan Cortès a Josep Granyer, Barcelona, 7 gener 1922. IAAH.

25 Segons *Exposició d'Art. Catàleg oficial*, Barcelona, 1923, pàg. 51, els relleus tenien número 343 i 344 i es citaven com "Relleu primer (guix) i Relleu (íd)."

Josep Granyer, al servei militar a Madrid, Circa 1921/1923. AFG.

“Els meus amics i companys van fer que fos present, amb part de la meua obra, a l’Exposició Municipal de Belles de l’any 1923, segons consta catàleg, mentre jo passava dos anys a Madrid fent el soldat²⁶”.

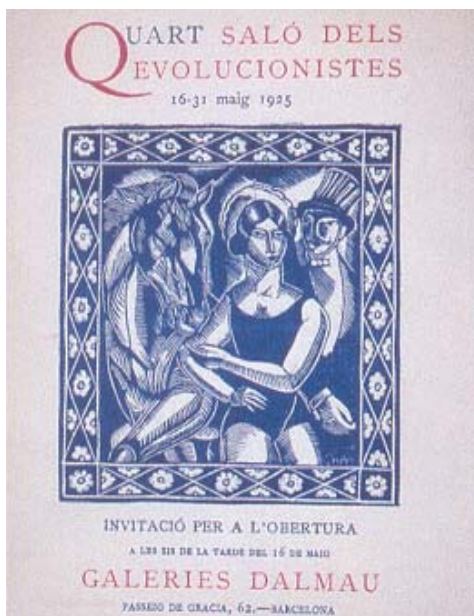
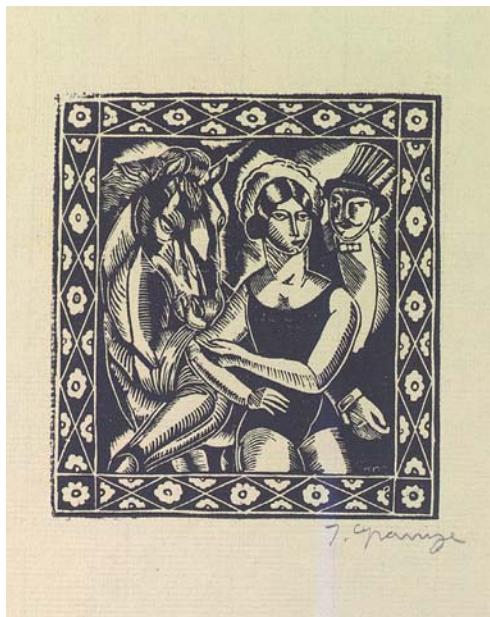
El dia 1 de maig de **1924** Granyer torna a exposar amb els Evolucionistes a la nova seu de les Galeries Dalmau de Passeig de Gràcia 62, que a finals de 1923 havia deixat enrere el petit local del carrer de la Portaferrissa número 18. Serà el III Saló dels Evolucionistes, també hi participen els pintors Antoni Canadell, Julià Castedo, Josep Serra i Ramón de Capmany. Cortès abandona el grup definitivament com a pintor, tampoc hi assisteixen Sisquella ni Viladomat, en canvi Josep Mompou serà l’artista amb major nombre d’obres presentades. Els escultors que acompanyen Granyer foren Joan Rebull i Apel·les Fenosa, per ell serà la primera vegada que mostra obra amb els evolucionistes. Tret dels pintors Josep Mompou i Joan Serra, Rafael Benet²⁷ farà un balanç negatiu, “fluixeta”, de la mostra des de les pàgines de *La Veu de Catalunya*.

Novament a les Galeries Dalmau, del 16 al 31 de maig de **1925** es celebrarà el IV Saló dels Evolucionistes, la darrera que exposaren amb aquest nom. Granyer hi presenta una figura²⁸ i el relleu *La pena del lion* que es reproduirà el mes següent a la revista mensual *El mundo en Auto*²⁹.

En una entrevista feta per Josep Maria Lladó Viladomat comenta:

“Trabajábamos de firme, pero llevábamos una vida bohemia. Nos gustaba mucho hablar, reír, divertirnos. Teníamos una tertulia memorable en el Lyon d’Or³⁰”.

A la portada del díptic de la citada mostra apareixia un

Portada del díptic de l’exposició del IV Saló dels Evolucionistes. Xilografia de Josep Granyer. 1925.

26 GRANYER Josep, Barcelona, 6 de juny 1981. Carta de l’escultor dirigida al crític Enric Jardí, arrel de l’article publicat en el diari *Avui* del 24-V-1981 “Granyer a l’Acadèmia”.

27 BENET, Rafael, “III Saló dels Evolucionistes”, *La Veu de Catalunya*, Barcelona, 13-V-1924, pàg. 4.

28 Desconeixem quina peça era, l’única informació coneguda és: “exposa una figurina d’home plena de gràcia i d’instint escultòric”, “El IV Saló dels Evolucionistes”, *Gasetta de les Arts*, Barcelona, Vol. II, núm. 26, 1-VI-1925, pàg.7.

29 *El mundo en auto*, Barcelona, Vol. II, núm.15, VI-1925, pàg.144.

30 LLADÓ, Josep Maria. *Tele-Expres*, Barcelona, 10-V-1966.

xilografia signada Grañe. Els artistes que participen seran els mateixos que l'any anterior menys Fenosa, afegint-s'hi un dels primers components, Viladomat i dues noves incorporacions, els pintors Jaume Guàrdia i Enric Momeny (1903-1973).

L'acolliment de la *Gasete de les Arts* va ser prou bona: "Felicitem els Evolucionistes en aquest IV Saló. El seu grup és una promesa d'avenir, i el seu present és el goig de veure que hi ha a Catalunya una joventut seriosa i digna i esforçadament ocupada en la seva formació artística...i els bons artistes es fan d'aquesta fusta³¹".

2.1.5. Fusió amb Les Arts i els Artistes

A poc a poc el grup dels Evolucionistes es va desfent i la major part dels seus components s'integren en altres associacions, la majoria d'ells en Les Arts i els Artistes³². Així, Granyer juntament amb els evolucionistes Rebull, Viladomat, Castedo, Capmany, Guàrdia, Mompou i Serra s'incorporen en aquesta associació³³. Les Arts la formaven en aquell moment els artistes Benet, Colom, Domingo³⁴, Obiols, Togores, Ricart i Clarà. Tot i que es conserva un document signat per Xavier Nogués de l'agost del 1926 on escriu: "Ara la llista d'inserits a LES ARTS I ELS ARTISTES ha quedat augmentada amb la majoria dels que formaven la dissolta societat anomenada dels EVOLUCIONISTES³⁵", aquesta fusió es fa evident en l'exposició que fan plegats tots ells el 18 de febrer de 1928 a les Galeries Laietanes sota el nom de *Les Arts i els Artistes*.

Aquell mateix any, al novembre, Feliu Elies sota el pseudònim

Montserrat, Camps-Ribera, Ferrant, Merli, Gausachs, Granyer, Cortès, Bosch Roger i Rebull. Circa Montjuïc, 1929. AFG. Barcelona.

31 "El IV Saló dels Evolucionistes", *Gasete de les Arts*, núm. 26. Op. cit., pàg.7.

32 Entitat fundada al 1910 i formada per el filòsof Francesc Pujols (1882-1962), Ivo Pascual (1883-1949), Pau Gargallo (1881-1934), Enric Casanoves (1882- 1948), entre d'altres. Francesc Fontbona dirà: "*Els homes de Les Arts i els Artistes eren com una legió d'honor integrada pels definidors de l'ortodòxia del catalanisme artístic modern, i pels qui aquells definidors havien consentit deixar-se acompanyar per ells*". FONTBONA, Francesc. *Josep Mompou*, Mediterrània, Barcelona, 2000, pàg. 98.

33 A l'IAAH de Barcelona trobem alguns documents de 1926 i 1927 de les convocatòries que *Les Arts i els Artistes* envia a Granyer. Així, s'anuncien reunions per l'elecció de la Junta directiva i la constitució de l'entitat (12-VIII-1926), sopars, inscripcions a les Galeries Laietanes,...

34 Francesc Domingo (1893-1974) pintor i membre de l'Agrupació Courbet. Van ser veïns durant anys amb en Granyer al carrer Lincoln de Barcelona. La Pinacoteca de Barcelona exposa un retrat del pintor Domingo realitzat per Josep Granyer al 1953.

35 Document de l'Institut Amatller d'Art Hispànic, 12-VIII-1926, Barcelona.

J. Granyer, Circa Montjuïc, 1929. AFG.

de Joan Sacs,³⁶ li dedica un article extens i monogràfic amb cinc reproduccions al nostre artista en el número 3 de *La Gasetta de les Arts*. El redactor hi veu la sinceritat i “la ingenuïtat artística de l’art en les peces de Granyer”. El denomina primitiu, que “lluïta sincerament amb les enormes dificultats tècniques” diferenciant-lo de primitivista, “que plagia la forma de l’art primitiu³⁷”.

1928 és també l’any de l’aparició d’un apèndix del volum II de *L’Escultura Catalana moderna* del mateix autor de la *Gasetta de les Arts*, on titlla les peces de Granyer “d’arcaïtzant i infantilista” amb un art “intensament escultòric, d’una potent voluntat d’expressió voluminista³⁸”. A l’Institut Amatller d’Art Hispànic es conserva una carta sense datar de Feliu Elies a Josep Granyer que el fa sabedor de la comesa:

“tinc el gust de fer-vos saber que l’Editorial Barcino, m’ha encarregat la redacció d’una Història de l’Escultura Catalana Moderna, la qual serà pulcrament editada i formarà un volum il·lustrat de l’extensa Enciclopèdia Catalana”.

Veiem que Granyer comença a tenir força presència a la premsa artística. Però cal tenir present que Feliu Elies, pseudònim de Joan Sacs, era el germà de Francesc Elies i Bracons, amic de Granyer, també del grup dels evolucionistes i molt sovint anomenat en diverses cartes d’amics i que al 1920 havia marxat a Manises per dedicar-se a la ceràmica i esmalt. Molts del integrants del grup havien fet estades a París, Rebull s’hi instal·larà del 1926 fins el 1930 o Granyer, que una vegada finalitzats els encàrrecs de l’exposició del 29 resta nou mesos a la capital francesa, altres en canvi començaven a fer la seva trajectòria més individualitzada.

36 Feliu Elies i Bracons (1878-1948) crític i historiador de l’art, pintor, caricaturista i escriptor. Signa les crítiques periòdiques i els textos de creació sota el pseudònim de Joan Sacs i les caricatures com “Apa”. Col·labora en la *Cuca Fera* (on Granyer havia publicat un dibuix al 1917), *L’Esquella de la Torratxa*, *Picarol*, *Papito*, *Vell i Nou*, *D’Ací i d’Allà*, *Mirador* i funda *Revista Nova*. Al preguntar-li Domènec de Bellmunt al 1939 quina de les tres personalitats s’adeia més amb el seu caràcter li contestà: “Admès el misteri de la meua laica Trinitat us diré que tots tres tenen el mateix valor i que l’un no pot separar-se de l’altre, car quan Feliu Elies escriu alguna cosa, Joan Sacs en fa mentalment la crítica i l’Apa, les il·lustracions. Però la veritat pura, és que cap dels tres personatges no em sedueix, perquè són fills de les necessitats materials de la vida. El primer escriu per força; el segon, crítica per obligació professional, i el tercer fa dibuixos polítics per guanyar-se la vida. Si jo pogués, només faria pintura.” DOMÈNEC DE BELLMUNT, *Anecdòtari inèdit de cinquanta anys de periodisme català*, Col·lecció El Pilar d’Almenara, Barcelona, 1978, pàg. 115.

37 SACS, Joan, “Josep Granyer i Giral”, *Gasetta de les Arts*, Barcelona, Any I, núm. 3, XI-1928, pàg. 20.

38 FELIU, Elias. *L’Escultura Catalana moderna*, Barcino, Barcelona, 1928, pàg. 238 i 239.

Dos anys més tard, al novembre de **1930** exposarien, també sota el nom de Les Arts i els Artistes³⁹. Granyer no apareix gaire afavorit en la crítica que Màrius Gifreda li dedica al *Mirador*⁴⁰. Així, els Evolucionistes després del període de diàspora de la vida pública del grup com a tal, fins i tot amb l'annexió anterior amb Les Arts i els Artistes tornen a reagrupar-se al **1931**, per mostrar una nova exposició integrant nous artistes i augmentant el nombre de participants, però ara sense formar part de “Les Arts i els Artistes”. Amb paraules de Benet : “Tant els « Courbet » com els « Evolucionistes » mai no es trobaren ben encaixats dintre « Les Arts i els Artistes ». I finalment, ha esdevingut el que era fatal. Elements dels antics “Courbet” i dels “Evolucionistes”, s’han tornat a despendre de Les Arts i els Artistes” per a reconstruir un Saló més afí amb llur època”. Per Benet un dels elements separadors era Cèzanne, “Les Arts” venien a ésser l'impressionisme sense Cèzanne, mentre que les altres dues entitats no es podien entendre sense el fet estètic produït a Aix de la Provença⁴¹”.

2.1.6. Exposició a la Sala Parés

A finals del mes de febrer de 1931 Joan A. Maragall organitza a la Sala Parés El Saló dels Evolucionistes després de la reorganització, cada artista participa amb una sola obra, el nombre de pintors arriba a catorze (Bosch-Roger, Benet, Camps-Ribera, Canadell, Capmany, Castedo, Créixams, Domingo, Guàrdia, Humbert, Llimona, Mompou, Serra i Sisquella) en Francesc Elies exposa com a decorador i els escultors seran cinc, Ferrant, Viladomat, Fenosa, Rebull i Granyer que presenta la figura femenina del vano (27.1.4), Benet comentava amb les següents paraules la peça: “forta encara dintre la gràcia; viva encara dintre una estilització més sentida que volguda⁴²”.

Referent a la mateixa mostra Joan Anton Maragall en *Història de la Sala Parés* parla d’una certa “despersonalització” i poca

Dona del vano, bronze, 35 x 11 x 12 cm.
1927. Col. Museu Deu. El Vendrell.

39 A l'IAAH es conserven documents de reunions d'aquesta època. Així, per exemple: “*Distingit company...Ara la llista d'inserits a Les Arts i els Artistes ha quedat augmentada amb la majoria dels que formaven la dissolta societat anomenada dels Evolucionistes...esperant que no deixareu de concorre-hi per a que la exposició tingui la importància que es mereix*”. Barcelona, 12-VIII-1926.

40 GIFREDA, Màrius.“Les Arts i els Artistes”, *Mirador*, Barcelona, Any II, núm. 98, 13-XI-1930, pàg. 7.

41 BENET, Rafael, “El primer saló dels evolucionistes després de la reorganització I”, *La Veu de Catalunya*, Barcelona, 13-III-1931, pàg. 5.

42 BENET, Rafael, “El primer saló dels evolucionistes després de la reorganització II”, *La Veu de Catalunya*, Barcelona, 14-III-1931, pàg. 5.

acollida del públic “ no hi havia curiositat a descobrir res de nou en aquell Saló, que era simplement el desig de ressuscitar un propòsit de tretze anys endarrere i que ara no tenia plena justificació; d’aquí es dedueix la certa indiferència amb què fou rebut⁴³”. En un article de Rafael Benet del següent dia de la clausura del Saló conclou amb els següents mots:

“Heu’s ací el Primer Saló dels Evolucionistes, després de la reorganització, si del seu conjunt no es pot dir que sigui una cosa de l’altre món, es pot dir en canvi que és cosa bona i intel·ligent, que ja és molt⁴⁴”.

2. 1. 7. Exposició a Madrid

La penya del Lion d'Or (Els Evolucionistes),
bronze, 63,2 x 86 x 11 cm. 1925. Col. F. G.

La darrera de les exposicions del Grup dels Evolucionistes serà al març del 1932 al Museu d'Art Modern de la capital de l'Estat a càrrec de la Casa de Catalunya a Madrid, sota la iniciativa del galerista Joan Anton Maragall que pretenia donar a conèixer l'escola moderna catalana de pintura i escultura no avantguardista de la seva galeria. D'aquesta exposició Cortés dirà: “fue lo que se ha llamado el canto del cisne del “Saló dels Evolucionistes⁴⁵”.

Aquesta mostra es completarà amb una conferència del teòric del grup, la premsa anuncia l'exposició així “Ha despertado viva expectación en los medios artísticos de Madrid el anuncio de la exposición...varias notabilidades del arte pictórico catalán...el crítico de arte D. J. Cortés Vidal, quién dará una conferencia acerca del arte que cultivan los distintos elementos que integran el Salón de los Evolucionistas⁴⁶”. Granyer hi presenta dos relleus, un d'ells, ja exposat al 1925 a les Galeries Dalmau, *La Penya del Lion*. Manuel Abril els definí “tan simples como armónicos y expresivos, dos verdaderos aciertos, sobre todo el de los clowns, modelo de gracia y estilo⁴⁷”. Era la segona vegada que exposava amb una col·lectiva a Madrid, doncs, al

43 MARAGALL, Joan Antón. *Història de la Sala Parés*, Selecta, Barcelona, 1975, pàg. 208.

44 BENET, Rafael. Op. cit., 14-III-1931, pàg. 5

45 CORTÈS I VIDAL, Joan. *Setenta anys de vida artística barcelonina*, Selecta, Barcelona, 1980, pàg. 124 (*Destino*, 6-X-1956).

46 “Salón de los Evolucionistas catalanes” *El Sol*, Madrid, Año XVI, núm. 4554, 16-III-1932, pàg. 2 i el mateix text es reproduïx també a “Salón de los Evolucionistas catalanes en el Museo de Arte Moderno” *La Voz*, Madrid, Año XIII, núm. 3500, 16-III-1932, pàg. 4.

47 ABRIL, Manuel. “El Salón de los Evolucionistas catalanes”, *ABC*, Madrid, 27-III-1932, pàg. 47.

1926 havia participat en l'exposició *El Arte Catalá Moderno* celebrada al Círculo de Bellas Artes i dos anys més tard tornaria a portar obra en l'Exposició Nacional de Belles Arts de 1934⁴⁸. La crítica madrilenya no va acollir gaire bé l'exposició dels Evolucionistes. Manuel Abril⁴⁹ a través de l'*ABC* i *Luz* dirà que troba positiu l'aproximació artística establerta entre Barcelona i Madrid, però qui s'explaiarà sobre aquesta relació serà el crític basc Juan de la Encina. A Catalunya des del *Mirador* Màrius Gifreda opinarà sobre el que va suposar la mostra⁵⁰ a la capital i defensarà la posició dels evolucionistes :

“El públic més selecte de Madrid sembla que, tot i reconèixer el valor intrínsec de les obres exposades, les han considerat com un retrocés inoportú a l'art del segle passat. Els nostres Evolucionistes han estat acusats de retornar a Fortuny i Martí Alsina...sobre el sentit artístic madrileny: a Madrid han passat del llum d'oli a l'electricitat sense passar pel gas. Sembla que els madrilenys no han acabat d'entendre per què els nostres Evolucionistes no procuren estar *à la page*. I, en això, ens permetem observar que hi ha moltes maneres d'estar *à la page*, una de les quals és el retorn a la pintura pictòrica i l'escultura escultòrica, després d'haver passat per altres recerques, avui ja sobrepassades. La modernitat dels nostres Evolucionistes és, precisament, haver superat el prejudici de l'anomenat 'estil modern'⁵¹”.

Francesc Fontbona a propòsit de la citada mostra comentarà del grup que “Ja no tenia una existència real i les seves propostes estètiques ja no representaven un impacte excessiu, segurament tenia alguna cosa d'anacrònic” doncs “la ciutat ja feia temps que havia viscut experiències innovadores com les exposicions dels Íntegros o dels Artistas Ibéricos⁵²”.

48 “Exposición Nacional de Bellas Artes”, *Luz*, Madrid, 23-V-1934, pàg. 8.

49 ABRIL, Manuel. Op. cit., 27-III-1932, pàg. 47 i ABRIL, Manuel. “Los Evolucionistas catalanes”, *Luz*, Madrid, Año I, núm. 63, 19-III-1932, pàg. 3.

50 A l'IAAH tenim documentació de notes de reunions i informacions concretes, signades per Joan Cortés, referents a l'exposició de Madrid. Segons una d'elles el domicili social de l'entitat era al número 5 del carrer Petritxol, a Sala Parés (15-III-1931, 25-I-1932 i 22-II-1932).

51 GRIFREDA, Màrius. “Els Evolucionistes a Madrid”, *Mirador*, Barcelona, Any IV, núm. 165, 31-III-1932, pàg. 7.

52 FONTBONA, Francesc. *Josep Mompou*, Mediterrània, Barcelona, 2000, pàg. 140.

2.1.8. Conseqüències del contacte amb alguns dels integrants del grup dels Evolucionistes:

Josep Granyer, servei militar a Madrid, 1921/1923. AFG.

Amb alguns dels components del grup Granyer establí per sempre més un lligam de camaraderia i d'amistat que mantingué al llarg de la seva vida malgrat les diferències de trajectòries de cadascun. És el cas d'en **Fenosa**, amiatat que arrenca de les classes compartides a l'escola Municipal i que es perllongarà fins a la seva mort. Serà el mateix Granyer qui situa l'origen d'aquesta amistat en una entrevista⁵³ de l'any 1972: "tendría unos doce años cuando conocí a Fenosa- me explica Granyer-. Fue en la destartalada escuela que Labarta dirigía en la calle del Olmo. De aquellos años data mi amistad y la de Fenosa con los Sisquella, Joan Serra, Cortés i Vidal". Fenosa també ho esmenta en la mateixa entrevista de Permanyer quan descriu el moment d'allistament al servei militar dels dos amics.

"En 1920 me llaman a quintas. Josep Granyer y yo, por convicción política, decidimos no presentarnos. Con Granyer éramos muy amigos desde chicos. Qué gran escultor!"

La decisión de no presentarnos a filas desesperó al padre de Granyer, quien no cesaba de lamentarse: "El meu fill m'abandona!" Granyer, afectado sin duda por el disgusto de su padre, decide ir a la oficina de reclutamiento... y yo también. El cuartel estaba detrás del parque de la Ciudadela. Ambos firmamos el ingreso. Yo no pude aguantar ni cuarenta y ocho horas aquella suciedad, la peste del rancho... En fin, me despedí de Granyer⁵⁴".

De la mateixa manera, en el corresponent pròleg de presentació d'un catàleg de Josep Granyer, l'esposa d'Apel·les, Nicole, ho apunta: "*Eren amics des de l'adolescència; es conegueren des que Josep, fill d'un carboner, lliurava el carbó a l'hotel restaurant vegetarià dels pares d'Apel·les prop de la Boqueria⁵⁵".*

53 PERMANYER, Luis. "Apel·les Fenosa, escultor i poeta: Tomado por bolchevique en la frontera francesa", *La Vanguardia*, Barcelona, 13-XII-1972, pàg. 49, PERMANYER, Lluís. *Los años difíciles*, Lumen, Barcelona, 1975, pàg. 51 i també apareix a la biografia que acompanya el catàleg raonat de Fenosa. Nicole ho reproduïx al comentar l'adolescència d'Apel·les, *Apel·les Fenosa: catalogue raisonné de l'oeuvre sculpté*, Polígrafa, Barcelona, 2002, pàg. 525. 54 PERMANYER, Lluís. Op. cit., pàg. 49, *Apel·les Fenosa: catalogue raisonné de l'oeuvre sculpté*. Op. cit., pàg. 525 i PERMANYER, Lluís. Op. Cit., 1975, pàg. 64 55 Fenosa, Nicole. *Josep Granyer*, (cat), Mediterrània, Fundació Apel·les Fenosa, El Vendrell, 18-XI-2005 / 28-II-2006, pàg. 5.

Continua explicant, el mateix Granyer, que després de marxar Fenosa a França per desertor perden el contacte i no serà fins deu anys més tard que es retroben a Barcelona⁵⁶:

“No nos habíamos vuelto a ver desde que en 1921 decidió marcharse a Francia. Directamente yo no tenía noticias suyas, pues no nos escribíamos. Me enteré sin embargo, de que se había convertido en escultor... Cuando él regresó a Barcelona, dio la casualidad de que precisamente aquel año marché a París. Fue en 1930 cuando nos vimos de nuevo⁵⁷”.

Arran d'aquesta conversa amb el periodista de *La Vanguardia*, l'escultor recorda també com a través d'Apel·les a causa de l'esclat de la guerra formen un sindicat d'artistes per intentar salvaguardar part del patrimoni artístic català. Explica que serà el Cafè del Liceu el lloc on els enxampa. Cafè que el nostre escultor havia immortalitzat en un relleu del mateix títol.

“La guerra nos sorprendió a Fenosa y a mí en el Café del Liceo, donde nos reuníamos con mucha frecuencia. A Fenosa se le ocurrió que debíamos presentarnos inmediatamente en la Generalidad a ofrecer nuestros servicios para poner a salvo el tesoro artístico. Fuimos bien recibidos, pero nos dijeron que nuestra labor, en calidad de particulares, encontraría no pocas dificultades; nos sugirieron que formáramos el Sindicato de Artistas. Así se hizo. Su sede fue instalada en el chalet de la esquina paseo de Gracia-Diputación. Recuerdo que salvamos varias obras de las iglesias de Santa Ana y del Pino...Nos vimos de nuevo momentos antes de la retirada⁵⁸”.

Instal·lat de manera definitiva a París des del 1938, malgrat ser-hi des del gener de 1921, Apel·les segueix, tot i amb alguna

Diari de l'artista, 20-XI-1956. A.F.G.

56 Segons biografia que acompanya el catàleg raonat de Fenosa al 1930: *“Fenosa se instaló en el número 5 de la calle Gimnàs, casa de Josep Granyer”*, *Apel·les Fenosa: catalogue raisonné de l'oeuvre sculpté*, Polígrafa, Barcelona, 2002, pàg. 527.

57 PERMANYER, Lluís. “Apel·les Fenosa, escultor i poeta: Vuelve a Barcelona, hasta 1939”, *La Vanguardia*, Barcelona, 24-I-1973, pàg. 45 i PERMANYER, Lluís. Op. Cit., 1975, pàg. 64 .

58 PERMANYER, Lluís. Op. cit., 24-I-1973, pàg. 45 i PERMANYER, Lluís. Op. cit., 1975, pàg. 67 i *Apel·les Fenosa: catalogue raisonné de l'oeuvre sculpté*. Op. cit., pàg. 528.

OBSERVI I DESPEDIDA DEL MATRIMONI AMIC FENOSA

17-IX-1955

Diari de l'artista, 19-IX-1955. AFG.

interrupció⁵⁹ la relació de amistat amb l'escultor Josep Granyer, acollint-lo en els seus viatges a la capital francesa⁶⁰. Al llarg de la vida s'ajudaran mútuament⁶¹, així és gràcies a Fenosa que l'Estat francès adquireix una peça de Granyer al 1957, el *Bé sommiador*. També el relaciona amb l'ntel-lectualitat parisenca⁶² com és el cas del poeta i escriptor francès Jules Supervielle (1884-1960), amb paraules de Benet “un dels grans lírics moderns, mecenes dels nostres pintors i escultors a París, un col·leccionista notable⁶³”. Nicole Fenosa ho explica en la biografia que acompanya el catàleg raonat de Fenosa: “Hacía mucho tiempo que Fenosa quería presentar su amigo el escultor Josep Granyer a Jules Supervielle para que el poeta escribiera un texto sobre sus dibujos de animales antropomorfos que estaban dotados de una gracia sutil. Como siempre fuimos recibidos calurosamente. Supervielle prometió escribir alguna cosa, pero desgraciadamente, murió poco después de nuestra visita⁶⁴”. Per altra banda, serà Granyer, qui farà d'intermediari des de Barcelona en l'adquisició de les escultures d'en Fenosa, l'*Aube* i el *Crepuscle* per formar part del Museu de la Ciutat. Tot un seguit de múltiples gestions a través de Benet, Humbert, Cortès, Fluvià, Puig Palau,... que Granyer anirà relatant al seu amic

59 D'un d'aquests període de distanciament, en tenim referència en una carta signada per Granyer del 11 de desembre de 1953 conservada al CDRFAF del El Vendrell: “Potser et sorprendrà rebre lletra meva...es la primera vegada que t'escriu desde la teva última residència[sic] viscuda a París i encara per demanar-te un favor, tot hi saber que penses amb mi, i en be, a tothom que vol escoltar-te i es potser per aixos mateix que ara escriu aquesta lletra. No se quina reacció tindrem el dia que ens veiem cara a cara, sabs prou bé el representa el temps, pero la tendresa i amor, de la nostra amistat, entre la barreja de polèmiques, baralles, ..aquesta sura a traves d'altres i persisteix per sobre les mateixes, almenys en el record i al marge de les distàncies...tu reb, com si el temps no hagues passat i existisin distàncies l'abraçada del teu, J Granyer”. També en la resposta que Fenosa escriu el 20 de desembre de 1955: “Estimat i admirat amic...Estic molt content d'haver-te retrobat i la Nicole i jo esperem veure't aviat a París. Rep una abraçada, Fenosa.” Així mateix en una altre carta del 5 de febrer de 1965 signada per Granyer: “podeu creure que ni les pauses ni els silencis periodics[sic] que's produeixen en la nostra amistat han mimvat aquesta”.
60 Documentació gràfica del període de 1956 / 1958 la trobem en el diari il·lustrat de l'artista, conservat per la família Granyer o en la correspondència establerta entre els dos amics.

61 “He parlat amb el Víctor Hurtado per l'exposició teva a Mirador. Ell està d'acord per després de Pasqua, potser estaria bé que vinguessis a París abans, per allò que diuen que l'ull del amofacrèixer les peres...”. Fenosa, 20-XII-1955. Centre de Documentació i Recerca de la Fundació Apel·les Fenosa del El Vendrell
62 “Estic a tot estar a casa del meu amic Fenosa el qual es pot dir que m'ha introduït dins una part de la societat francesa”. Carta de Josep Granyer a Víctor M. Imbert, París, 5-I-1957.

63 BENET, Rafael. “Tossa Babel de les Arts”, *Art*, Barcelona, Vol. II, núm.1, X-1934, pàg. 22.

64 Apel·les Fenosa: *catalogue raisonné de l'oeuvre sculpté*. Op. cit., pàg. 541.

via epistolar.⁶⁵ Granyer també intervindrà en la coneixença del matrimoni Fenosa amb el gravador Jaume Pla, amb qui col·laborarà amb diversos gravats per les edicions de La Rosa Vera⁶⁶ o de l'empresari i promotor cultural català Joan B. Cendrós⁶⁷. La vinculació de Fenosa amb els companys catalans i l'afecte amb l'amic Granyer es veurà reforçada per les estades estiuenques que, juntament amb la seva esposa Nicole, passa puntualment en la casa⁶⁸ del segle XV, el Portal del Pardo que compren al 1958 al Vendrell.

Joan **Cortès** fou un altre dels companys de l'escola Municipal que formarà part en la creació del grup dels Evolucionistes des d'un inici juntament amb Sisquella i Serra. Malgrat que abandonarà aviat a la resta del grup per a dedicar-se a la crítica mai no deixarà de lloar l'obra del seu amic Granyer en els seus múltiples escrits artístics posteriors, un entusiasme i una predilecció signe de la relació enfortida en aquest període. Serà a través de Cortès que li arriben les notícies de la resta dels companys del grup durant el període que Granyer és destinat a Cartagena i a Madrid per complir el servei militar, entre 1919 i 1923. L'escultor, molt encertadament l'anomenarà "el centre d'informació" denominació que va agradar a Cortès "gràcies per tot lo que'm[sic] dius de que sóc el centre d'informació⁶⁹".

Nicole Fenosa i Josep Granyer, circa 1981. AFG.

65 Testimoni recollit en diverses cartes de Josep Granyer a Apel·les Fenosa: 7-II-1958, 28-X-1958, 21-I-1959 i 24-V-1959, Centre de Documentació i Recerca de la Fundació Apel·les Fenosa, El Vendrell.

66 "*Volguts Fenosa i Nicole. El portador de la present lletra és l'amic Jaume Pla, pintor i gravador i editor a qui us presento; el qual em fa el favor que aprofitant un viatge a Paris, de breu estada, us faci arribar a les vostres mans els documents de l'adquisició del petit bronze. Per aprofitar aquesta avinentesa he retardat uns dies l'enviament abans...*" Carta conservada en els arxius Fenosa, 18-V-1957. CDRFAF, El Vendrell.

67 "El senyor en Joan B. Cendros té molt interes en coneixe't, de manera que si alguna de les teves escapades a Barcelona podies disposar de temps suficien per posar-vos en contacte fes el favor de dir-mo per que, aixis, pugui tenir temps, jo també, d'avisar al dit senyor. Aquest senyor es un dels principals interesats en la organització OMNIUM CULTURAL". 3-IX-1963, Barcelona. Centre de Documentació i Recerca de la Fundació Apel·les Fenosa, El Vendrell. Joan Baptista Cendrós i Carbonell (1916-1986) Fou uns dels fundadors d'Òmnium Cultural, de la Fundació de la Gran Enciclopèdia Catalana o de la Banca Catalana. Finançà l'Institut d'Estudis Catalans, fou un dels patrocinador dels premis Sant Jordi, Carles Riba o d'edicions Proa, on Granyer participà en diferents publicacions, el 1959.

68 En una de les cartes de Granyer al matrimoni Fenosa els anomena: "*Senyors de portes obertes, taula parada i llits lliures!!!*", 21 de juliol de 1959. D'aquesta hospitalitat en parla també en un fragment de la carta del 21 de gener del mateix any on li manifesta el seu agraïment amb les paraules: "*De casa vostra no penso esser gaire extens en lletra escrita. Només la vull subratllar per ésser on vaig esser acollit i aplegat a vosaltres, tantes vegades en la vida domàtica i en la extraordinaria social.*" Les dues es troben en el CDRFAF, El Vendrell.

69 Carta de Joan Cortès a Josep Granyer, IAAH, Barcelona, 20-XI-1921.

Gravat realitzat per Lluís Ferré i Estela amb dibuix de Josep Granyer.

La correspondència que Joan Cortès, que ja començava a apuntar maneres de cronista, manté amb l'escultor és una valuosa crònica amb detalls que ens acosta força a la realitat del moment que vivien. Així coneixem que Rebull preparava el passaport per marxar a París, Serra passava penúries a Melilla, Canadell a Guadalajara, el festeig d'en Sisquella, d'en Castedo o el d'en Viladomat amb la germana d'en Serra, coneixerem que l'Elies serà director d'una fàbrica de ceràmiques a Manises o de la falta d'informació que té d'en Fenosa, Moneny i Pruna⁷⁰.

La continuïtat de la trajectòria artística del pintor Ernest **Enguiu** i Malaret (1892) i l'amistat amb Granyer es veurà truncada malauradament per la sobtada mort al 1919 del pintor reusenc. Juntament amb d'altres Evolucionistes (amb l'Elies, amb en Moneny o amb Granyer), Enguiu havia col·laborat gràficament a la *Columna de Foc*⁷¹. Així, en el número 9 de la revista hi apareix un dibuix d'en Josep Granyer gravat⁷² per Lluís Ferré i Estela (1898-1973), ànima de la revista. És molt possible que fos gràcies a l'amistat amb Enguiu que neix aquesta connexió. Es conserva una carta d'Ernest Enguiu on recorda a Granyer l'adreça del destinatari on ha de fer-li arribar les seves cartes, aquest és justament "el bon amic" Lluís Ferrer, Reus 13 agost 1918. Granyer també il·lustrarà en la revista *Festa* (núm. 87, 15-V-1917) una poesia d'un altre component dels Evolucionistes, **Just Cabot**, el que serà director del setmanari *Mirador* i redactor del diari *La Publicitat*.

En el moment que els Evolucionistes es fusionen amb Les Arts i els Artistes Granyer entra amb contacte amb **Xavier Nogués** amb qui tres anys més tard col·laborarà amb uns diorames per l'exposició Internacional de Barcelona i al 1935 tornaran a treballar junts en un intent de fabricació industrial de figures de porcellana. Un altre dels integrants de Les Arts serà **Rafael Benet**. D'aquest període compartit podem dir que sorgeix una estima i coneixença reflectida en les diverses crítiques que el pintor dedicarà a Granyer al llarg de la seva vida periodística. Aquesta admiració serà mútua, com podem deduir en un fragment d'una carta de Granyer referint-se al crític d'un dels molts estius que comparteixen a Tossa de Mar: "va sortir perfecte. No es podia esperar altre cosa d'una escriptura i lectura d'en i per en Benet" (J. Granyer, Tossa de Mar, 14-IX-1949, Arxiu Nerina de Pla, Barcelona)

70 Carta conservada a l'IAAH de Barcelona, Barcelona, 22 X-1921.

71 Emparentada en la publicació futurista de Joan Salvat Papasseit *Un enemic del Poble*, subtitulada *Fulla de subversió espiritual*
72 FONTBONA, Francesc. *La xilografia a Catalunya entre 1800-1923*, Biblioteca de Catalunya, Barcelona, 1992, pàg. 302.

Escultura realitzada per J. Granyer interpretant un dibuix de X. Nogués. *Dona barcelonina*, porcellana blanca, 16 x 7 x 7 cm. 1935. Col. F. G.

Pertànyer al grup dels evolucionistes li dóna la possibilitat a tot un seguit d'activitats públiques i exhibicions en galeries mítiques i de prestigi, la major part d'elles, punt de referència per la vida artística barcelonina. També comença a figurar la seva obra en la premsa per les crítiques suscitées arran de les exposicions amb aquest grup. Alguns dels components del grup tindran un paper i una significació destacada en la comprensió i el desenvolupament d'un dels períodes de l'art català.

2. 2. Associació d'Escultors

Una altra de les associacions on Granyer participa activament és l'anomenada Associació d'Escultors. La primera mostra de la qual segons paraules de Jardí la "formaven artistes que podríem qualificar de 'noucentistes, clàssics o tradicionals com Enric Casanoves, Josep Dunyach o Josep Viladomat" al costat d'escultors "de tendència innovadora com Joan Rebull o bé Josep Granyer⁷³" i cita concretament com exemple la peça de Josep Granyer, *Dandi amb bastó*.

Aquesta col·lectiva només d'escultura realitzada a finals d'abril del 1927 a la Sala Parés, volia ésser, d'acord amb J. Folch i Torres, "una reacció entre l'academicisme en primer lloc i una recció contra al romanticisme escultòric en segon lloc", disciplina relegada a un segon terme per la pintura, i amb el propòsit que fossin exhibicions anuals "les obres dels nostres escultors en les exposicions d'art col·lectives, no hi brillaven, apagades com eren molt sovint per l'esclat lluminós de la pintura que en molts casos les deixava en un segon terme de l'atenció pública... Aquí hem vist... una sala tota i únicament plena d'escultura... aquest art un xic oblidat proporcionalment, molt menys estimat que el dels pintors...⁷⁴". L'ingrés al grup no era lliure sinó que eren els fundadors de l'Associació els que escollien els components. Participaren al costat de Granyer els escultors Llorenç Cairó, Josep Viladomat (1899-1989), Josep Dunyach (1886-1957), Pere Jou (1891-1964), Joan Rebull⁷⁵, Salvador Martorell, Ramon Soto, Màrius Vives, Josep Pujol (1893-1978), Pablo Gargallo (1881-1934) i Enric Casanoves (1882-1948) com a president. El director de la *Gasete de les*

73 JARDÍ, Enric. *Els Moviments d'Avantguarda a Barcelona*, Barcelona, Ed. del Cotal, 1983, pàg. 113.

74 FOLCH i TORRES, Joaquim. "La primera Exposició de l'Associació d'Escultors", *Gasete de les Arts*, Barcelona, Any IV, núm. 74, VI-1927, pàg.1.

75 Hi ha una carta escrita per Rebull en l'IAAH on li demana a Granyer que li faci arribar les crítiques del moment. D'altra banda li fa saber que sent la gran alegria de ser pare del seu primer fill Jordi. Deuil, 31-VI-1927.

Membres de l'Associació d'Escultors, Casanoves, Dunyach, Soto, Vives, Viladomat, Cairó i Martorell, 1927.

I Exposició de l'Associació d'Escultors, Sala Parés, Barcelona, 1927.

II Exposició de l'Associació d'Escultors, Sala Parés, Barcelona, 1928.

Arts, en el mateix article ja aposta pel jove artista “en qui s’anuncia un esperit ple de les més altes i nobles inquietuds⁷⁶”. La publicació de juny *D’Ací i D’Allà* en fa ressò amb reproduccions de les peces dels participants amb un breu comentari, així, destaca de Granyer el “hieratisme modern⁷⁷” del baix relleu *Home del gat (Autoretrat)*.

El 19 de maig de l’any següent, a la mateixa sala, dirigida pels germans Maragall (Joan Ramon, Raimon i Ernest), es tornà a celebrar la mostra, era la II exposició de l’Associació d’Escultors. S’ampliava la participació dels artistes amb Manolo, Ferrant, Tarrach, Claret, Jori i Maragall. Granyer presentava dos guixos *Fortuna* i *Pura*. *D’Ací i D’Allà* al juliol⁷⁸ d’aquest 1928 torna a fer esment de la mostra però únicament amb imatges de les peces, en aquest cas reproduïx de Granyer la figura femenina en guix de *Pura*.

Amb motiu de l’esmentada exposició la revista *El Diluvio* acredita la qualitat assolida en l’exposició d’aquell any al comparar-la amb l’anterior, malgrat lamenta no participar-hi en l’actual, l’escultor Rebull, Gargallo o Vives. El comentarista, al referir-se a les peces de Granyer emprava paraules com “Magistralmente modeladas, esculturas un tanto estilizadas y de una elegancia exquisita⁷⁹”.

En l’article citat anteriorment de M. Pascual al *Noticiero Universal* de tots els escultors que presenten obra, l’autor, fa esment de la notorietat de Manolo Hugué, d’Àngel Ferrant i de Josep Granyer “el interés de la exposición, indudablemente, se lo reparten estos tres artistas, salvando naturalmente las distancias”. Així, classifica en tres grups als expositors. Per una banda “los que exploran envejecidas fórmulas de ayer”, un segon grup que el formen les escultures de Manolo Hugué i l’últim “escultura netamente de hoy” inclou a Granyer i Ferrant afegint:

“Estos dos jóvenes artistas para poder entregarse libremente a las especulaciones de su nueva concepción de la escultura, han debido de prescindir heroicamente de todo bagaje académico”.

Assenyala de Manolo que: “es, sin duda, el maestro de las generaciones modernas, generaciones representadas en esta ocasión por los escultores Ferrán y Granyer. Però remarcable

76 FOLCH i TORRES, Joaquim. Op. cit., pàg. 2.

77 *D’Ací i D’Allà*, Barcelona, VI-1927, pàg. 187.

78 *D’Ací i D’Allà*, Barcelona, Vol. XVII, núm. 127, VII-1928, pàg. 250.

79 EFESUS, “Por esos salones”, Barcelona, *El Diluvio*, 31-V-1928.

és l'apreciació que fa sobre la persona de Granyer:

“posee un sentimiento innato de la forma que le permite, sin salirse jamás de las leyes básicas de la escultura, todas las lucubraciones posibles dejando siempre de manifiesto su temperamento de escultor⁸⁰”.

Malgrat la curta vida de l'Associació, cal suposar que arran d'aquest veïnatge amb alguns dels principals escultors catalans del moment, entre ells Casanoves, o la presència expositiva de la seva obra a la ciutat, van significar per a ell un estímul singular i formidable per al seu creixement. Cal recordar també un article de Joan Cortès on cita a Granyer com un més dels deixebles del mestre Enric Casanoves⁸¹, no ho he pogut corroborar, però Cortès és una font prou fiable i cal tenir-ho present. El que sí podem confirmar que durant aquests dos anys, Granyer mostra les seves peces conjuntament amb Enric Casanoves.

Així, arran de la primera mostra pública que el grup fa al 1927, Magí A. Casanyes dedica a Granyer un extens i afavoridor article que publica a *Gaset de Sitges*. Finalitza l'article considerant el sentit plàstic de Granyer com el més “pur dels nostres escultors⁸²”. Dos anys més tard, aquest mateix text es reproduïx en tres llengües (francès, català i castellà) i s'acompanya de cinc reproduccions d'escultures de Granyer en la revista de les Edicions Merli⁸³, *Les Arts catalanes*.

Granyer serà convidat a participar aquell mateix any, 1927, com molts dels components de l'Associació, en el concurs d'escultures d'ornamentació de la nova urbanització per embellir la Plaça Catalunya de Barcelona. Organitzat per l'Ajuntament de Barcelona, serà el seu primer encàrrec oficial. Presenta tres

Art, Barcelona, Vol. II, núm. 1, X-1934.

80 PASCUAL M. “II Exposición de la “Associació d’Escultors” en la Sala Parés”, *Noticiero Universal*, 1-VI-1928.

81 “Por el taller de Enrique Casanovas pasaron en sus juveniles tiempos José Viladomat, José Grañé...” CORTÈS I VIDAL, Joan. *Setenta anys de vida artística barcelonina*. Barcelona, Selecta, 1980, pàg. 71. És possible una confusió amb un escultor, Josep Casanoves, un taller d'escultura industrial on Granyer va fer d'aprenent junt amb Apel·les Fenosa en els anys de joventut.

82 CASSANYES, M. A. “Josep Granyer escultor pur”, *Gaset de Sitges*, Sitges, Any II, núm. 15, 30-VI-1927, pàg. 49 i CASSANYES, M. A. *Les Arts Catalanes*, Edicions Joan Merli, Barcelona, Any II, núm. 4, I-1929. A Madrid s'anuncia la publicació de la revista de *Les Arts Catalanes* a *El Sol*, “Revistas”, Madrid, Año XIII, núm. 3.583, 25-I-1929, pàg. 2.

83 Joan Merli i Pahissa (1901-1995), fou marxant, promotor d'art i editor. Va ser marxant de Rebull, Bosch-Roger, Gausachs o Villà i que exposaren a la Sala que duïa el seu nom des del 1929, dins les Galeries Laietanes. Durant la segona república Espanyola fou secretari de la Junta Municipal d'Exposicions d'Art de Barcelona i director de la revista *Art* (1933-1936). Granyer hi és present en les activitats de Merli. Amb paraules de l'amic Cortès va ser el seu marxant “allá por los años veinte”.

esbossos que no seran escollits⁸⁴.

Del primer lligam de Granyer amb el gran escultor Àngel Ferrant no tenim referències però és possible que fos a partir d'aquest moment de relació i convivència a través de l'Associació d'Escultors que comencés la seva amistat i afinitat que mantindrà al llarg de la seva vida⁸⁵. Tot i que Ferrant arriba a Barcelona al 1920, els primers cinc anys no realitza cap obra. És al 1926 que exposa per primera vegada a Barcelona, a l'exposició inaugural de les galeries Dalmau i, l'any següent, participa amb Granyer en el concurs de les escultures de la Plaça Catalunya.

La confirmació d'aquesta amistat queda palesa amb l'existència de la nombrosa correspondència establerta entre els dos amics i conservada per la família Granyer.

2.3. G. A. I.

A l'època en què anaren formant-se entitats i associacions diverses, com el GATCPAC, Grup d'Artistes i Tècnics Catalans pel Progrés de l'Arquitectura Contemporània creada el 1930 o l'Associació d'Escriptors i Artistes Revolucionaris el 1933 o l'agrupació Amics de l'Art Nou (ADLAN) l'any 1932, neix també una de les associacions de la qual Granyer formarà part, creada pels propis artistes i anomenada Grup d'Artistes Independents, G.A.I.

A l'agost del 1932, en un cinquè pis d'un estudi del carrer Ample número 46 de Barcelona, es fa públic el projecte de constitució de l'associació d'un grup d'artistes independents. Inicialment els artistes que la formen són cinc, tres pintors i dos escultors. Els pintors Joan Commeleran⁸⁶ (1902-1992), Josep

**pròjecte de constitució d'un
GRUP D'ARTISTES INDEPENDENTS**

**BARCELONA AGOST DE 1932
carrer ample, 46, 5.ª**

Disseny de l'insígnia o escut del grup GAI.

84 SACS, Joan, "Josep Granyer Giralt", *Gasete de les Arts*, Barcelona, núm. 3, IX-1928, pàg.16.

85 Dos exemples de la continuïtat de l'amistat les podem trobar en la correspondència que estableix Granyer amb Ferrant: "*el estar sentado tranquilamente charlando contigo de recuerdos, de alegrías o tristezas, de actualidades, en el más modesto bar de San Gervasio, por ejemplo, sería algo tan magnífico que no lo cambiaría por nada. Con que a ver cuando llega esa ocasión*", Madrid, 6-XI-1960 i "*...acordándome siempre de los buenos ratos que pasé con vosotros. No tengo que decirte que aquí me tienes para cuando quieras.*", Madrid, 2-VII-1957.

86 Joan Commeleran, pintor paisatgista que es dedicà també a la pintura mural religiosa i a la il·lustració de llibres. Serà un dels signants d'un article, publicat el 23 de juny de 1973, en desacord amb el comentari que el senyor Triadó va fer sobre la col·locació de les escultures de Josep Granyer a la Rambla Catalunya de Barcelona.

Gausachs⁸⁷ (1891-1959) i Francesc Camps Ribera (1895-1991) i els escultors Martí Llaurador⁸⁸ (1903-1957) i Josep Granyer.

La finalitat de la creació del G.A.I. és l'eliminació d'intermediaris entre l'obra i el client, és a dir, un apropament directe de l'artista i l'obra al col·leccionista⁸⁹, prescindint del marxant. Així, s'aconsegueix que el preu de les peces no s'encareixi i possibilita l'adquisició de les obres a un públic més ampli, com diu Rafael Benet "tota fortuna mitjana pot obtenir una interessant col·lecció"⁹⁰ i també ho llegim en un reglament del grup "amb un mínim esforç tothom tingui en pocs anys les millors signatures de l'art jove de Catalunya"⁹¹.

El G.A.I. aplegava un "nombre d'amics de les arts"⁹² els quals a partir d'una quota mensual de vint-i-cinc pessetes tenien dret a escollir a l'any 2 obres, una cada sis mesos, de pintura o d'escultura i dos dibuixos. Les escultures eren de terra cuita i amb un tiratge limitat de sis exemplars numerats. En el preu dels quadres a l'oli i en els relleus no hi estava inclòs el marc. Dues vegades l'any, el mes de març i el mes de setembre se sortejava entre els subscriptors o els seus representants el torn de tria. Un cop feta la distribució de les peces es realitzava una exposició en una sala. Amb la idea que "l'associació s'escampés per tot Catalunya i perdés

CONDICIONS DE SUBSCRIPCIÓ

Mitjançant el pagament d'una quota mensual de vint-i-cinc pessetes, cada subscriptor del GRUP D'ARTISTES INDEPENDENTS tindrà dret, cada sis mesos, a escollir de la producció dels paulans, que aquests hauran recollit al taller comunal, un quadre a l'oli, sense marc, o una escultura en terra cuita. A més podran escollir un dibuix de la carpeta de l'artista del qual hagin triat l'obra.

De cada original d'escultura se'n farà un tiratge limitat a sis exemplars numerats.

Els marcs dels quadres o dels baixos relleus seran cobrats a part, al lliurament de les obres. Les obres corresponents als subscriptors de fora de Barcelona, seran acuradament embalades i tant el transport com l'emballatge aniran a càrrec dels subscriptors.

Als subscriptors de Barcelona els serà cobrat a més dels marcs, 075 pessetes pel lliurament de l'obra a domicili.

Sr. Secretari del
GRUP D'ARTISTES INDEPENDENTS
Ample, 46 - Est. II
BARCELONA

El que subscriu _____
domiciliat a _____ carrer _____
desitja subscriure's al GRUP D'ARTISTES INDEPENDENTS.

(Data) _____ de _____ de 1932
(Signatura)

Condicions subscripció del G.A.I.

87 Al 1935 Gausachs ja no participa a l'associació. Un dels components del grup ho comenta en una entrevista: "En començar érem cinc els components del "GAI". Però el passat semestre, el pintor Gausachs es va donar voluntàriament de baixa, per raons d'ordre personal", SABATÉ, Modest, "Com funciona i perquè es constituí l'Associació", *L'Instant*, Barcelona, 6-VI-1935. També podem llegir-ho en l'anunci d'una exposició: "Sala Gaspar: Camps- Ribera, Granyer y Llaurador", *La Vanguardia*, Barcelona, 20-IV-1935, pàg. 11.

88 Al 1947 Granyer i Llaurador van formar part del grup d'artistes que van executar les obres del nou tron de la Mare de Déu de Montserrat. L'amistat de Josep Granyer amb Martí Llaurador es mantindrà sempre. Al diari il·lustrat de l'artista, conservat per la família Granyer, tenim referència gràfica i escrita de les visites de Granyer, acompanyat del seu fill, a la clínica on l'escultor Llaurador estava ingressat. Barcelona, 25-IX-1957 i 11-X-1957.

89 "la nostra finalitat primordial és fomentar i divulgar el col·leccionisme, i procurar de fer què continuï a casa nostra aquella tradició de conreador de l'art, que ha estat sempre característica espiritual de Barcelona". SABATÉ, Modest, "Com funciona i perquè es constituí l'Associació", *L'Instant*, Barcelona, 6-VI-1935.

90 BENET, Rafael, "Les darreres exposicions d'Art de la temporada", *La Veu de Catalunya*, Barcelona, 27-VI-1935, pàg. 8.

91 DIAZ-PLAJA, Guillermo. "Grup d'Artistes Independents", *Mirador*, Barcelona, Any. 4, núm. 188, 8-IX-1932, pàg. 7.

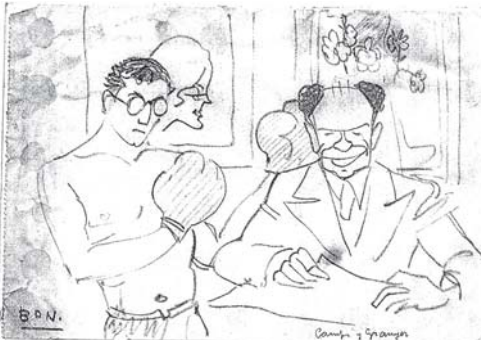
92 DIAZ-PLAJA, Guillermo. Op. cit., pàg. 7 i VENTALLÓ, Joaquim. *Grup d'Artistes Independents 1932-1936*, (cat), La Pedrera, Barcelona, X-1980.

tot caràcter localista que hom pretengués donar-li¹” no només van exposar a Barcelona sinó també a Olot i a Mataró.

Tres anys més tard, amb la perspectiva del temps, un dels components de grup indica les dificultats d'organització del grup referent al tema del marxant:

“He de reconèixer que quant a l'organització hem tingut algunes falles, però jo crec que ens pot disculpar el fet que hàgim de lligar dues activitats tan oposades com són les de marxant i artista. És clar que hem estat nosaltres mateixos els primers en sortir-ne perjudicats...tenim el propòsit de corregir defectes... que hem vist que sofreix l'organització, i aportar-hi unes modificacions, no d'ordre econòmic, però si de valorització de l'obra²”.

La primera exhibició del G.A.I. es celebra a la sala d'exposicions de la Llibreria Catalònia de la ciutat Comtal el mes d'octubre del mateix any de la constitució de l'associació. El crític del *Mirador*³ reconeix la consolidació de la carrera dels components del nou grup i troba semblances amb l'organització de Joan Merli⁴. Malgrat no ser molt partidari del sistema “de la tria sorteig”, doncs, considera que pot “ocasionar una desvalorització de les obres en perjudici dels artistes” ho veu com una manera d'aconseguir una sortida assegurada a la producció artística ja que “els artistes necessiten vendre i el nostre mercat és insuficient”. Màrius Gifreda finalitza amb aquest elogi “si aquestes organitzacions eviten els sofriments aliens a l'ofici, benvingudes siguin”. En aquesta primera mostra Granyer hi portarà l'obra *Dona del Vano*.⁵ El dia 12 del següent mes retorna el grup del GAI amb una col·lectiva a la Sala Vayreda d'Olot. Granyer intervé amb el relleu *Cante Jondo* (32.1.3.). Aquesta mateixa peça la tornarà a exposar a la darrera mostra de l'any que el grup farà a Mataró, a la Sala Domènech on també portarà l'escultura *Eivissenca* (32.1.1.).

Dibuix de Romà Bonet “Bon” de Josep Granyer de la conferència del G.A.I. del 1935.

1 DIAZ-PLAJA, Guillermo. “Grup d'Artistes Independents”, *Mirador*, Barcelona, Any 4, núm. 188, 8-IX-1932, pàg.7.

2 SABATÉ, Modest. Op. cit.

3 GRIFREDA, Màrius. “Les exposicions”, *Mirador*, Barcelona, Any IV, núm. 195, 27-X-1932, pàg. 7.

4 “una nova alternativa al mercat i que tracta de fer conèixer la seva producció per una mitjans nous, semblants als que Joan Merli pretenia amb la seva distribució directa per quotes”. GIRALT-MIRACLE, Daniel. “El Grup d'Artistes Independents (1932-1936) rememorat”, *Avui*, Barcelona, 12-X-1980, pàg. 30.

5 L'única informació que tenim de les obres presentades a la mostra és la columna que Benet dedica a propòsit de l'exposició. BENET, Rafael. “Exposicions”, *La Veu del Matí*, Barcelona, 27-X-1932, pàg. 5.

L'any 1933 la Sala Gaspar obre les seves portes després de l'estiu amb la inauguració de l'exposició dels cinc artistes del Gai. Granyer hi participa amb el mateix relleu presentat l'any anterior a Mataró i a Olot. El crític del *Mirador* es val d'aquesta obra de Granyer per fer una defensa de la utilització del relleu en escultura: “és una de les peces models que han de servir com a proves fefaents d'un definitiu assentament per al major culte, ara mig abandonat, del baix-relleu a casa nostra⁶”. En aquesta crítica afalagadora d'Enric F. Gual també remarca de les figures “la sensibilitat arrodonida” i “aquest to de punt d'espera que és un punt que no es cansa mai i que té la virtut de saber-se quedar paralitzat mentre escriteu les innombrables suggestions a què us porta l'obra en contemplació”. De nou, a la mateixa Sala Gaspar de Barcelona, a l'octubre del 1934⁷ i a l'abril del 1935⁸ el Grup d'Artistes Independents exposa els dibuixos, pintures i escultures destinades als seus subscriptors.

En el transcurs del mes de juny del 1935 el grup realitza tres conferències sota el nom de “Converses sobre l'art”, totes elles efectuades en la Galeria Syra del carrer Diputació 262 de Barcelona. La primera, *El perquè del GAI*, feta per Granyer el dia 15, coincidint amb la inauguració de l'exposició del GAI d'aquell mes. La va seguir una segona ponència del pintor Camps-Ribera *L'art de tots els temps*. L'última xerrada, anomenada *Comentari sobre els darrers anys de Pintura*⁹, va ser feta per Commeleran el mateix dia de la cloenda de l'exposició a la Syra. Durant les dues setmanes de l'exposició d'aquell any a la Galeria Syra, Granyer va presentar un relleu d'alabastre i dues figures¹⁰, una en bronze, *Deshabillé* i una segona en fusta de caoba, *Fraternitat*, obra malauradament no localitzada actualment. Ens sorprèn que les dues escultures presentades per l'escultor no fossin de terracota, ja que en principi les obres del GAI acostumaven a realitzar-se amb materials més econòmics. Aquell mateix any 1935 un dels components del grup del GAI en una entrevista feta a la revista *L'Instant* comenta: “Comptem ja amb un bon nombre de subscriptors i una labor feta. Això dóna, sens dubte, a la nostra Associació una personalitat que sense immodèstia podem catalogar com una de les importants

6 GUAL, F. “Exposició del Gai”, *Mirador*, Barcelona, Any V, núm. 24, 14-IX-1933, pàg. 7.

7 “Arte y Artistas”, *La Vanguardia*, Barcelona, 19-X-1934, pàg. 7 i “Los artistas independientes”, *La Vanguardia*, Barcelona, 27-X-1934, pàg. 19.

8 PLANA, Alejandro. “Sala Gaspar”, *La Vanguardia*, Barcelona, 20-IV-1935, pàg. 11.

9 “Arte y Artistas”, *La Vanguardia*, Barcelona, 14-VI-1935, pàg. 7.

10 PLANA, Alejandro. “Galerías Syra: Exposición Colectiva del G.A.I.”, *La Vanguardia*, Barcelona, 28-VI-1935, pàg. 9.

Cante Jondo, bronze,
47 x 44 x 8 cm. 1932. Col. F. G.

Deshabillé, Bronze,
45 x 17 x 11 cm. 1932. Col. F. G.

activitats artístiques barcelonines¹¹". D'entre els 33 subscriptors d'aquell any trobem destacats personalitats com el pintor Marià Pidelaserra (1877-1946), el polític i advocat Joan Casanelles i Ibars (1904-1986), l'escultor i empresari Esteve Monegal (1888-1970), l'arquitecte Ramon Puig Gairalt (1886-1937), el periodista i polític Joaquim Ventalló¹² (1899-1996), el metge Ramon Torres i Carreras (1878-1951) o el col·leccionista Josep Mullor, entre d'altres.

El propòsit de continuïtat i la vida del Grup d'Artistes Independents va quedar truncada, com moltes altres iniciatives per la guerra.

Un possible intent d'ajudar als artistes i de relativa semblança amb alguns aspectes amb el Grup del G.A.I., tot i que en el cas d'aquest últim hi havia una voluntat de fer un art que arribés a un públic ampli, podria ser el grup creat pel mateixos anys entorn de Salvador Dalí i anomenat *Zodiaque*: "En 1933 un grupo de amantes del arte el vizconde de Noailles, Margaret Strong, el príncipe Faucigny-Lucing, la Condesa Anne Laetitia, de Pecci-Blunt,...constituyen el grupo el *Zodiaque*, que, para financiar al joven artista, le hacen un pago anual a cambio de una pintura. Todos los meses sortean entre los miembros del grupo una obra de Dalí"¹³.

Anys més tard, l'any 1980, es realitza un homenatge al Grup d'Artistes Independents amb una exposició a la galeria La Pedrera de Barcelona. Joaquim Ventalló, coetani i bon coneixedor de l'obra dels components del grup i de la vida barcelonina d'aquells anys serà l'escollit per realitzar el text de presentació que va acompanyar el catàleg. Serà una mostra amb obres dels cinc components. Fernando Gutiérrez, en un article arran de la citada exposició, deia que no advertia cap rastre negatiu del pas del temps en les obres presentades dels artistes vius del grup, Camps Ribera, Granyer i Commelerán "en sus obras más recientes ha sabido mezclar la sabiduría de los años con el ímpetu, la fuerza y el talante de un vigor y un nervio que se sienten vivos y renovados cada día" i acaba "diría simplemente que la edad no cuenta cuando la verdad se temple

Llauradó, Bosch-Roger, Camps-Ribera i Granyer. Fotografia publicada a la revista *Art*, Barcelona, Vol. II, núm. 1, X-1934.

11 SABATÉ, Modest. Op. cit.

12 Joaquim Ventalló (1899-1996) fou un periodista, polític, traductor, poeta i publicista català, "formó parte del Ayuntamiento que trajo la República y que mientras tantos otros concejales dedicábanse solamente a vociferar, él trabajó a fondo en los asuntos de Cultura y educación". SEMPRONIO. "Ocho octogenario", *Tele/exprés*, Barcelona, 24-I-1979.

13 SALAZAR, M. José. *Espanoles en Paris*, Santander, 27-VII / 12-IX-1999, Fundación Marcelino Botín, Santander, 1999, pàg. 67.

con la vocación y el sentimiento, con ese temblor mágico que de sentimiento a la vida en la obra de arte”¹⁴. En canvi, des de les pàgines de l’*Avui*, Giralt Miracle es mostrarà més escèptic sobre aquest tema. “Com sempre, la confrontació entre el treball d’ahir i el treball d’avui, a cinquanta anys de distància, comporta tant un risc com una prova de foc. Per als uns, el temps ha passat positivament; per altres ha estat una càrrega suplementària excessiva”¹⁵

La coneixença entre alguns dels subscriptors del Gai, com és el cas del rellotger i col·leccionista Josep Mullor havia de tenir conseqüències remarcables més endavant. Amb d’altres, com en el cas d’en Joaquim Ventalló, gran amics de joventut, es refermarà l’amistat i és qui cinquanta anys més tard farà el text de presentació de la darrera exposició d’homenatge al grup.

Es conserva correspondència entre Granyer i Josep Mullor on es fa pal·lesa la seva amistat. La notable correspondència epistolar conservada (entre els anys 50, 60 i 70) constitueixen un testimoni d’afectivitat, simpatia i gratitud existent entre ells. Fins i tot, alguna vegada l’escultor Granyer agraeix l’ajuda econòmica rebuda per part del col·leccionista (vegis cita número 1 del tema París).

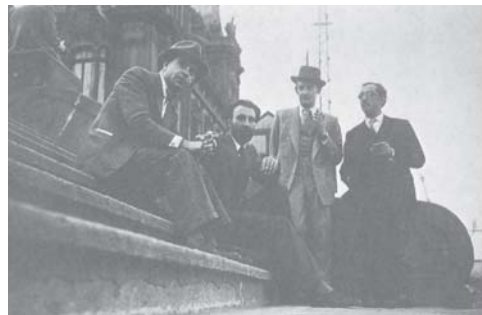
“Amic Mullor:...com varem quedar, l’hi pots entregar la quantitat que sigui mes avinen per a tu i puqui ésse[sic] al mateix temps mes favorable a la meva situació”.

J. Granyer, Tossa, 13-IX-1951. Biblioteca de Catalunya. Bcn.

“Amic Mullor: “De mal agraits l’infern n’es ple” es com si sentis esclamar-te quant penses en mi i la poca ansia que he tingut en donar-te comte de la teva diligent i eficient[sic] resposta a la meva demanda i al mateix temps hi deus afegir que segurament hagues estat tota una altra situacio haguesis procedit com jo. Perdonam, però penso que, sincerament, el meu silenci l’has degut interpretar com en realitat es; Que les teves pessetes en varen arribar íntegres i oportunament amb el seu envelop angles. Agrait i moltes gràcies.”

J. Granyer, Tossa, 19-IX-1951. Biblioteca de Catalunya. Bcn.

Així, és gràcies a Josep Mullor, junt amb el seu germà principalment, que Granyer pot posar dues obres en un dels principals carrers de Barcelona. Van ser els principals promotors que aplegaren als comerciants i veïns de la Rambla

Granyer, Commeleran, Llauredó i Camps-Ribera. Monument a Colon, Barcelona.

14 GUTIERREZ, Fernando. “Grup d’Artistes Independents, en la Pedrera”, *La Vanguardia*, Barcelona, 4-X-1980, pàg. 29.

15 GIRALT-MIRACLE, Daniel. “El Grup d’Artistes Independents (1932-1936) rememorat”, *Avui*, Barcelona, 12-X-1989, pàg. 20.

Catalunya amb la finalitat de finançar la instal·lació de nou obres de l'escultor per aturar el projecte d'urbanització del citat passeig. Finalment, només se'n van poder instal·lar dues de les nou previstes *El Vedell* i *la Girafa*. Amb Josep Mullor també va compartir amics comuns com Joan Oliver, Bosch Roger o tertúlies a la penya Doria¹⁶ de Barcelona i estades a la vila costanera de Tossa.

No ens consta una activitat rellevant de Granyer, encara que va tenir contactes i intervencions, en dues de les entitats barcelonines que van aglutinar artistes d'interès des dels finals de segle: el Cercle de Sant Lluç i el Reial Cercle Artístic.

Si era soci del **Cercle Artístic de Sant Lluç** abans de la guerra no ho sabem del cert, possiblement sí que ho era, però no en tenim informació. Durant la guerra civil es van perdre les fitxes d'alta i el document que ens queda és el llibre d'actes en el qual no s'esmenta el seu nom. De totes maneres descobrim que l'escultor va participar, al 1931, en l'exposició *El pessebre antic i modern*. L'entitat tanca al 1936 i reobre el 1951¹⁷. Al Llibre d'actes del dia 9 de gener de 1953 Josep Granyer es dona d'alta com a soci, justament el mateix dia que un soci fidel del Cercle a la postguerra, Joan Rebull. Granyer participarà sempre a la subhasta a favor del Cercle.

També hem consultat l'arxiu del **Reial Cercle Artístic** i no hi consta com a soci, coneixem però alguna vinculació de l'escultor amb l'entitat. Al 1957 formà part del Jurat del concurs extraordinari de Pintura i Escultura celebrat en motiu del 75è aniversari de la fundació del Reial Cercle Artístic. Al 1981 guanya el primer premi del certamen convocat pel Reial Cercle Artístic de Barcelona i patrocinat per l'Ajuntament de Barcelona i la Generalitat de Catalunya per la commemoració del centenari de l'entitat sota el títol: "Concurs Placa commemorativa a Pau Ruiz Picasso". Presenta un relleu sota el lema "Papito" i és premiat amb medalla d'or i 150.000 ptes. Iliurades el 16 de novembre del 1981 al Saló Torres Garcia de la Generalitat de Catalunya¹⁸. Les obres són exposades la segona quinzena del mes de d'octubre a l'envelat de la Plaça de Catalunya de Barcelona. Actualment desconeixem la localització del relleu.

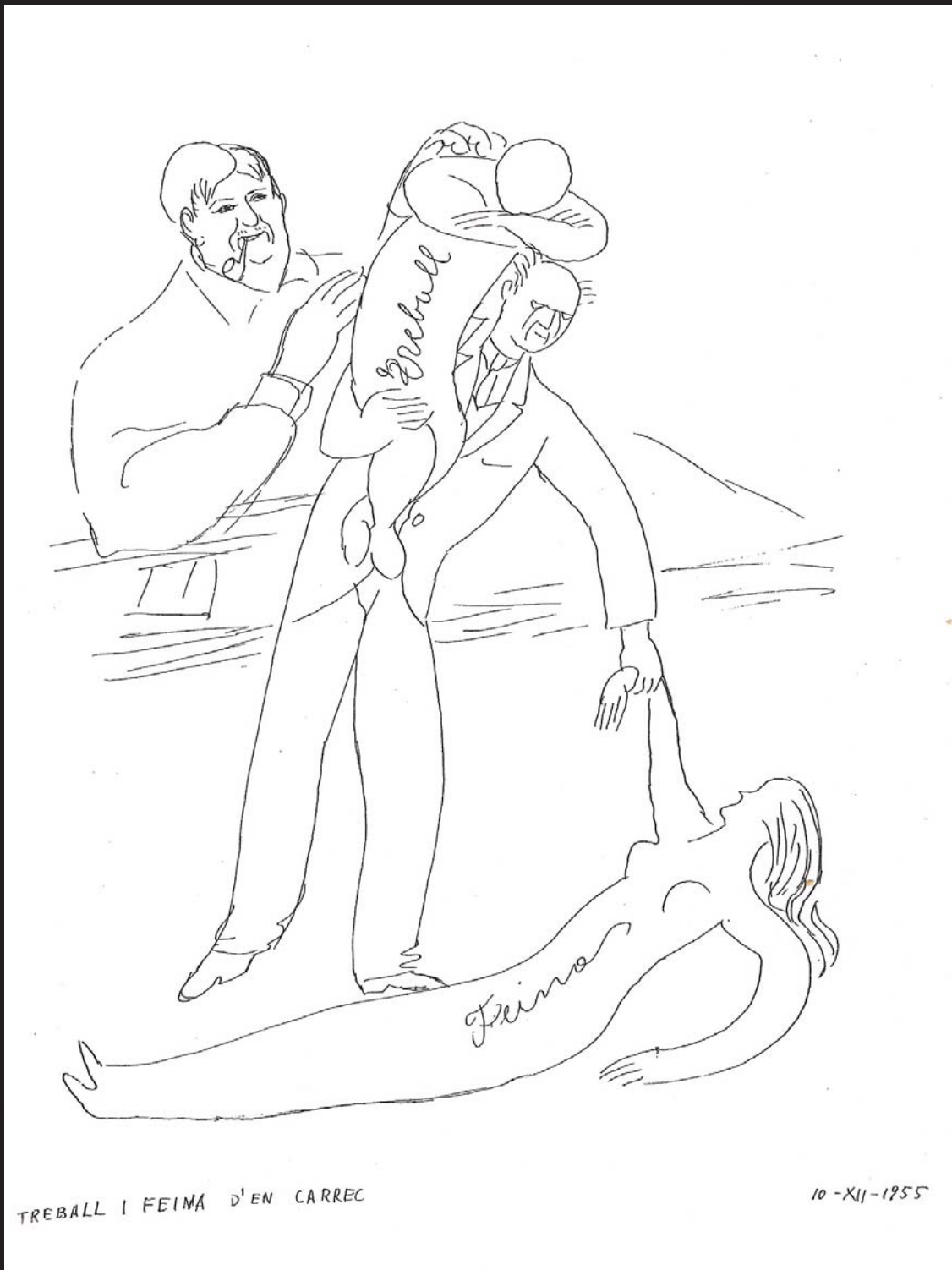

"A PAU RUIZ PICASSO, El Reial Cercle Artístic. 1881-1981". J. Granyer. Localització desconeguda.

16 Carta de J. Granyer dirigida a Josep Mullor "records per el teu germà, Xanxo i els de la penya Doria" Tossa, 19-IX-1951. Biblioteca de Catalunya. Barcelona.

17 Vegis: JARDÍ, E. *Història del Cercle Artístic de Sant Lluç*. Destino, Barcelona, 2003.

18 IGLESIAS del MARQUET. *Diario de Barcelona*, Barcelona, 12-XII-1981. MARÍN, Ma Isabel. *Cercle Artístic de Barcelona 1881-2006: primera aproximació a 125 anys d'història*, Reial Cercle Artístic de Barcelona, Barcelona, 2006, pàg. 142.

3. ENCÀRRECS OFICIALS

3. Encàrrecs Oficials

3. 1. Exposició Internacional Barcelona 1929 i Pavelló d'Artistes Reunits

El mateix any que mor Serge Diaghielev i l'escultor francès Antoine Bourdelle, Granyer realitza un total de 10 relleus per a diferents pavellons de l'Exposició Internacional de Barcelona de 1929. Situa a les columnes de l'estand de la Companyia de Ferrocarrils M.S.A dos relleus amb figures de dos maquinistes i un guarda-agulles "en funcions del seu ofici, admirablement interpretats"¹. Per l'Art Tèxtil modela dos relleus més de teixidors "representant un teler mecànic modern i l'altre un teler primitiu...tenen la gràcia d'ésser escultòrics i captivants, donen la sensació dinàmica que han de tenir aquests aparells mecànics"². Dels sis restants, dos s'ubiquen a la façana³ i quatre a l'interior del Pavelló d'Artistes Reunits, un pavelló propi i independent de l'oficial⁴, promogut per un col·lectiu del Foment de les Arts Decoratives. Així ho anuncia Gifreda: "sota el nom d'Artistes reunits, un nucli de decoradors, artífexs i artistes presenta una sèrie valuosa d'interiors amb el corresponents objectes d'art i confort de la casa moderna. Amb tot i anotar acusades influències de l'exposició d'Arts Decoratives de París de 1925, el conjunt és de bon gust i agradable unitat...és una manifestació col·lectiva dels nostres artífexs per procurar dignificar l'art decoratiu, tan endarrerit i banal entre nosaltres. Agraïm, doncs, no solament la intenció, sinó també el resultat"⁵.

En aquest pavelló dissenyat per l'arquitecte Jaume Mestres i coordinat i plantejat per Santiago Marco, els relleus de Granyer ornamentaven l'escala que partia del vestíbul⁶ on es trobava l'escultura de ferro forjat *La Dansarina* de Pablo

Pavelló d'Artistes Reunits, relleus de la façana de J. Granyer. 1929.

1 MONTSERRAT, Daniel. D. "Els relleus de Josep Granyer a l'Exposició de Montjuïc", *La Nau*, Barcelona, 27-VI-1929, pàg. 5.

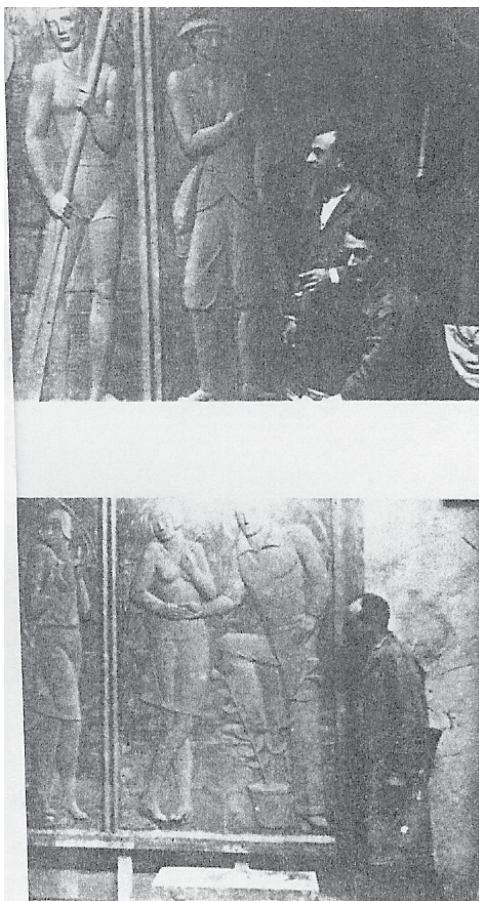
2 Únicament tenim testimoni descriptiu a MONTSERRAT, Daniel. D. Op. cit., pàg. 5.

3 Es conserva a l'IAAH el document datat el 30 de juny de 1931 on Santiago Marco agraeix a Granyer la realització dels "plafons del baix relleu que enriqueixen la façana i l'interior del Pavelló d'Artistes Reunits de Barcelona de 1929".

4 FONDEVILA, Mariàngels. "El Pavelló dels Artistes Reunits", *Serra d'Or*, Barcelona, Any XL, núm. 462, VI-1998, pàg. 51.

5 GIFREDA, Màrius, *D'Ací i d'Allà (extraordinari dedicat a l'Exposició Barcelona)*, Barcelona, XII-1929, pàg. 92.

6 JARDÍ, E. *Els moviments d'avantguarda a Barcelona*, Del COTAL, Barcelona, 1983, pàg. 156.

L'escultor amb els relleus de l'interior del Pavelló d'Artistes Reunits, 1929. IAAH.

Gargallo⁷. Les figures eren de mida natural i representaven les quatre estacions de l'any a través d'una parella. El comentarista de *La Nau* anomenava la parella de banyistes l'estiu: “pletòriques aquestes figures que tenen la sentor yodada del nostre Mediterrani⁸”, als caçadors la tardor, la parella “amorosa” amb roses era la primavera i l'hivern “un altra parella que espurneja l'emoció en tota ella”. Per tal de donar “aparences d'un estatge particular⁹” en el “temple de l'art decoratiu modern¹⁰” hi van participar artistes de diferents “representacions dels bells oficis¹¹”: joies de Mercadé, pintures murals d'Obiols i Busquets, mobles de Badrines, Marco o Campañà, l'esmalt de Soldevila, tapissos d'Aymat, escultures de Casanoves, Ferrant, Martorell, Solanic, laques de Sarsanedas i Benigani,...Des de Buenos Aires llegim a l'agost d'aquell any: “Tenim la sincera satisfacció en assabentar-nos de l'èxit obtingut per aquest artista amb els relleus que ha fet per la companyia MSA, per al Palau de l'Art Tèxtil i també per “Artistes Associats de Barcelona¹²”. Elogis també en rep des de Catalunya l'any següent de la mà de R. Benet: “L'aportació decorativa del pintor Lluís Mercadé i de l'escultor J. Granyer al pavelló dels A. R., és ben digne d'esment...al nostre entendre, quant a J. Granyer, aquesta harmonia amb el conjunt és més aconseguida en els relleus de la façana que els relleus interiors, amb tot i que escultòricament tan apreciables són els uns com els altres...¹³”. *D'Ací i d'Allà* en l'extraordinari dedicat a l'Exposició realitza una enquesta entre la crítica, els artistes i els escriptors catalans que van “presenciar” l'exposició. A la pregunta sobre “quina obra de decoració (pintura mural o escultura) satisfà més els vostres gustos?” el crític sitgetà Magí A. Cassanyes contestarà: “Els relleus d'en Granyer al pavelló dels Artistes Reunits”.

7 “Al centre, damunt d'un pedestal format pel radiador, hi ha una figura de Pau Gargallo, una d'aquestes genials síntesis a què d'uns quants anys ençà ens té acostumats aquest mestre escultor”. DÒRIC. “L'obra dels Artistes Reunits”, *Arts i Bells Oficis*, Foment de les Arts Decoratives, Barcelona, XII-1929, pàg. 222.

8 MONTSERRAT, Daniel. D. Op. cit., pàg. 5.

9 DÒRIC. Op. cit., XII-1929, pàg. 220.

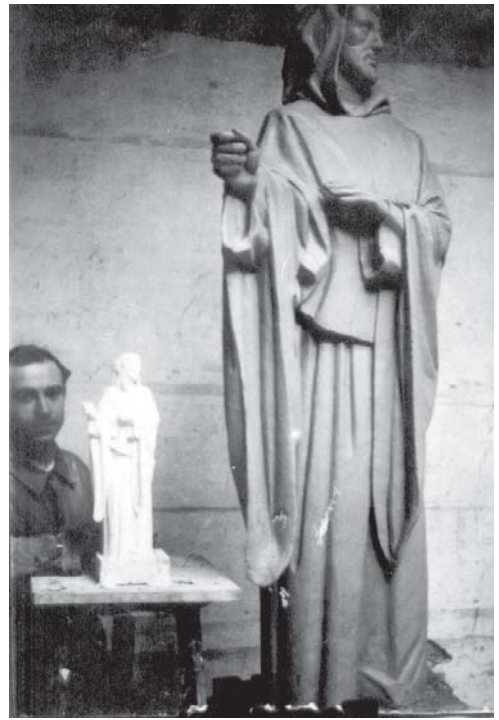
10 EL CORRESPONSAL. “Artistes Reunits”, *Catalonia*, Buenos Aires, Any IV, núm. 29-30, II-1930, pàg. 10.

11 FONDEVILA, Mariàngels. Op. cit., pàg. 51.

12 F. Jordi. “Josep Granyer”, *Catalonia*, Buenos Aires, Any III, núm. 18, VIII-1929, pàg. 15.

13 BENET, R. “Artistes Reunits, VI”, *La Veu de Catalunya*, Barcelona, 23-VI-1930, pàg. 3.

També l'amic Just Cabot dirà: “Relleus d'en Granyer¹⁴”. Tot i que entre la crítica (Sacs, Busquets, Gifreda,...) van existir desacords sobre el pavelló que en Marco¹⁵ defensarà. Granyer va participar també amb algunes escultures per a “dioramas representativos de momentos culminantes de la Historia Patria¹⁶” de l'exposició “El Arte en España” del Palau Nacional en el marc de l'Exposició Internacional de Barcelona de 1929. Curiosament tres dels assessors Artístics¹⁷ de la Junta directiva del certamen eren coneguts de l'escultor: Francesc Labarta, Olegario Junyent i Xavier Nogués (sense tenir en compte a Feliu Elíes, integrant dels evolucionistes amb Granyer, que no va acceptar el càrrec). Granyer es va formar vora el mestre Labarta a l'Escola Municipal de les Arts i Oficis del districte V, en l'Escola de Belles Arts i Arts i Oficis Artístics de Barcelona i en el seu propi taller (segons document conservat a l'Institut Amatller d'Art Hispànic de Barcelona de l'edat de 14 anys i fins els dinou anys). Tanmateix existeix una carta de 1927, dos anys abans de l'exposició del 29, que confirma que Granyer va continuar el contacte i va col·laborar en diversos projectes amb en Labarta¹⁸. També hem de recordar que Francesc Labarta, fill de Lluís Labarta i Grané (1852-1924), era cosí del pare de Granyer. Per altra banda, Oleguer Junyent i Sans (1876-1956), pintor, escenògraf del Liceu i que havia participat en el Saló Internacional del Moble i Decoració d'Interiors de

J. Granyer amb la maqueta i l'ampliació de l'escultura de guix de Fray Luis de León. 1929. AFG.

14 “El parer de la crítica contemporània”, *D'Ací i d'Allà (extraordinari dedicat a l'Exposició Barcelona)*, Barcelona, XII-1929, pàg.105 i JARDÍ, E. *Els moviments d'avantguarda a Barcelona*, Del COTAL, Barcelona, 1983, pàg. 157.

15 “Nosaltres solament ens vam proposar (i els testimonis rebuts d'eminents personalitats de l'art estrangeres ens han confirmat que ho havem aconseguit) demostrar que ací també sentíem les inquietuds renovadores i que freturavem perquè el nostre treball, el nostre esforç, no restés desconegut, com hauria restat sense la nostra aportació. I si d'alguna cosa hem de lamentar-nos és que ací, la crítica, en general, no s'hagi mostrat tan comprensiva com hauria calgut del nostre desinteressat gest i de l'abnegació i dels sacrificis de tota mena que representen per als nostres artistes decoradors l'arribar a formar-se, mancats com estem d'escoles i d'una veritable tradició artística que assegurí la continuïtat i la normal evolució del nostre art”. MARCO, Santiago, “Algunes consideracions”, *Arts i Bells Oficis*, Foment de les Arts Decoratives, Barcelona, III-1930, pàg. 48.

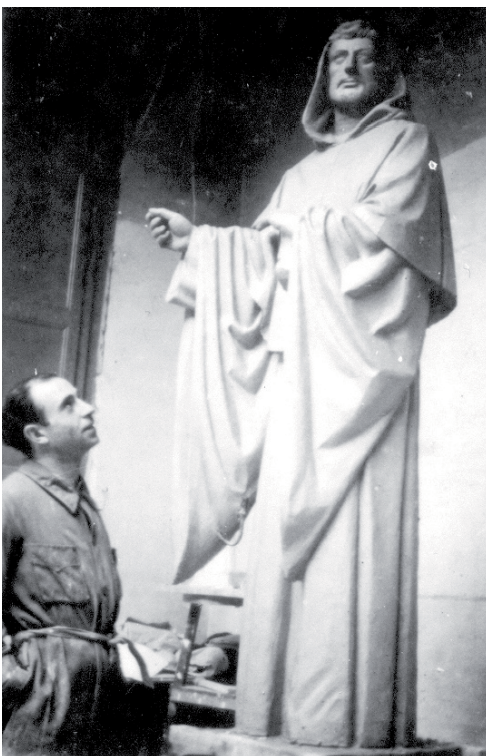
16 *El Arte en España*, Guía del Museo del Palacio Nacional, Exposición Internacional de Barcelona-1929, Ed. Eugenio Subirana, Barcelona, 1929, pàg. 92.

17 BENET, R. *Xavier Nogués. Caricaturista i pintor*, Omega, Barcelona, 1949, pag. 63.

18 “Apreciat Pep, tinc un dibuixet per donarte a fer, si pasas[sic] un moment de 8 a 9 per l'Escola et donaré el borrador[sic], procura que que sigui quan més aviat millor. Records als teus familiars, atentament, Labarta. Barcelona 12 febrer [sic] 1927”. IAAH, Barcelona.

Fragment de Fray Luis de León. AFG.

J. Granyer amb l'escultura de guix de Fray Luis de León. 1929. AFG.

1923 a Barcelona, era germà del sogre de Granyer, de Sebastià Junyent i Sans (1865-1908), és a dir, la seva futura dona serà la neboda d'Oleguer. És possible que en aquest moment, si no havia sigut abans, l'escultor va conèixer a Nogués, amb qui deu anys més tard tornarien a col·laborar en la realització de les figures com *Parella Barcelonina*, *Óssa*, *Caçador*,...

L'escultor realitza en guix les escultures i els cavalls dels quadres plàstics¹⁹ segons el projecte de Xavier Nogués pel *El desembarco de Alfonso el Magnánimo en Nápoles* i les figures de *La Inauguración del ferrocarril de Barcelona a Mataró*. Només es conserva la maqueta de la figura del rei Alfons V a Nàpols. En Pla comenta d'aquest encàrrec que els cavalls de la Guàrdia Urbana van ser els seus models i alhora afegeix: "La feina, no obstant, no durà gaire: es va plantejar una qüestió de salaris i fou l'únic que, consegüent amb la reclamació presentada i no acceptada va plegar...-plego per fer honor a la paraula donada, no perquè em consideri superior a vosaltres. Però estigueu segurs que de tots els que aquí feu guixos, jo seré l'únic que continuaré fent d'escultor²⁰". També realitza el quadre històric d'un diorama de Francesc A. Galí²¹ per l'exposició del 1929 sobre *Fray Luis de León*. Aquesta escultura només la coneixem per fotografies. Per les reproduccions veiem l'artista al costat de la maqueta i de l'ampliació de l'obra, així doncs, podríem deduir que la peça feia més de dos metres d'alçada. Segons uns rebuts conservats a l'Institut Amatller d'Art Hispànic Granyer rep la quantitat de 3000 pessetes per l'execució d'aquest guix. El catàleg de l'exposició ens descriu l'escena amb les següents paraules: "Fray Luis de León: En su celda de la quinta de la Flecha, a orillas del Tormes, acabando de redactar "Los Nombres de Cristo" (1582). Viste hábito de agustino y está frente a una mesa; enseres de escribir, ancho sillón frailuno. Por la ventana de la celda se divisa el Tormes²²".

19 ESPRIU, Salvador. *Sobre Xavier Nogués i la seva circumstància*, Ed. 62, Barcelona, 1982, pàg. 107 i BENET, R. *Xavier Nogués. Caricaturista i pintor*, Omega, Barcelona, 1949, pàg. 64.

20 PLA, Jaume. *Josep Granyer. L'home i el seu art*, Les monografies de la Rosa Vera, Barcelona, 1962, pàg. 8.

21 "figura referencial en la pedagogia noucentista", en paraules d'Albert Mercadé qui actualment realitza la tesi de F. A. Galí, *Jaume Mercadé. Joies i dibuixos*, (cat), Fundació Apel.les Fenosa, El Vendrell, 10-VII / 30-IX-2009, pàg. 10.

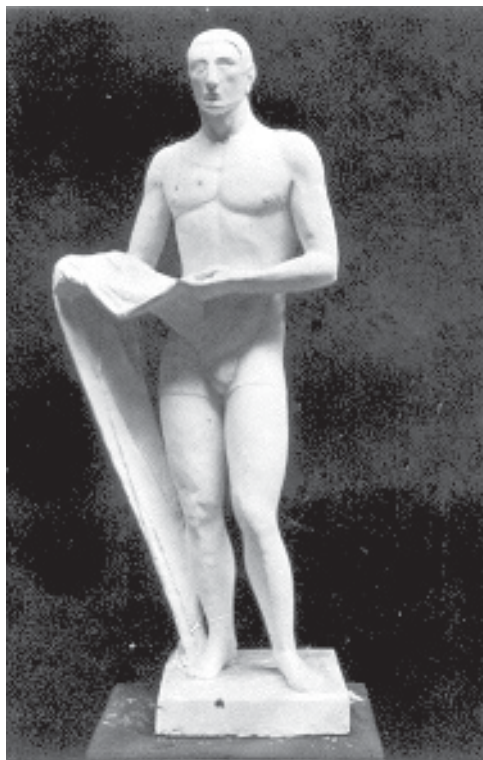
22 *El Arte en España*, Guía del Museo del Palacio Nacional, Exposición Internacional de Barcelona-1929, Ed. Eugenio Subirana, Barcelona, 1929, pàg. 92.

3. 2. Plaça Catalunya 1927

“El Ayuntamiento, a propuesta de jurado designado para la celebración del concurso de la nueva urbanización de la plaza Cataluña que hace referencia a la escultura y ornamentación, ha acordado invitarle a V. para que en el plazo de cuarenta y cinco días naturales a partir de la fecha de esta comunicación, presente los tres bocetos a la que se refiere la base tercera... lo que tengo el honor de comunicarle a los efectos siguientes, rogándole me acuse recibo. Dios guarde a V. muchos años. El alcalde”

Amb aquestes paraules, al juny de 1927, Granyer és convidat al concurs restringit convocat per l'Ajuntament de Barcelona per a la nova urbanització de la plaça de Catalunya. Escultors com Frederic Marès, Josep Llimona, Josep Clarà, Enric Casanoves, Joan Borrell i Nicolau, Miquel Oslé...seran convocats però en un apartat diferent d'en Josep Granyer en la temàtica de les escultures tot representant una província catalana. Entre la nòmina d'escultors escollits per a optar en la mateixa categoria que en Granyer hi trobem els escultors, Joan Rebull, Pau Gargallo, Eusebi Arnau, Enric Clarasó, Josep Viladomat, Mateo de Soto, Pere Jou, Enric Monjo,...Aquests, havien de simbolitzar les grans muntanyes de l'orografia de Catalunya i les virtuts i les qualitats del poble català. La mida de les obres era una quarta part de la real i *“se representarán de pié, con tendencia a marcar la verticalidad, pero sin exagerarla, conservando la gracia dentro de un criterio de austeridad”*²³. Els esbossos, “dos referentes a las estatuas del fondo decorativo y otro a las estatuas adosadas a los pilares elevados” es presentaven en guix per la seva posterior ampliació amb material definitiu de pedra de Montjuïc i de bronze i només disposaven de quaranta cinc dies per a la seva realització.

Els projectes es va exposar en el Palau de Belles Arts de Barcelona del 7 al 14 d'agost de 1927. Les maquetes de Granyer no van ser escollides²⁴ per a l'ornamentació de l'esmentada

Atleta, guix, 66 x 27,5 x 17,5 cm. 1927. MNAC.

²³ Bases oficiales del “concurso artístico en la parte de la nueva urbanización de la plaza Cataluña que hace referencia a la escultura y ornamentación”, 10-VI-1927, IAAH, Barcelona.

²⁴ Entre el jurat hi havia Oleguer Junyent, Amadeo Llopart, Carlos Pirozzini, Francesc Folguera,...Vegis MIRALLES, F. *Plaça de Catalunya*, Sala de Cultura Caja de Madrid, Barcelona, 1987, pàg. 109. SANTOS TORROELLA, Rafael. *Revisiones y testimonios*, Taber, Barcelona, 1969, pàg.140 i CASTILLO, Alberto del. *De la Puerta del Ángel a la Plaza de Lesseps*, Librería Dalmau, Barcelona, 1945, pàg. 486-487.

plaça. Una d'aquestes escultures havia aparegut reproduïda a l'octubre de 1927 a *La Nova Revista*²⁵. Alhora, el crític Joan Sacs, parlà d'un altre dels encàrrecs, el projecte d'alt relleu *Al·legoria*, en l'extens article que li dedicà a l'escultor l'any següent a la *Gasete de les Arts*. Hi trobava “regustos classicistes, àdhuc amb accessoris tradicionalment acadèmics i oficialescos ...el gest tradicionalment graciós d'aixecar lleument un bocinet del ropatge, el desancantament tan centenàriament escolàstic...l'estàtua enfonsada en fornícul apetzinat²⁶”

Fa uns anys han sigut inventariats, catalogats i incorporats aquests tres guixos de Granyer al fons del Museu d'Art Modern junt amb 68 esbossos d'altres artistes procedents de l'Ajuntament de Barcelona, tots ells amb les mateixes característiques (de guix, figures verticals de mides inferiors a 70 cm d'alçada, temes al·legòrics de Catalunya,..). Tot i que a les bases llegíem que les figures havien d'estar signades per l'autor, únicament en l'obra *Al·legoria* apareix el nom de l'artista.

Sant Lluc, Guix, 1948, 54 x 38 x 9,5 cm. Col. F. G.

3. Foment de les Arts Decoratives.

Per iniciativa del FAD Granyer rep diferents encàrrecs: al 1931 prop d'un centenar de figures pel *Gran pessebre de la llum i de les Mutacions lluminoses*, al 1932 la placa commemorativa dedicada a Santiago Marco i al 1935 participa en la decoració de la nova seu del Foment de les Arts Decoratives a la cúpula de Coliseum de Barcelona. També intervé l'any 1953 en l'exposició *Iconogràfica de San Lucas* que organitza al FAD a la seu del Coliseum.

L'entitat coneguda com el Foment de les Arts Decoratives, actualment anomenada El Foment de les Arts i del Disseny²⁷, és fundada al 1903 “per un grup integrat per industrials i menestrals que pretenien participar en un cicle d'exposicions industrials²⁸”. El FAD publicarà la revista mensual *Arts i Bells Oficis* dirigida per Eusebi Busquets, amb la intenció de reflectir “esforços en pro de la dignificació de l'art de la nostra terra i

25 *La Nova Revista*, Barcelona, Vol. III, núm. 10, X-1927, rep. entre pàg. 144 i 145.

26 SACS, Joan. “Josep Granyer i Giral”, *Gasete de les Arts*, Barcelona, Any I, núm. 3, XI -1928, rep. pàg. 17.

27 El FAD s'ha convertit en el primer centre de referència del disseny i l'arquitectura a Catalunya i Espanya. Amb més de mil cinc-cents professionals associats, és una associació privada, independent i sense ànim de lucre amb l'objectiu de promoure el disseny, l'arquitectura dins la vida econòmica i cultural del país.

28 BARRAL, Xavier. *Art de Catalunya*, Vol. II (Art, Geografia i Societat), L'Isard, Barcelona, 2002, pàg. 111.

de la seva més completa manifestació, els Bells Oficis, de tan gloriosa tradició entre nosaltres”. Se n’editen un total de quatre volums: 1927-1931. Als anys trenta el FAD es presentava i s’anunciava així: “ARTISTES, ARTÍFEXS, INDUSTRIALS AMANTS DE L’ART CATALÀ APLEGUEU-VOS AL “FOMENT DE LES ARTS DECORATIVES” ÚNICA ENTITAT QUE A LA NOSTRA TERRA S’HA PREOCUPAT SEMPRE DEL MILLORAMENT DE LES ARTS DEL RESSORGIMENT DELS NOSTRES BELLS OFICIS, AMB LA SEVA CONSTANT ACTUACIÓ PEDAGÒGICA. CURSOS, CONFERÈNCIES, EXCURSIONS, VISITES COL·LECTIVES, ETC.”

Per la vinculació que va tenir amb el Foment de les Arts Decoratives és de suposar que Granyer en va ser soci però desconeixem el període concret que hi va pertànyer. L’últim dels trasllats que la Biblioteca i l’arxiu del FAD han sofert és el de la Biblioteca del Col·legi d’Arquitectes de Barcelona, només s’ha pogut consultar una part fragmentada de la informació. Sabem que al 1935, pel que comenta Pla, l’escultor, abans de casar-se, realitzà un viatge a Londres amb aquesta associació “passant per Bèlgica on va poder conèixer- impressionant coneixença- els primitius flamencs²⁹”.

3. 1. Gran pessebre del Foment de les Arts Decoratives-1931

En una trobada amb Enric Jardí, el mateix Granyer li comenta: “vaig fer, ben bé sinó més, un centenar de figures originals per un pessebre, el director del qual va ésser en Joan Vila (D’Ivori) que va ser instal·lat al passeig de Gràcia, 57, Local que després del pessebre es convertí en Publi-Cinema³⁰”.

El desembre de 1931 “amb el suport de la tècnica moderna³¹” Granyer exposa prop d’un centenar de figures en guix policromades de diferents mides pel *Gran pessebre de la llum i de les Mutacions lluminoses* que el Foment de les Arts Decoratives organitza al número 57 del Passeig de Gràcia i que després seria el Publi Cinema de Barcelona. El projecte d’aquest pessebre fou concebut per l’artista Joan Vila – pseudònim D’Ivori – acompanyat d’una projecció de transparències originals d’Evaristo Mora i d’uns canvis de llum de Carles Buigas, tot

29 PLA, Jaume. *13 aiguaforts i 13 escultures de Josep Granyer*, Barcelona, Les Edicions de la Rosa Vera, 1962, pàg. 9.

30 GRANYER i Giralt, Josep. Carta dirigida a Enric Jardí 6 de juny de 1981, arrel de l’article publicat en el diari *Avui* del 24 de maig del 1981 Granyer a l’Acadèmia firmat per Jardí.

31 GIFREDA Màrius. “Pessebres”, *Mirador*, Barcelona, Any IV, núm. 154, 14-I-1932, pàg. 7.

Pastora, guix policromat. 29,5 x 14 x 9 cm. 1931.
Col. F. G.

Figures de pessebre, Guix policromat, 1931,
24 x 32,5 x 24 cm. Col. F G.

sota la supervisió de Santiago Marco, president en aquells anys del Foment de les Arts Decoratives. *Flama*³² dedica un article amb elogioses paraules: “felicitem a la Junta de Govern del Foment de les Arts Decoratives i en especial al Comitè executiu per ella delegat i compost pels senyors J. Marco, P. Ricart...per l’esforç que en el moment actual representa fer una obra tan ben pensada;...felicitem també a J. Vila l’escenògraf del pessebre, a J. Granyer el figurista, a Buigas el director de la llum i no volem deixar sense citar el modestíssim nom de Mossèn M. Trens que ha estat l’assessor en tota la part litúrgica...totes les figures del pessebre, obra de l’escultor Granyer, captiven l’espectador per la distinció del modelatge³³”. Anys més tard Cirici³⁴, en parlar d’aquest pessebre, hi veia “aportacions d’un post cubisme sintètic, que rebia ecos orgànics del surrealisme”.

Aparador de la botiga Mullor, Nadal 1951.
Col. J. Mullor, Barcelona.

Al 1951, amb motiu de les Festes Nadalenques, una part de les peces es van exposar a l’aparador³⁵ de la botiga Mullor a la Rambla de Catalunya 102. Al desembre de 1955 tornen a presentar-se de nou part d’aquestes al Pessebre del Col·legi Lestonnac de Barcelona. Tant a l’arxiu Granyer com a l’Institut Amatller d’Art Hispànic de Barcelona, trobem documentació fotogràfica dels Pessebres de 1951 i del de 1955. Més endavant, algunes de les peces es van passar a bronze i van formar part d’una mostra d’homenatge al grup de joventut *GAI (Grup d’Artistes Independents, 1932-1936)*, celebrada a la Galeria d’Art La Pedrera de Barcelona a finals de l’any 1980.

Durant la guerra diverses figures del pessebre s’havien dispersat, i, més tard, algunes reapareixerien, concretament sis³⁶, atribuïnt-les a l’escultor Manolo Hugué, en dos biografies³⁷ d’aquest artista i en una exposició antològica: *Manolo, presencias de nuestro tiempo*, celebrada a la Galeria René Metrás de Barcelona el desembre de 1972. El 24 de desembre d’aquell any des de *La Vanguardia*³⁸, Francesc Granyer, fill de l’escultor, publicava una carta on alertava de l’adjudicació errònia d’obres

32 *Flama*, Barcelona, Any II, núm. 4, 1-I-1932, pàg. 4.

33 GIFREDA Màrius. Op. cit., pàg. 7.

34 CIRICI, Alexandre / MANENT, Ramon. *Ceràmica Catalana*, Destino, Barcelona, 1977, pàg. 377.

35 Al darrera d’una de les fotografies es pot llegir: “Rambla Catalunya 102, aparador de la Casa Mullor, amb motiu de les festes de Nadal, any Nou i reis 1951-1952”.

36 Les obres atribuïdes a Manolo foren: 31.1.19, 31.1.21, 31.1.22, 31.1.25, 31.1.39 i 31.1.52.

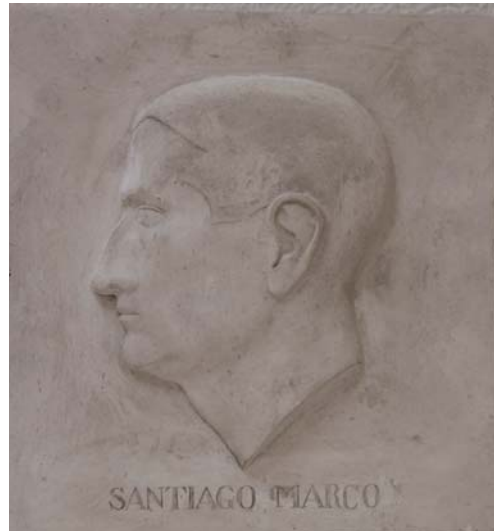
37 *Poesías Manolo Hugué (1872-1945)*, Barcelona, Saturno, 1972 i *Vida de Manolo*, Destino, Barcelona, 1947.

38 GRANYER, F. “Figuritas de `Pessebre’”, *La Vanguardia Española*, Barcelona, 24-XII-1972, pàg. 32.

del seu pare a l'escultor de Caldes de Montbui. Seguiren un seguit d'articles al *Correo Catalán*³⁹ sobre aquesta qüestió. En un d'ells, Santiago Vilanova comenta: “Un día visitó la sala el escultor catalán J. Granyer y llamó la atención a los organizadores respecto a una serie de estatuillas expuestas con el título “Figuras para un Belén”. Granyer frunció el ceño y dijo: Estas esculturas nunca han sido de Hugué, sino mías. Me las encargó antes del año 36 el Fomento de las Artes Decorativas y con la guerra civil se perdieron los barros y no supe jamás dónde había ido a parar”. Actualment tenim localitzades només 48 peces del prop del centenar inicial.

3.2. Placa commemorativa a Santiago Marco

Al 1932 el Foment de les Arts Decoratives per homenatjar al seu director encomana a Granyer una placa commemorativa dedicada a Santiago Marco “per la seva constant actuació en la dignificació i renovació dels nostres bells oficis⁴⁰”. A l'Institut Amatller d'Art Hispànic de Barcelona, hi ha un carta amb data del 8 de juliol de 1932 on Bosch-Roger parla d'aquesta peça. També es conserva un document del Foment de les Arts Decoratives del 8 de juny amb detalls per la realització i execució de l'obra: “Reunida la comissió de l'homenatge a S. Marco, aprova el model per la placa i el pressupost de la mateixa presentat per V. ...dita placa executada en pedra litogràfica”. Santiago Marco i Urrútia (1885-1949). Decorador i artista. Formà part del Consell Directiu (1921-1932) del Foment de les Arts Decoratives i fou nomenat president de l'entitat (1934-1949). Capdavanter en les manifestacions col·lectives a l'estranger (Arts Déco de 1925 a París, VI Triennale de Milà al 1936, participà també a la Internacional del Moble de Barcelona (1923) i dirigí el Pavelló dels Artistes Reunits de l'exposició

Relleu de la placa commemorativa dedicada a Santiago Marco, guix, 23x 22 x 3,5 cm. Col. F. G.

39 VILANOVA, Santiago. “Los ‘Manolo Hugué’ falsificados”, *El Correo Catalán*, Barcelona, 2-XI-1973, rep. pàg. 23, VILANOVA, Santiago. “‘El pastorcillo’, otra escultura que fue atribuida a ‘Manolo’”, *El Correo Catalán*, , Barcelona, 3-XI-1973, pàg. 21, VILANOVA, Santiago. “2 Los ‘Manolo Hugué’ falsificados”, *El Correo Catalán*, Barcelona, 4-XI-1973, pàg. 31, VILA, Ramón. “Puntualizaciones sobre la supuesta falsificación de los ‘Manolo Hugué’”, *El Correo Catalán*, Barcelona, 6-XI-1973, pàg. 27.

40 GIFREDA, Màrius, “Les Exposicions”, *Mirador*, Barcelona, Any IV, núm. 201, 8-XII-1932, pàg. 7.

Internacional de 1929 o als Salons de decoradors catalans del 1936 i de 1941-42. Com a membre del patronat, va donar forma a l'Escola Massana (1928).

3. 3. *Decoració de la nova seu del Foment de les Arts Decoratives- 1935 -Cúpula del Coliseum.*

Al 1935 Granyer participa en la decoració de la nova seu del Foment de les Arts Decoratives a la cúpula de Coliseum de Barcelona. En la seva ornamentació també intervenen amics evolucionistes com Camps-Ribera, Viladomat o Bosch-Roger i d'altres com Collet, Sarsanedes, Mora... Únicament es conserva l'esbós, reproduït al Butlletí⁴¹ del FAD del setembre de 1935, del relleu que havia de situar-se al vestíbul. Sota el dibuix s'escriu: "estudi per un baix relleu obra de l'escultor J. Granyer que decorarà el vestíbul d'entrada". Pel que llegim al llibre *FAD. Més d'un segle d'arquitectura*⁴² sembla que el projecte es va arribar a concretar. Al 1938 la força expansiva d'una gran explosió al mig de la Gran Via, malmet la instal·lació interior dels locals del Foment de les Arts Decoratives. És possible que aquest relleu quedés destruït.

Esbós relleu per decorar el vestíbul del Foment de les Arts Decoratives, segons el Butlletí de 1935 del FAD.

41 *Butlletí del Foment de les Arts Decoratives*, Any I, núm. 9, Barcelona, IX-1935, rep.

42 DIVERSOS AUTORS. *FAD. Més d'un segle d'arquitectura, disseny i creativitat: millorant les nostres vides*, FAD, Barcelona, 2005, pàg. 64.

la terra pel qui la treballa

per JOSEP GRANVER

4. 1936-1938

4. 1936-1938

Tot i que la guerra civil va suposar una fractura dels procés de modernització artística a Catalunya i Espanya, les activitats culturals i artístiques a Catalunya no es van interrompre del tot durant els anys 1936-1939.

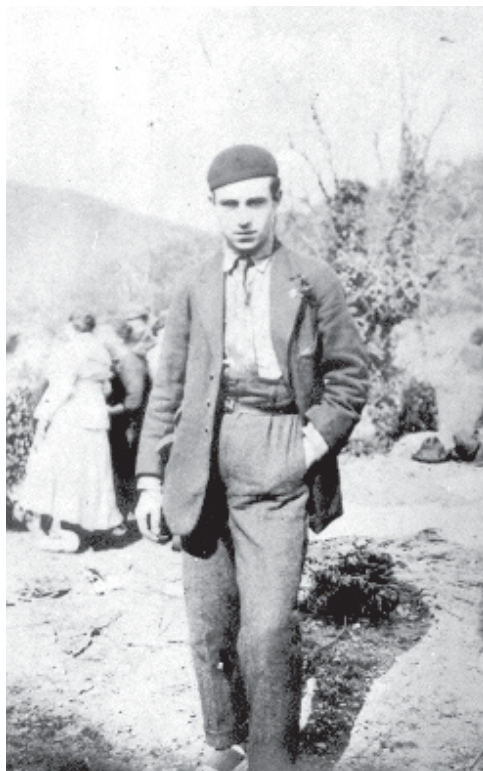
Entre el febrer i el març del 1936 obra de Josep Granyer havia estat exposada a l'important mostra d'*Art Espagnol Contemporain* inaugurada el 12 de febrer a l'edifici del *Jeu de Paume des Tuileries* de París. (comentat més extensament al capítol de París). Aquell mes de març Granyer també va participar en l'*Exposició Pro-Nens Necessitats* a la Galeria Valenciano, organitzada conjuntament per la Generalitat de Catalunya i l'Ajuntament de Barcelona.

Poc més tard, al maig del 1936 va fer una nova aparició pública repetint exposició a la Sala Busquets acompanyat del pintor Albert Junyent. A diferència de la mostra de l'any 1933, on només exposa vuit peces aquell any seran onze guixos. L'exposició no passà gens inadvertida per la premsa, sinó que més aviat va gaudir d'un ressò força destacat. El cronista d'*Última Hora*¹ posa en relleu especialment dues obres, tot i la mida de les escultures “*que no perjudica gens llur robustesa*”. En la peça *Tres noies* (30.1.10), hi veu reminiscències gregues amb “una serenor gairebé clàssica” i de l'escultura *Cavallista* (36.1.3), afegeix que és “*una troballa, tant de concepció com de mobilitat*”. Des del diari *La Publicitat*, Capdevila també fa esmena de les dimensions reduïdes de les figures de Granyer. En elles hi troba un “curiós regust goticista” al abandonar “aquella tendència expressionista i epigramàtica que distingia la seva producció anterior”². Un altre dels comentaristes d'aquesta exposició, Miguel Utrillo, en el *Día Gráfico*, divideix en dues tendències les peces de l'escultor, unes basades en l'anècdota i les altres en els “*postulados clásicos*”. En totes dues diu que demostra les seves dots d'escultor. Un artista que “*sabe sacar partido del detalle aparente más insignificante*” i conclou l'article amb l'afirmació de que Granyer en aquesta exposició ha aconseguit una “*mayor seguridad y profundidad en su personal estilo*”³. Sobre la divisió en dos grups que s'esmenta de les peces

1 ALAVEDRA, Joan. “Josep Granyer”, *Última Hora*, Barcelona, Any II, núm. 126, 12-III-1936, pàg. 6.

2 CAPDEVILA, C. “Sala Busquets”, *La Publicitat*, Barcelona, 15-III-1936, pàg. 2.

3 UTRILLO, Miguel. “Esculturas de Granyer, pinturas de Alberto Junyent y “monotips” de Ivo Pascual”, *El Día Gráfico*, Barcelona, 26-III-1936, pàg. 7.

Josep Granyer,. Circa 1936. AFG.

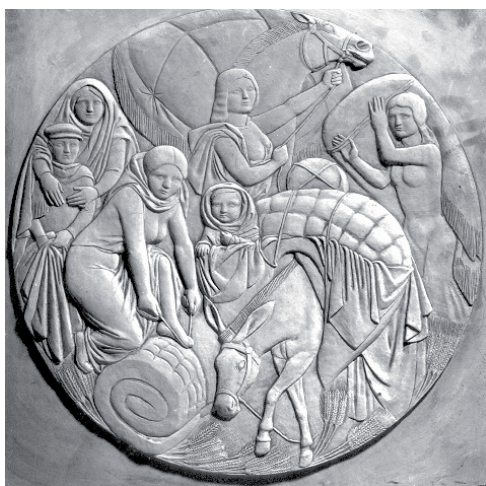

Tres noies, guix, 35 x 24 x 10 cm. 1930. Col. F. G. Barcelona.

presentades per l'escultor, Enric F. Gual també en parla des del setmanari *Mirador*⁴, amb una primera classificació que ell l'anomena del “*tipus bibelotesc*” i de l'altre segona tendència que es refereix com l’“*expressada per una recerca formal*”. En les dues Gual creu que “*ha excel·lit esplèndidament*” Josep Granyer.

Al juny d'aquell 1936, Granyer és un dels “*agençadors d'interiors*”⁵ del I Saló d'artistes decoradors, que organitza el Foment de les Arts Decoratives amb motiu de la inauguració del nou local establert en la cúpula del Cinema Coliseum de Barcelona.

A les dues cites destacades que se celebren a la Barcelona del 1938, Granyer hi farà acte de presència. La primera serà al mes d'octubre, en el *Saló de Tardor / Competición de otoño*, celebrat a la sala d'exposicions del Casal de la Cultura a Barcelona, patrocinat per l'Ajuntament de Barcelona i la Generalitat de Catalunya, i organitzat per la Junta d'exposicions d'Art de Catalunya. Magí Albert Cassanyes comenta l'actitud dels artistes enfront de l'hostilitat de la guerra. Subratlla l'escàs nombre d'obres de temàtica bèl·lica “*llàstima, però, que no hi hagi més obres evocant escenes del moment. N'hi ha alguna(...) però n'hi ha poques. Massa poques. És absurd i blasmable que els artistes es desentenguin tan radicalment de la guerra que a tots ens obsessiona*”⁶. No serà l'únic crític⁷ que es posiciona davant la utilització i plasmació dels temes sobre el front tractats pels artistes. En el balanç que fa des de les pàgines de *La Vanguardia* Luis Burano⁸ dirà: “*no hemos visto en él apenas nada que nos recordase la lucha que sostenemos. Inaugurado en un ambiente ciudadano de marcado espíritu revolucionario se*

Relleu *De la lluita I*, guix, 66 x 66 x 4 cm., 1936.
MNAC/MAM.

4 GUAL, Enric, F. “Josep Granyer”, *Mirador*, Barcelona, Any VIII, núm. 369, 12-III-1936, pàg. 7.

5 BENET, R. “I Saló d'artistes decoradors”, *La Veu de Catalunya*, Barcelona, 7-VI-1936, pàg. 7.

6 CASSANYES, M.A. “S'ha inaugurat el Saló de Tardor”, *Meridià*, Barcelona, Any I, núm. 39, 7-X-1938, pàg. 4

7 “que ningú, si no és un infame traïdor, no pot romandre al marge, i jo espero que els artistes i els escriptors que integren el “Casal de la Cultura”, iniciaran llur actuació amb una campanya intensíssima, perquè tots, absolutament tots, contribuïm en allò que estigui al nostre abast, a guanyar la guerra i a salvar la Revolució, que serà el triomf de la llibertat i de la justícia(...)Com és possible que l'artista persisteixi en el seu estat contemplatiu, purament sensitiu en tant que artista, però al marge de la convulsió d'un poble? Com és possible que abans d'artista no sigui home i pensi”. COCHET, Gustau, “EL Saló permanent i el “Casal de la Cultura”, *Mirador*, Barcelona, Any IX, núm. 413, 25-III-1937, pàg. 7.

8 BURANO, Luis. “El Arte, la Revolución y la guerra; en el “Casal de Cultura”, *La Vanguardia*, Barcelona, 9-XI-1938, pàg. 4.

ha caracterizado por su sabor clasicista, por una tónica general de conservadurismo(...) ¿qué corresponde mejor a un verdadero artista: mantenerse al margen de los acontecimientos, o seguir con su pueblo las emociones de la hora que pasa?(...) Entre estos dos pareceres yo adoptaría una posición ecléctica”. Alhora cita a diversos artistes on el compromís polític i el reflex del conflicte en les seves obres hi és present. Granyer, amb tres obres presentades, els dos relleus⁹, *De la lluita I* (38.1.2) i *De la lluita II* (38.1.3) i la figura, *Combatent* (38.1.4), serà un d’aquests artistes: “de inspiración actual, bélico, lo mejor era las esculturas de Granyer¹⁰”. Curiosament Joan Merli, en la crònica que fa des de *La Humanitat* comenta ”Granyer suscita temas que no seria oportú tractar ara¹¹” i destaca dels seus relleus: “pur arabesc, és a dir, una pura síntesi d’elements escultòrics”. Tant el crític de *La Vanguardia* com el de *La Publicitat*¹², coincideixen en l’encert de les composicions dels relleus de l’escultor. Burano hi veu fins i tot, reminiscències hel·lèniques i japoneses “dos bajorrelieves de una delicadeza de líneas y de una composición notabilísima, composición que en uno de ellos recuerda el arte japonés, incluso en las figuras, y el otro tenía un marcado sabor helénico¹³”. Aquests dos relleus circulars de guix, que Granyer presentà en el Saló, van ser adquirits aquell mateix any, per la Junta de Museus de Barcelona, actualment es troben en el fons del Museu Nacional d’Art de Catalunya¹⁴.

L’altra de les cites d’envergadura on Granyer participa, i també realitzada en el mateix Casal de la Cultura aquell any, fou l’*Exposició del Dibuix i del Gravat 1938*, organitzada conjuntament per l’Ajuntament de Barcelona, la Generalitat de Catalunya, la Junta d’Exposicions d’Art de Catalunya i amb la col·laboració de l’artista pintor Francesc A. Planes Doria. Segons catàleg¹⁵ de la mostra 402 obres van ser exposades entre el dia deu i el vint-i-sis del mes de novembre. Un dels

Relleu *De la lluita II*, guix, 65 x 65 x 3 cm. 1936.
MNAC/MAM.

9 GASCH, Sebastià, “Saló de Tardor”, *Meridià*, Barcelona, núm. 42, 28-X-1938, pàg. 4.

10 BURANO, Luis. Op. cit., pàg.4.

11 MERLI, Joan, *La Humanitat*, Barcelona, 20-X-1938.

12 TORIS i MARCA, “Saló de Tardor 1938”, *La Publicitat*, Barcelona, 20-X-1938.

13 BURANO, Luis. Op. cit., pàg.4.

14 Són dos relleus circulars de guix, sense signar i cadascun amb més de seixanta centímetres de diàmetre.

15 Granyer hi presenta tres dibuixos amb els números de catàleg 147 “Correspondència”, el número 148 titulat “Descans” i el darrer amb el número 149 anomenat “Companyns”. Desconeixem quin dels tres va guanyar el premi. *Exposició del Dibuix i del Gravat 1938*, (cat), Generalitat de Catalunya, Ajuntament de Barcelona i Junta d’Exposicions d’Art de Catalunya, Barcelona, 10 / 26-1938, pàg. 14.

Granyer treballant al seu taller el model de guix del retrat de la seva esposa Montserrat, 1936. AFG.

Boda de l'escultor amb Montserrat Junyent i Quinquer, Barcelona, 1939. AFG.

premis de dibuix que va concedir el jurat¹⁶, format per Feliu Elies, Francesc Domingo, Sebastià Gasch, Bosch Roger i Josep Dunyach com a president, fou el Premi F. A. Planes Doria que va atorgar-se a un dels dibuixos de Josep Granyer¹⁷. Magí Albert Cassanyes, en el setmanari de literatura, art i política *Meridià*, qualificarà les escenes del dibuix de l'escultor "d'una depuradíssima nitidesa lineal, que es poden considerar com una total victòria de la "forma" sobre la "matèria"¹⁸. Desconeixem quin dels tres dibuixos presentats (*Correspondència*, *Descans* o *Companyys*¹⁹) per l'escultor va ser premiat. Al costat de Granyer hi exhibeixen obres escultors com Josep Clarà o els germans Oslé, Llucià i Miquel. Entre artistes també guardonats amics de Granyer hi ha Xavier Nogués, amb el premi de gravat Marià Fortuny i a un dels companys del grup GAI, Joan Commeleran amb un premi de dibuix. El Premi Damià Campeny 1938 va recaure a Joan Rebull, *Meridià* li dedica un extens article.

La qüestió de la temàtica bèl·lica de les obres tornarà a sorgir de nou arran de la inauguració de l'*Exposició del Dibuix i Gravat*, en l'article de *La Vanguardia* on es comenta el discurs de presentació del President de la Junta de la mostra, el Sr. Pi Suñer: "Se refirió después a algún comentario que se ha hecho sobre la pobreza de motivos de nuestra guerra que se observó en el "Saló de Tardor" y dijo que eso no le preocupaba ni desagradaba. Nuestros artistas- afirmó- sienten nuestra guerra, pero en la creación artística intervienen una serie de complejos que hacen que lo del momento no aparezca en la obra creada sino después de un proceso de madurez(...) Nuestros artistas- siguió diciendo- sin dejarse dominar por las circunstancias, se han mantenido fieles a su manera de ser y el hecho de mantenerse tal como es, ya es una manera de hacer la guerra, pues este es el sentido y el fin de nuestra lucha, que todo el mundo pueda conservar su independencia y afirmar libremente su personalidad²⁰".

16 "Los premios oficiales en la "Exposició del Dibuix i Gravat 1938", *La Vanguardia*, Barcelona, 16-XI-1938, pàg. 3.

17 La dotació del premi fou de 1.000 pessetes. "Hoy se inaugura la Exposición del Dibujo del Grabado 1938" *La Vanguardia*, Barcelona, 10-XI-1938, pàg. 2.

18 CASSANYES, M.A. "Exposició del Dibuix i Gravat 1938", *Meridià*, Barcelona, Any I, núm. 46, 26-XI-1938, pàg. 4.

19 Núm. 147: *Correspondència*, núm. 148: *Descans* i núm.149: *Company*. *Exposició del Dibuix i del Gravat 1938*, del 10 al 26 de novembre, Junta d'Exposicions d'Art de Catalunya, Barcelona, 1938, pàg. 14.

20 "Solemne inauguración de la "Exposició del Dibuix i Gravat", *La Vanguardia*, Barcelona, 11-XI-1938, pàg. 3.

Després de la guerra civil, en la primera quinzena del mes de juny, el dia 14 de 1939, Granyer s'uneix en matrimoni amb Montserrat Junyent. Aquest feliç període es trenca bruscament per la mort prematura de la seva esposa l'any següent. No coneixem participació de Granyer en cap col·lectiva fins la celebrada l'any 1948 al primer Saló d'Octubre de les Galeries Laietanes. Naturalment, aquest sotrac serà un cop fort per l'escultor, però cal dir que aquest distanciament amb el públic no significà una inactivitat en la seva trajectòria artística. Al 1941 realitzarà els 15 relleus per decorar el teatre Novetats de Barcelona i al 1945 la sèrie de vuit relleus d'alabastre pel vestíbul de l'antic Museu tèxtil de Terrassa.

Així doncs, podem dir que l'obra que Granyer realitza en aquest període (1936-1939) no és aliena als fets que marquen el futur de Catalunya i Europa, sinó que part de la seva producció forma part del testimoni d'un moment històric concret.

*Sense títol conegut (Al·legoria al teixit: la filosa),
relleu d'alabastre de Beuda policromat, 1,35 x 36
x 4 cm. 1945. CECOT, Terrassa.*

Josep Granyer i el seu fill Francesc. 1943-1944.

SEMBLA QUE L'EMPRENDADÀ OBTÉ OBJECTIUS PREVISTOS

1-X-1955

5. LES BIENNALS HISPANOAMERICANES D'ART

5. Biennals hispanoamericanes d'art

Al setembre de 1955, s'inaugura la més reeixida i l'última *III Bienal Hispanoamericana de Arte*, aquell any convocada a Barcelona. L'anterior s'havia celebrat a L'Havana dos anys abans mentre que la primera tingué lloc a Madrid. Granyer participà en les dues nacionals, la primera i la tercera. Les biennals d'art van significar una certa obertura d'Espanya a l'exterior¹. El 12 d'octubre de 1951 s'obre la I Biennial al Palau del Retiro de Madrid, mostra oficial organitzada per l'*Instituto de Cultura Hispánica* per reforçar la relació i comunicació entre l'art contemporani d'Espanya i el d'Amèrica llatina. L'escultor presentà nou escultures en bronze del seu Zoo. Al març de l'any següent una selecció d'aquesta I Biennial es veurà al Museu d'Art Modern del Parc de la Ciutadella de Barcelona sota el nom d'*Antología de la I Bienal Hispanoamericana de Arte*. Serà el mateix espai on l'any anterior, al juliol, abans d'enviar les obres a la capital de l'estat espanyol s'havia organitzat per la *Comisión Regional o Comisió organitzador de Catalunya l'Exposición Regional preparatoria para la I Bienal Hispanoamericana*². Entre el jurat hi havia Joaquim Sunyer, Joan Ainaud, Anglada-Camarasa i Joan Ramon Massoliver. En la III Biennial Granyer hi porta una peça molt ambiciosa de mida, una de les de més grans dimensió (141 x 45 x 45 cm) dins la producció de figures humanes de l'escultor. Un fusta policromada titulada *Emprendada* on sembla reemprendre el fil de *Eivissenca* (32.1.1). La Biennial apostà per l'avantguarda i entre els guardons d'escultura hi havia Pablo Serrano o el seu amic Àngel Ferrant. El propi Granyer ens relata graciosament en el seu diari il·lustrat, gairebé com un còmic, guió il·lustrat o storyboard el procés de selecció i presentació de l'obra l'*Emprendada* en la III Biennial. Hi veiem dibuixats l'artista o els crítics i jurats com animals humanitzats de les faules.

Ens permetem de reproduir en aquest capítol una selecció representativa dels dibuixos originals del diari il·lustrat de Josep Granyer sobre la *III Bienal Hispanoamericana de Arte*. A vegades acompanyats amb una frase breu i lapidària o un mot precís.

1 VÉLEZ, Pilar. *Art de Catalunya*, Vol. XI (Arts Decoratives, Industrials i Aplicades), L'Isard, Barcelona, 2000, pàg. 272.

2 Núm. 243- José Grañer "Zoo de Grañer". "I Bienal Hispanoamericana de Arte", *Diario de Barcelona*, Barcelona, 11-VI-1951. "La Bienal Hispanoamericana de Arte", *El Noticiero Universal*, Barcelona, 14-VI-1951.

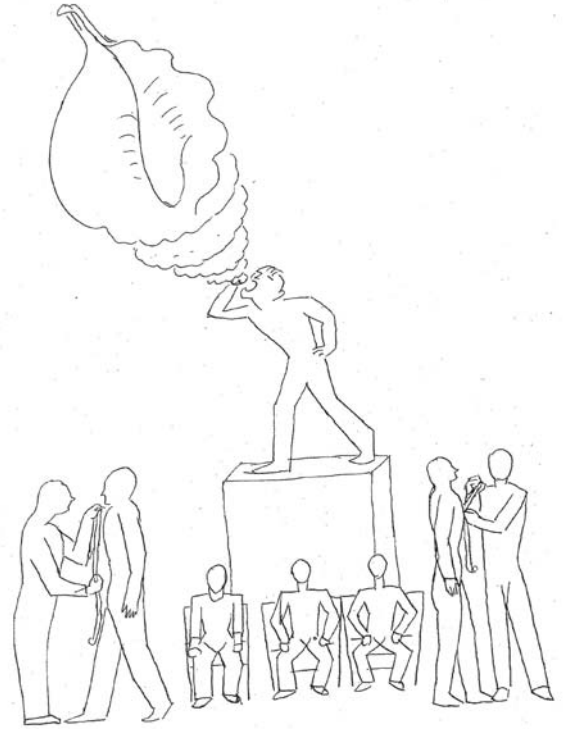

Emprendada, Fusta policromada, 141 x 45 x 45 cm.
1955, Col. F. G. Barcelona.

RUMORS DE LA BIENAL

8 VII - 1955

LA BIENAL ESCOMENÇA A PÈNDRE MIDES PER ELS PREMIS ?

25-VII-1955

~~SEM~~ SEMBRA, ESTERIL ?

12 VIII - 1955

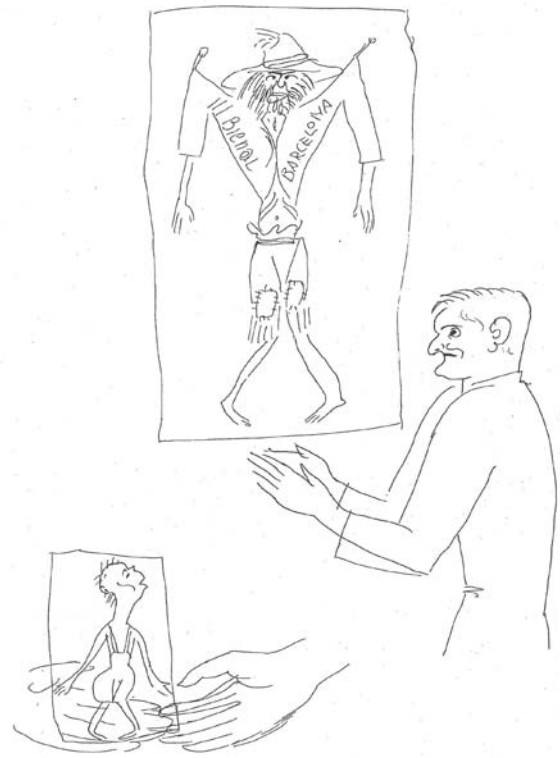

RUMOR; EL JURAT TIRA A TOMBAR * ALEVOSAMEN . SON AMPARATS

19-VIII-1955

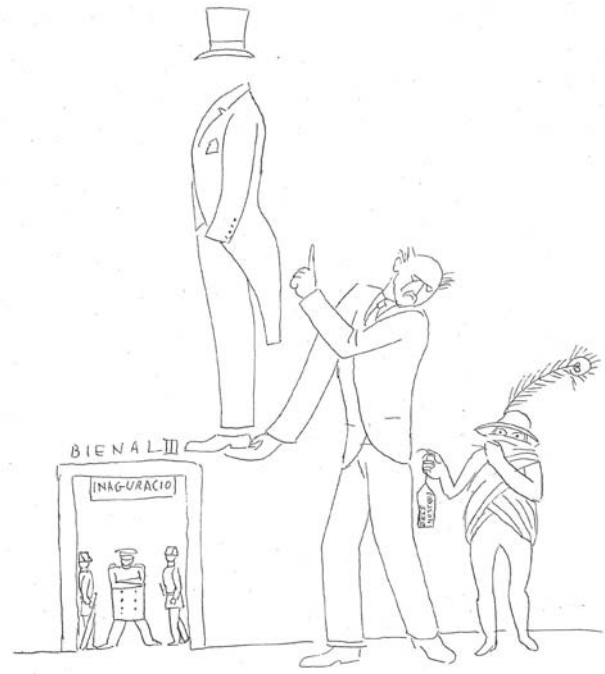
NOTICIA: SEMBLA QUE A L'ENPRENDADA L'HAN DEIXAT PASSAR 26 VIII-1955

CARTEL I OPUSCLE. PER LES SEVES OBRES ELS CONEIXEREU 31 VIII-1955

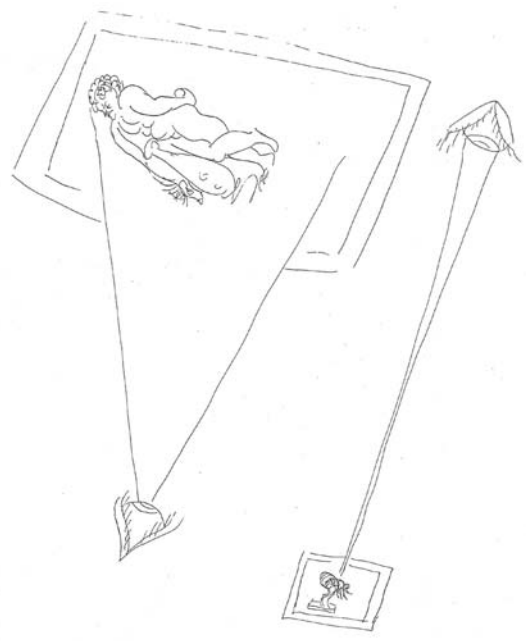
A LA PRIVADA PUBLICA MANIFESTACIO, LA PUBLICA MANIFESTACIO PRIVADA 10-IX-1955

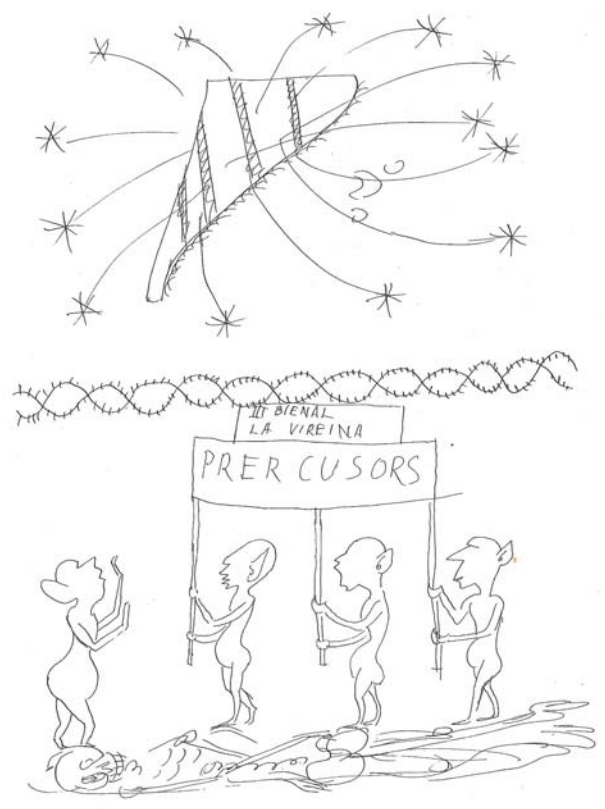
ETIQUETA. QUINA? 19 IX-1955

FESTIVITAT DEL DIA. CAUTIUS, EX-CAUTIUS I CAUTES 24-IX-1955

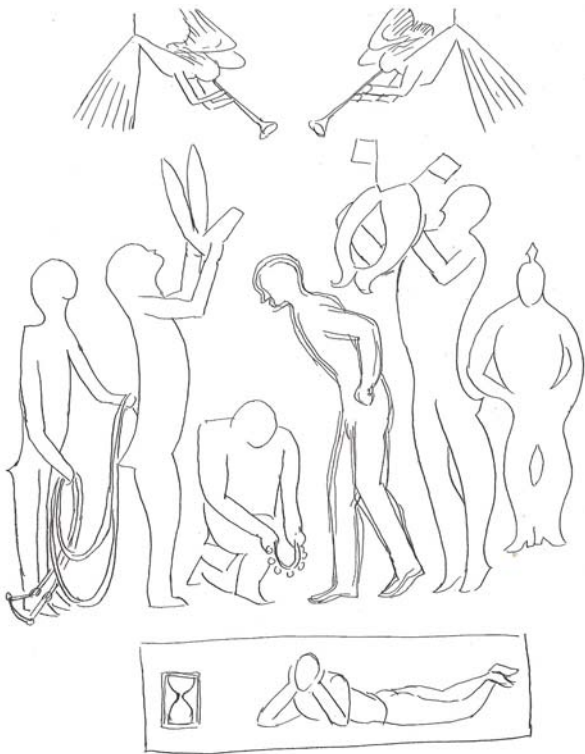
BIENA III. OPINIONS I CRITERIS 26-IX-1955

...ARTIFICI OBR EL C PARUNGOTS-DIVINA L'OBRA ACOMPERTA, REIXIDA, DEFINITIVA 20XI-1955

QUI SENT I QUI PRESENT - III BIENAL 25XI-1955

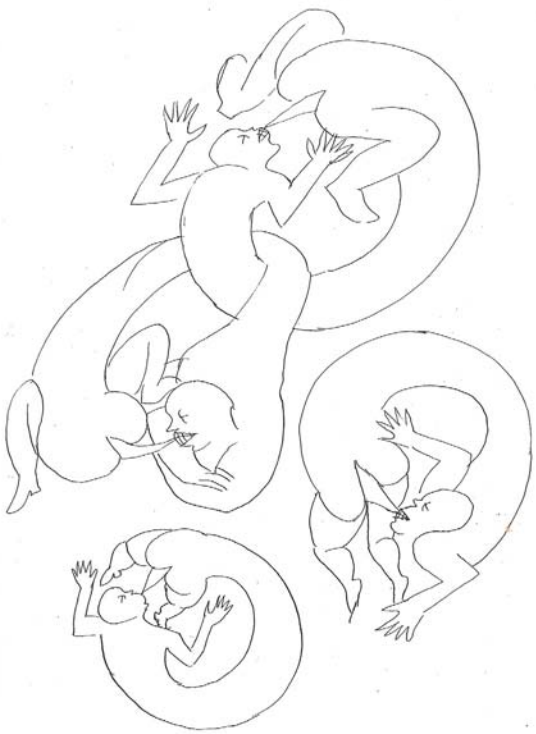
FINS QUAN DURARÀ ?

28-IX-1955

PRIMERA VISITA A LA BIENA: OBJECTE ACONSEGUIT, DESTACA

4-X-1955

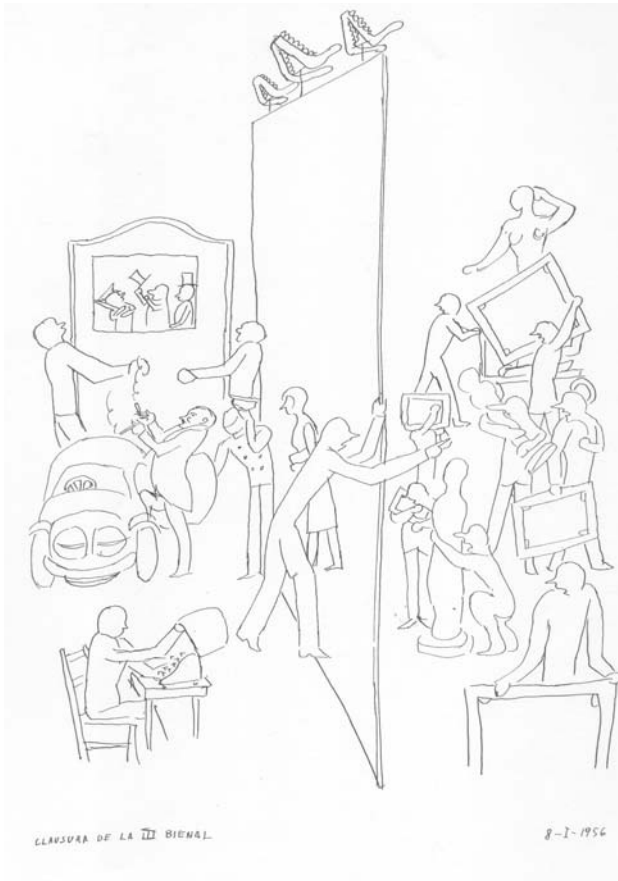
ELS COMENTARIS A LA BIENAL ES MÉS QUE EN LA LLUFA

6-XI-1955

COMENÇA A SORTIR PREMIS

12-XII-1955

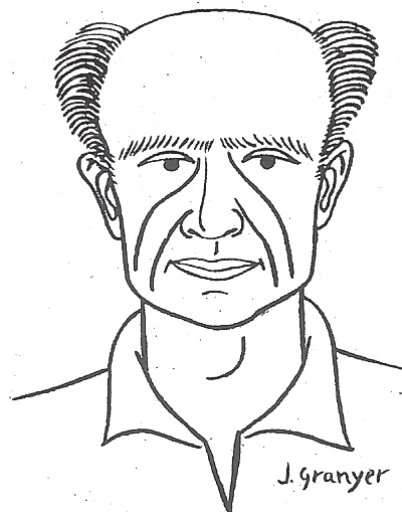
"ACTIVITAT I L'INSPIRACIÓ" ES IL·LARAN?

29-XII-1955

6. 1953, UN ANY PROLÍFIC

6. 1953, un any prolífic

El 1953 va ser un dels anys en què Granyer va fer més exposicions. Serà una fita important per a la trajectòria artística de l'escultor. Realitza dues mostres individuals a Barcelona, al mes de maig a la galeria San Jorge, i al mes de febrer a la Pinacoteca. Aquell mateix any, també va participar a la col·lectiva de l'Exposició Municipal de Belles Arts on la figura *La Venus de les Corts* serà adquirida.

Autoretrat de J. Granyer publicat a la revista *Ondas* al 1953.

La primera exposició individual es va celebrar a La Pinacoteca amb trenta-vuit peces, només escultures, quatre d'elles fruit de la col·laboració amb Xavier Nogués en un intent, als anys trenta, de trobar un procés de producció seriat més econòmic. (Havien de ser unes peces, en porcellana pintada, a partir d'uns dibuixos que Nogués havia fet arribar a l'escultor. A causa de la guerra no es va poder tirar endavant aquell projecte.)

Parlant d'aquesta exposició el crític del *Diario de Barcelona* va fer notar la mida reduïda de les escultures de Granyer que “concentran las virtudes eminentemente plásticas de serenidad y simplicidad...enemigo de la grandilocuencia, ahorra hasta el máximo el gesto y el tamaño de sus obras¹”.

Sobre l'exposició esmentada, el seu amic Àngel Ferrant mostra el seu interès en una carta enviada aquell febrer:

¹ Del CASTILLO, A. “Granyer en la Pinacoteca”, *Diario de Barcelona*, Barcelona, 13-II-1953, pàg. 6.

Voluptuositat, Bronze, 18 x 17,5 x 14,5 cm. 1950.
Col. F. G. Barcelona.

“Deseo vivísicamente que obtuvieras los mejores resultados. Esto, con frecuencia, no son inmediatos. Puede decirse que los hay de efectos retardados. Como ocurre con ciertos mecanismos y medicinas y que por lo general son los mejores. Para eso es necesario que la obra llegue a quien pueda verla con buenas intenciones. Que sea así. Por el catálogo vi que conseguiste reunir un buen número de obras. Ese esfuerzo ya me parece bien. Tú caricatura en el catálogo me hizo gracia porque tiene tu aire; pero la caricatura es un género que no me parece de buena ley entre las artes. Lástima que no nos encontramos ahora en un café agradable para charlar un rato de eso”.

Angel, Madrid, 21-II-1953. AFG, Barcelona.

A la primavera, Granyer fa la segona aparició pública amb una altra exposició individual al local de les galeries San Jorge de Passeig de Gràcia 63, mostra la seva producció en tres tècniques:

dibuix, escultura i aiguafort. Només les escultures sumen un total de 22, 18 de les qual les formaven el seu Zoo d'animals. Al catàleg intítulat *Zoo de Granyer* l'acompanya un text de Pere Quart i l'obra exposada gira entorn del ventall de costums humans. La mostra no passa desapercebuda, amb un cert ressò entre el públic i la crítica. Lience Basil recomana amb entusiasme la visita de l'exposició per *“admirar acontecimiento artístico de importancia...una fecundidad artística poco corriente... un alarde sorprendente de maestría... dan a cada una de sus creaciones un matiz inédito, atrayente y de calidad. Magisterio en el dibujo, en la plancha y modelado*². A. del Castillo hi afegeix: *“pequeñas esculturas factibles de monumentalidad si se ampliasen. Rítmos y volúmenes reponen a exigencias escultóricas y están logrados con factura magistral*³” i acaba afirmant: *“una exposición digna de ser vista”*.

Aquella mateixa primavera se celebra a la Virreina l'Exposició Municipal de Barcelona, organitzada per l'Ajuntament de Barcelona. L'escultor hi participà amb quatre obres⁴, dos

² LIENCE BASIL, “El Zoo de Granyer” Fernando. *Club*, Barcelona, 15-V-1953.

³ Del CASTILLO, A. “El Zoo de Granyer en las Galerías San Jorge” *Diario de Barcelona*, Barcelona, 17-V-1953, pàg. 4.

⁴ *Exposición Municipal de Bellas Artes de Primavera*, Primavera 1953, (cat), Barcelona, 1953. Núm. 448: De la elecció del rei, 28 x 22 cm. Aguafuerte, núm. 489: Frontispici, 28 x 22 cm. Aguafuerte, núm. 536: Reyes, marmol i núm. 535: La Venus de les Corts, bronze.

aiguaforts, un marbre titulat *Reyes* i un bronze, *La Venus de las Corts*, que seria distingida pel jurat amb el primer premi d'escultura (Jaime Martrus amb el segon i Rosa Martínez amb el tercer). Altres guardonats amics de l'escultor foren, en pintura, Bosch-Roger amb el primer premi o Sisquella amb la medalla d'honor⁵ i un jove Jaume Pla també celebrava el reconeixement pel seu gravat.

La crítica del *Club*⁶ aplaudeix la nova generació d'escultors vers "*la depuración de todo lo superfluo hacia las formas perennes de clasicismo*" enfront "*la época hórrida del XIX carente de sensibilidad*" i acaba considerant encertades les mencions del certamen.

Cortès, que havia format part del jurat dels premis d'aquell any, antic membre amb l'escultor dels evolucionistes, celebra la distinció del seu amic i l'omple de lloances "*este escultor, uno de los más finos, depurados e inteligentes del país*⁷".

En la seva faceta d'il·lustrador realitza quatre litografies per *Las dos doncellas* de Miguel de Cervantes que publica Horta. Un altre de les mostres en que també intervé a les acaballes de l'any 1953 fou l'exposició col·lectiva titulada *Exposición Iconográfica de San Lucas* que organitzà al FAD a la seu del Coliseum on presentà un relleu de Sant Lluç policromat de fusta que conserva la família Imbert. Així doncs, podem dir va ser un any de força activitat pública per a l'artista.

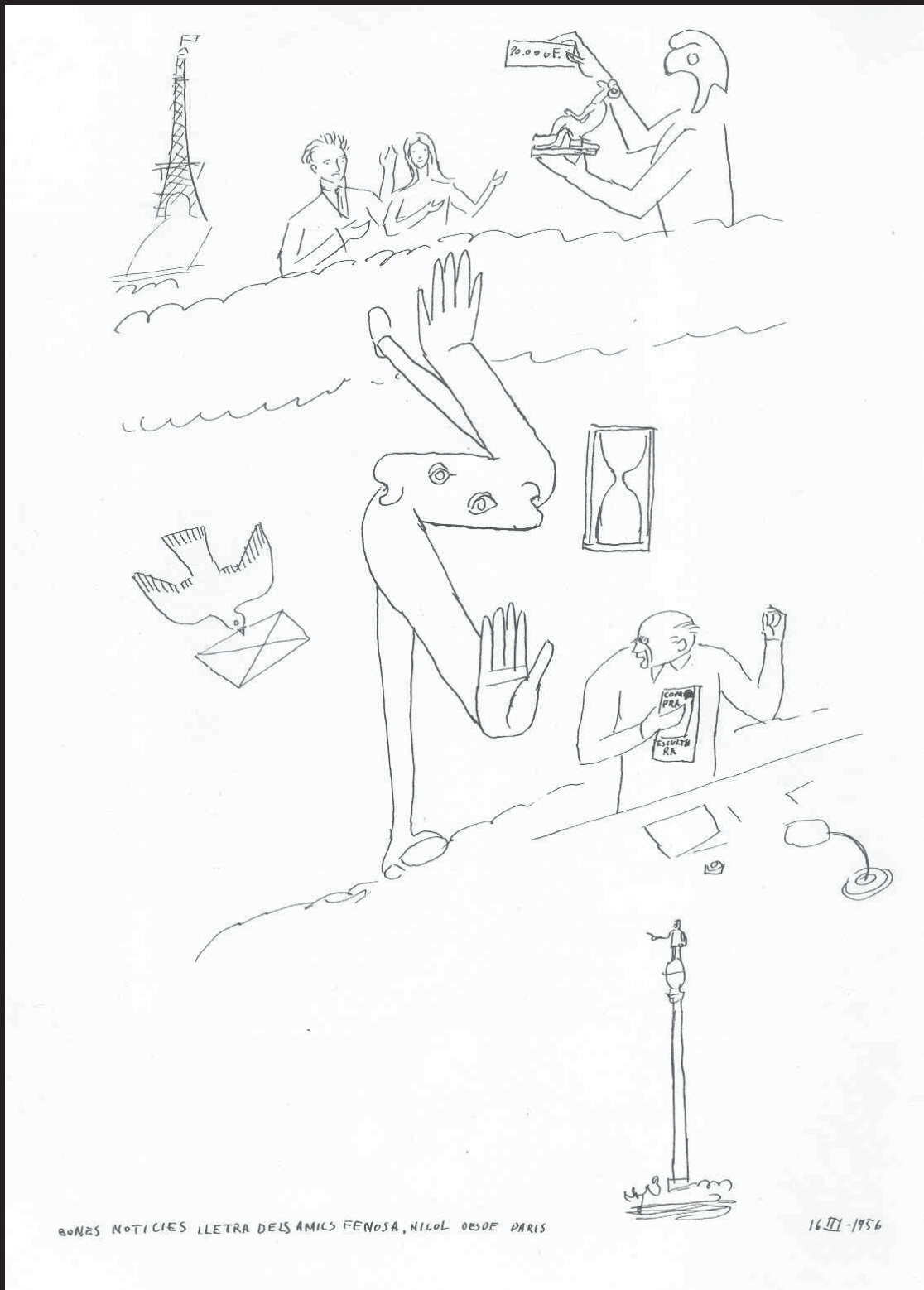
5 CORTES, J. "Los premios de la Exposición Municipal de Bellas - Artes Primavera 1953", *Destino*, núm. 831, Barcelona, 11-VII-1953 i "Premios de la Exposición Barcelonesa de Primavera", *ABC*, Madrid, 28-VI-1953, pàg. 53.

6 LIENCE BASIL, Fernando. "Primavera 1953: Sección de Escultura", *Club*, Barcelona, 10-VII-1953.

7 CORTES, Juan. "Los premios de la Exposición Municipal de Bellas Artes - Primavera 1953", *Destino*, Barcelona, 11-VII-1953.

Venus de Les Corts, Bronze, 52 x 15,5 x 10,5 cm. 1953. Col. F. G. Barcelona.

7 . CONTACTE AMB PARÍS

7. Contacte amb París

“Amigo Granyer:...yo me dispongo a salir para Bruselas. Al regreso; dentro de 8 ó 10 días espero ver a usted y a Rebull en París..No sé por qué ni cómo se va el tiempo. Todo, ó casi parece que tiene imán en París..Este París hace el efecto de que cosas pasadas presentes y futuras son una misma actualidad. Por una parte un furor de lo nouveau. Por otra una serie de barbas, melenas, perillas, bigotazos y sombreros hongos de toda clase. De un lado el bar americano, de otro la rotisserie. La película sonora y el cabaret del barrio latino. Le volveré a escribir ¿Cuándo viene? Que esta carta, sea también para los buenos amigos Bosch y Merli. Un abrazo de su buen amigo”

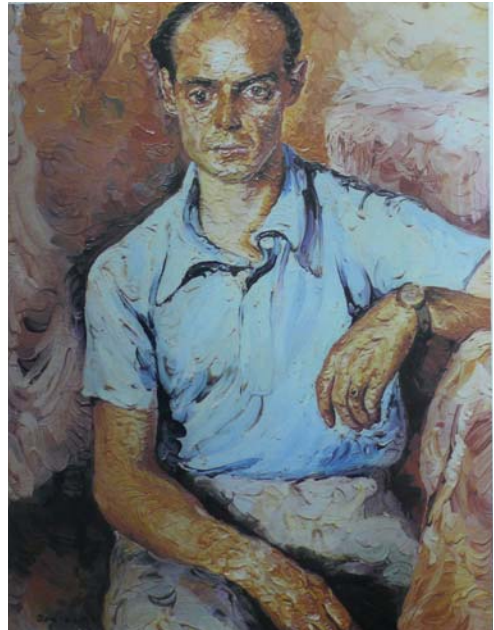
París, 16, septiembre 1929, AFG.

Són paraules del qui va ser el seu amfitrió a París, el seu bon amic, l'escultor madrileny Àngel Ferrant, que ens retrata amb quatre pinzellades una suggestiva crònica del París de l'època, on es concentraven les ànsies renovadores de l'art europeu, mesos abans de l'arribada de Granyer. Doncs, aquest últim, una vegada finalitzada la seva tasca estrictament laboral i amb els diners fruit de l'Exposició Internacional de Barcelona de 1929, marxa nou mesos a la capital francesa.

Per una carta de Granyer del 14 de maig de 1930¹ dirigida al seu amic Junyent tenim constància de la dificultat econòmica que Granyer patia, podríem deduir que la seva estada a la capital francesa finalitza per qüestions econòmiques. És curiós com la revista *Mirador* anuncia la sortida de l'escultor a la capital francesa:

“Josep Granyer, un dels nostres escultors de ben entesa modernitat, sortirà dintre pocs dies cap a París. És la ruta acostumada dels artistes catalans, en la qual, gairebé sempre, hi ha més avantatges que inconvenients. Cal, però anar amb compte amb les “troballes” d'última hora. Esperem, no obstant, el retorn de Granyer amb la confiança que el viatge no serà en va²”.

¹ “...vaig rebre els francs al seu degut tems[sic]. Moltes gràcies per el favor i per els oferiments...per la cuestió del quartos, jo els tinc justos per tornar i no mes possible de desprendre ni de cinc, si no vull quedar empenyat”. J. Granyer, París, 14-V-1930. Biblioteca de Catalunya, Barcelona. Vint anys més tard, al 1951 trobem també d'altres cartes d'agraïment a Mullor per tema econòmic. 2 GIFREDA, Màrius. “Josep Granyer”, *Mirador*, Barcelona, Any I, núm. 38, 17-X-1929, pàg.7.

Retrat de Josep Mullor, oli, 73 x 54 cm. 1941.
Col. Mullor, Barcelona.

Retrat de Josep Granyer, oli, 46x54 cm. Circa 1929. Gustave Cochet. Col·lecció Cendrós, Barcelona.

El viatge a París esdevingué pràcticament obligatori per tots els artistes amb inquietuds (Josep Togores, Manuel Humbert, Josep Miró, María Blanchard, Julio González, Pablo Gargallo...). París³ evocava la idea de modernitat, s'identificava amb els nous temps, nodria la capacitat de creació, i alhora era la capital del nou art i pol d'atracció d'artistes d'arreu del món que s'enriquien mútuament, alguns fins i tot s'hi establiran definitivament com el seu amic Fenosa. Amb paraules de Francesc Fontbona "els Salons de París eren el gran aparador de la mercaderia artística occidental"⁴. A mitjans del segle XIX s'instal·la un canvi en l'hegemonia de la capital artística, Roma deixa pas a París. Aquest "canvi d'orientació es pot situar el 1855. Fou l'any de la gran Exposició Internacional celebrada a París⁵.

A París, Granyer treballarà en els tallers del pintor Gustave Cochet⁶ i de l'ebenista Armengot⁷, un exiliat ex-dirigent sindicalista. Es conserva un retrat de Josep Granyer sense data però signat per Gustave Cochet, hem de suposar que el va pintar durant el període que Granyer roman al taller del pintor. Es podria pensar en la hipòtesi que l'escultor podria haver tingut contacte previ amb en Cochet abans de marxar a París, durant el temps que van treballar a Barcelona pels decorats als pavellons de l'Exposició Internacional del 1929. Granyer serà a París a finals de l'any 1929 i part de 1930, justament quan el seu amic Apel·les està a Barcelona com ho comentava Granyer a Lluís Permanyer en una entrevista sobre Fenosa: "cuando él regresó a Barcelona, dio la casualidad de que precisamente aquel año marché a París. Fue en 1930 cuando nos vimos de nuevo⁸."

3 "París ofrecía la libertad total, la gran renovación del impresionismo y postimpresionismo...la ciudad abierta de los cabarets, de los cafés, de las tertulias,...pero sobre todo y por encima de todo, París era la ciudad que vivía y dejaba vivir. El ambiente era propicio para la creación de nuevas formas, para la ruptura de moldes artísticos". SALAZAR, M. José. *Espanoles en París*, Santander, 27-VII / 12-IX-1999, Fundación Marcelino Botín, Santander, 1999, pàg. 21.

4 FONTBONA, Francesc. *Barcelona - París - Nova York*, "Catalans al París del XIX i del fi de segle", (cat), Generalitat de Catalunya, Palau Robert, Barcelona, 1985, pàg. 21.

5 FONTBONA, Francesc. Op. cit., pàg. 21.

6 Gustave Cochet (1894-1979) pintor, gravador i escriptor. De mare argentina i pare francès. Viurà entre París, Barcelona i Argentina. Entre 1928-29 treballa a Barcelona en la decoració de diversos pavellons de l'Exposició Internacional, és possible que fos en aquell període que conegués Granyer. Vegeu TORROELLA SANTOS, Rafael. "Gustau Cochet", *Mirador*, Barcelona, Any IX, núm. 417, 22-IV-1937, pàg.10. La família Cendrós de Barcelona conserva un retrat del jove escultor Josep Granyer realitzat per Gustave Cochet.

7 BLANCH, Montserrat. *4 escultors del 99*, (cat), Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat, Barcelona, III / IV-1979, pàg. 12.

8 PERMANYER, Lluís. *Los años difíciles*, Lumen, Barcelona, 1975, pàg.66

Però amb qui sí compartirà la seva estada serà amb el seu bon amic, Albert Junyent, fill del pintor Sebastià Junyent⁹ i germà de qui serà la muller de Granyer anys més tard. Transcriu una part de la crònica de la revista *L'Instant* arran de l'exposició que els dos companys fan plegats el 1936 a la Sala Busquets on trobem referència d'aquesta etapa concreta:

“Els lliga una bona amistat personal mantinguda des de molt temps enrere. Quan fa uns anys Granyer passava una tongada treballant a París, Junyent anava a trobar-lo durant alguna de les seves contínues escapades de rodamón impenitent i plegats, enfilaven el temps resseguint galeries, museus i escoles entre altres llocs segurament més profans¹⁰”.

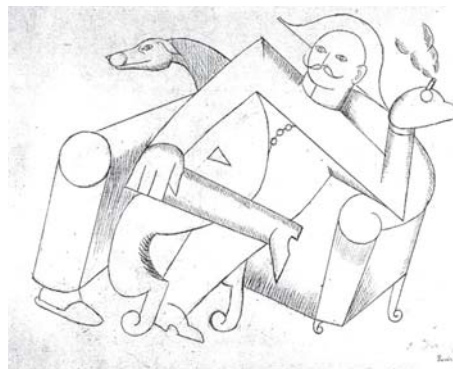
Serà un període de contemplació, estudi, ampliació de coneixements i de reiterades visites a les sales de la ciutat o als museus com el Louvre i es convertirà així, en una font de constants lliçons per al nostre artista. Fou allà on va imposar-se la disciplina, que ja no abandonaria, de realitzar un dibuix cada dia. A l'ésser entrevistat per la revista *Ondas* el mateix Granyer ho comenta “Me encontraba de turista en París y, para acallar mi conciencia, que me acusaba de inactivo, dibujaba diariamente de memoria¹¹”. També el gravador Jaume Pla ho comenta:

“L'estada a París havia de tenir una influència decisiva...una mena de rau-rau a la consciència li deia que perdia el temps... Encara que fossin les cinc del matí quan se n'anava a dormir, no va deixar mai de fer el dibuix diari. El resultat va ser sorprenent: en Granyer va aprendre a dibuixar. Aquest fet va donar-li al mateix temps un dels motius de més intensa satisfacció de la seva vida, i encara avui n'està orgullós¹²”.

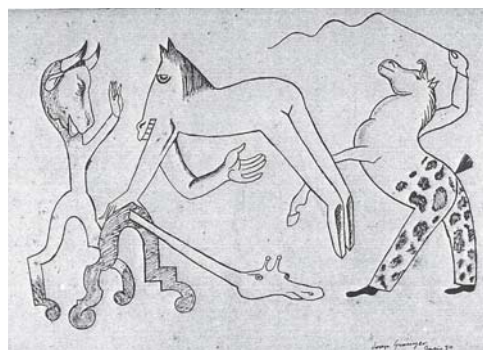
Alguns conjunts ben representatius d'aquests dibuixos els va presentar el gener de 1931 en una exposició individual d'èxit, a la Sala Badrinas de Barcelona sota el títol de: *40 dibuixos J. Granyer París Barcelona*. Els crítics més destacats del

9 Sebastià Junyent i Sans (1865-1908), pintor i sogre de Granyer. Casat amb Paulina Quinquer, la mare de la Montserrat. Germà d'Oleguer Junyent i Sans (1876-1956) escenògraf del Liceu i que havia participat en el Saló Internacional del Moble i Decoració d'Interiors de 1923 a Barcelona.
10 F.A.T. “El pintor Albert Junyent i l'escultor Granyer, vistos arran d'inaugurar llur exposició”, *L'Instant*, Barcelona, 6-III-1936.
11 FONT Lina.” L'escultor don José Granyer”, *Ondas*, Barcelona, Año II, núm.17, V-1953.

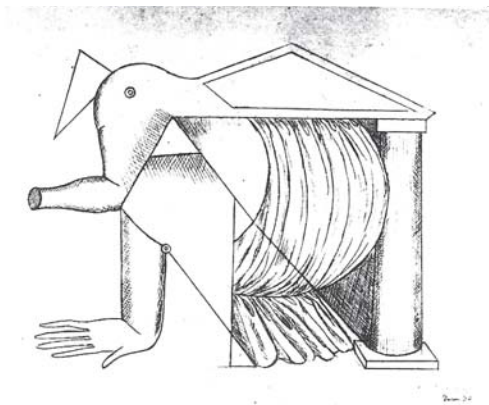
12 PLA, Jaume. Josep Granyer. *Famosos i oblidats*, La Campana, Barcelona, 1989, pàg. 102.

Dibuix a llapis de J. Granyer fet a París al 1929, 27,5 x 21,5 cm. IAAH. Barcelona.

Dibuix a tinta de J. Granyer fet a París al 1930, 19,5 x 27,3 cm. IAAH. Barcelona.

Dibuix a llapis de Granyer fet a París al 1930, 27,5 x 21,5 cm. IAAH. Barcelona.

moment, com ara Màrius Gifreda¹³, Joan Cortès o Baiarola¹⁴, van dedicar-hi comentaris. Estivill des de *l'Hora*, profetitzava: “en les seves produccions recents, influenciat per Grosz, J. Granyer pot ésser, i serà, probablement, si continua l’evolució que apunta, junt amb Domingo i algun altre, els vanguardistes del nou art al nostre món artístic¹⁵”. En canvi, el comentarista de *L’Opinió*¹⁶ classificarà els seus dibuixos en quatre tendències: Japonesa, Picasso, Superrealistes i Humorístics. Però, diversos crítics ja assenyalen la ironia de Granyer, a *D’Ací i D’Allà*¹⁷ llegim: “la fantàstica composició dels quals traspua una subtil ironia...dibuixos plens d’intencions modernes, un gust per les escenes fantàstiques” i de Rodríguez Codolà: “dibujos de muy particular ironía, en los que apuntaba una individualidad de preclara inteligencia¹⁸”.

A l’estiu del 1935 coneixem que de tornada d’un viatge a Londres va fer un sojorn a la capital parisenca, es conserva a l’Institut Amatller d’Art Hispànic un dibuix d’en Granyer d’un dels cafès de Montparnasse, *La Rotonde*.

“l’estiu darrer, en retornar Granyer d’Anglaterra, on havia estudiat el tresor escultòric del British Museum i els espècimens inapreciables de la National Galery, coincidí novament a la capital francesa amb Albert Junyent¹⁹”

L’any següent, el 1936, Josep Granyer participa en una important mostra d’art espanyol contemporani inaugurada el 12 de febrer a l’edifici del *Jeu de Paume des Tuileries* de París. El comissariat de l’exposició d’*Art Espagnol Contemporain* el va portar a terme Pérez Rubio de la *Sociedad de Artistas Ibéricos (S.A.I)* i André Dézarrois del Museu *Jeu de Paume*, en aquell moment també anomenat *Musée des Écoles Étrangères*. La magna exposició que Manuel Abril presenta així:

“Acontecimiento excepcional -medio millar de obras españolas en la capital de Francia...consagrados importantes e importantes consagrados. Variedad y personalidad²⁰”

13 GIFREDA MÀRIUS, “Dibuixos de Francesc Domingo i Josep Granyer”, *Mirador*, Barcelona, núm. 104, 29-I-1931, pàg. 7.

14 BAIROLA, “Exposició de dibuixos de Granyer a la Sala Badrinas”, *La Veu de Catalunya*, Barcelona, 17-I-1931, pàg. 6.

15 ESTIVILL I AVELLO, Angel, “Exposició Granyer”, *L’Hora*, Barcelona, Any II, núm. 4, 21-I-1931, pàg. 16.

16 *L’Opinió*, “Sala Badrinas”, Barcelona, 23-I-1931.

17 CORALÍ, “Les Arts”, *D’Ací i D’Allà*, Barcelona, Vol XX, núm.161, V-1931, pàg. 162.

18 RODRÍGUEZ CODOLÀ, M. “Arte y Artistas”, *La Vanguardia*, Barcelona, 27-I-1931, pàg. 3.

19 F.A.T., Joan. Op. Cit., 6-III-1936.

20 ABRIL, Manuel. “Exposición de Arte español en Paris”, *Blanco y Negro*, Madrid, 23-II-1936, pàg. 63-67.

Gairebé totes les tendències hi estaven representades, més de 400 obres de la península es van mostrar en “un auténtico museo ambulante de arte español²¹”. Desconeixem l’obra presentada per Granyer però és molt probable que només presentés una peça que deduïm del comentari del cronista Abril: “los escultores no son muchos-el traslado de las obras escultóricas requiere gastos cuantiosos”. Al costat de Granyer exposen els escultors catalans com Joan Rebull, Apel·les Fenosa, Martí Llauradó, Josep Viladomat, Enric Casanovas, Josep Clarà, Julio González, els escultors salmantins Mateo Hernández (1884-1949) i González Macías (1901-1982), el valencià José Capuz Mamano (1884-1964), el gallec Santiago R. Bonome (1901-1995), l’esposa del pintor Daniel Vázquez Díaz, l’escultora danesa Eva Aggerholm, Francisco Pérez Mateo (1903-1936)...van exposar a un número total de vint-i-tres escultors.

Granyer tornarà a París més endavant però les seves estades conegudes (referència epistolar dels anys 1957 al 1962) es reduiran bàsicament a les vacances de Nadal²² i d’estiu, però no perdrà el contacte amb la capital francesa, per mitjà de companys i amics catalans establerts a París com el músic Lluís Tuèbols o l’escultor Apel·les Fenosa²³, principalment. Tenim constància de la visita de dues importants exposicions a París que va tenir ocasió de veure. En una postal Granyer escriu “...aconseguit l’objectiu proposat. Una exposició Matisse esplèndida[sic], i una Gargallo molt completa i digne²⁴”. Les exposicions que Granyer citava eren la retrospectiva que es va celebrar al Grand Palais pel centenari de Henri Matisse (1869-1954) i la realitzada al Musée Rodin sobre Pablo Gargallo (1881-1934). La postal

21 BRIHUEGA, Jaime. *Escultura Española 1900-1936*, (cat), Palacio de Velázquez, Parque del Retiro, Ministerio de Cultura, Dirección General de Bellas Artes y Archivos, Madrid, 23-V / 22-VII-1985, pàg. 210.

22 “Vos donaré més detall en el meu proxí viatge a París on penso ésser-hi mes o menys pels dies com he fet en anys anteriors i fins el 5 del pròxim janer, Barcelona, 25-XII-1961. CDRFAF. A l’estiu el matrimoni Fenosa es traslladava a Catalunya, primer a la casa de la germana de l’Apel·les i més tard a la casa del Vendrell. Informació extreta de les converses amb Nicole Florensa.

23 “Visc a tot estar a casa els Fenosa. Extremadament generosos i amables aixís mateix com en Ll. Tuèbols. Donar detall fora un mai acabar d’alabances[sic] dels amics”, 8-I-1957, Biblioteca de Catalunya. Barcelona. “Vos escriuré mes extensament pròximament, i complia així (almenys en part) la promesa feta a Nicole (la qual crec que deu estar molt enfadada per això, amb mi i amb tota la raó) d’enviar li uns mots escrits al meu retorn de Barcelona. Sapigueu, però, que el meu retorn vaig reprendre el treball sense fatiga i amb optimisme. I el record dels dies passats amb vosaltres em diu que només les persones que el destí els guarda algun secret poden tenir un privilegi semblant. N’era mereixedor?”, Barcelona, 18-V-1957. CDRFAF.

24 Postal dirigida a Josep Mullor. Datada el 5 de juny de 1970. Josep Granyer, París. Biblioteca de Catalunya, Barcelona.

Diari il·lustrat de Josep Granyer, AFG.

Apel·les Fenosa i Josep Granyer. Chartres, 1957.

Be sommiador, Bronze, 22,5 x 8 x 21 cm. Peça adquirida per l'Estat francès l'any 1957.

Diari de l'artista, 20-IX-1956. Granyer parla de l'obra *Be sommiador*. AFG.

està datada just tres dies abans de ser clausurada (23-IV / 8-VI 1970).

El diari gràfic²⁵ de Granyer -curiosa i captivadora recreació del seu dia a dia- conservat dels anys 1955 i 1957, ofereix un testimoni únic respecte a temes relacionats amb aquesta ciutat. Així, per exemple, l'assumpte referent a la compra de l'escultura *Be poeta* per part de l'Estat francès on Fenosa farà d'intermediari, la joia de rebre notícies des de la capital francesa a través de la correspondència que mantenia amb l'amic Fenosa²⁶, o bé el tràfec de la paperassa i organització que li provocava els viatges a París.

Sobre el període en què Granyer viu i treballa a París, el mateix any del crac borsari a Wall Street, un dels símptomes d'una crisi econòmica mundial, les notícies que podem obtenir són escasses i fragmentàries. A part de treballar en diversos tallers, com s'ha comentat anteriorment, freqüentà escoles, museus i cafès. És en aquesta ciutat creativa i fructífera on Granyer coincideix amb fets remarcables. Recordem que és en aquell moment quan André Breton²⁷ (1896-1966) publica el *Second Manifeste du surréalisme* i que André Masson (1896-1987) replica amb la publicació d'*Un cadavre*. També cal tenir present que Camille Goemans obre una galeria a París que defensa la línia surrealista i on Salvador Dalí²⁸, introduït al grup surrealista per Joan Miró²⁹, exposarà per primera vegada a la capital i juntament amb Magritte (1898-1967) publicarà *Les mots et les images*. Wassily Kandinsky (1866-1944) també celebrarà la seva primera exposició a París. Es crea *Cercle et Carré* (círculo y cuadrado) el moviment artístic fundat per Joaquim Torres García i pel belga Michel Seuphor al París de 1929, amb l'objectiu de promouvoir l'abstracció geomètrica entorn de noms com Gabo, Mondrian, Arp, Kandinsky,... Un

25 Documentació gràfica del període de 1956 / 1958 la trobem en el diari il·lustrat de l'artista, conservat per la família Granyer.

26 "Tous mes voeux accompagnent ceux d'Apel·les, et je souhaite de vous voire bientôt à Paris. La sculpture que vous nous avez donné fait notre joie chaque jour. Je vous embrasse amicalement. Nicole", 20-XII-1955. CDRFAF.

27 "La position défendue dans le Second Manifeste de surréalisme se révèle davantage dogmatique. Breton exclut du surréalisme tous ceux qui ne suivent pas la voie qu'il entend imposer. Sont ainsi rejetés Artaud et Masson". DRAGUET Michel. *Chronologie de l'art du Xxe siècle*, Flammarion, Tout l'art encyclopédie, Paris, 1997, pàg. 118.

28 Dalí debuta a França al 1929 com a pintor surrealista. En la primera exposició individual del pintor a la Galeria Goemans (20-XI / 5-XII) mostra 11 pintures i diversos dibuixos. André Breton li escriu el pròleg. En aquesta mateixa galeria el mes de març de 1930 exposarà Braque, Tanguy, Duchamp, Gris, Ernst, Magritte, Man Ray, Picabia, Picasso, Miró...

29 Joan Miró exposa al 1930 a la Galeria Pierre de París "Papiers collés" que realitza durant el 1929.

any més tard neix la revista amb el mateix nom i només en surten tres números. També es farà a París una exposició col·lectiva, celebrada a l'abril de 1930 en la Galeria, en la que participen quaranta-tres artistes, entre els que figuraven Kandinsky o Mondrian.

Curiosament es conserven de Josep Granyer a l'IAAH i a l'AFG força dibuixos d'aquesta estada parisenca realitzats *in situ* i molts d'ells ens recorden o s'aproximen al surrealisme (*cadàvers exquisits*, erotisme, dibuixos automàtics, subconscient, abstracció, dibuixos homes-animals...). Així, com exemple, trobem dibuixos amb moltes similituds amb els que en aquell mateix moment feia, Dalí, Miró o el pintor Yves Tanguy (1900-1955) qualificat per André Breton com "el més surrealista dels surrealistes".

Aquesta atmosfera parisenca plena d'estímul serà una bona escola d'aprenentatge. Però el que sí podem afirmar i ja ho hem apuntat abans, és l'obligació que ell mateix s'imposa i s'aplica de fer un dibuix diari, base de l'escultura que neix i es consolida en aquest moment i ja no abandonarà en la seva trajectòria. També podríem dir que serà una de les seves etapes d'aproximació al Surrealisme, al menys pel que fa als seus dibuixos. Així doncs, l'estada a París va possibilitar d'una banda l'acostament de l'art grec, egipci o mesopotàmic que li ofería el Museu del Louvre, i d'altra banda, el contacte directe amb els nous corrents europeus de les avantguardes com el Fauvisme, Expressionisme, Futurisme, Cubisme,...tot i que les obres clarament cubistes de Granyer com l'*Autoretrat cubista* els realitza al 1920.

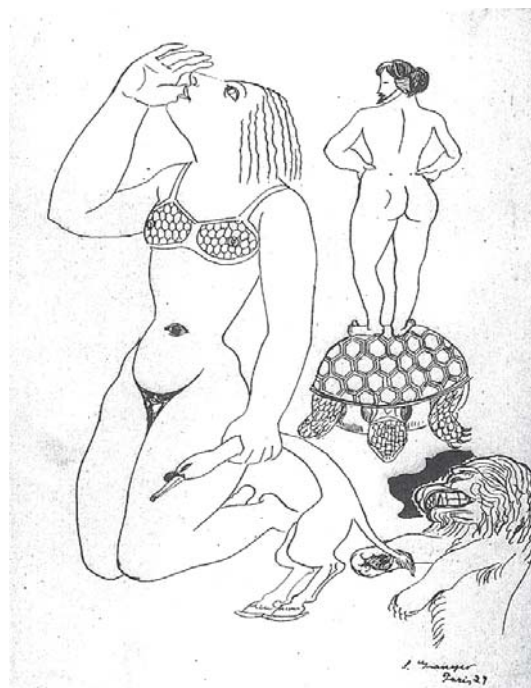
Per tancar aquest capítol recollim les paraules de l'escultor, gairebé repetides, escrites des de la capital francesa en dues postals datades del mateix dia, una dirigida a la Nerina Bacin i l'altre al Josep Mullor:

"Fins avui la realitat ha superat el que jo tenia previst.

He conegut aspectes que ignorava, gràcies als meus amics Fenosa amb els quals visc a tot estar... en resum, que París m'arriba a rendir físicament, tan es que hi arribo a caminar, però no a cansar-me l'admiració que hi sento". París, 8-I-1957. Arxiu N. Pla. Barcelona.

"París m'arriba a rendir però no a cansar l'admiració en els meus passeigs[sic]"

París, 8-I-1957. Biblioteca de Catalunya. Barcelona.

Dibuix a tinta fet a París al 1929, 27 x 21cm. IAAH. Barcelona.

Diari il·lustrat de Josep Granyer, AFG.

8. VINCULACIÓ AMB TOSSA

9. Vinculació amb Tossa

“Per ací a Tossa desde la meua última lletra que li vaig enviar han passat, dintre de la colla, els següens[sic] esdeveniments. Una cargolada, una altre lectura d’en Benet... Han fet estada duran mes o menys dies Morato, Lloberes, Mullor, Alavedra entre algun altre conegut que ara no recordo. En Bosc Roger no va venir. Actualment i després de la Mercè, Tossa sembla que s’hagui[sic] quedat buida de forasters; la temporada s’ha acabat en sec. Avui plou d’una manera intermiten[sic], el mar sense arribar al temporal està encrespat i deixa sentir desde vila la seva profunda sonoritat...!”

Les estades a la petita vila catalana de pescadors a Tossa de Mar concorreguda al període estival, els mesos d’agost i setembre i acompanyat pel seu fill, faciliten a Granyer un continu enriquiment de relacions i contactes amb un grup d’artistes i intel·lectuals. Així, poetes, artistes, filòsofs, escriptors o crítics constitueixen una mena de colònia² d’artistes, d’orientacions ben diverses, al voltant d’aquesta població de la Costa Brava que en aquell moment era bastant verge i idíl·lica i on el turisme³ desmesurat, encara trigaria a arribar tot i que començava a intuir-se.

L’estiu de 1934 és el primer contacte per part de l’escultor amb aquesta localitat gironina que tenia tanta vitalitat. Granyer no tornarà a Tossa fins 10 anys més tard de la mà dels pintors Domingo, Serra i Bosch Roger o del col·leccionista i rellotger Josep Mullor⁴. Repetirà estada, puntualment, tots els estius fins l’any 1954 allotjant-se a casa del Domingo⁵.

1 Fragment de la carta datada el 29-IX-1949 i enviada des de Tossa de Mar per Josep Granyer a Nerina Bacin. Arxiu Nerina de Pla, Barcelona.

2 Paraula que utilitzarà Granyer diverses vegades a les seves cartes per diferenciar els residents de Tossa amb els estiuejants. *“Es pot dir que ara només queda el llebat dels diferents nuclis colonials que cada any aplega i estructura el personal que arriba atret per els atractius natural, historics o simplement d’esbarjo de que esta dotada aquesta vila plena de gracia”*

J. Granyer, Tossa de Mar, 5-IX-1947. Arxiu Nerina de Pla, Barcelona.

3 Alguns dels dibuixos del diari de l’artista fan referència a aquest tema (6-IX-1956, 22-IX-1957).

4 *“El meu fill està be, gràcies i amb la gran il·lusió de Tossa, que el proxím dilluns dia 15 presen emprendre el viatge, junt am en Mullor i la familia Bosch-Roger”*. J. Granyer, Barcelona, 7-VIII-1951, Arxiu Nerina de Pla, Barcelona.

5 *“per ara jo no tinc res determinat. En tot cas segurament que serà com l’any passat, és a dir entre l’agost i el setembre, per que els Domingos fins aquests mesos tampoc hi poden anar...li explico això perque vosté ja sab la combinació que faig cada any.”* J. Granyer, Barcelona, 15-VI-1948. *“Jo per la meua part junt amb el meu fill i amb l’ajuda dels Domingo i si la Providencia no disposa altre cosa, el dia 24 del corrent i fins el 20 del proxím setembre anirem a Tossa i encara gràcies”* J. Granyer, Barcelona, 20-VIII-1948. Arxiu Nerina de Pla, Barcelona.

Dibuix de J. Granyer, 13-IX-1951. Biblioteca de Catalunya. Barcelona.

Aiguafort de Josep Granyer, *Tarda a la platja*, 22,3 x 17 cm, núm. 40, *Col·lecció de Gravats Contemporanis*, Volum II, Les edicions de La Rosa Vera, 1951-1952, Barcelona.

Josep Granyer i Josep Mullaor. Dibuix colorejat de l'*Auca de Tossa*. 17 x 17 cm. Sense signar. Museu d'Art de Sabadell. (procedència despatx Joan Oliver, donació 1997)

XI

¿ Que és hora – diu en Granyer –
que vagi a fer d'escultor?
I li contesta en Mullaor:
- Aquí, ni l'hora no sé⁶.

En el *Paradís Bleu* de Chagall, “la Babel de les Arts” de Benet, havien coexistit per un cantó l'encant que oferien les poblacions costaneres (Banyuls, Cotlliure, Saint-Tropez, Cassis...) amb el bon viure econòmic o el veïnatge amb la frontera francesa. A la dècada dels anys trenta, al malestar polític europeu, s'hi afegia la pujada del poder Hitlerià. Passat el gran moment dels anys trenta, Tossa tornarà a ser atractiva per als artistes però sense la dimensió internacional que havia tingut.

Com diu Fontbona, a Benet se'l pot considerar com el “teòric d'aquell grup informal... del que podríem anomenar l'Escola de Tossa... punt de reunió d'artistes des de, com a mínim, els anys trenta, i a la postguerra allà continuaven anant, especialment als estius, molts dels que s'hi havien fet habituals. L'Escola de Tossa seria la perduració als anys quaranta del corrent artístic més arrelat durant la Generalitat republicana: un mediterranisme menys idealista que el noucentista, marcat més o menys a proa per la influència d'un Fauvisme reposat i també sovint per l'exemple cézannià⁷”. En més d'una ocasió Granyer havia manifestat l'admiració per Rafael Benet, en transcrivim un fragment:

“la meva vida a Tossa va passar la majoria del temps tancat en una habitació del pis dels Domingo, em sembla que treballan... dos aconeteixements destaquen d'aquest ritme de vida, un és l'haber[sic] rendit culte a la lluna i l'altre una lectura d'en Benet. Tots dos varen sortir con era desparar[sic], donats els elements que els composaven, perfectes.

El de la lluna va esser, ni cal dir-ho, fen el ple i en el “Xalet d'en Brams” erem una colla de 18 i va consistir en menjar passada la mitja nit, una truita cremada al rhom acompanyada de cantades i dança-Aquesta va esser la del foc i a l'entorn de la cassola flaman- Va sortir molt arrodonit i a la satisfacció de tots. La lectura d'en Benet va esser el fracmet[sic] d'un llibre del qual és autor, sobre els primers pintors impressionistes. Aquest fracmet es tot el que tracte en preferència al pintor Manet. Va durar 3 hores 3 i al acabar no va quedar alé a cap

⁶ Auca de Tossa, text de Pere Quart i il.lustracions de Josep Granyer. 1950.
⁷ FONTBONA, Francesc “Els gravadors de la Rosa Vera” a *Els 98 gravadors de la Rosa Vera*, (cat), Palau de la Virreina, Ajuntament de Barcelona, febrer-abril, Barcelona, 1985, pàg. 15 i 16.

Relleu de Josep Granyer, *El tendal de la Rita*, terracota, 62 x 86 x 11,5 cm. 1953. Col. F. G.

dels que ens hi trobavem per fer ni el mes banal comentari; va faltar temps a tothom per sortir a prendre l'aire i fer beguda. També va sortir perfecte. No es podia esperar altre cosa d'una escriptura i lectura d'en i per en Benet⁸".

Ja ens hem referit al fet que les obres de Granyer sovint estan vinculades a moments o llocs geogràfics concrets. De les estades a Tossa, cal citar sens falta el relleu que Granyer anomena el *Toldo de la Rita* (1953) inspirat a partir del tendal de la muller del pintor Francesc Domingo, aixecat a la Mar Menuda on coincideixen diferents personatges a l'hora del bany. Malgrat que les figures no són gaire identificables, volien representar personatges com el matrimoni del pintor Francesc Serra, el gravador Jaume Pla, la seva muller, Norma Bacin i la cunyada, Nerina Bacin, en Bosch Roger, la Pierret Gargallo i en Joan Oliver "Pere Quart". En una carta que J. Granyer envia des de Barcelona a Nerina Bacin comenta sobre el tendal:

"El "toldo" de la Rita per l'actual concurrència deu haber tornat al seu punt inicial per que se? (alguns dels quals ja he saludat) que la majoria que en formarem part som de volta a la ciutat⁹".

Habitual de tertúlies i penyes de Barcelona -que inspiren una de les seves grans obres, *La Penya de Lyon d'Or* (1925) – a Tossa, Granyer també freqüenta les vetllades al voltant del cafè d'En Biel que Benet havia comparat amb La Coupole o La Rotonda de Montparnasse. Com informa Benet al cafè hi convergien personatges de tota mena d'opinions i posicionaments. Molt sovint Granyer fa referència a can Biel a les seves cartes:

"De mi nomes puc dir-li que em trobo amb una Tossa que m'era desconeguda. Ja pot comprendre que quant dic aixos em refereixo mes a l'element huma amb els seus corresponents artificis que amb la propia naturalesa i el color de vila...Dels primers penso que em comprendra tot seguit si li dic que el punt neuralgic per poder constatar l'estat de la vida social, sobre tot mundana, l'element indigena predomina sobre el colonial i com exemple, les cartes amb els seus jocs segueixen tant temprades i com a úniques mostres del lloc d'esbarjo que es. Voste ja adivinat[sic] que em refereixo a can Biel". Be, doncs, a can Biel la gramola esta muda i les taules la majoria desertes"

J. Granyer, Tossa de Mar, 5-IX-1947. Arxiu N. de Pla.

⁸ J. Granyer, Tossa de Mar, 14-IX-1949, Arxiu N. de Pla, Barcelona.

⁹ Carta enviada a Nerina Bacin de J. Granyer, Barcelona, 16-IX-1945, Arxiu N. de Pla, Barcelona.

Dibuix a la mina de plom de Francesc Domingo. Retrat de la seva companya Rita Miret dedicat: "a la meva Rita en el 8è aniversari. Francesc". 1947.

Dibuix colorit de l'*Auca de Tossa*, 17 x 17 cm. Sense signar. Museu d'Art de Sabadell. (procedència despatx Joan Oliver, donació 1997). Text que acompanya: "Tot roig i eriçat de pèl rastreja com un gos de presa perquè sent farum d'anglès, l'Emili de Can Biel".

Fragment *Auca de Tossa*, 1950. Text de Pere Quart i il.lustracions de Josep Granyer.

Dibuix colorit de l'*Auca de Tossa*, 17 x 17 cm. Sense signar. Museu d'Art de Sabadell. (procedència despatx Joan Oliver, donació 1997). Text que acompanya: "Dementre en Serra harmonitza colors al cul d'un piset, en Brosa amb el seu arquet al veïnat fa la guitza"

"Desde dimarts a la nit que la pluja es intermiten[sic] i el vent i el fret es deixen sentir; quasi ens tenen acorralats entre casa i can Biel". J. Granyer, Tossa de Mar, 26-IX-1947, A. N. de Pla.

També apareix citat el mateix local en una carta on comenta la seva estada a Tossa de l'estiu del 1948:

"sense perdre mai de vista, pero, can Biel...això fa que les vetllades les passi abitualment[sic] xerran amb els Domingos, Serras i Benets, al mateix can Biel¹⁰".

Anys més tard en una altra carta llegim:

"Per Tossa ens ho passem bé, encara que no tan[sic] com l'any passat degut a diferents causes, entre altres, al variat i no sempre bon temps, a la dilatada que ha estat la pena de can Biel ... Encara que jo aquest any poc o molt treballlo, ademes dels dibuixos-bocets per la feina d'en Badrines...en un retrat de tamany natural en fanc[sic] de la senyora Oliver que per ara i si no perdo el camí inicial crec que serà un bon retrat i una bona escultura"

J. Granyer, Tossa de Mar, 5-IX-1951, A. N. de Pla.

En aquest clima estival degué sortir possiblement la idea de la creació per Josep Granyer i Pere Quart de l'*Auca de Tossa* el 1950. En ella apareixen dibuixats i descrits molts dels personatges que envolten aquesta localitat dels anys quaranta i cinquanta. Així, es parla de la competència entre els bars de la vila "el vell Biel sotja el Coris", apareixen també racons com "al Xalet d'en Bram a menjar truites amb rom¹¹", s'anomena l'obra *El Somriure de Sa Boquera*¹², inspirada en una obra del crític d'art de cinema del *Destino*, "en Palau retorna a Sa Boquera", es cita l'aquarel·lista de Figueres Reig, es mencionen en Pere Nadal, el tossen que els duia a barquejar o el "més generós que ningú l'Agustín Pujol" que va regalar al poble un camp de futbol.

II

Mireu-ne la meravella
de les platges i de la mar
i admireu sa Vila Vella
amb torres, muralla i far.

10 Carta enviada a Nerina Bacin de de J. Granyer, Tossa de Mar, 19-IX-1948, Arxiu N. de Pla, Barcelona.

11Granyer parla de les truites al rom en una carta enviada a Nerina Bacin de J. Granyer, Tossa de Mar, 14-IX-1949, Arxiu N. Pla, Barcelona.

12 Sa Boquera era una part de muntanya entre Lloret i Tossa, segons conversa amb Nerina Bacin.

IV

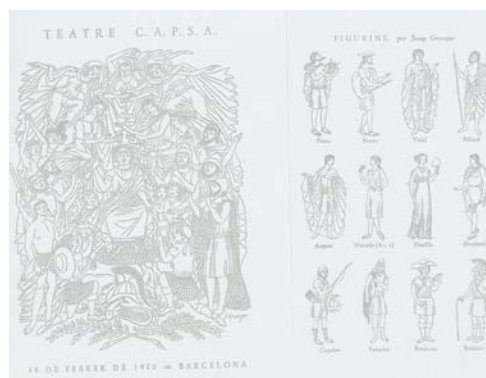
“Llenceu-vos, si el temps hi ajuda
i sou gran, a la Mar Gran;
tanmateix el vostre infant
banyeu-lo a la Mar Menuda”

Un any més tard Joan Olivé i Joan Guarro escriuen l’obra de teatre *Quasi un paradís*¹³. S’estrena al teatre Capsa de Barcelona el 16 de febrer de 1952. Abans, però, d’aquesta representació, la nit del divuit d’agost de 1951 a la sala Rovira de Tossa de Mar es farà la primera estrena que es presenta com un “acontecimiento literario-artístico-musical...sin precedentes en la historia de todas las colonias veraniegas del mar y tierra¹⁴”. Ambientada en època romana, Granyer intervé en el disseny dels figurins, així com en la portada i en la vinyeta del programa. Els decorats seran de Frederic Llovera, Ramon Reig i Emili Bosch-Roger tot acompanyat amb música del Mestre E. Toldrà. Però Granyer no és limita únicament a dibuixar els figurins, sinó que és un dels actors de l’obra, juntament amb el seu fill Francesc, en el paper de caçador. La resta d’actors van ser: la pintora Lola Bech, Joan Alavedra, Joan Oliver, Lluís Morató, Emili Bosch-Roger, Josep Mullor, Joan Guarro, Joan Canyelles, ... Granyer comenta en una carta com va viure la representació de *Quasi un paradís*¹⁵ a la vila de Tossa.

“La farça[sic] “*Quasi un paradís*” va esser un èxit, tenin de repetir-se la seva representació. En totes dugues[sic] representacions es varen esgotar entrades i localitats. L’actuació de la companyia de comic va esser una sorpresa per els mes entesos en aquesta materia de tan airosos com en varem sortir, revelan-se vertaderes vocacions per aquest art. Llegeix el “*Destino*” de la semana següent a aquestes representacions hi m’ho sabras dir. Si els derivats aconeteixements que la mateixa ha produït entre tots els que hi hem intervingut, i que ara no crec oportu parlar-ne, no no produeix una divisió, segurament que s’en farà una representació a Barna. Particularment, pare

13 “Abolint alguns ocis dominicals hem escrit aquest comèdia, a la qual escauria potser el subtítol pitarresc de gatada. L’obra s’adreça als tossencs i als estiuejants i amadors de Tossa...aspirem només a fer riure -en el bon sentit de la paraula-...” J. Oliver J. Guarro, 15-VII-1951.
14 Cartell de l’obra de teatre *Quasi un paradís*, Teatre Rovira, Tossa de Mar, 18 d’agost de 1951.

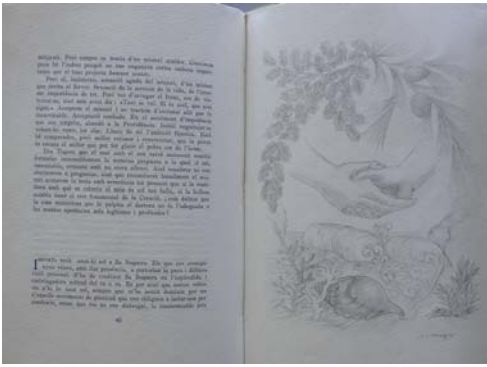
15 Quinze anys més tard de la seva estrena a la vila de l’obra *Quasi un paradís* es va tornar a representar a Tossa, en aquell moment però per un grup de teatre professional i amb Esteve Viçens com a director, segons conversa amb Esteve Viçenç.

Programa de mà de *Quasi un paradís*, Teatre Capsa de Barcelona. Il·lustració figurins de Josep Granyer. 12-II-1952.

Cartell de l’obra de teatre *Quasi un paradís*, Teatre Rovira, Tossa de Mar, 18-VIII-1951.

Dibuix de J. Granyer que il·lustra *El Somriure de sa Boquera*, de Josep Palau, Tossa de Mar, 1949.

i fill, varem quedar amb...pretencions¹⁶”.

Hi ha una tercera col·laboració literària amb relació amb la localitat costanera on Granyer hi participa amb els seus dibuixos. És l’obra que escriu Josep Palau i Claveras (1903-1985)¹⁷ al 1949, *El Somriure de sa Boquera*, publicada per Horta i amb una edició de 200 exemplars. Palau en el pròleg escriu:

“L’autor ha concebut el text del present llibre com una comunicació adreçada als seus amics i a aquelles persones que coneixen i estimen el paisatge de Tossa...l’edició d’aquest llibre ha estat possible gràcies a la col·laboració...artistes que trobant-se l’estiu de l’any 1948 a Tossa, varen accedir a il·lustrar-lo.

L’autor es sent obligat a expressar[sic] ací el seu agraïment a tots ells”.

Altres artistes que participen amb els seus dibuixos, juntament amb l’escultor, van ser els pintors Rafael Benet, Emili Armengol, Francesc Domingo, Francesc Serra i l’aquarel·lista Ramon Reig.

El 21 de març de 1953 Granyer rep un sopar homenatge a Tossa de Mar (desconeixem qui va organitzar-lo) juntament amb la Lola Bech, l’Emili Bosch-Roger (1894-1980), el Frederic Lloveres, en Lluís Morató i en Francesc Serra: “sis catalans, cinc pintors i un escultor, sis amics, estiuejants de Tossa i expositors enguany amb èxit a Barcelona”. Cadascú dels homenatjats cedeix una obra per tal de ser sortejada entre els comensals. Les paraules dedicades a Granyer són les següents:

“Fill de Barcelona. Autor d’escultures i de mant projecte d’escultura. Dibuixa com qui grava; grava com qui dibuixa. Home sol, home fort. Curiós i pur. Flonjo o eriçat. Lent com un arbre¹⁸”.

Serà també a Tossa on neix la iniciativa de la creació d’un museu a la població, Enric Casanoves, Alberto del Castillo, Georges Kars (1888-1945) o Rafael Benet seran els seus promotors principalment. El 1 de setembre de 1935 el Museu de Tossa obre les seves portes, al mateix any que Enric Casanoves és elegit president del grup *Les Arts i els Artistes* i un any després de l’obertura del Museu d’Art de Catalunya projectat i dirigit

16 Carta enviada a Nerina Bacin de J. Granyer, Tossa de Mar, 5-IX-1951, Arxiu N. de Pla, Barcelona.

17 Josep Palau serà el que farà el comentari de l’aiguafort de Granyer titulat Tarda a la platja del segon Volum de l’obra que dirigeix Jaume Pla, *Col·lecció de gravats contemporanis* al 1952.

18 Programa del sopar homenatge a Can Pubill, 21-III-1953, Tossa de Mar.

Retrat d’Eulàlia Oliver. Obra realitzada per Granyer a Tossa l’any 1951, terra cuita, 3,5 x 39 x 15 cm. Col S. Oliver.

per J. Folch i Torres reservat per incloure les més importants obres de l'art català des del Romànic fins el contemporani. També germinarà aquí la idea que apuntarà Benet i que donarà lloc i configurarà els nous Salons de Primavera que es realitzaran anualment a Barcelona a partir de 1932. Tot i passar temporades a Tossa, actualment, al Museu no es conserva cap obra de l'escultor, però si que hi trobem a l'Arxiu fotografies de la representació de l'obra *Quasi un paradís* on hi apareix.

Aquesta localitat gironina li oferirà temes de l'espectacle de la vida amable i li possibilitarà un espai de trobada on cultivarà l'intercanvi d'opinions i afinitats. Es relacionarà amb figures del món de les arts, de les lletres, de la política,... personalitats com en Pere Quart, Joan Alavedra¹⁹, Joan Canyelles, Carme Cortès²⁰, Lluís Tuèbols, ...en llocs tan emblemàtics com Can Biel o el Xalet del Bram. Convivència, que l'ajudarà a mantenir i consolidar el vincle de l'amistat, alguna d'aquestes coneixences ja es remunten de la seva etapa com Evolucionista, com és el cas del crític i pintor Rafael Benet. És gràcies a amics com el matrimoni Domingo, Bosh-Roger, Serra i en Mullor que l'acompanyaran i l'ajudaran en les seves estades de Tossa. No deixarà de banda, però, la seva feina d'escultor i d'il·lustrador que constatem a través de les seves cartes. Així, aprofitarà per fer el retrat de la senyora de Joan Oliver, acabar els dibuixos de la Sala Badrines de Barcelona o els de *Lucio i l'Ase*. Tossa deixa empremta en el nostre escultor, amb obres com la il·lustració de l'*Auca de Tossa*, un viu retrat d'alguns dels personatges que pels anys quaranta i cinquanta estiuaven a Tossa, en la participació amb l'obra de teatre *Quasi un paradís* o al immortalitzar el *Toldo de la Rita* en el seu relleu de 1953. Descobrim d'aquesta manera un artista vinculat, integrat i coneixedor²¹ durant un temps a la vila de Tossa de Mar.

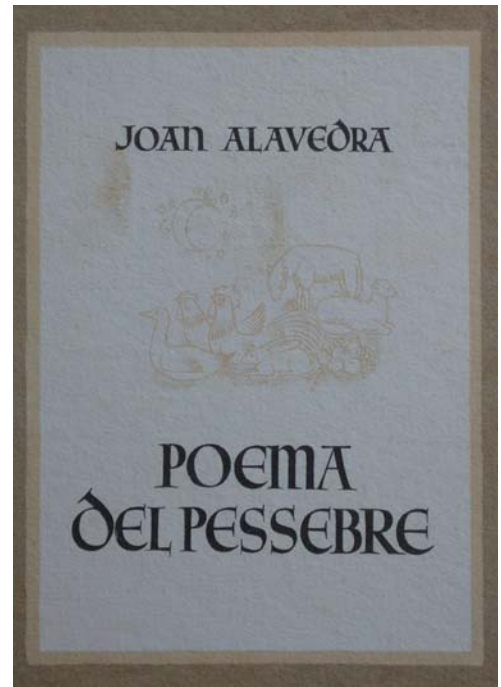
19 Amb en Joan Alavedra i amb en Francesc Domingo seran veïns al carrer Lincoln de Barcelona. Al 1948 Granyer il·lustra el *Poema del Pessebre* de Joan Alavedra, que Pau Casals convertirà en oratori.

20 Carme Cortès, pintora, muller de l'Alcalde de Barcelona entre 1931-1933, Jaume Aguadé.

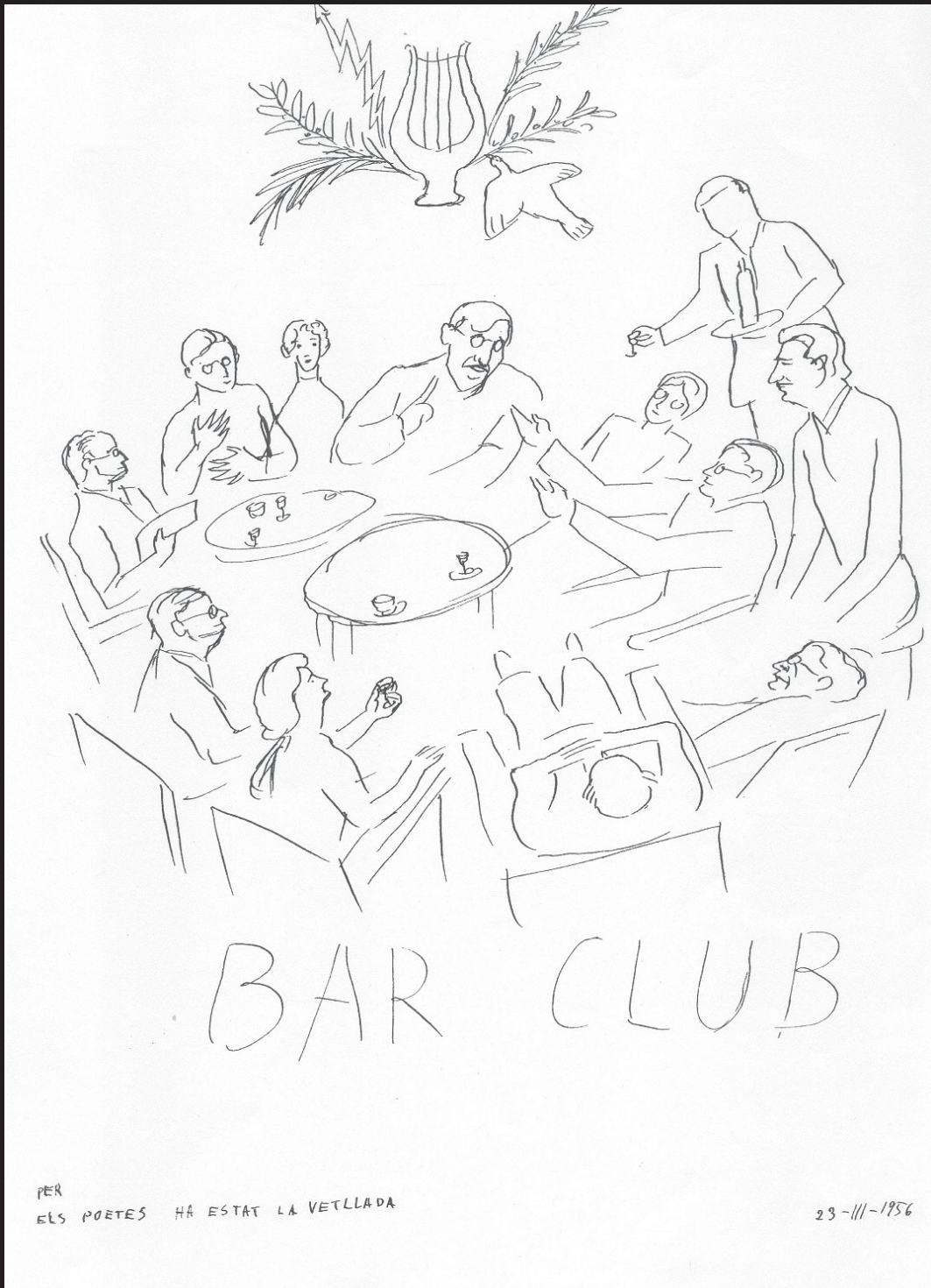
21 "aquest any he fet diverses excursions terrestres i marines com per exemple, conèixer el Puig de les cadiretes i St Grau i algunes cales." J. Granyer, Tossa de Mar, 14-IX-1950, Arxiu Nerina de Pla, Barcelona. "fa uns dies vaig anar am una colla guiada per el Pepet gitano i en Domingo a la font d'en Dalmau que V. ja coneix. Em va agradar i per mi va esser com ampliar el radi d'expansio estiuenca i això em va permetre conèixer, naturalmen[sic] que en infima part, el tros[sic] de país que en podriem dir que ens queda a l'esquerra als que nomes hi havíem passat el mes d'agost, mes que sembla que la majoria del que si troven s'el passen de cara al mar olvidan la muntanya que val tan la pena de fer el viatge a Tossa com el mateix mar" J. Granyer, Tossa de Mar, 17-IX-1947, Arxiu N. de Pla, Barcelona.

Escena de la representació a Tossa de l'obra de teatre *Quasi un paradís*, 1951. Arxiu Municipal de Tossa.

Portada il·lustrada per J. Granyer. *Poema del Pessebre* de Joan Alavedra, 1948. Col. Carulla, Barcelona.

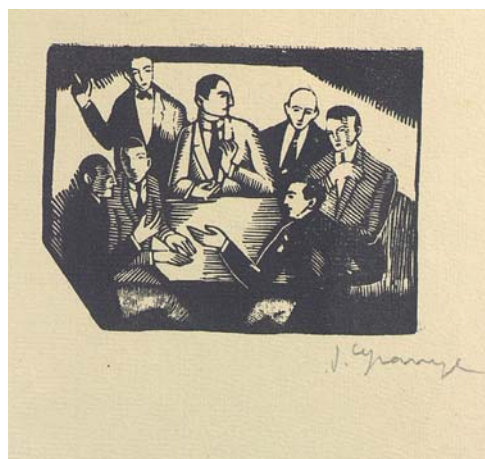

9. GRANYER I LES TERTÚLIES

9. Granyer i les tertúlies

“Hombre de tertulia, de tertulia reducida y, sobre todo, no ceñida al estricto comentario del arte. Su interés, su curiosidad de tipo intelectual y, de convenir, anecdótico, era amplísima. Yo me lo encontré en sitios donde no esperaba encontrármelo, una representación del Teatre Lliure, un recital de la “nova cançó”...“Vengo para hablar, luego, con conocimiento de causas”, solía advertir. Para hablar y, de terciarse, para criticar. Cuando tantos otros artistas, encastillados en su bien ganado prestigio, se desinteresan de todo cuanto no les compete personalmente, Granyer era un ejemplo de universalismo, de sincera curiosidad. Y amaba enormemente la ciudad, que no le importaba patear en largos trechos. Para dirigirse a su taller, instalado en una deliciosa y vieja casa de la graciense calle de Verdi; para ir a la diaria tertulia de las Galerías Syra; para acudir a la sabrosa relojería de la familia Mullor...”¹.

Amb inquietuds intel·lectuals que no deixà d'enriquir en cap moment, Granyer participa activament de la vida cultural de la ciutat abans i després de la guerra. S'integra i freqüenta grups, cercles de conversa i d'intercanvi al llarg de la seva vida i fins edat avançada, coincidint amb anys d'important activitat artística, cultural i política de la vida barcelonina. En aquestes activitats s'hi aplegaven artistes, intel·lectuals de procedències i tendències diverses, fins i tot oposades, i amistats iniciades en la joventut. L'escultor es mourà per la tertúlia del cafè Lyon d'Or², del Refractorium, les penyes del Continental, el Hotel Colón, de la granja Colomer, del Doria, de la cerveseria la Punyalada, de la Syra... Aquesta darrera tertúlia serà una de les més documentades³ i concorregudes. La Syra era la Galeria

Xilografia de Granyer del curs 1924 / 1925 de l'Ateneu Polytechnicum de Barcelona. Biblioteca de Catalunya. Barcelona.

1 SEMPRONIO. “Ha muerto el escultor Josep Granyer”, *La Vanguardia*, Barcelona, 22-I-1983, pàg. 26.

2 “Establiment de menjar i veure obert als baixos de l'edifici del Teatre Principal...era el lloc de reunió de diverses penyes” l'havien freqüentat personatges com els periodistes Josep Maria Junoy, Romà Jori, Eugeni d'Ors, l'escultor Enric Casanoves, el pintor Joaquim Sunyer, el metge Joaquim Boralleras”. JARDÍ, E. *Quim Borralleres i els seus amics*, Ajuntament de Barcelona, Delegació de Cultura, Barcelona, 1979, pàg 35.

3 CARBONELL, J. “Les tertúlies a la Syra”, *Quaderns Rafael Benet*, núm. 14, Barcelona, VI-2005, pàg. 17-21. SANTOS TORROELLA, R. *Madrid Barcelona 1930-1936: tradición de lo nuevo*, Fundació La Caixa, Barcelona, 1997, pàg. 121. *Josep Obiols, pintor de Montserrat*, (cat), Museu de Montserrat, Abadia de Montserrat, 25-III / 25-X-2009, pàg. 13.

d'art que al 1931 s'inaugura al carrer Diputació, entre Pau Claris i passeig de Gràcia, "la petita Syra", la seva propietària fou la Montserrat Isern "que pertanyia a una família catalana de l'Hospitalet amb fondes arrels republicanes"⁴. Anys més tard, la sala es trasllada als baixos de la casa Batlló al passeig de Gràcia. A la galeria, l'escultor no es limita a assistir de manera assídua a la tertúlia sinó que també exposa regularment obra en mostres col·lectives (1932, 1935 amb el grup GAI,...) o en l'individual de 1962, *13 Aiguaforts i 13 escultures de Josep Granyer*. Contertulians habituals que hi acudien eren Olga Sacharoff, Vidal Gomà, Rafael Benet, Otto Lloyd, Lola Bech, Miquel Villà, J. Maria Cadena, Jaume Carbonell, Soler-Jové, Josep Bestit,... a alguns d'aquests, com ara els pintors Alfred Figueres o Francesc Domingo, Granyer els farà un bust.

Acabem amb uns fragments del gravador Jaume Pla, d'Andreu Avel·lí Artís (1908-2006) i d'un encara jove crític d'art, Josep Maria Cadena, que descriuen el que van viure en primera persona en aquesta tertúlia de la Syra:

Diari de l'artista, 22-V-195?, Col. F. G.

“Josep Granyer era un dels puntuals perquè, esforçat llegidor de diaris i de revistes de tota mena, disposava de molta més informació que els altres, menys donats a la lectura de les aparents transcendències que oferia una actualitat mediatitzada i censurada. Ell posava en circulació temes...Tots ells tenien la sensació de que pertanyien a un món que no era com el de fora de la Syra i, diguessin el que diguessin, no hi havia cap perill...Es trobaven desplaçats i buscaven la manera de reconstruir durant unes hores els temps passats” “Hi havia en Bosch Roger, que explicava acudits ingenus i dels quals ell era l'únic que hi veia la gràcia. Després, amb el progrés de la seva dramàtica ceguesa, l'acompanyava la seva muller inseparable, que li deia el nom de l'amic que li allargava una mà que ell no veia. Altres assidus eren el caricaturista Passarell, amb la seva veu esquerdada de fumador empedreït; el doctor Masoliver; en Vidal Ventosa, que explicava les seves relacions de joventut amb Picasso i les històries del Guayaba, la famosa tertúlia de començament de segle; el pintor

4 CADENA, J. M. “Josep Granyer, un escultor sempre present malgrat l'oblit”, *Quaderns Rafael Benet*, Fundació Rafael Benet, núm. 3, Barcelona, XII-1999, pàg.13.

5 CADENA, J. M. Op. cit., pàg.13.

Vidal Gomà; l'escultor Josep Granyer, que no parlava gaire, però que de tant en tant es desfermava amb alguna diatriba d'una violència terrible; el col·leccionista Josep Mullor, que tenia una veritable devoció pels seus amics artistes. A vegades les discussions eren aferrissades i les veus pujaven de to⁶". El cronista de Barcelona Sempronio escriurà al 1972: "Yo suelo verle a primeras horas de la noche en la tertulia de las galerías Syra, donde acude cotidianamente. Da un repaso en la prensa y en ella, por lo general, encuentra siempre motivos para profundizar su pesimismo. Afortunadamente, otro contertulio, el pintor Bosch Roger, con su buen humor y su ingenio, le levanta la moral⁷"

6 PLA, Jaume. *Famosos i oblidats. 38 retrats de primera mà*, La Campana, Barcelona, 1989.

7 SEMPRONIO. "El toro y la girafa", *Tele/ eXpres*, Barcelona, 16-II-1972, pàg. 7.

II. L'OBRA DE JOSEP GRANYER, UNA OBRA SINGULAR

El 1929 llegim: “Granyer és un escultor del qual no és fàcil dir “tu ets això”. I no és fàcil perquè Granyer és abans que tot uns dels valors més personals de casa nostra¹”.

1. Granyer i l'Avantguarda

Rafael Benet després de comparar l'art de l'escultura amb el de la pintura: “tothom s'hi atreueix...els defectes s'evidencien menys...els seus handicaps”, lloa els escultors de la nostra terra, Clarà, Casanoves, Rebull, Fenosa, Maillol o Gargallo que “treballen amb un concepte molt elevat de la plàstica”. Elogiarà Granyer amb les següents paraules: “Un altre dels nostres escultors de veritat. Concepció severíssima de la plàstica -no es tracta pas d'estilització volguda, sinó de concepció escultòrica de primera mà²”.

Viure a Barcelona³ fa que participi en grups com els *Evolucionistes*, *Les Arts i els Artistes*, *l'Associació d'Escultors* i, com artista inquiet que era, flirti amb els corrents de l'avantguarda i amb diversos moviments estètics del moment. Però, tot hi acostar-se tímidament als nous llenguatges de les primeres dècades del segle XX, es va mantenir fidel a la línia figurativa i a “un llenguatge escultòric molt personal⁴”. S'aproximà a les experiències d'avantguarda però sense subjectar-se a cap corrent determinada.

Parcerisa el definí encertadament quan deia: “sabé recollir, d'una banda, l'esperit clàssic del noucentisme, alhora que, d'una manera implícita, els debats en el si de l'època dels nous corrents europeus tals com l'expressionisme, el cubisme o el surrealisme que ja arribaven a Catalunya, assolint, però, un estil propi, que el distanciava de la rotunditat de l'obra escultòrica dels seus mestres precedents” i, afegeix, “escultor representatiu

Le Goûter, Jean Metzinger, 1911.

1 MONTSERRAT, Daniel. D. “Els relleus de Josep Granyer a l'Exposició de Montjuïc” *La Nau*, Barcelona, 27-VI-1929, pàg. 5.

2 BENET, R. “La escultura al Saló de Montjuïc”, *La Veu de Catalunya*, Barcelona, 16-VI-1935, pàg. 11.

3 Catalunya respecte a la resta de l'estat espanyol s'aproxima més a l'àmbit europeu i restarà més oberta a les noves tendències europees per la presència d'artistes estrangers, molts d'ells a causa de la primera Guerra mundial, com el matrimoni Delaunay, Albert Gleizes, Francis Picabia, Marie Laurencin, Olga Sacharoff, (...). Gómez de la Mata en un article de 1930 comenta de Barcelona: “un ambiente abierto a las modernas manifestaciones artísticas y unas manifestaciones artísticas de acuerdo con las tendencias modernas. ¡Cuán lejos ha de parecerle entonces, por contraste, su Castilla, hartamente apegada en tal orden a la tradición y de momento refractaria a la modernidad!”. GÓMEZ de la MATA, Germán. *Crónica*, Madrid, Año II, núm. 25, 4-V-1930, pàg. 12.

4 BLANCH, Montserrat. Paraules de presentació amb motiu del ingrés a l'Acadèmia de Josep Granyer, *Donació d'una escultura retrat de Montserrat Junyent de Granyer*. Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi Barcelona, 29-IV-1981, pàg. 12.

de la cristallització del batibull de tendències artístiques que vivia la Catalunya dels anys vint i trenta passades pel sedàs d'una forta personalitat artística⁵”

Com molt encertadament fa notar Brihuega⁶ en l'apartat *La Escultura de Vanguardia en España*, mentre la pintura, el dibuix o el gravat “podrán acelerar el proceso de su transformación y la emulación de experiencias extranjeras” en l'escultura aquest canvi serà molt més discret: “no nos ha de bastar la aplicación de dicotomías tajantes entre las formas viejas y las nuevas, entre lo oficial y lo marginal, para definir su papel en el proceso de la transformación artística española. Habrá que enfocarlos desde esas reglas de juego propias de la escultura para lograr captar, a través de un simple cambio en el material empleado, de una oscilación significativa en la temática, de la elección de una determinada escala, o de la simple evidencia técnica escultórica, la voluntad de una mutación poética; ofertas que tal vez serán menos espectaculares que las aireadas contemporáneamente desde las artes bidimensionales. Pero no por ello menos contundentes y dinamizadoras⁷”.

2. Incursions al Cubisme

Alguns tractadistes, fins i tot des de les planes dels catàlegs que historien l'escultura espanyola, ubiquen Granyer en l'aproximació al moviment cubista. Josefina Alix Trueba hi veu “muy interesante faceta en Granyer, fundamentalmente realizada en bajorrelieves en la cual desarrolló aspectos más decididamente vanguardistas como el sorprendente *Autorretrato cubista*, una de las escasas muestras de cubismo en nuestro país⁸”. També s'inclou l'escultor barceloní d'“estètica cubista⁹” en el catàleg *L'Avantguarda de l'Escultura Catalana*. Al seu torn Jordi Benet apunta: “va saber identificar-se amb la lliçó del cubisme¹⁰” i el crític Javier Arnaldo, remarca, en aquest sentit,

Autoretrat. Relleu cubista (positiu), Bronze, 53 x 43,5 x 9 cm. 1020. Col. F. G. Barcelona.

5 PARCERISAS, Pilar. “L'escultor noucentista Josep Granyer ha mort als 83 anys”, *Avui*, Barcelona, 22-I-1983, rep. pàg. 31.

6 BRIHUEGA Jaime. “La escultura de vanguardia en España”, *Escultura Española 1900-1936*, (cat), Palacio de Velázquez, Parque del Retiro, Ministerio de Cultura, Dirección General de Bellas Artes y Archivos, Madrid, 23-V / 22-VII-1985, pàg. 198.

7 BRIHUEGA Jaime, Op. cit., pàg. 199.

8 ALIX, Josefina. *Escultura Española 1900-1936*, (cat), Palacio de Velázquez, Parque del Retiro, Ministerio de Cultura, Dirección General de Bellas Artes y Archivos, Madrid, 23-V / 22-VII-1985, pàg. 67.

9 DIVERSOS AUTORS. *L'Avantguarda de l'Escultura Catalana*, (cat), Centre d'Art Santa Mònica. Barcelona, IX-X-1989, pàg. 16.

10 BENET, Jordi. “Josep Granyer o una vocació al servei de l'esperit”, *Pont Blau*, Mèxic D.F., núm. 18, IV-1954, pàg. 126.

la posició de Granyer de “voluntad juvenil de sintonía con la vanguardia cubofuturista¹¹”.

Malgrat trobar-se encara lluny la seva cita a la capital francesa (1929-1930), Granyer ja realitza obres clarament cubistes al 1920. Són una de les mostres més eloqüents, els relleus datats al 1920 que el mateix escultor anomena *Autoretrat (Negatiu)* (20.0.1) i *Autoretrat (Positiu)* (20.0.2).

Si contextualitzem el Cubisme¹² a Catalunya la primera mostra a Espanya és l'*Exposició d'Art Cubista* de 1912¹³ de les Galeries Dalmau de Barcelona. Serà la mateixa galeria, introductora de les avantguardes europees, que apostarà per les noves generacions joves i promourà figures com J. Sandalines, R. Barradas,... i on Granyer farà la primera exposició amb el grup dels Evolucionistes al 1924¹⁴.

Ivars hi veu amb *Cabeza de mujer (Fernande)* de l'artista malagueny “un incipiente vocabulario formal cubista que irá consolidándose a lo largo del decenio”, doncs ell considera “la definición y los límites del cubismo son evasivos y hacen difícil determinar la evolución de la escultura cubista. Además la temprana derivación de la formación pictorialista cubista hacia el collage y la construcción de objetos tridimensionales complican todavía más la caracterización de una estética cubista aplicada a la escultura¹⁵”. Relleus i escultures posteriors de Jacques Lipchitz, Henry Laurens, Ossip Zadkine o Alexander Archipenko van seguir de ple aquest moviment.

Granyer en una trobada amb Maisterra comenta: “Fue el propio Cézanne quien reaccionó en pintura contra el impresionismo afirmando el volumen. De esta búsqueda surgió el cubismo... Labarta montó toda una teoría al decir que las cosas convergían

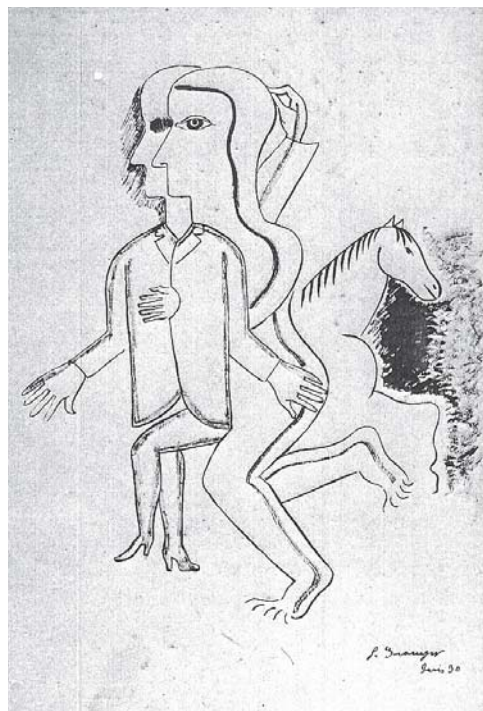
11 ARNALDO, J. *Josep Granyer*, (cat), Fundació Apel·les Fenosa, El Vendrell, 18-XI-2005 / 28-II-2006, pàg. 8.

12 “La nova concepció d'aquest corrent d'avantguarda instaurava una manera de mirar allunyada de la perspectiva única que des de Brunelleschi i Alberti s'havia mantingut. La percepció de l'espai no era ja la de la perspectiva central que concep una visió unificada des d'un punt de vista fix. La novetat de la seva expressió formal escandalitzava. Allò que el cubisme havia assolit era parlar d'una realitat purament plàstica”. VIDAL, Mercè. *L'exposició d'art cubista de les Galeries Dalmau*, Col·lecció Les Arts i els Artistes, Universitat de Barcelona, Barcelona, 1996, pàg. 20.

13 Vegis VIDAL, Mercè. *L'exposició d'art cubista de les Galeries Dalmau*, Col·lecció Les Arts i els Artistes, Universitat de Barcelona, Barcelona, 1996.

14 Serà al local del Passeig de Gràcia 62 de Barcelona, la tercera seu de Galeries Dalmau, ja que primer la sala es va situar al carrer del Pi i després al local de Portaferrixa fins a les acaballes de 1923, on va viure l'etapa d'esplendor. Vegis VIDAL i OLIVERA, Jaume. *Josep Dalmau. L'aventura per l'art modern*, Fundació Caixa Manresa, Manresa, 1993, pàg. 83.

15 YVARS, José Francisco. *Las Formas del cubismo : escultura 1909-1919*, (cat), Museo Nacional Centro de Arte Reina Sofia, 12-II / 22-IV-2002, Madrid, 2002, pàg. 15.

Dibuix a llapis fet a París al 1930, 27,5 x 21,5 cm.
IAAH. Barcelona.

Dibuix a tinta de P. Eluard, 1932, Biblioteca Paul Destribats, París.

Dibuix a tinta de J. Granyer fet a París al 1929, 27 x 21cm. IAAH.

en el punto mismo al que mirábamos. Por eso preconizaba una estructura radical. Había, por así decirlo, un deseo de buscar el envés, la parte de atrás del cuadro¹⁶”. L’escultor afegeix: “El cubismo enriqueció mi técnica y el surrealismo nutrió mi temática. Pero eso la gente no suele verlo. Cree que mis animales son waltdisneys¹⁷”.

3. Experiències Surrealistes

El 1931, arran de l’exposició muntada a la Sala Badrines de Barcelona, a partir dels apunts que Granyer va elaborar a París, la premsa¹⁸ que va ocupar-se de la mostra ja indicava i apuntava insinuacions surrealistes en els seus dibuixos. *L’Opinió* subratllava: “en certes composicions subconscients hi revoloteja una gràcia dringant que us arrenca mal no vulgueu un somriure¹⁹”, Gifreda al seu torn deia que “l’escultor ha volgut inspeccionar alguns racons de l’anomenat món interior²⁰”, mentre que en *Arts i Bells Oficis* llegim: “Els seus dibuixos són força variats de personalitat. Una bona part d’ells (la visió de Granyer és constantment deformadora) estan expressats en la manera truncada del surrealisme. Però els que ens interessin més són l’altra meitat completament original. Posa en aquests un sentiment peculiar que fa que les figures i els objectes, dibuixats simplement, s’adiguin amb la manera subjectiva, tal vegada una mica caricaturesca segons la qual ell els veu en el seu interior. L’agudesa subtil característica de tots ells, ens fa pensar que són fets en un ambient aliè al nostre²¹”. En aquests apunts de l’escultor, hi són presents trets surrealistes²² com l’automatisme i el pur exercici del dictat del pensament

16 MAISTERRA, Pascual. “Josep Granyer y su zoo surrealista”. *La Vanguardia*, Barcelona 26-III-1978, pàg. 35.

17 MAISTERRA, Pascual. Op. cit., pàg. 35.

18 Moltes publicacions periòdiques catalanes dedicaren articles referents a la mostra acompanyades de la reproducció dels dibuixos de Granyer; *La Veu de Catalunya*, *D’Ací i D’Allà*, *La Ciutat*, *L’Hora*, *L’Opinió*...

19 ESTIVILL I AVELLO, Angel, “Exposició Granyer”, *L’Hora*, Barcelona, Any II, núm. 4, 21-I-1931, pàg. 16.

20 GIFREDA MÀRIUS, “Dibuixos de Francesc Domingo i Josep Granyer”, *Mirador*, Barcelona, núm. 104, 29-I-1931, pàg. 7.

21 LEWI, Elvira Augusta. “J. Granyer”, *Arts i Bells Oficis*, Foment de les Arts Decoratives, Barcelona, I-1931, pàg. 11

22 El surrealisme, un dels moviments d’avantguarda més important del període d’entreguerres que comença a París el 1924 a partir del manifest surrealista d’André Breton. Té arrels que connecten amb el romanticisme visionari i fantàstic filtrat per experiències simbolistes. Rep influències del neuròleg austríac Sigmund Freud (1856-1939) com pot ser la sublimació de desitjos reprimits i enllaça amb el moviment Dadà, de curta durada que va sorgir a Zuric el 1916 i va arribar a París el 1920 de la mà de Tristan Tzara i es dissoldrà 2 anys més tard.

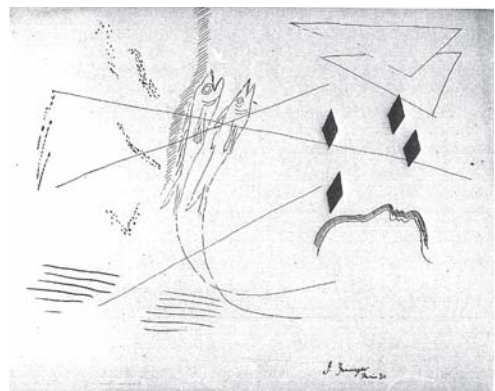
subconscient. També la successió encadenada d'imatges, els aïllaments de fragments anatòmics, les escenes eròtiques (al marge de qualsevol preocupació moral o estètica), associacions il·lògiques entre objectes, formes o persones, les metamorfosis... Dibuixos surrealistes de Miró, Dalí i molt especialment els de Tanguy²³, permeten establir un paral·lelisme amb els que realitza Granyer entre 1929 i 1930 durant la seva estada a la capital francesa. Com s'ha esmentat anteriorment en l'apartat de París, el novembre del 29, Dalí exposa a la Galeria Goemans amb el belga René Magritte i es publica *Second Manifeste de surréalisme* d'André Breton²⁴ amb la corresponent resposta del *cadavre* de Masson. També coincideixen altres fets com l'estrena al juny del film *Un chien andalou*, el curtmetratge surrealista que escriu Luis Buñuel (1900-1983) amb col·laboració Salvador Dalí i amb les corresponents situacions oníriques, sovint inconnexes i incoherents que recreen visions, obsessions, somnis o fantasies.

Curioses són les tres peces surrealistes de l'escultor en terracota formades per mòduls imbricats. Unes construccions a base de diferents elements mòbils, formes orgàniques, algunes d'elles amb incisions i on el buit té la seva presència. De les variacions de les posicions de les peces sorgeixen multiplicitat de possibilitats plàstiques que ens porten al fenomen ocasional. Una està datada l'any 1960. Jaume Pla²⁵ fa referència a una obra mòbil de peces intercanviables que podria ser aquesta. En observar-les, s'estableix una similitud amb peces surrealistes d'Alberto Sánchez (1895-1962). Per l'època de creació, aquestes peces de Granyer, tant podrien ser una al·legoria com una crítica a l'art abstracte que ell mai va acceptar. També dels anys seixanta cal tenir present el volum de dibuixos de 1963 que aplega *Fauna-Flora* on la fantasia surrealista de Granyer es fa patent. Així doncs, l'acompanyarà al llarg de la seva producció el regust surrealista que és més evident en els dibuixos, tot i que alguns autors el situen també en els seus animals humanitzats. Miralles, però, no hi veu cap tret surrealista en la seva interpretació dels animals i escriurà:

23 "Actualmente, Tanguy, el pintor surrealista francés más importante, todavía es poco conocido (en Francia sólo está representado por 7 pinturas y 4 dibujos en cinco museos)". CARIU, André i DERVAUX, Isabelle, *Yves Tanguy: l'univers surrealista*, Museu Nacional d'Art de Catalunya i Musée des Beaux-Arts de Quimper, VI-IX-2007 (França) i 25-X-2007 / 13-I-2008 (Barcelona), pàg. 218.
 24 Al 1922 André Breton (1896-1960) dóna una conferència a l'Ateneu Barcelonès en la seva primera estada que fa a Espanya amb motiu de l'exposició de Picabia a la Dalmau, de qui escriu el pròleg. També el pintor cubista Gleizes al 1912 exposarà Art cubista a la Dalmau.
 25 PLA, J. *La Col·lecció Uriach*, Vol. V. Barcelona, 1986, pàg. 65.

Estudi I, Terracuita, 28 x 17 x 17 cm. 1960. Col. F. G.

Dibuix a llapis fet a París al 1930, 27,5 x 21,5 cm. IAAH. Barcelona.

Pura, Bronze, 52 x 17 x 14 cm. 1928. Col. F. G.

“Granyer con sus obras sobre animales no se realiza en ninguna vía de innovación vanguardista, ni tan siquiera en una vía surrealista, aunque pudiese parecerlo, sino que se desarrolla en la pervivencia de una tradición decimonónica²⁶”.

Cal tenir present la resposta de Granyer a la pregunta del qüestionari Ràfols “Tendencias estilísticas en las que se adscribe o más ha influido en su obra: Cubismo y Surrealismo”.

4. Art Decó.

“Certa estètica ornamental de l’Art Déco²⁷” s’ha associat a l’obra de l’escultor. El terme *Art Déco* o *Estilo 25* apareix al 1966 a partir de la mostra retrospectiva *Les Années 25* celebrada al Museu des Arts Décoratifs de París per commemorar l’*Exposition Internationale des Arts Décoratif Modernes de 1925*. De l’abreviatura de la paraula francesa *décoratif* d’aquest certamen s’adopta el nom de Déco. Van quedar compreses sota aquest mot les manifestacions artístiques produïdes entre les dues guerres mundials, de 1920 i 1940²⁸. Època agitada, la revolució russa, el feixisme, les crisis econòmiques seran part del teló de fons on viurà Granyer. La ciència i la tècnica aconseguen fites importants (Fleming al 1928 descobreix la penicil·lina, Einstein rep el Premi Nobel al 1921 per la Teoria de la Relativitat,..). Als anys vint es popularitza el cotxe²⁹ produït en sèrie, conseqüència de la implantació al mercat de la producció industrial dels béns de consum. El 1923 la primera edició de les 24 Hores de Le Mans marca l’aparició d’un nou esport: l’automobilisme. Es posa de moda, el maig del 1927, el pentinat a lo *garçon* amb el corresponent disseny de barrets en consonància amb la nova imatge. La suma d’alguns d’aquests fets, des dels més transcendents als més frívols, originen diverses obres on Granyer reflecteix l’esperit de l’època.

26 MIRALLES, F. “El bestiario como método de trabajo”, *La Vanguardia*, Barcelona, 8 de diciembre de 1987, 8-XII-1987, pàg. 41.

27 GIRALT-MIRACLE, D. “Exposició a homenatge a Fenosa, Granyer, Rebull i Vilamodat”, *Avui*, Barcelona 1-IV-1979, pàg. 26.

28 MAENZ, P. *Art Déco: 1920-1940*, Gustavo Gili, Barcelona, 1974, pàg. 10. Vegis text del pròleg de Mercè Vidal i Alicia Suárez.

29 Al 1908 Henry Ford és el primer que utilitza tècniques de producció en sèrie en la fabricació del primer cotxe barat i popular, el model T. Al 1927 record de ventes als Estats Units del Ford Successor del model T, s’ha popularitzat el cotxe produït en sèrie i el sector de l’automòbil pateix un espectacular avenç.

“Granyer és l’home que millor sap reflexar la vida actual, perquè la sent amb tota la seva ànima analítica³⁰”. D’aquest context és el relleu *Automobilistes* (29.1.5) on situa dins d’un cotxe descobert una parella, la noia apareix amb els accessoris femenins propis del moment com el barret de campana, el cabell recollit, el collaret. També altres escultures com *Dona dels guants* (28.1.5), *Banyista* (28.1.4), *Charleston o Pura* (28.1.3) on el nou ball americà que causava furor a Europa queda plasmat en l’obra. Un altre camp que retratarà serà l’esportiu: Boxadors, banyistes, caçadors, atletes, ciclistes, cavallistes,... Benet expressarà sobre les escultures de la mostra a la Sala Merli³¹: “dintre d’un decorativisme d’alta escola, sempre agradable, Granyer, amb una sensibilitat delicadíssima ens dóna, en ritmes de la més pura geometria, les seves escultures³²”. Figures femenines d’aquestes dates (amb túniques vaporoses que endevinen el cos, els peus nusos, les inclinacions del cap,...) (30.1.6), (30.1.7), (33.1.2), prenen com referents les cèlebres ballarines que triomfaven entre el públic parisenc o l’americà, com la nord-americana Isadora Duncan (1878-1927), la francesa Mistinguett (1875-1956) o l’afroamericana Josephine Baker (1806-1975).

També s’inscriuen en l’art déco, els relleus que realitza per diferents pavellons de l’Exposició Universal de Barcelona de l’any 1929. Dos maquinistes i un guarda-agulles per l’stand de la Companyia de Ferrocarrils M.S.A, els teixidors (representats a partir d’un teler modern i un teler primitiu) per als relleus del pavelló de l’Art Tèxtil i les figures estilitzades del Pavelló d’Artistes Reunits³³. S’ha dit del Pavelló que dirigeix Santiago Marco i dissenya l’arquitecte Jaume Mestres (1892-1981) com l’exhibició i “exemple d’Art Déco tant pel seu exterior com pel seu interior³⁴” (mobles, obres d’art, objectes, relleus plàstics,...d’artistes com Jaume Mercadé, Ramon Sunyer, Pablo

Relleus de J. Granyer de l’interior Pavelló d’Artistes Reunits, 1929.

30 MONTSERRAT, Daniel. D. “Els relleus de Josep Granyer a l’Exposició de Montjuïc”, *La Nau*, Barcelona, 27-VI-1929, pàg. 5.

31 Joan Merli (1901-1995) marxant, editor i promotor català de l’obra de Granyer i d’amics com Rebull, Bosch-Roger o Gausachs,... Començà la seva tasca a les Galeries Laietanes on fundà la Sala o l’organització Joan Merli i fou artífex de revistes i publicacions com *La Mà Trencada*, *Les Arts Catalanes* (el número 4 dedicada a l’escultor) o de la revista que editava la Junta de Museus, *Art* (1933-36).

32 BENET, R. “A la Sala Merli”, *La Veu de Catalunya*, Barcelona, 29-V-1929, pàg. 4.

33 L’interior es planteja com el d’una casa particular. Edifici ortogonal amb cúpula piramidal i graonada amb un ús generalitzat de la llum indirecta. Van intervenir una àmplia selecció d’artistes.

34 BARRAL, Xavier. *Art de Catalunya*, Vol. II (Art, Geografia i Societat), L’Isard, Barcelona, 2002, pàg. 111.

Automobilistes, baix relleu de l'alabastre,
33 x 37 x 6 cm. 1929. Col. F. G.

Gargallo, Rafael Solanic, Antoni Badrinas o Santiago Marco entre d'altres). En són testimoni els comentaris de la premsa de l'època junt amb les imatges reproduïdes dels relleus del pavelló dels Artistes Reunits, ja que, de la resta dels relleus, no es conserven fotografies. En l'extens article que *La Nau* dedica als relleus de Granyer de l'exposició de Montjuïc es descriu: "les figures són d'una vigoria plasmadora i atrauen per la seva simplificació...l'obra a part de les seves belles formes escultòriques, plenes de vibració...té un aspecte decoratiu...amb la sensibilitat de l'artista agudíssim i a la vegada plasmador de tot lirisme dinàmic de la nostra època sap dir i reflexa com cap altre...tenint en compte l'estructura del temps en què vivim i del que hem de procurar donar-ne el reflex més viu, i l'home que sap compenetrar-se de l'època és el que millor sap viure-la³⁵". En aquesta mateixa línia però amb certes connotacions que l'apropen a plantejaments Futuristes³⁶ trobem escultures amb títols significatius com *Routiers / A les carreres* (28.1.7) o el mateix relleu *Automobilistes* (29.1.5) on l'expressió del moviment, de la velocitat, la idealització de la màquina o l'entusiasme pel progrés hi són presents. Com comenta Rojas en parlar sobre Art Déco "por influencia del futurismo, este movimiento desea ser vertiginoso, acelerado, como es el de las máquinas de la sociedad industrial, de más sofisticada tecnología, eufóricamente exaltado la experimentación del movimiento, que en el automóvil o el avión se acerca más a la realidad cotidiana, puede detectarse no sólo en las decoraciones de edificios sino en diversas pinturas, esculturas,...³⁷".

Postulats Déco es perfilen en els quinze relleus del Saló Novedades del carrer Casp de Barcelona, dels quals només se'n conserva un, però estan documentats fotogràficament a l'Institut Amatller Hispànic de Barcelona. Alhora, del que podríem dir del repertori *Estil 25* n'és una mostra el relleu (29.1.4) que fa per la façana de la botiga de Barcelona del joier i pintor Jaume Mercadé (1887-1889) per l'edifici d'Antoni Puig Gairalt. Una

35 MONTSERRAT, Daniel. D. "Els relleus de Josep Granyer a l'Exposició de Montjuïc", *La Nau*, Barcelona, 27-VI-1929, pàg. 5.

36 Marinetti publicà el seu primer manifest futurista, a París, el 1909 i les "soirée" futuristes a Milà, Trieste i Torí durant el 1910. "Un automòbil de curses és més bell que la Victòria de Samotràcia", (Marinetti). Tot i que Granyer en una entrevista diu: "La llamada escultura futurista no me ha interesado porque suele faltarle humor, cuando se llega a hacer algo, aquello ya no está. Es un tiempo incorporado. Luego yo tiendo al estatismo, no se plasmar el movimiento...". MAISTERRA, Pascual. Op. cit., pàg. 35.

37 PÉREZ ROJAS, J. *Art Déco en España*, Cátedra, Cuadernos de Arte, Madrid, 1990, pàg. 23.

figura femenina emmarcada amb plantes exòtiques que sosté un collaret, un mirall i una draperia que li cau fins els peus i que endevina les cames, en certa manera ens recorda *El Naixement d'Afrodita*, del Tron Ludovisi (c. 460 a. C.) trobat al 1887.

A part dels relleus, diverses són les obres dels seus primers anys que responen a característiques pròpies de l'art *Déco* i és, sobretot, en els exemplars lacats³⁸ on Granyer aconsegueix les màximes possibilitats expressives i alhora la millor adaptació del material amb la idea, com dirà Benet al referir-se a una d'aquestes peces (*Pantera*) “talment sembla concebuda per aquest ric material³⁹”.

Exitosa va ser la col·laboració de Granyer, a principis dels anys trenta, amb la manufactura de laques barcelonina dirigida per Ramon Sarsanedas i Oriol (1896-1987)⁴⁰ anomenada *Laques Sakura*⁴¹. Segons Benet al costat de l'escultor hi participen “artistes de primer ordre⁴²” com el pintor, gravador i dibuixant Xavier Nogués (1873-1940), el dibuixant Alfred Pasqual i Benigani (1902-1995) o els pintors Francesc Camps Ribera (1895-1991) i Emili Bosch Roger (1894-1980).

“Heus ací una art bella, aquesta del lacador, d'origen antiquíssim i tan poc coneguda entre nosaltres, que fins fa ben poc no ha estat practicada per artistes catalans i a la nostra terra. Aquesta art meravellosa havia estat considerada sempre com a cosa única i exclusiva dels artistes orientals, no solament perquè la primera matèria, o sia la laca, no es produeix enlloc més que a l'Extrem Orient, sinó també perquè són necessàries una expertesa, una atenció i una paciència que no s'adiuen gaire amb el nostre tarannà expeditiu i poc amic de llargues i

Relleu Joieria Mercadé, planxa de coure galvanitzat, 79 x 69 cm. 1929. Encàrrec del pintor i orfebre Jaume Mercadé i Queralt (1889-1967) a J. Granyer per decorar la façana de la Joieria del Passeig de Gràcia, Col. J. Mercadé, Barcelona.

38“en el gusto por el arte oriental la introducción de las técnicas de la laca japonesa en España fue encabezada por el catalán Bracons...en los años veinte o treinta los orientalismos chino o indio en España respondían a un mayor cosmopolismo”. PÉREZ ROJAS, J. *Art Déco en España*, Op. cit., pàg. 36.

39 BENET, Rafael. “Laques Sakura”, *La Veu de Catalunya*, Barcelona, 30-XII-1931, pàg. 5

40 Ramon Sarsanedas i Oriol (1896-1987). Sobre aquest tema vegis KAWAMURA, Yayoi. *Homenaje a Ramon Sarsanedas i Oriol. Artista del Arte del Urushi*, Archivo Español de Arte, núm. 250, Consejo Superior de Investigaciones Científicas, Departamento de Historia del Arte “Diego de Velázquez”, Centro de Estudios Históricos, Madrid, 1990.

41 “Laques Sakura”. Aquesta marca fou creada per Ramon Sarsanedas en col·laboració amb Pere Brugués, i és la denominació sota la qual feien les seves obres i les projectades per altres artistes, com és el cas de Josep Granyer.

42 BENET, Rafael. “Laques Sakura”, *La Veu de Catalunya*, Barcelona, 30-XII-1931, pàg. 5.

acurades manipulacions. Amb tot, l'art del lacador avui és conegut i practicat a Europa d'una manera regular i, com havem dit, fins a la nostra ciutat, si no podem presentar encara una escola de lacadors, posseïm en canvi algun artista ben remarcable especialitzat en aquest bell i aristocràtic ofici⁴³”.

La premsa del moment al comentar l'exposició que Sakura realitza a la Sala Parés el desembre del 1931 hi veu grans encerts en el resultat obtingut pels lacadors catalans. “Sota el procediment de les laques “Sakura” han sorgit variats i escollits treballs en objectes de luxe i nobles. Els dibuixos i projectes han estat fets pels artistes Kinoshita, Alfred Benigani, Bosch-Roger, P. Brugés Mir, Camps Ribera, R. Sarsanedas i Oriol, Xavier Nogués. Esmement marcadament les delicioses escultures de J. Granyer *Mariner*, *Nu*, *Cantadora*. Aquest artista té ja un tal domini de l'escultura que li permet fer tota mena de filigranes⁴⁴”. Segons el comentarista del *Mirador*⁴⁵ l'escultura en bronze lacada era un cas únic a Europa⁴⁶. A parer de l'articulista d'*Agora* “La colección de esculturas de José Granyer, queda inmediatamente destacada del conjunto. Es necesario constatar que, de todos nuestros escultores, es José Granyer el más indicado para interpretar esta forma de escultura porque ya de si está concebida dentro de cierto aspecto decorativo que facilita extraordinariamente la aplicación de la laca⁴⁷”. Al seu torn Benet expressa: “Es pot dir que la veritable festa s'ha fet per aquest delicat escultor, ja que Sakura ha editat sis originals de Granyer...mitjà adequadíssim, realment trobat i que en alguns exemplars ha estat aplicat amb evident bon sentit”. Destaca quatre peces, però en especial *Pantera negra* (vegis 30.1.2) seria difícil desassociar aquesta darrera, petita obra mestra de l'art “animalier”, de la realització en laca negra; talment sembla concebuda per aquest ric material i per a una tal color sumptuosa. És en aquesta on la col·laboració entre Granyer i Sarsanedas ha estat establerta amb més aplom i amb més sensibilitat⁴⁸”.

Cantaora, bronze lacat, 36 x 18 x 16 cm. 1930.
Col. Ribot-Uriach, Barcelona.

43 “L'Art del lacador”, *Arts i Bells Oficis*, Foment de les Arts Decoratives, Barcelona, III-1930, pàg. 31.

44 LEWI, Elvira Augusta. *Arts i Bells Oficis*, Barcelona, XII-1931, rep. pàg. 223.

45 ARTIS, Andreu A. “Laques barcelonines”, *Mirador*, Any III, núm. 148, Barcelona, 3-XII-1931, pàg. 7.

46 R. Sarsanedas també ho afirma en un certificat conservat a l'IAAH de Barcelona: “el nostre propòsit de crear l'escultura lacada, fins ara no feta a Europa”. Barcelona, 12-XII-1932.

47 *Agora: Cartelera del nuevo tiempo*, Barcelona, 15-I-1931, Año II, núm. 4, rep. pàg. 9.

48 BENET, Rafael. Op. cit., pàg. 5.

Diverses obres d'aquella exposició foren venudes a col·leccionistes, però la conseqüència més transcendental va ser que una d'aquestes peces lacades va merèixer l'honor d'ésser adquirida⁴⁹ pel President de la Generalitat per fer-ne present al primer President de la segona República Espanyola Niceto Alcalà Zamora (1877-1949). Però Granyer no es limita a la realització d'escultures lacades⁵⁰ amb la manufactura Sakura sinó que segons fa constar Sarsanedas “ha col·laborat també en les nostres realitzacions amb dibuixos que han mostrat igualment l'agilitat adaptable del seu art⁵¹”. La tècnica emprada en col·laboració amb Ramon Sarsanedas i iniciada els anys trenta fou represa per Granyer als anys 60.

Recordem que Granyer estudia entre els anys 1924 al 1926 a l'Ateneu Polytechnium⁵² de Barcelona on rep classes de gravat i d'Història de l'Art. Curiosament Sarsanedas s'introdueix en la tècnica de les laques per les mateixes dates i en la mateixa escola. És possible que s'iniciés la coneixença entre els dos artistes en aquell període. També s'ha de tenir en compte que l'escultor va estar vinculat a una de les associacions, el Foment de les Arts Decoratives, dirigida des de 1922 per Santiago Marco, que aglutinarà molts artistes propers a aquest estil.

5. Arrels Noucentistes. Ironia. Postulats clàssics.

Influències Noucentistes també s'entreveuen en la obra de l'escultor català. Convé recordar que durant la seva joventut es forma al costat de Francesc Labarta, tant en l'escola com en el seu taller, fins i tot, hi col·labora al tornar del servei militar. Així mateix publica un dibuix, conegut, en el setmanari d'humor *Cuca Fera*, entre els col·laboradors gràfics hi figuren Xavier Nogués, Joan Colom, Feliu Elias, Francesc Labarta i Joan G. Junceda. Alhora té contactes amb en Francesc A. Galí i amb en Nogués pels encàrrecs de les figures en l'exposició del 1929, i amb aquest darrer, més tard, cap als anys 1934 i 1935

49 Almenys així ho anuncia un document de Ramon Sarsanedas del 12-XII-1932. Institut Amatller d'Art Hispànic de Barcelona.

50 Aquest any 2011 s'ha celebrat una exposició al MNAC on s'exposaven dues peces lacades “urushi”. DIVERSOS AUTORS, *Joies d'artista. Del modernisme a l'avantguarda*, (cat), MNAC, Barcelona, 27-X-2010 / 13-II-2011, rep. pàg. 134.

51 Barcelona, 12-XII-1932. Institut Amatller d'Art Hispànic de Barcelona.

52 Segons document que figura a l'IAAH signat pel consell directiu de l'Ateneu Polytechnicum on es certifica que l'escultor assisteix a classes de gravat i d'Història de l'Art als anys 1924-1925 i 1926.

Foca, bronze lacat per Sakura, 12,5 x 19 x 11 cm. 1930. MNAC.

Escena de la representació a Tossa de l'obra de teatre *Quasi un paradís*, 1951. Arxiu Municipal de Tossa.

Josep Granyer. Caricatura de Jaume Passarell, 1971. Biblioteca de Catalunya.

treballarà en la elaboració de figures de porcellana. També figurarà en diverses exposicions junt amb Enric Casanoves amb qui formarà part com a soci de l'Associació d'Escultors o il·lustrarà diverses poesies del noucentista Josep Carner. Recordem que també va fer el disseny dels figurins d'ambientació romana per l'obra de teatre *Quasi un paradís*, estrenada al teatre Capsa de Barcelona el 16 de febrer de 1952. Així mateix sintonitza amb postulats de la literatura noucentista al realitzar el vestuari per l'obra de teatre *Nausica*, detallat i dibuixat en el seu diari personal. És un dels aspectes que indicava Ripoll: “deixeble de noucentistes, ell mateix en fou, -o, més exactament, per dir-ho a la manera de Joan Fuster, fou “neonoucentista”-escola en la que abundaren els conreadors de la ironia, element indispensable per aquest joc artístic: així Guerau de Liost, així Carner, així el mateix Xènius⁵³”. Fontbona també ho remarca: “ha sido el prototipo de la ironía, expresada en sus famosos animales personificados, rasgo que coincide con una de las características de la literatura noucentista⁵⁴”.

Un altre dels trets remarcables del noucentisme és la **ironia**. Tant en els seus dibuixos de joventut⁵⁵, en la seva revisió diària del dia a dia abocada i plasmada en el seu diari il·lustrat, com en els darrers dibuixos de la seva vida, Granyer s'apropa a la realitat irònicament, i no només la seva realitat concreta sinó també la del transcurs dels esdeveniments del món. De vegades a partir de la distorsió, de la caricatura o d'allò grotesc, d'altres, amb característiques pròpies de la sàtira. Els animals, constants al llarg de l'obra d'en Granyer, li serveixen per introduir una nota d'humor irònic, de crítica, de sàtira o de denúncia i presentar temes diversos de reflexió. Del Castillo veu en les figures que formen el Zoo de Granyer una eina on “la ironía que da vida estas creaciones, únicas en su género, tiene en el temario animalístico el campo de más adecuada aplicación dentro de la plástica del singular escultor⁵⁶”. Igualment ho

53 RIPOLL, Joan. “El bestiari de Josep Granyer”, *Diario de Sabadell*, Sabadell, 9-II-1988.

54 FONTBONA, Francesc. “Noucentisme” y otras corrientes potsmodernistas, Noguer, Tom II *Tierras de España*, Cataluña II, Publicaciones Fundación Juan March, Barcelona, 1978, rep. fig. 288 i pàg. 282.

55 “domini del llapis i aquest és posat al servei d'un temperament i d'un caràcter que fluctua des de la ironia fina al sarcasme, passant per la sàtira punyent. Tot amalgamat dins una concepció estètica molt personal del decorativisme”. Estivill i Avello, Angel, “Exposició Granyer”, *L'Hora*, Barcelona, Any II, núm. 4, 21-I-1931, pàg. 16.

56 Del CASTILLO, A. “El Zoo de Granyer en las Galerías San Jorge”, *Diario de Barcelona*, Barcelona, 17-V-1953, pàg. 4.

indica Fontbona “el seu concepte càustic, maliciós troba en la personificació de les bèsties...la seva expressió més personal⁵⁷”. L’escultor s’hi manifesta sobre el món actual, contra allò que no li agrada, que li sembla fals o manipulat. Per aquest sedàs hi fa passar personatges, artistes, crítics... Aquesta posició crítica que adopta l’artista, a voltes amb un humor agut i fi⁵⁸, d’altres més punyent i mordaç, li serveix per posar en evidència les tares de la societat i en darrer terme, el de la condició humana. Pel pintor i amic Carbonell “la ironia que subtilment ens mostra en aquestes obres és un dels encants més preuats...Obres plenes d’ironia, a vegades de sàtira, però plenes d’una alenada de lírica tendresa⁵⁹”.

Pere Quart i Josep Granyer segueixen un camí irònic poètic molt proper, un amb el vers i l’altre amb la imatge. L’amistat entre tots dos personatges -l’escriptor i l’escultor- va ser durant uns anys molt intensa. Una bona mostra en són les estades compartides a la vila de Tossa, l’obra de teatre *Quasi un Paradís* (escrita pel poeta i amb el disseny dels figurins de l’escultor) on intervenen ambdós com actors, de *Auca de Tossa* publicada per l’impressor Riera, cunyat de Joan Oliver amb dibuixos de Granyer, el retrat en terracota de la seva primera esposa o les diverses il·lustracions de Granyer publicades per una de les editorials on el poeta de Sabadell va ser director literari. Tampoc s’ha d’oblidar la vinculació que estableix amb un altre dels poetes catalans amb qui també comparteix el gust per la fina ironia, Josep Carner. Conjuntament realitza il·lustracions pels llibres *Museu Zoològic* (1963) o *Proverbis d’ací i d’allà* (1974). Ironia que també connectava amb la que ja havia començat Xavier Nogués, que retrata personatges de la Catalunya del seu temps amb un humorisme agre i sovint intel·lectualitzat.

De la tradició satírica catalana hem de citar al poeta noucentista Guerau de Liost, nom de ploma de Jaume Bofill i Mates (1878-1933) que al 1929 publicà *Sàtires*, una visió irònica i mordaç dels defectes humans, també l’escriptor, dibuixant i músic, Apel·les Mestres (1854-1936) que treballà per diferents publicacions d’humor com *La Campana de Gràcia* o *L’Esquella de la Torratxa*. En la mateixa revista on el pintor i caricaturista Lluís Bagaria i Bou (1882-1940) mostrava dibuixos i publicava en d’altres espais com el diari barceloní *La Tribuna* o la revista *Cu-*

57 FONTBONA, Francesc. *4 Escultors del 99*, Caixa d’Estalvis i Mont de la Pietat, Barcelona, III / IV-1979, pàg. 6.

58 “con frecuencia se percibe la sorna de quien contempla la vida con cierta ironia”. CASTILLO, A. del. “Granyer, en la Pinacoteca”, *Diario de Barcelona*, Barcelona, 13-II-1953, pàg. 6.

59 CARBONELL, J. “Un escultor Josep Granyer”, *BUTLLETÍ, Revista de l’associació del personal de la Caixa*, núm. 137, Barcelona, juny, 1982, pàg. 23 i 24.

Gallina (ballet), Bronze, 23 x 25 x 10 cm. 1953.
Col. F. G.

Dibuix de J. Granyer enviat a Nerina, 13-II-1948.

Cut o De tots colors. De ben segur coneixem i ja s'ha comentat que Granyer va tenir contacte amb d'altres personatges com en Feliu Elias (1896-1953) -sota el pseudònim d'Apa' signava els ninots i els dibuixos humorístics- Xavier Nogués (1873-1941) o en Romà Bonet 'Bon' (1886-1966) de qui es conserva un dibuix que li va fer a Granyer d'una conferència del grup GAI. Al 1932, un altre dibuixant humorístic i periodista Jaume Passarell, pseudònim de Salvador Borí⁶⁰ també li dedicarà una caricatura a l'escultor. El 1931, sorgirà *El Be Negre*, una capçalera satírica sota la direcció de Josep Maria Planes, el mateix any que publicava un llibre teòric, *L'Art de la caricatura*. Tot i ser extremadament diferents pel que fa a l'època, al caràcter i a l'estil Granyer també és hereu de la sàtira ferotge de Goya (1746-1828) o d'artistes que al tombant del segle XIX va revolucionar el món del dibuix satíric. El noruec Gulbransson (1873-1958) que publica des de la revista satírica *Simplicissimus*, els dibuixants satírics francesos Paul Gavarni (1804-1866) amb una crítica de la societat parisina del seu temps, Honoré Daumier (1808-1879)⁶¹ o el caricaturista Grandville (1803-1847) que publicà diverses sèries de litografies satíriques, sovint amb animals que actuaven de manera humana i treballà per diaris de l'època com *La Vie privée et publique des animaux*, *Les Métamorphoses du jour*, *Les Cent Proverbes* o *L'Autre Monde and Les Fleurs animées*.

Quant al camp de l'escultura es fa referència en el capítol dels animals a l'escultor gallec contemporani a Granyer, Francisco Vázquez Díaz "Compostela" (1898-1988) que també s'expressava a partir dels seus animals humanitzats i satírics. En un dels seus llibres d'escultures dirà: "Yo, mayor de edad, no me hago responsable de los parecidos que la gente encuentre entre las figuras de este libro y personas reales. No tengo la culpa de que haya tanto pingüino fuera del polo". En el pròleg llegim: "no es difícil descubrir los traumas vitales aflorándose en gestos y actitudes al parecer inocuos. Son, sin duda, expresión catártica: con ellos ha querido Compostela expurgar los venenos que los horrores del caos dejaron en su ánimo y en su organismo⁶²".

60 En el número 70 de l'obra *Personatges, personatges i personatjassos*, de J. Passarell de 1966, Biblioteca de Catalunya.

61 Honoré Daumier (1808-1879), pintor, escultor, dibuixant, gravador i caricaturista realitza entre 1832 i 1835 "Les Célébrités du Juste Milieu o Parlementaires, els 36 bustos conservats enterrats a patinada a l'oli, encarregades per Charles Philipon a Honoré Daumier (1808-1879), per servir de model per les litografies publicades en les revistes satíriques "Charivari" o "La Caricature".

62 LAGUERRE, Enrique A. *Segundo libro de pingüinos. Esculturas en madera de Compostela*, Instituto de Cultura puertorriqueña, Puerto Rico, 1974.

Postulats clàssics.

El noucentisme s'emmirallava en la cultura mediterrània, la pròpia, i girava els ulls cap a Grècia i Itàlia⁶³. El sintetisme proper a l'art egipci, assiri o mesopotàmic en les obres de Granyer pot respondre, com ha subratllat Miralles a "ciertas características noucentistas tienen sus retratos y sus relieves, que por la esquematización primitivista y diversas connotaciones egipcias, pueden inscribirse en un mediterraneismo, sin duda atenuado⁶⁴". És en alguns dels seus relleus amb línies pures, figures hieràtiques i elegants com el *Cafè del Liceu*, (20.2.3) o en el retrat de *Joaquim Ventalló* (35.1.3) on es fa palesa aquesta influència. Alhora vincula i associa alguns dels seus animals amb personalitats humanes, així un Horus el converteix en un falcó que anomena *Voluptat* (50.1.2) o tanmateix en un del seus autoretrats es representa amb un gat (astúcia).

El crític Sebastià Gash expressa en parlar dels gravats de l'escultor barceloní: "Es que Granyer es un clásico. Lo es, en primer lugar, por el carácter premeditado, reflexivo de su arte, por el severo control que ejerce sobre sus menores impulsos, por la exclusión del accidente fortuito, del acierto debido a la casualidad. Sus líneas, sus relaciones de forma, Granyer las lleva en sí mismo⁶⁵".

Partint d'un esperit hel·lènic desenvolupa un destacat nombre de relleus per encàrrecs. A tall d'exemple alguns relleus recullen la tradició clàssica com: el conjunt escultòric del vuit alabastres destinats a la decoració de l'antic Museu Tèxtil de Terrassa (1945), la *Placa commemorativa del 50è Aniversari de Wagner* (33.0.3) sol·licitada per l'associació Wagneriana i ubicada al Palau de la Música de Barcelona, el guerrer encomenat per l'empresa Lucta (55.2.2) o les quatre escenes del mite grec d'Hermes, Mercuri dels romans, pels relleus de la llibreria Argos, l'al·legoria de la Indústria i del comerç que realitza per una edificació industrial a Sabadell (53.2.33) o inclús en el relleu amb personatges dels mites del cinema americà que emmarcarà dins d'un frontó d'un temple (62.1.1). Burano des de les pàgines de *La Vanguardia* dirà d'uns dels relleus de guerra: "sobrio y rotundo...tenía un marcado sabor helénico⁶⁶". A part dels relleus no podem oblidar les escultures de Granyer

Lluita, bronze, 69 x 68,2 x 4 cm. Circa 1955.
Empresa Lucta, Montornés del Vallès.

Relleu Argos III, no signada ni datada. Circa 1946. Localització desconeguda.

63 VÉLEZ, Pilar. *Art de Catalunya*, Vol. XI (Arts Decoratives, Industrials i Aplicades), L'Isard, Barcelona, 2000, pàg. 226.

64 MIRALLES, F. "El bestiario como método de trabajo", *La Vanguardia*, Barcelona, 8 -XII-1987, 8-XII-1987, pàg. 41.

65 S. G. "José Granyer, escultor y aguafuertista animalista", *Destino*, Barcelona, Año XI, núm. 525, 9-VII-1947, pàg.10

66 BURANO, Luis. "El Arte, la Revolución y la guerra; en el "Casal de Cultura", *La Vanguardia*, Barcelona, 9-XI-1938, pàg. 4.

Fragment de la carta il·lustrada de Granyer a Nerina amb referència a Donatello, 21-IV-1948. Col. N. de Pla. Barcelona.

amb títols ben significatius com: *Ceres* (53.1.18), *Llatina* (53.1.21), *Grega* (53.1.19), *Venus de Lincoln* (53.2.35), *Venus de Les Corts* (53.1.16)...Igualment es fa palesa l'empremta dels grecs en el tractament de la figura femenina de cos sencer de la seva esposa Montserrat Junyent (39.0.1), convertida amb una deessa. La disposició de la figura, la serenitat, la verticalitat la puresa de línies, la frontalitat, el hieratisme, la majestuositat o el rostre seró en s'entrellueix una *Koré* o l'*Auriga de Delfos*. També cal citar “una obra de mayor empuje, como “Boxeador”, robusta y firmemente equilibrada, haciendo resaltar más su modernidad la clara alusión a la estatuaria romana⁶⁷” obra també anomenada *Vencedor* (33.2.5), que va obtenir el segon premi del *Concurso Nacional de Arte en el Deporte de 1955*. Aquesta peça que al·ludeix als herois i als atletes grecs, respon als plantejaments clàssics de l'harmonia, la proporció, l'equilibri de les parts del cos humà o l'ideal de bellesa. La figura dempeus *Venus de les Corts* (53.1.16) entroncarà amb un classicisme d'arrel mediterrània iniciat per Maillol i continuat amb Clarà a Catalunya sota el nom de Noucentisme. Aquesta peça fou presentada en dues exposicions l'any 1953 i guardonada amb el primer Premi en un dels certàmens artístics barcelonins importants de l'època, l'*Exposició Municipal de Belles Arts de Primavera*. Actualment conservada en el fons del Museu d'Art Modern de Catalunya. Granyer també realitza obres de temes relacionats amb les nostra tradició catalana com la sardana, les maternitats, la nació catalana o Pompeu Fabra.

Diverses són les cartes que J. Granyer envia a Roma dirigides a Nerina Bacin, on expressa el seu desig de viatjar a Itàlia: “*Sab be les ganes que tinc de portar a la realitat el viatge a Italia tan temps en projecte i ara quan m'en parla no sap prou be, Nerina, dentera ¿que em fa. La seva descripció de noms i coses, unes apreses i altres per lo mateix per mi imaginades, fa mes potent el desig de portar-lo a cap, pero per ara no mes posible[sic]. Les dificutats i entrebancs amb que hom topa son per deshonoratjar[sic] a qualsevol...voldria si algun dia ho faig, pero, en tot cas, amb un límit prudencial de temps, pero que almenys no em vingues d'un mes, per la raó molt sencilla[sic] de creure que el pais s'ho val tan per el continent com per el contingut⁶⁸”.*

L'anada a Itàlia no arribarà fins l'any 1960. Algunes de les

67 PLANA, Alejandro. “Exposición de Primavera de 1934. III La escultura”, *La Vanguardia*, Barcelona, 13-VI-1934, pàg. 11.

68 J. Granyer, Barcelona, 9-V-1948, Arxiu N. de Pla, Barcelona.

impressions que li produeix el país quan per fi realitza el tan esperat viatge les comenta en dues postals dirigides a l'amic Mullor:

“no hi ha decepcions, doncs el que conte[sic] ho trobo multiplicat per molt, mes del que m'havia imaginat” J. Granyer, Roma, 12-I-1960. *“anem seguim el viatge que, encara que, hom troba conegut fets, atraves[sic] d'una petita cultura, en son[sic] de tal agradable sorpresa (per això mateix) que al encarar-mi abolin el temps, hi veig Arts de nou i per primera vegada”* J. Granyer, 15-I-1960, Firenze. Biblioteca de Catalunya. Barcelona.

Hi ha una altra carta de Granyer on posa de manifest l'admiració per un dels grans mestres florentins del Renaixement:

“El quadern Donatello com a mostra de la seva preferència de l'escultura del renaixement italià, que tan de prop, compler[sic] i de debo com ha a pogut constatar em sembla molt be que, me l'agui [sic] escollit per unir-lo al seu nom, doncs les meves preferències també van, entre tots els que conec, per Donatello. Gracies, moltes gracies⁶⁹”.

Precisament, ja el 1927 Cassanyes des de les pàgines del setmanari *Sitgetà* el relaciona amb l'escultor italià: “les de Granyer evoquen un ferm bloc vertical que l'artista sap omplir d'una tensió donatellesca plena d'energia i de voluntat i, alhora animada d'una vida ardent i continguda que les eleva⁷⁰”.

Granyer segueix les coordenades del seu temps, conviu amb aspectes del noucentisme i l'avantguarda. Com diu Miralles⁷¹ “su formación, de una o otra manera, por maestros o por época, es noucentista”. A cavall entre la tradició escultòrica i certes renovacions i experimentacions però sense subjectar-se a cap corrent determinada. En aquest sentit el pintor Carbonell, amb qui va establir coneixença ja de gran, valora: “la seva personalitat és tan pròpia, independent i lliure que l'allibera de qualsevol qualificació⁷²”. En la seva obra hi un diàleg amb el cubisme, surrealisme, l'art déco, l'estatuària grega, egípcia... però des d'una perspectiva molt personal i sentida. Granyer manté al llarg la seva vida amarat amb un dels puntals de l'escultura d'avantguarda a Espanya, Àngel Ferrant.

Fidel observador de la cultura i del caire que l'art anava agafant a Catalunya manté un punt clarament distant amb l'art abstracte, malgrat alguna petita incursió (obres de 1960).

69 J. Granyer, Barcelona, 21-IV-1948, Arxiu N. de Pla, Barcelona.

70 CASSANYES, M. A. “Josep Granyer escultor pur”, *L'amic de les Arts. Gasetta de Sitges*, Any II, núm. 15, Sitges, 30-VI-1927, pàg. 48.

71 MIRALLES, F. “El bestiario como método de trabajo”, *La Vanguardia*, Barcelona, 8 de diciembre de 1987, 8-XII-1987, pàg. 41.

72 CARBONELL, J. “Un escultor' Josep Granyer”, *BUTLLETÍ*, Revista de l'associació del personal de la Caixa, núm. 137, Barcelona, VI-1982, pàg. 23.

Montserrat, Bronze, 40 x 11 x 9,5 cm. 1939. Col. F. G. Barcelona.

Vano pintat per J. Granyer. 22 cm. Alçada. Col. Nerina de Pla. Barcelona.

Dona acròbata, bronze, 56 x 22 x 26 cm. 1928.
Col. F. G. Barcelona.

Acròbata, bronze, 15 x 28 x 11,5 cm. 1936. Col.
F. G. Barcelona.

L'element anecdòtic apareix en moltes de les seves obres sense perdre la percepció del conjunt, detalls que contextualitzen l'època en que viu. Té preferència per copsar el viure del ciutadà, una visió de la vida tranquil·la, reposada i burgesa. Obres com *Dandi del bastó*, *La lectora*, *Dama del vano*, *Penya del Lion*,... es converteixen en un testimoni del seu temps. També es sentirà atret per temes relacionats amb espectacles com el cinema, la dansa o el music-hall: acordionista, guitarristes, *baillores*, *cantaores* o toreros seran presents en les obres de Granyer així com els temes de circ⁷³ (arlequins, acròbates, ballarines, cantaores⁷⁴, pallassos...). Els 15 relleus pel vestíbul del teatre Novetats de Barcelona (41.1.2) (n'hi ha 14 de destruïts), documentats a partir de les reproduccions de fotografies de l'Institut Amatller Hispànic de Barcelona, en són un bon exemple de la predilecció de la temàtica circense de Granyer. Benet escriurà en els següents termes: “un dels escultors més sensibles de l'època...en la *Gitana* hi ha l'escultor, inigualat a casa nostra, que vincula l'anècdota i el bibelot a una gran classe escultòrica, de la qual Catalunya estava mancada fins que ell, per dir-ho així, la descobrí”⁷⁵.

Granyer centre la seva producció al voltant del cos humà i dels animals. La presència de la figura humana, constant en tota la seva obra, tant de nu com vestit, a voltes la trobem amb clares referències Decó (30.1.6) o (30.1.7), d'altres s'aproxima a un hieratisme egipci que accentua la verticalitat o l'utilitza per representar un moviment aturat en un instant precís, efímer i fugaç, una realitat fixa i capturada (28.1.5) o (28.1.6). Podem dir també que el gènere del retrat el conrearà al llarg de tota la seva vida.

73 Granyer formava part del públic fidel d'aquests espectacles. “Barcelona va ser una de les places més importants dels circuits europeus de la gran època circense d'entre guerres mundials”. JANÉ, Jordi, “Les arts del circ”, *Art de Catalunya*, Vol. II (Art, Geografia i Societat), L'Isard, Barcelona, 2002, pàg. 317. Al 1929 arriba a Barcelona el circ alemany: “El mastodóntico “Krone”, uno de los mayores de Europa que llegó a nuestro país con motivo de la famosa Feria Universal de Barcelona inaugurada por los reyes de España en 1929...ciudad viajante...inmensa carpa de 5 pistas...colossal parque zoológico”. *Homenaje al circo*, (cat), sala de exposiciones Banco Bilbao Vizcay, Barcelona, I-II-1987, pàg. 83.

74 Es possible que tingués ocasió de veure a Barcelona, al febrer de 1927 el debut de la que va ser cantant i actriu valenciana, coneguda artísticament Concha Piquer (1908-1990) a Barcelona.

75 GUAL, E. F. “Saló de Montjuïc”, *Mirador*, Barcelona, núm. 284, 12-VII-1934, pàg. 8.

VISITA I PRESENTACIÓ AL PARE ABAT DE MONTSERRAT, JUNT AMB L'ORFEBRE MANUEL CAPDEVILA
PER PARLAR DEL NOU BALDARVI. ESPERO DADÉS CONCRETES PER DONAR EL PRESUPOST I VEURE
SI ES CONVERTEIX EN UN ENCARREC EN FERM 19-XII-1957

6. OBRES DE TEMÀTICA RELIGIOSA

6. Obres de temàtica religiosa

En general les obres de caràcter religiós de l'escultor provenen d'encàrrecs. Els que va rebre del monestir de Montserrat i del Foment de les Arts Decoratives corresponen als conjunts més complexos que va elaborar Granyer.

6.1. *Figures de pessebre de Josep Granyer: Cercle Artístic de Sant Lluç, Foment de les Arts Decoratives i un pessebre per al seu fill Francesc*

Cercle Artístic de Sant Lluç

Al desembre de 1931 l'Associació de l'Art Litúrgic¹ de Barcelona, constituïda el 23 de juliol de 1923 i impulsada principalment per Manuel Trens², organitza al local social del Cercle Artístic de Sant Lluç l'exposició titulada *El pessebre antic i modern* "una retrospectiva del pessebrisme, una exposició arqueològica de l'art popular de fer pessebres". Jaume Busquets i Francesc Vidal Gomà realitzen 6 escenaris de passatges de la infantesa del Senyor per situar figures realitzades per diferents escultors. A Granyer li correspon realitzar la Fugida d'Egipte, a Charles Collet l'Anunciació de la Verge, a Martí Llauredor l'Anunciata dels pastors, a Rafael Solanich el grup del Portal de Betlem, a Pere Jou els personatges que duïen ofrenes a Jesús i finalment a Àngel Ferrant els tres Reis d'Orient. Totes aquestes peces s'exposaren junt amb altres d'èpoques i materials variats (un pessebre d'alabastre del segle XV, una adoració dels reis de ceràmica esmaltada de Giovanni della Robbia³, figures de diverses províncies espanyoles,...). La intenció, segons Sureda, dels responsables de la mostra, mossèn Trens, entre ells, era que "la escultura moderna bajase del pedestal monumental, sin perder su dignidad, se preocupase de lo menudo, lo cotidiano,

Fotografia de l'exposició *El pessebre antic i modern*, XII-1931, Cercle Artístic de Sant Lluç, Barcelona. Arxiu fotogràfic CASL.

1 "Tenia com a missió vetllar per la restauració de les tradicions de la litúrgia catòlica i per la creació d'un autèntic art litúrgic". MIRALLES, F. *Història de l'Art Català*, Vol. VIII (L'època de les avantguardes 1917-1970), 1983, pàg. 70.

2 "Durant quaranta anys (descomptant els tres de la guerra) va exercir de consiliari del Cercle Artístic de Sant Lluç. Hi féu molta i bona feina orientant, senyalat camins, organitzant exposicions col·lectives de molt prestigi, monogràfiques, d'imatgeria com la que es féu en el palau del Marques de Comillas (Rambla-Portaferrissa) que tingué tanta ressonància". MERCADER MIRET, Jaume. "El nostre Mossèn Manuel Trens", *Miscel·lània Penedesenca*, Vol. 5, Vilafranca del Penedès, 1982, pàg. 147 i 148.

3 JARDÍ, E. *Història del Cercle Artístic de Sant Lluç*. Destino, Barcelona, 2003, pàg. 124. i "El pessebre antiguo y moderno", *La Vanguardia*, Barcelona, 2-I-1932, pàg. 9.

lo descriptiu, lo anecdòtic, lo religiós en una paraula⁴". Segons Jardí "l'exposició fou molt visitada, tot i que no era d'entrada lliure, sinó de pagament⁵".

Al desembre del 1932 reapareix a les Galeries Syra, coincidint amb els paisatges a l'oli del pintor Joan Amat, el mateix pessebre⁶ que al Nadal anterior s'havia exhibit al Cercle de Sant Lluç (amb les peces de Granyer, de Ferrant, de Collet, de Llauredor i de Jou, menys les obres de Solanich). El crític Màrius Gifreda en un article publicat al *Mirador*, feia alerta que "potser són innecessàries totes les temptatives encaminades a la renovació i modernització dels pessebres. Al nostre entendre, els artistes haurien de deixar tranquil el pessebre. Deixeu que aquest clos el cultivin unes mans menys intel·ligents, però ingènues. Deixeu per l'humil ninotaire de pessebres que continuï, a la seva manera, l'evolució pessebrística. Artistes!, no inquieteu el popularisme vivent amb la vostra intel·ligent sensibilitat⁷". Sacs amb més suavitat dirà: "La temptativa de modernitzar el pessebrisme per mà dels escultors...és molt lloable; però no sé fins on reeixirà⁸". En canvi des de *Flama*⁹ es felicitava la proposta del Pessebre del Cercle "aquesta exposició mereix aplaudiment i l'agraïment dels animadors de la tradició pessebrista de casa nostra". Es conserva documentació gràfica molt vaga del pessebre de Sant Lluç a l'arxiu fotogràfic del Cercle Artístic Sant Lluç. Per la breu referència de les cròniques de l'època coneixem que la majoria de peces eren de terra cuita. Creiem que dues de les úniques peces de pessebre conservades en argila podrien haver format part d'aquesta *Fugida d'Egipte* encomanada a Granyer.

Figura de pessebre, Guix policromat,
52 x 18 x 12 cm. 1931. Col. F G. Barcelona.

Foment de les Arts Decoratives

Al mateix any 1931 de l'exposició *El pessebre antic i modern* celebrada al Cercle de Sant Lluç, Granyer també presentava prop d'un centenar de figures en guix policromades pel gran pessebre que el Foment de les Arts Decoratives va muntar a l'ampli local del que després va ser el Publi Cinema de Barcelona. Vegeu capítol Encàrrecs Oficials.

4 SUREDA, Joan. *HistoriadelArteEspañol*, Planeta, Barcelona, 1998, pàg. 158.

5 JARDÍ, E. Op. cit., pàg. 124.

6 BENET, R. "Exposicions", *La Veu de Catalunya*, Barcelona, 15-XII-1932, pàg. 4 i "el més afortunat dels quals diríem que és J. Granyer" CAPDEVILA, C. "Les Exposicions", *La Publicitat*, Barcelona, 21-XII-1932. "

7 GIFREDA Màrius. "Pessebres", *Mirador*, Barcelona, Any IV, núm. 154, 14-I-1932, pàg. 7.

8 SACS, Joan. "Pessebrisme", *Mirador*, Barcelona, Any IV, núm. 154, 14-I-1932.

9 *Flama*, Barcelona, Any II, núm. 4, 1-I-1932, pàg. 4.

Pessebre Francesc Granyer

La família Granyer conserva les peces d'un pessebre menut amb les figures de Josep, Maria, el nen, el bou i la mula de dimensions reduïdes que l'escultor va realitzar per al seu fill Francesc. Desconeixem la data però la situem als anys quaranta quan el seu fill tenia cinc o sis anys.

6. 2. Monestir de Montserrat

Rebrà dos encàrrecs per part del monestir de Montserrat, el primer coincideix amb la festa de la consagració del nou altar de la mare de Déu de Montserrat l'any 1947 i deu anys més tard, al mes de desembre se li encomana una corona baldaquí que no arribarà a fer-se en matèria definitiva.

6. 2.1. El tron de la Mare de Déu de Montserrat

El 27 d'abril de 1947, en el marc de les festes d'entronització de la Mare de Déu de Montserrat, s'inaugura a la basílica de monestir de Montserrat el nou tron d'argent ofrenat per subscripció popular. Es crea la *Comissió Abat Oliba*, "dedicada exclusivament a organitzar la propaganda de les festes¹⁰" de la qual membres destacats de "totes les tendències i procedències polítiques permeses¹¹" com foren Fèlix Escales com a director o Fèlix Millet com a secretari general. El tron, a la manera de tríptic, fou un treball en equip de diversos autors i es va encomanar als orfebres Ramon Sunyer, Alfons i Rafael Serrahima, Soler-Cabot i Tomàs Mostany-LLOpart, tots ells sota coordinació de l'arquitecte Francesc Folguera (1891-1960) i l'assessorament del pintor Josep Obiols (1894-1967). El sentit de col·lectivitat que havien de tenir les reformes de la basílica, impulsades durant l'abadiat del P. Aureli Maria Escarré (1941-1966)¹², es va fer palès en la diversitat d'artistes que participaren en l'execució del projecte. Granyer va ser un dels artistes escollits juntament amb en Rebull, Manolo, Monjo, Collet, Viladomat, Capdevila, Llauredó, Solanich, Clarà,... Així doncs, en el nou tron d'argent, sota la talla de fusta romànica

Pessebre del Francesc, Terra cuita policromada, 35 x 24 x 10 cm. Circa 1944. Col. F. G.

Sant Jordi (detall), terra cuita policromada, 55 x 18,5 x 15 cm. 1969. Col. Silvia Oliver. Barcelona.

10 BOIX, Maur M. "Cara i creu de l'Entronització" *Serra d'Or*, Monestir de Montserrat, núm. 211, 15-IV-1977, pàg. 37.

11 LAPLANA, Josep de C. *Montserrat, mil anys d'Art i d'Història*, Angle, Manresa, 1998, pàg. 228.

12 SUBIRACHS, Judit. *Art de Catalunya*, Vol. VII (Escultura Moderna i Contemporània), L'Isard, Barcelona, 1998, pàg. 266.

de la darrerria del segle XII de la Mare de Déu¹³, trobem quatre obres de Granyer: el Sant Jordi, ubicat a la cara central de la peanya, amb els escuts esmaltats de Catalunya i de Montserrat i a banda i banda, Sant Iscle i Santa Victòria, copatrons del monestir de Montserrat. Tots tres relleus cisellats en plata per l'argenter Ramon Sunyer. La darrera escultura de Granyer es troba situada sota la patrona de Catalunya i és un relleu en pedra de Sant Miquel, patró i custodi de la muntanya. L'acompanya la inscripció: *Fundamenta eius in montibus sanctis* (Els seus fonaments a les muntanyes sagrades).

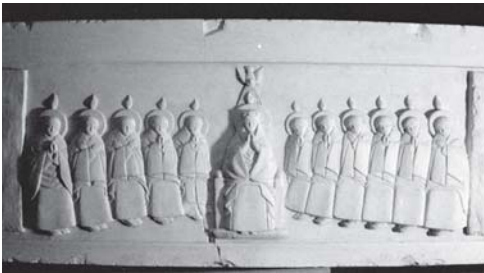
6. 2. 2. Corona pel baldaquí

L'any 1957 Granyer va iniciar el modelat de la corona per al baldaquí destinat al monestir de Montserrat (62.1.2). Constitueix el conjunt temàtic religiós més ambiciós abordat per l'escultor fins aleshores. Escull els motius més característics dels passatges de les quatre estacions de l'any litúrgic recollits en 19 plafons correlatius que fan tres metres. Malauradament aquest fris circular resta en guix al magatzem del fons del museu de Montserrat. L'orfebre i joier Manuel Capdevila serà qui definitivament realitzarà la corona del baldaquí de la basílica de Montserrat.

Del 19 de desembre de 1962 al 10 de gener de 1963 a la Galeria Syra s'exposen, juntament amb gravats i tretze escultures, el projecte del baldaquí pel monestir de Montserrat. Joan Cortès la defineix com una: "obra seria, importante y comprometida que ha realizado nuestro artista con talento, brío, ambición y dignísima compenetración, ninguna de sus dificultades ha esquivado y a cuya disposición ha puesto sus estupendas cualidades¹⁴". Des de el *Solidaridad Nacional* es qüestionen les preferències no figuratives de l'art al del monestir de Montserrat.

Ens permetem de reproduir en aquestes pàgines el contingut d'alguns fragments recollits de les cartes de dos dels seus amics, en Fenosa i en Ferrant. Impressions que testimonien l'esforç que va significar per Granyer l'encàrrec i l'encoratjament rebut per part dels companys .

"Por la explicación que me haces de tu encargo para

Fragment del projecte de la corona-baldaquí pel monestir de Montserrat, guix, 1962.

Fragment del projecte de la corona-baldaquí pel monestir de Montserrat, guix, 1962.

13 ALBAREDA, A. *Història de Montserrat*, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Montserrat, 1977, pàg. 129 i CIRIRCI, A. *El Tron de la Mare de Déu de Montserrat*, Spes, Barcelona, 1947, pàg. 17.

14 CORTÉS, J. "La doble vertiente del arte de José Granyer", *La Vanguardia Española*, Barcelona, 3-I-1963, pàg. 6.

Montserrat me doy perfecta cuenta del trabajo. Viene a confirmarme la idea que tenia de ello por Vidal. Creo que es una tarea que presenta dos buenos aspectos para ti; uno el beneficio que pueda reportarte por su importancia. Y otro el que puedas concentrar tu atención en una labor prolongada que bien vale la pena. Casos así son muy raros y es mucha gente que debía de tomar ejemplo de esos monjes”.

Ferrant, 16-IV-1958. AFG.

“Ara, tinc terra mollta per la feina de Montserrat la qual no puc deixar de mans sino vull perdre la que porto feta per el darrer tros coresponen[sic] a la part exterior de la corona. I això duran[sic], encara, alguna setmana. Amb això, ja comprendreu que per ara i fins a enllestir aquesta part del relleu en terra no puc pensar a ésser en la vostra companyia i en el Vendrell. I tan com m’agradaria. Crec, però, enllestir aviat; almenys fare[sic] l’esforç que el calor exigeix”.

21 de juliol de 1959. CDRFAF.

“Otra cosa ahora y esto sí que es importante. Lo del encargo que te hicieron los frailes. Tuve una alegría cuando lo supe. Estoy seguro de que vas a trabajar a gusto y de que saldrá cosa buena. Te felicito y me felicito al ver que no siempre han de ser los pelagatos o los fanfarrones los favorecidos”.

Ferrant, sense data. AFG.

Els encàrrecs, també en el període de la postguerra, li van permetre sobreviure i van anar consolidant la seva producció en el panorama artístic català on el seu nom va anar adquirint prestigi remarcable amb presència en revistes especialitzades de la crítica de l'època.

6. 3. Relleu Lestonnac

Als anys cinquanta va fer un tríptic¹⁵ en guix d'un pessebre per al col·legi Lestonnac de Barcelona. Cada baix relleu representa respectivament el naixement, els reis i els pastors. La família Granyer conserva els relleus en dos mides, un de 45 x 50 cm. l'altre de 31,5 x 35 cm. Finalment l'any 1955 va ésser refusat

¹⁵ Citat al diari il·lustrat de l'artista: 3-XI-1955, 9-XI-1955 i 18-I-1956.

Diari de l'artista, 18-V-1956, Col. F. G.

Relleu per Lestonnac, guix, 45x50cm. 1955. Col. FG.

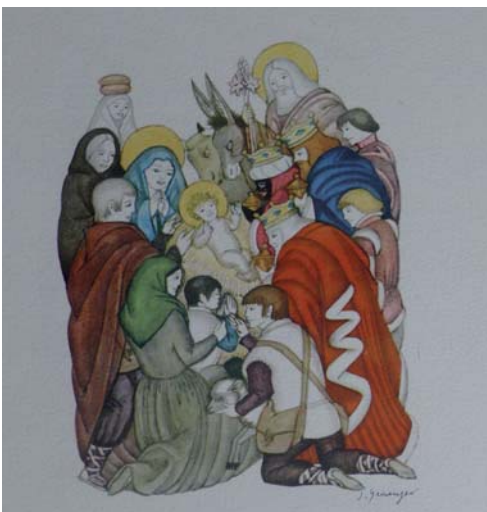

Fragment relleu Sant Lluc, fusta policromada, 54 x 38 x 9,5 cm. 1929, Col. Muñoz d'Imbert. Col. Barcelona.

i s'utilitzaren algunes de les figures del pessebre del FAD per decorar el col·legi aquell nadal.

6. 4. *Sant Lluc / Sagrat Cor:*

La família Imbert conserva un Sant Lluc de fusta policromada. És molt possible que fos aquesta peça, en cas contrari fou el guix de la família Granyer, la que formà part l'any 1953 en l'exposició Iconogràfica de *San Lucas* que muntà el Foment de les Arts Decoratives a la seu del Coliseum de Barcelona. La parella de protectors, mecenes i amics, també tenen un Sagrat Cor fet per Granyer. Aquesta figura és de guix, policromada, sense signar i malmesa (la mà està trencada). Es desconeix la seva data de creació però és molt possible que amb aquesta peça participes al concurs internacional d'imatges del Sagrat Cor que organitzava al 1929 la Casa Subirana¹⁶.

Il·lustració de J. Granyer per Poema del Pessebre de Joan Alavedra, 1948. Col. Carulla, Barcelona.

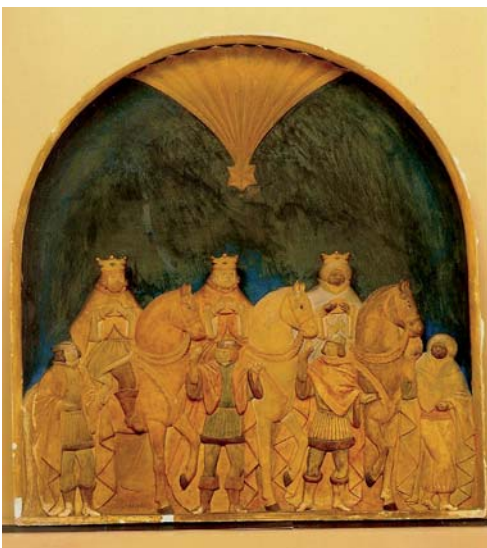
6. 5. *Relleu de Sant Pere:*

Tenim constància per una reproducció fotogràfica que conserva la família Granyer d'un relleu de pedra on representa el moment en que Jesús davant dels deixebles confia l'església a Pere perquè en nom seu la presidís i simbòlicament li fa entrega de les claus. Desconeixem les mides i la ubicació de la peça i la procedència de l'encàrrec.

6. 6. *Relleu de Reis Mags*

És un relleu en guix policromat d'uns cinquanta centímetres que segueix la mateixa composició d'un gravat que l'escultor fa com a felicitació nadalenca. Venut a través de la Galeria Artur Ramon de Barcelona.

El tema dels reis mags serveix a Granyer per fer diferents versions de dibuixos, gravats i relleus.

Relleu *Reis*, guix policromat, sense data, 57,5 x 53 cm. Col. particular.

6. 7. *Mares de Déu*

En el seu taller es conserven en guix un relleu i una escultura de mides reduïdes de dues mares de Déu.

Al 1961, Granyer col·labora en la col·lectiva a la Galeria Syra en benefici de la restauració de la ermita de Bellvitge de

¹⁶TRENS, Manuel, *Anuari dels amics de l'any litúrgic*, Cercle Artístic de Sant Lluc, Barcelona, 1929-1930, pàg. 66-81. *Gasetta de les Arts*, número extraordinari dedicat a la col·lecció Plandiure, Any I, núm. 2, Barcelona, X-1928.

l'Hospitalet de Llobregat¹⁷. Promoguda pel Mossèn Trens,

amb qui ja havia coincidit a principi dels anys trenta al Cercle de Sant Lluç per l'exposició *El pessebre antic i modern*. Prop de 150 artistes van participar amb obra, Frederic Lloveras, Rafael Benet, Bosch-Roger, Olga Sacharoff, Miquel Villa, Joan Commelerán, Jaume Mercadé, Evarist Mora, Pere Pruna, Joan Serra, Grau Sala, Josep Obiols, J. Hurtuna, Tharrats, Perrín, Surós, Oms, Macià, Ollé Pinell, Florit, Anita Sola de Imbert, Grau Santos,...

Granyer home amant dels costums i les tradicions de la nostra terra, sense ser el que diem “un home religiós”, tenia un sentiment cristià de la vida. Les nades fetes per encàrrec, per gust, per afició o per amistat treballades en diferents suports i tècniques: en dibuix¹⁸, en gravats (linòleums, aiguafort, punta seques,..), en relleus (51.0.2) (52.0.1) o en forma de cendrer de terracota (61.0.4), ens ofereixen imatges d'arrel i tradició cristiana (naixements, sagrades famílies, temes bíblics com l'adoració dels reis o l'anunciació als pastors,...) i altres motius nadalencs com el gall, la gallina, el gall dindi, el boix grèvol, costums de la terra, el colom de la pau,...

Al 1948 Granyer il·lustra el *Poema del Pessebre* de Joan Alavedra (1896-1996) que Pau Casals (1876-1973) convertirà en oratori¹⁹. Com s'ha esmentat en el capítol de Tossa, en Granyer i en Alavedra foren veïns al carrer Lincoln de Barcelona i la seva amistat s'enforteix en les estades estiuenques a la vila de gironina de pescadors.

17 “La exposición de la subasta en favor de la restauración de la ermita de Santa María de Bellvitge”, *La Vanguardia*, Barcelona, 3-I-1961, pàg. 37.

18 Al 1948 Granyer il·lustra el “Poema del Pessebre” de Joan Alavedra (1896-1996), que Pau Casals (1876-1973) convertirà en oratori. Com s'ha esmentat en el capítol de Tossa, en Granyer i en Joan Alavedra foren veïns al carrer Lincoln de Barcelona i enfortiren els lligams en les estades estiuenques a la vila de gironina de pescadors.

19 “La primera edición de “El Pessebre” que se hizo en Catalunya en 1947, fue clandestina y supuso una multa al editor”. AINAUD de LASARTE, Josep M. “El Pesebre, un himno mundial a la paz”, *La Vanguardia*, Barcelona, 15-XII-1996, pàg. 47.

Felicitació de Nadal. 1961, Barcelona.

Relleu *Gener*, aiguafort i aiguatinta, 24,7 x 18,8 cm. Col. Peters. Barcelona.

FI DE VACANCES. HORA DE GUARDAR LA "PINTA" DE LES FESTES

9 I-1956

7. RETRATS I AUTORETRATS

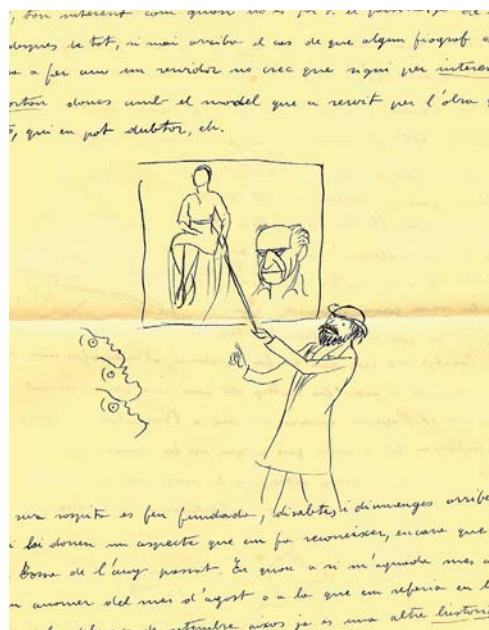
7. Retrats i Autoretrats

El retrats de rostre, de bust o de figura, tant d'infants com d'adults configuren una part important de l'obra de l'escultor, tant pel nombre com per la qualitat. Aquesta galeria d'imatges la conformen persones del seu entorn més proper: familiars, amics i companys. Des del primer retrat fet al 1932 de *Santiago Marco* passant pels bustos dels pintors *Francesc Domingo*, *Frederic Lloveres* (80.12), *Alfred Figueres* (78.0.1) fins els darrers retrats com el *Sr. Cendròs* (79.0.1), testimonien la relació i molt sovint amistat que va mantenir amb personatges destacats de la societat del seu moment, creadors, intel·lectuals, molts d'ells noms il·lustres de la cultura nacional de la seva època i dels cercles artístics de la ciutat de Barcelona. Alguns dels seus models foren el polític *Joaquim Ventalló*¹ (35.1.3), l'esposa del crític *Rafael Benet*, *Maria Dolors Aurell* (33.2.6), també la del poeta *Joan Oliver*, *Eulàlia Serra* (51.0.3) o la figura de la muller del col·leccionista *Víctor Imbert*, *Anita* (46.1.2) i caps d'infants com el del fill del crític d'art català, *Sebastià Gasch* o la filla de gravador *Jaume Pla* o del col·leccionista *Ruíz de Villa*.

El fet que els retrats formessin part en les exposicions de l'artista, demostra que Granyer valora la seva trajectòria retratista, paral·lela i complementària de la resta de la seva producció. Podríem dir que el gènere del retrat en Granyer per una banda és una via d'ingressos que li assegura la supervivència, utilitzat per molts altres artistes i per altra banda de prestigi i d'amistat.

Titula sota el nom d'autoretrats set escultures conegudes, (els relleus 17.2.3 i 18.2.1, els dos relleus cubistes *Autoretrat negatiu i positiu* 20.0.1 i 20.0.2, *L'home del gat (Autoretrat)* 25.1.1, el *Bust de l'artista*, 53.1.12 i *Auto-Retrat de Josep Granyer i els seus Jurats-Burrets*, 69.2.1). Tot i que en alguna obra el podríem descobrir retratat com en el relleu que anomena *La Penya del Lion d'Or*, 25.1.1.

¹ Joaquim Ventalló i Vergés (1899-1996) periodista, polític, traductor, poeta i publicista català. Redactor de *La Publicitat* (1924-1930) i *La Rambla* (1925-30) on va ser director entre el 1934 al 1936. També fou director del setmanari d'esquerres *L'Opinió* durant el 1931 al 1934. Quan es va proclamar la República, Ventalló va assumir el càrrec de tinent d'alcalde per Esquerra Republicana de Catalunya i va ser membre de la comissió de cultura de Barcelona, fins al 1934. Com a traductor va treballar a la col·lecció en català de Tintín. Guardonat al 1984 amb la Creu de Sant Jordi.

Fragment de la carta on l'escultor es retrata gràficament amb el retrat de Nerina Bacin de Pla, 17-IX-1947. A. N. Pla.

Retrat de la Sra. Nerina B. de P., Terra cuita, 32 x 17,5 x 28 cm. 1949. Col. N. Pla. Barcelona.

Diari de l'artista, 3-II-1955, Col. F. G.

D'aquesta manera veiem que Granyer realitza al llarg de la seva vida nombrosos autoretrats, tant en escultura, en gravat i sobretot en dibuix. Com s'ha comentat en altres capítols (dibuix,...) la família Granyer conserva el diari il·lustrat d'un període de la seva vida. Gairebé cada dia es dibuixa a sí mateix, sigui de figura sencera o en enquadraments parcials. Li serveix per aïllar els trets significatius (només la cara, completa o tallada, de tres quarts o de perfil).

Al capdavant, aquest diari configurarà una galeria única de retrats de l'autor, la mirada de l'artista que es contempla a si mateixa a través del mirall, projectada des de fora i a la vegada des de dintre.

APROVAT DEFINITIU EL GRAVAT "CUADRILLA" COL·LECCIO "ROSA-VERA" LASTELLANA

9-VI-1956

8. ELS ANIMALS EN GRANYER

8. L'escultura animalista

“Un dels aspectes més personals de l'obra escultòrica de Granyer el trobem en la intensa dedicació al tema animalístic¹”

“José Granyer ama, admira a los animales. Y ese amor esa admiración le mueve a observarlos detenidamente. Granyer posee un sentido agudísimo de la observación y este preciado don le lleva a calar hondo en las bestias, en su anatomía, en sus actitudes, en sus movimientos, hasta, osaríamos decir, en su psicología, ya que los animales tiene también sus virtudes y sus defectos, sus simpatías y antipatías, sus manías, sus aficiones²”

Són dos exemples de fragments que parlen de la relació de Granyer amb els animals. Sovint s'ha anomenat a Granyer com escultor animalista. Mot que ja aplica Rafael Benet “petita obra mestra de l'art “animalier³” l'any 1931 en la *Veu de Catalunya* al referir-se a l'obra *Pantera* que l'escultor presenta a Sala Parés de la ciutat.

Com molt bé assenyala Montserrat Blanch podríem dir que Granyer representa “l'animal en ell mateix”, amb escultures com *Óssa*, *Pantera*, *Foca*, *Pingüí*, *Genko*, *Òliba*... o “l'utilitza com a al·lusió irònica i intencionada de l'artista que així reacciona davant certs aspectes de la societat en què viu⁴” és a dir, sintetitza en les bèsties les actituds pròpies de la nostra espècie, identifica en els animals la pròpia imatge caricaturitzada. El darrer grup el formarien, per citar alguns exemples, el bestiar i els relleus com *Diàleg de les víctimes/Festa dels toros* (55.1.5) o *l'Autoretrat de Josep Granyer i els seus jurats burrets* (69.2.1) que realitza per commemorar el X aniversari de Concurs Ynglada Guillot. Aquesta dualitat a l'hora de interpretar els animals també queda subratllada pels títols que acompanyen les seves obres. Empra per anomenar les escultures de bèsties qualitats, qualificatius,

Pantera, Bronze, 11 x 26 x 9 cm.1930. Col. F. G. Barcelona

Relleu *Diàleg de les víctimes*, Guix, 86,5 x 68 x 4 cm. 1955. Col. F. G. Barcelona

1 BLANCH, Montserrat, *T'estimem Picasso, 13 artistes d'Avui 1982-1983*, (cat), Caixa de Barcelona, Barcelona, 1982.

2 Són les paraules del seu amic periodista, el crític Sebastià Gasch, publicades a *Destino* un any abans de fer-li Josep Granyer un retrat al seu fill Emili (48.1.1). S. G. "José Granyer, escultor y aguafuertista animalista", *Destino*, Barcelona, Año XI, núm. 525, 9-VII-1947, pàg.10

3 Són les paraules del seu amic periodista, el crític Sebastià Gasch, publicades a *Destino* un any abans de fer-li Josep Granyer un retrat al seu fill Emili (48.1.1). S. G. "José Granyer, escultor y aguafuertista animalista", *Destino*, Barcelona, Año XI, núm. 525, 9-VII-1947, pàg.10

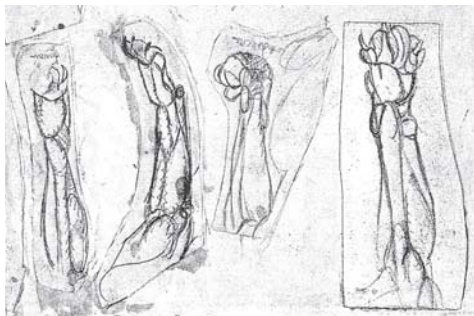
4 BLANCH, Montserrat. Paraules de presentació amb motiu del ingrés a l'Acadèmia de Josep Granyer, *Donació d'una escultura retrat de Montserrat Junyent de Granyer*, Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi, Barcelona, 29-IV-1981, pàg. 14 i BLANCH, Montserrat, *T'estimem Picasso, 13 artistes d'Avui 1982-1983*, (cat), Caixa de Barcelona, Barcelona, 1982.

Baix relleu *L'home del gat (autoretrat)* bronze, 83 x 68 x 11 cm. 1925. Col. F. G. Barcelona.

Dibuix, tinta, IAAH, Barcelona

Estudis de l'anatomia d'animals de Josep Granyer realitzats al Parc Zoològic de Barcelona. 1915. IAAH.

adjectius o substantius quan l'animal és humanitzat *El Pensador, el Dubte, Narcís, el Nunci, Somnolència, l'Espera, Gimnasta, el Fatxenda, Timidesa, Meditació, Voluptuositat, Be Somniador, Lluita, Somnieig, Frenesí*. En canvi, utilitza simplement denominacions o nomenclatures del propi animal (*Pingüí, Pantera, Osa, Lleona, Foca,...*) quan el representa en ell mateix.

Els relleus *Tot té un preu* (24.0.1) i *L'Home del Gat* (25.1.1) són les primeres obres escultòriques de Granyer on apareixen animals. Però no varen figurar fins el 1931, en l'exposició de la sala Parés, les primeres escultures amb representació de l'animal independent, com *Pingüí* (31.1.2), *Foca* (30.1.8) o *Pantera*⁵ (30.1.2) que daten dels anys trenta.

Durant l'etapa de joventut trobem presència de bèsties en molts dels dibuixos de l'escultor. Són el resultat de les nombroses visites al Parc Zoològic de Barcelona durant els seus anys de formació a l'Escola de Belles Arts i Arts i Oficis Artístics de Barcelona. Apunts en llapis de l'anatomia dels animals (esbossos i fragments dels cossos per l'estudi dels moviments de les articulacions d'aquests). Un altre destacat recull el formen els dibuixos antropomòrfics realitzats a París als anys 1929 i 1930. En una entrevista el mateix Granyer anys més tard comentarà:

*“Me encontraba de turista en París y, para acallar mi conciencia, que me acusaba de inactivo, dibujaba diariamente de memoria. Entre siluetas de amigos y objetos diversos fueron apareciendo, también, los animalitos que recordaba de mis correrías de mi época de estudiante por el parque zoológico”*⁶.

Com apunta Alberto del Castillo molts dels seus dibuixos els convertirà en escultures: “pero Granyer, que por encima de todo es escultor, quiso trasladar a la plástica este diverso mundo animalístico, salido de su fantasía a través de un atento estudio del natural⁷”. Però segons escriu Jaume Pla va ser en “la seva estada a Esplugues i durant les llargues vetlles d'hivern quan se li va acudir de realitzar en escultura alguns dels seus dibuixos d'animals⁸”, tot i que abans de residir a Esplugues de 5 La pantera serà un tema recurrent i interpretat per molts animalistes. El Suis Armand Petersen (1891-1969), George Lavroff (1985-1991), René Rochard, François Pompon (1855-1933), Charles Artus (1897-1978)...

6 FONT, L. “El escultor don José Granyer”, *Ondas*, Barcelona, Revista de la sociedad española de radiodifusión, año II, núm. 17, (segunda época), VIII-1953.
7 CASTILLO, A. del. “El ‘Zoo’ de Granyer, en Galerías San Jorge”, *Diario de Barcelona*, Barcelona, 3-XI-1953, pàg. 4.
8 PLA, Jaume. *13 aiguaforts i 13 escultures*, Les Edicions de La Rosa Vera, Barcelona, 1963, pàg. 20.

Llobregat, tot just després de casar-se, trobem alguna escultura amb animals humanitzats com pot ser *Foca* (30.1.8).

La majoria del seu Bestiari⁹ es datat després de la guerra. Alguns autors l'han vist com una crítica velada que li permet mostrar amb ironia el món que el rodeja, una manera de canalitzar el rebuig de la societat establerta. La primera exposició que debuta amb una quantitat important d'animals és la *I Bienal Hispanoamericana de Arte* de 1951 celebrada al mes de març a Barcelona i al mes l'octubre a Madrid amb nou escultures de bronze sota el nom de *Zoo*. Aquest *Zoo*, de només animals humanitzats, arribarà a sumar unes trenta peces. Aquests animals no els disfressa com els humans, són “personificaciones que respetan fielmente la fisonomía de los animales, sus proporciones, su complexión, en las que no se violenta su aspecto a favor de lo humano, sino tan sólo la disposición de su cuerpo, que es capaz de mimetizar los ademanes de las mujeres y de los hombres. No caricaturiza nunca el animal, sino, si acaso, el comportamiento humano¹⁰”. Granyer s'inscriu en la llarga tradició artística d'obres amb personificació de bèsties. Animals que realitzen activitats humanes ja en trobem en la pintura d'artistes francesos com la d'Antoine Watteau (1684-1721), de Jean-Baptiste Chardin (1699-1779), de David Teniers el Joven (1610-1690) o de Christophe Huet (1700-1759) on podem descobrir monos que fan de pintors, d'arquitectes, d'escultors,... Moltes d'aquestes pintures neixen com a resultat de l'aparició de les faules del poeta francès Jean de La Fontaine¹¹ (1621-1695) creades entre els anys 1668-1694.

L'animal ha estat utilitzat a través de la narrativa i de la poesia com un element recurrent, simbòlic i moralitzant. Revelador dels nostres estats d'ànim, dels nostres desitjos, inquietuds, fantasmes, necessitats (naturals o malaltieses), sublimes o grotesques,... Antecedents i models literaris n'hi ha molts i alguns d'ells Granyer els coneixia, ja que per la seva faceta d'il·lustrador, li calia estudiar-los en profunditat. Títols com *El Museu Zoològic* (1963) de Josep Carner, *El*

9 Aquest zoo de costums humanes són “dieciocho piezas. Son obritas con decidida intención plástica. No son ni frívolas anécdotas ni bibelots. Son pequeñas esculturas factibles de monumentalidad si se ampliasen. Ritmos y volúmenes responden a exigencias escultóricas y están logrados con factura magistral” CASTILLO, A. del. “El ‘Zoo’ de Granyer, en Galerías San Jorge”, *Diario de Barcelona*, Barcelona, 3-XI-1953, pàg. 4.

10 ARNALDO, J. *Josep Granyer*, (cat), Fundació Apel·les Fenosa, El Vendrell, 18-XI-2005 / 28-II-2006, pàg. 11.

11 La Fontaine, considerat el pare de la fable moderna, escriu 124 faules. Va dedicar aquest llibre al fill del rei Lluís XIV. Històries d'animals, magistralment contades amb un fons moral. Escritures en llenguatge simple i atractiu que van conquerir immediatament seus lectors.

Somnig, bronze, 17 x 26 x 13 cm. 1940. Col. F. G.

Mono arquitecte, Christophe Huet (1700-1759)
Mono pintor de Jean-Baptiste Chardin (1699-1779). Museu del Louvre, París. .

Antoine Watteau (1684-1721), tondo *La sculpture*, oli sobre tela, 22 x 21 cm. 1710, Le Musée des beaux-arts d'Orléans, França.

Eixemplis, Ramon Llull, Bronze, 57 x 52 cm. 1953. Col. F. G. Barcelona.

Dibuixos a llapis de Granyer per *Lucio o el Asno*, 1950, Arxiu N. de Pla, Barcelona.

Coloquio de los perros (1946) de Miguel de Cervantes, *Lucio o el Asno*¹² de Luciano de Samósata (1950) o *Set diàleg de bèsties* (1952) de Joan Oliver, són llibres que Granyer il·lustra amb animals com a protagonistes. Però en el cas d'*El Llibre de les Bèsties*¹³ (1947) de Ramon Llull amb pròleg de Jordi Rubió no es limitarà només a il·lustrar-lo amb els seus aiguaforts sinó que el 1953 farà una escultura titulada *Eixemplis Ramon Llull* per a un projecte per a un concurs d'ornamentació d'un brollador per una font del Passeig de Gràcia-Gran Via prenent com a temàtica la literatura lul·liana.

8.1. Predilecció per la figura del Toro

El Brau és un dels animals recurrents en l'obra de Granyer, en molts relleus (*Diàleg de les víctimes*), en els gravats (*Quadrilla*), en les il·lustracions (*Llibre de les bèsties*), en els dibuixos, hi és present, també n'és un exemple una de les seves escultures més cèlebres i populars: *El pensador*. La major part de les vegades el bou pren comportaments humans, conversa, reflexiona, pensa. La predilecció i interès pel món del toro el farà habitual dels espectacles de braus, fruit dels quals són els excepcionals i abundants dibuixos del seu diari personal que testimonien i delaten les tardes sovintejades a la plaça dels toros. Segons conversa amb en Santiago Riera i Tuèbols, qui havia acompanyat alguna vegada a Granyer a la Monumental, l'escultor aprofitava l'espectacle taurí per realitzar apunts.

Una part important de les creacions de Granyer es poden afegir en la llarga llista de manifestacions artístiques on els bous han sigut protagonistes. El toro és una imatge repetida per molts artistes al llarg de la història. Alguns dels molts exemples plàstics referents a aquest animal passen per les manifestacions descobertes a coves com les de Lascaux, a França, per les tauromàquies dels cretencs que mesuraven força i enginy immortalitzades en els Frescos del Palau de Cnossos a Creta, per la veneració que se li professava en l'antic Egipte com animal sagrat (sota manifestacions com la del déu solar

12 Granyer il·lustra amb xilografies *Lucio o el Asno* de Luciano de Samósata amb traducció, pròleg i notes d'Antonio Tovar i en Jaume Pla de director artístic. "Una de las primeras novelas griegas donde la narrativa discurre por el doble andarivel de lo cómico y de lo realista. Y esa forma de narrativa es lucianica aunque nueva y, si se quiere, experimental: está la intencionalidad satírica, pero principalmente el regusto por contar una historia en broma". CABRERO María del Carmen, *La sabiduría del burro (Lucio o el de Samósata)*, Cuadernos de Filología Clásica, Estudios griegos e indoeuropeos, Publicaciones de la Universidad Complutense, Madrid, 2006, pàg. 165.
13 *El Llibre de les Bèsties*, és el capítol setè del l'obra *Fèlix o Llibre de meravelles*, escrit a París entre el 1287 i el 1289 per Ramon Llull, amb ressons del Roman de Renard i re-elaboracions del Calila e Dimna.

Apis), fins les més properes en el temps de les escenes taurines de Picasso. L'escultor Ferrant encertadament li escriurà en una postal: “Delante de los animales de Altamira, como delante de tus dibujos, me ha parecido que “el modelo” sigue siendo el mismo de siempre¹⁴”.

Un altre univers d'animals que aborda l'escultor com a font d'inspiració és el del món del circ. Es fa palesa l'admiració per l'àmbit circense en diversos dels dibuixos del diari personal, en els apunts conservats de l'artista o davant d'escultures com *Óssa* (33.1.11).

8.2. Animalistes contemporanis de Granyer

En el decurs dels anys de la trajectòria artística de Granyer hi ha diversos escultors coetanis que també s'aproximen, ja sigui esporàdicament, puntualment o amb continuïtat, a la mateixa temàtica animalística.

AL Saló de Montjuïc de l'exposició de Primavera de 1932 al costat de Granyer, que presentava tres escultures de figures, una de les quals, *Torero*, seria adquirida per la Junta de Museus, es trobava l'escultor Josep Pujol i Muntaner (1893-1978)¹⁵ que exposava un *Ós blanc*¹⁶. Per altra banda l'escultor Florenci Cuairan “l'animalier”, com l'anomena Rafael Benet¹⁷, en el Saló de Barcelona figurava amb obres en granit com *Grup de foques* i *Cap de lleona*.

Alhora, descobrim en l'obra d'altres artistes figures de bèsties. Eugues, bous o vaques, que daten dels anys quaranta i cinquanta, en la iconografia de Josep Viladomat (1899-1989) o en la producció de Salvador Dalí (1904-1989) que el laborà una temàtica influenciades per teories freudianes que donaren pas a les seves fantasies. Els animals, tot i estar en la línia surrealista de Granyer persegueixen altres finalitats artístiques.

Fora de Catalunya és digne de ser ressaltat l'escultor de Béjar, Mateo Hernández (1884-1949) amb una temàtica bàsicament

14 Postal d'Angel Ferrant enviada a Granyer. Data il·legible. Arxiu Granyer.

15 Josep Pujol i Muntaner (1893-1978). Un dels socis fundadors de l'Associació d'escultors que també formà part Granyer. Joaquim Folch i Torres a la *Gasetta de les Arts* l'anomena “aquest escultor de bèsties que s'ens presenta amb el nom de Pujol Muntaner”. “La primera Exposició de l'Associació d'Escultors”, *Gasetta de les Arts*, Barcelona, Any IV, núm. 74, pàg. 2. S'especialitzà en l'escultura de temàtica animalística. Al 1930 funda a Torredembarra l'artesanat de ceràmica artística Tamarit i es dedicarà exclusivament a la realització de models per ser reproduïts en sèrie, en terrissa vidriada primer i després amb pisa, gres i porcellana. Un altre escultor coetani que introdueix animals en les seves obres fou l'igualadí Josep Campeny (1858-1922).

16 BENET, Rafael. “Exposició de Primavera Saló de Montjuïc III Escultura”, *La Veu de Catalunya*, Barcelona, 22-VI-1932, pàg.5.

17 BENET, Rafael. “Exposició de Primavera. Saló de Barcelona”, *La Veu de Catalunya*, Barcelona, 30-VI-1932, pàg. 5.

Dibuix del diari de l'artista, 19-VII-1956, AFG.

Fotografia de J. Granyer als braus, Circa 1970, Col. F. G.

Vaca, bronze, 1940. Josep Viladomat.

Macho Cabrío, Francisco Goya y Lucienes (1746-1828). Museu del Prado, Mdrid.

animalística de talla directa, una “figuración esencial, sintética y refinada cercana a l’art déco¹⁸”. Va passar quasi bé tota la seva vida creativa a França on aconseguí el premi d’escultura en l’Exposició Internacional d’Arts decoratives de 1925 de París, i en l’exposició “L’Art Espagnyol Contemporain” de París del 1936, on Granyer també hi participà, Hernández va ocupar una de les sales d’honor. Malauradament la seva obra ha sigut poc valorada i coneguda. Una altre escultor animalista que va anar intensificant les seves peces vers un sentit d’humanització, de crítica i d’humor era el gallec Francisco Vázquez Díaz conegut com “Compostela”(1998-1988) amb una col·lecció de pingüins humanitzats i satírics important. Picasso, que va abordar gairebé tots els gèneres (paisatge, natura, morta, retrat...), es sentirà també atret per la temàtica dels animals. Obres com *Cabeza de toro* (1942), feta amb seient i manilla de bicicleta o *La Cabra* (1950), fosa en bronze al 1952, (cistella de vímet, vas de ceràmica, fulla de palma, metall, fusta, guix, ...) en són una prova.

Del país veí no podem deixar de parlar de François Pompon (1855-1933). Gairebé en tota la producció de la seva obra apareix l’animal. Va tallar obra per Auguste Rodin o Camille Claudel, però a partir 1905 abandona la figura humana per centrar-se en els animals. Al 1927 l’estat francès li encarrega en material definitiu l’*Ours blanc*, a partir del guix que havia exposat al Salon d’Automne de 1922 de París. Dos anys més tard, l’escultura entra a formar part del Musée du Luxembourg. És justament el mateix any que Granyer fa estada a la capital francesa. Es possible que Granyer tingués un contacte directe amb la peça¹⁹. Pompon es converteix en un referent que marcarà escola a França, Georges Hilbert (1900-1982), Charles Artus (1897-1978), Marceau Lemar (1892-1941) anomenat “Marcel Lemar”, Jeanne Poupelet (1874-1932), Paul Jouve (1878-1973), Georges-Lucien Guyot (1885-1973), Armand Petersen (1891-1969),...També cal tenir present la francesa Germaine Richier (1902-1959) que estudia amb un dels deixebles de Rodin, Antoine Bourdelle, on compartirà taller amb un jove Alberto Giacometti(1901-1966). Farà obres on fusiona l’home i l’animal, ésser híbrids en obres com *El Saltamontes* (1944) o *La Gran Mantis* (1946), formes híbrides entre el ser humà

18 FERNÁNDEZ APARICIO, Carmen. *Joan Rebull, Años 20 y 30*, Museo Nacional Centro de Arte Reina Sofia, 30-IX / 19-I-2004, Madrid, pàg. 53.

19 No tenim cap constància que Granyer visités el Museu de Luxemburg, però amb el ressò que va tenir en la ciutat parisenca el fet que aquell mateix any (26 de febrer de 1929) s’obren al públic noves sales i s’exposa aquesta obra, ens fa suposar que un dels objectius de Granyer a París va ser visitar la major part dels museus de la ciutat inclòs aquest.

i l'animal. Aquest últim, l'escultor i pintor suís Giacometti també crearà obres con *Le Chien* (1951) o *Le Chat*. Populars van ser les escultures de panteres, de lleons,... de l'escultor italià Rembrandt Bugatti (1884-1916) germà d'Ettore Bugatti, famòs fabricant d'automòbils. L'elefante de plata, símbol de la Bugatti Royale, és una de les obres de renom . Frequentà el *Jardin des Plantes* en París, com molts dels animaliers i féu una extensa obra animalista propera l'expressionisme.

8. 3. L'Animal al llarg de la història

L'animal ha estat i és un company de viatge de la nostra història, una de les primeres imatges a representar. És present com a tema comú en totes les cultures i les arts (literàries, plàstiques, religioses. Reals o fantàstics, domèstics, salvatges o exòtics apareixeran dibuixats, esculpits o gravats.

Si repassem en una sinopsi molt breu el recorregut de la imatge de l'animal en l'art sovint és un element secundari, un aspecte menor, no significatiu per ell mateix. Majoritàriament el trobem en composicions al·legòriques, associats a objectes de culte, amb funcions màgiques vinculades a la caça, en ornaments de tombes, de santuaris, de temples, en l'entorn de catedrals (variat fou el bestiar medieval en façanes, en timpans, en gàrgoles...) o en forma de figures que simbolitzaven divinitats protectores (Juno amb el paó, Europa amb el toro,...). Ja en l'Antic Egipte, en l'Índia o a Roma, que prolongarà la tradició grega i etrusca, trobem alguns animals sagrats, considerats manifestacions, encarnacions o favorits d'alguna divinitat. Granyer també representa animals associats a divinitats. Bon coneixedor de la mitologia clàssica en alguna de les seves obres es serveix d'aquesta. L'escultura que anomena *Diana* (51.1.1), on retrata a la Nerina Bacin²⁰ acompanyada del seu gos²¹ Brih, la converteix en el divinitat romana de la caça i la lluna, l'Artemisa dels grecs. En la mateixa línia realitza l'escultura de *Leda*, o en els quatre relleus per a la Llibreria Argos on modela el paó i les vaques que acompanyen a Mercuri amb els atributs

²⁰ Nerina Bacin, és la germana de l'esposa del gravador Jaume Pla, qui anys més tard es convertirà en la seva dona. En l'arxiu Nerina-Pla es conserva correspondència epistolar majoritàriament especialment de finals dels anys quaranta i principis cinquanta.
²¹ Carta enviada a la Nerina on comenta la realització d'aquesta peça i segons llegim va ser el mateix gos qui va posar de model: "*El Brih sense modificar les seves característiques es va portar be i em va servir de molt. No crec que per la figura que m'ha servit entengui més necessitat[sic]. Aquesta figura (Diana) encara que pot ésser que la treballi en algun que altre petit detall, es pot dir que la donc per acabada. Fins ara no m'he adonat de res que m deixes descontent[sic]. Crec que a sortit en general, segons l'idea original. Quan la tregui de casa i amb un altre ambient veurem de nou que si pot fer*". J. Granyer, Barcelona, 7-VIII-1951, Arxiu Nerina de Pla, Barcelona.

Grand taureau (detall), entre 15.000-17.000 anys, Lascaux, Périgord, França.

Llit funerari en forma de vaca sagrada, Tresor de Tutankamón, museu del Cairo.

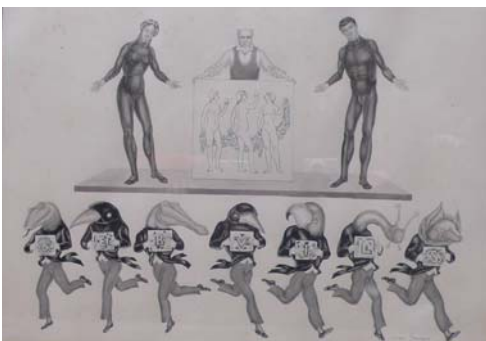
del caduceu²², les sandàlies i el barret alat. Tornarà a reaparèixer el símbol del missatger del grecs en un encàrrec d'un baix relleu sobre l'al·legoria de la indústria i el comerç que fa per la façana d'una empresa de Sabadell amb la representació de dos caduceus de més de metro i mig (53.2.35).

L'art dels bronzes d'animals es desenvolupa a Europa als segles XVII i XVIII, però no serà fins el segle dinou, concretament a França, quan la representació de l'animal pren importància com a tema independent. Els bronzes francesos coneixen el seu màxim esplendor i els artistes aconseguen reputació internacional. Coincideix amb les descobertes dels grans naturalistes Cuvier o Buffon que susciten l'interès pels animals o la importància de la caça que facilita i ajuda a estendre per Europa la moda per les figures d'animals. Paral·lelament les grans fundicions²³ es desenvolupen com Barbedienne o Susse Frères convertint els bronzes en objectes comercials (bronzes de petites dimensions ocupen un lloc notable en les cases de la burgesia rural enriquida, es regalen a casaments, en competicions esportives,...). El moviment d'emancipació femenina reivindicarà els drets dels animals, Rosa Bonheur (1822-1868), pintora²⁴ i esculptora realista francesa serà reconeguda com l'artista femenina més famosa d'animals de la seva època. Antoine-Louis Barye (1796-1875) serà el més cèlebre animalista dins l'escola romàntica. Converteix l'animal, fins aleshores només l'home era digne de representar, en un tema important en la iconografia romàntica. En les seves obres mostrarà la vida més dramàtica dels animals. Emmanuel Fremiet, (1824-1910), Auguste Nicolas Cain(1821-1894) o Christopher Fratin(1800-1964) van ser alguns dels escultors consagrats de l'escola romàntica. L'altra corrents, l'impressionista, la van formar escultors com Pompon, Degas o Bugatti.

Però, com Sempronio apunta, Granyer va més enllà dels animaliers consagrats. El cert és que, des de ben jove, dels anys de formació, fou visitant habitual del Zoo i s'havia interessat per les bèsties. Tot i que al llarg de tota la seva producció hi ha presència d'animals, també humanitzats, la quantitat important

David Teniers el Joven (1610-1690). Museu Marsella

.Dibuix de J. Granyer, *De mans*, tinta xina, 68 x 49 cm. 1983. Col. F. G. Barcelona.

22 Caduceu: Símbol format per dues serps entrelaçades i enfrontades al voltant d'una bara amb dues ales en la part superior. Associat a Hermes, en la mitologia grega el caduceu va ser regalat per Apolo a Hermes, Mercuri dels romans. Les ales representen la rapidesa del missatger dels deus. Hermes també era déu dels mercats i patró del comerç. Emblema del comerç i de la indústria.

23 HACHET, J. C. *Les Bronzes animaliers, de l'antiquité à nos jours*, Varia, París, 1986, pàg. 74.

24 La feria de caballos (1855) en realitat serà un manifest feminista com la novella de gran èxit en aquell moment d'Anna Sewell, *Black Beauty* (1877). Un paral·lelisme de la vida dels cavalls i les dones.

no la trobem fins als anys cinquanta quan els converteix en l'instrument per poder retratar les misèries i les grandeses humanes: “nuestro hombre gozaba de muy antigua muy merecida fama de escultor de animales. Pero no con la fidelidad realista del clásico “animalier”, sino animando a sus personajes zoológicos, insuflándoles sentimientos y actitudes humanas²⁵”. L'animal esdevindrà un dels models preferents del seu llenguatge creatiu independentment del procediment que utilitzi, escultura, gravat i sobretot dibuix de l'escultor. Ens convida a veure la ridiculesa de la societat i de la realitat, una excusa per parlar del comportament humà, un mitjà per transmetre una veritat. Un fragment extret d'una carta de Granyer dóna una idea de l'interès apassionat de l'escultor pels animals: “arreglar la primera revista que li cau a les mans i enviar-me la reproducció que m'envia, enriquint aixís[sic] el cas personal mes a fi, que es en el meu l'amor a les bèsties”. Gràcies m'agrada²⁶”.

8. 4. Col·locació de dues escultures d'animals a la rambla de Catalunya

Dos dies abans de l'onomàstica de l'escultor l'any 1972, dues escultures ampliades del seu bestiar s'emplacen en una de les vies de prestigi de la ciutat Comtal. Dos anys abans, l'Associació d'Amics de la rambla de Catalunya, formada bàsicament pels comerciants establerts en la citada via, proposava a l'ajuntament de Barcelona un projecte de “zoo” artístic finançat per l'entitat. El formarien deu escultures de Josep Granyer que se situarien a cada cruïlla²⁷ de cases de la rambla Catalunya, de la Gran Via a la Diagonal. La intenció era evitar el perill de convertir la rambla en una via de circulació de vehicles i alhora “contribuirían a su mayor ornato y prestigio²⁸”. Aquell any 1970, la rambla no va tenir il·luminació nadalenca, ja que l'Associació va considerar que aquesta despesa “que sólo alcanzaba a ser motivo decorativo durante quince días escasos ...podría servir para un fin más duradero²⁹”. Finalment, de la idea originària només s'aconsegueixen instal·lar les obres de bronze de 160 i 280 kg. respectivament d'*El pensador* i la *Coqueta*. Es van descartar les figures *Voluptuositat* (50.1.2), *Hobby* (47.1.7), *Timidesa* (53.1.2), *Frenesí* (30.1.1), *Lleó* (56.2.1), *Meditació* (47.1.6), 25 SEMPRONIO. “Ha muerto el escultor Josep Granyer”, *La Vanguardia*, Barcelona, 22-I-1983, pàg. 26.

26 J. Granyer, Barcelona, 14-II-1948, Arxiu Nerina de Pla, Barcelona.
 27 PRADAS, R. “La Piedra hecha animal y caricatura”, *El Correo Catalán*, Barcelona, Año XCV, núm. 28872, 22-VII-1970.
 28 CADENA, J. M. “La Rambla de Cataluña convertida en Paseo zoológico”. *Diario de Barcelona*, Barcelona, 1-VII-1970.
 29 J. M. “Coqueta y Meditación (dos esculturas en bronce) serán colocadas en la Rambla Cataluña”, *Solidaridad Nacional*, Barcelona, 31-XII-1971.

Carta de Granyer des de Tossa de Mar a Nerina Bacin, 14-IX-1949.

Aiguafort del *Coloquio de los perros*. Arxiu N. Pla. Barcelona.

Paó (55.1.4) i *El nunci* (56.1.6), aquesta última resta actualment ampliada en guix (aproximadament 150 x 190 x 120 cm) al taller de la família Granyer.

José M. Porcioles, alcalde de Barcelona des del 1957 fins al 1973, acompanyat de les autoritats municipals de l'Ajuntament de Barcelona, dels presidents del districte Ros Vicañol, el de l'associació d'Amics de la rambla, Armando Tomás i del vicepresident Joan Mullor, inaugura a les dotze del migdia del 17 de març les dues primeres, i últimes, escultures que havien de formar part del zoo immòbil de la rambla de Catalunya “*un ofrecimiento de los vecinos de la Rambla Cataluña a todos los vecinos de Barcelona*”³⁰. La inauguració va tenir molt ressò en la premsa barcelonina, en va fer difusió *Solidaridad Nacional*, *Diario de Barcelona*, *ABC*, *Diario Femenino*, *La Vanguardia Española*, *El Noticiero Universal*, *Tele/ eXpres*, *Destino*,... però no tot van ser lloances. Els elogis, no varen ser unànimes. El 23 de juny de 1973 es publica una carta al director de *Destino* signada per Rafael Benet, Jordi Benet, E. Bosch Roger, J. Commelean, M. Lerin, J. Mullor, Jaume Pla, Montserar Isern i J. Ventalló en desacord amb les afirmacions negatives de Joan Ramon Triadó³¹ referents a la col·locació de les dues escultures de Josep Granyer a la rambla Catalunya. Els signants són conscients que tota obra presentada al públic suscita comentaris variats i contradictoris, però consideren desapropiades les afirmacions que comparen les peces amb “*bibelots de mona de pasqua*”³². També Cirici-Pellicer des de les pàgines de *Serra d'Or* donava el seu parer particular. Al gener de l'any següent *La Coqueta* apareixia pintada de groc amb taques vermelles “*atentado artístico...herida por el brochazo-o por el spray- de unos aspirantes a pintores ...de brocha gorda*”³³. Sis anys més tard, al 1979, amb motiu de les festes de la Mercè, els amics de la rambla de Catalunya organitzen diferents actes entre els quals la celebració del vuitè aniversari de la instal·lació de les escultures del *Vedell* i *la Coqueta* al començament i final de la Rambla Catalunya amb un pastís que va oferir el Gremi de pastissers de Barcelona. També, el 9 d'abril de 1981, coincidint amb la inauguració de la fira de palmes i palmons es lliure una placa commemorativa a l'escultor i Granyer serà qui tallarà el

Diari de l'artista, 11-XII-1955, Col. F. G.

30 J. M. Op. cit., 31-XII-1971.

31 “*Lamentable es cuando, vista la pobreza escultórica de Barcelona, se piensa adornar la rambla Cataluña, el resultado no puede ser más descorazonador. Así vemos como los “bibelots” de Granyer más propios de los escaparates pascuales de nuestras mejores pastelerías, encorsetan una de las pocas vías que aún sirven para pasear*”. TRIADÓ, J. Ramón, “*Objetos artísticos y objetos inútiles*” *Destino*, Año XXXV, núm. 1860, Barcelona, 26-V-1973, pàg. 55.

32 SEMPRONIO. “*Las esculturas de J. Granyer en la Rambla Cataluña*”, *Destino*, Año XXXV, núm. 1864, Barcelona, 23-vI-1973, pàg. 5.

33 “*La escultura*”, *La Vanguardia Española*, Barcelona, 27-I-1974, pàg. 29.

pastís³⁴ que ofereix F. Baixes com a president del Gremi de pastissers de Barcelona.

L'intent de robatori de l'escultura del *Vedell* l'any 2003 mobilitza novament l'atenció de la premsa escrita³⁵ i oral. Per sort la policia va detenir a prop de la plaça Tetuan la matinada del 20 de novembre els tres homes que fugien amb la peça, es va descartar “un mòbil polític o de protesta social contra les corrides de toros³⁶”. Després d'aquest breu recorregut per la història de les peces *Vedell* i *la Coqueta* podem afirmar que tot i les polèmiques suscitades les obres gaudeixen de popularitat i són un referent de la ciutat de Barcelona.

L'any 1979, amb quatre dels escultors supervivents del grup dels evolucionistes, Apel·les Fenosa, Joan Rebull i Josep Viladomat, Granyer inaugurarà una retrospectiva a la Plaça Sant Jaume de Barcelona, a l'antiga seu central de la Caixa (*Caja de Ahorros y Monte de Piedad*) amb motiu del seu vuitantè aniversari. El president de la Generalitat de Catalunya, Josep Tarradellas, també octogenari, nascut el mateix any 1899 que els escultors, fou l'encarregat d'obrir la mostra titulada *4 Escultores del 99* el 21 de març d'aquell any. Entre els quatre artistes sumaven vuitanta peces procedents de galeries d'art, de col·leccions privades i públiques. El president de la Generalitat assenyala els escultors com “un model de constància en la seva vocació artística, de recerca infatigable i de superació permanent de la seva obra³⁷”. Fou comissari de l'esmentada mostra el crític Daniel Giralt-Miracle i, Montserrat Blanch feu el comentari de l'obra i exposa la trajectòria de Granyer en el catàleg. Aquella inauguració suscità diversos articles en la major part de la premsa catalana: *Serra d'Or*, *El Correo Catalán*, *Avui*, *La Vanguardia*, *El Noticiero Universal*, *Tele/ eXpres*, *Diario de Barcelona*, ...foren algunes de les publicacions que dedicaren atenció a la mostra que pretenia fer una revisió i un homenatge de “tota una generació d'artistes personificada en els quatre escultors³⁸”.

34 EL DIABLO COJUELO. “Las Ramblas homenajearán a un extorero”, *El Noticiero Universal*, Barcelona, 4-IV-1981.

35 HEREDIA, S. “Ataque a los cuernos”, *La Vanguardia*, Barcelona, 21-XI-2003, TORRES, G. “Robo y rescate del ‘Toro pensante’”, *El País*, Barcelona, 21-XI-2003 i MONZÓ, Q. “Por amor al arte”, *La Vanguardia*, Barcelona, 26-XI-2003, pàg. 20.

36 CORACHÁN, J. “Tres detinguts per endurs-se una estàtua de l'Eixample”, *El Periódico*, Barcelona, 21-XI-2003, pàg. 52.

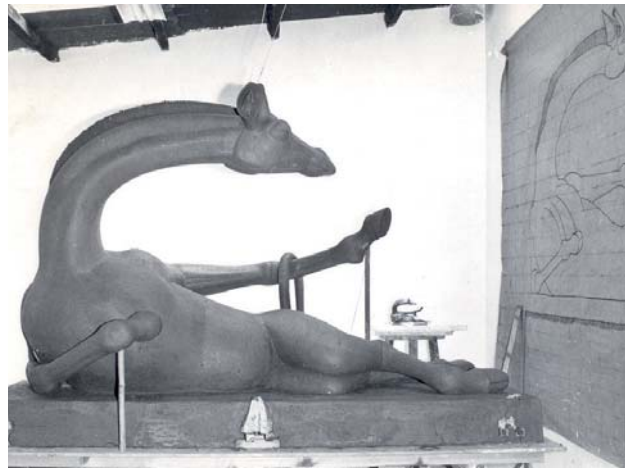
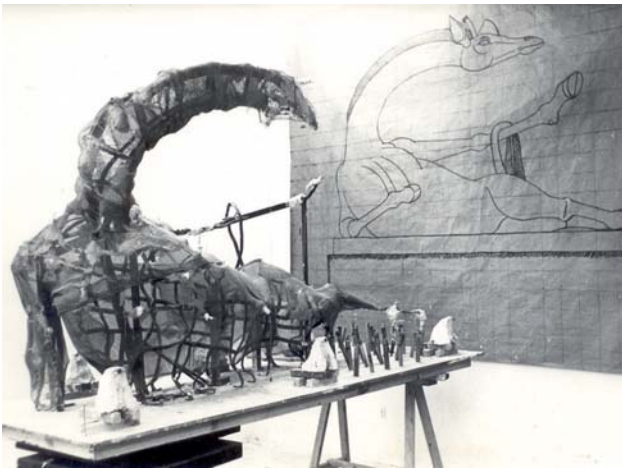
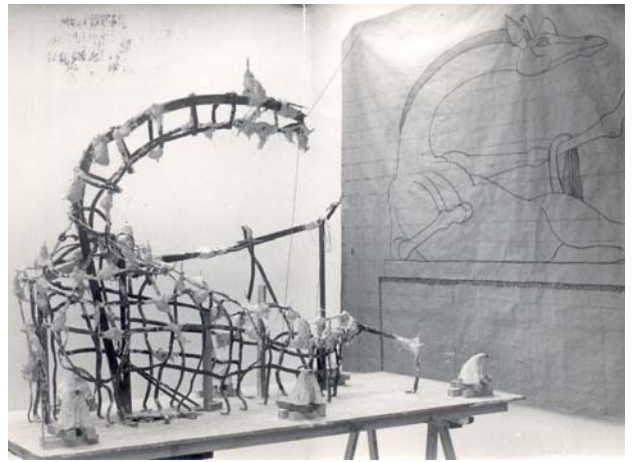
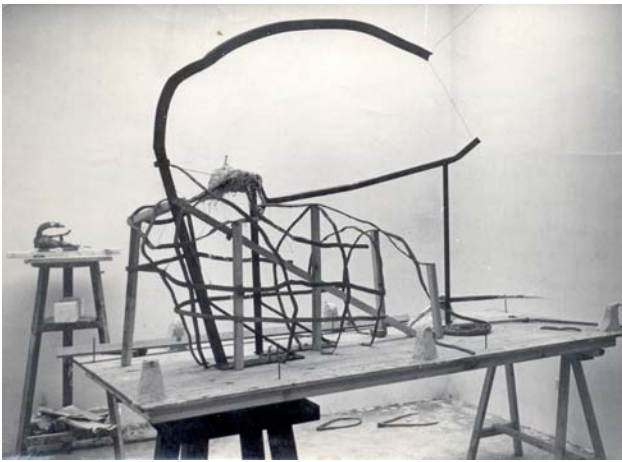
37 DIVERSOS AUTORS. *4 Escultores del 99*, (cat), Barcelona, Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat de Barcelona, 1979, pàg. 3.

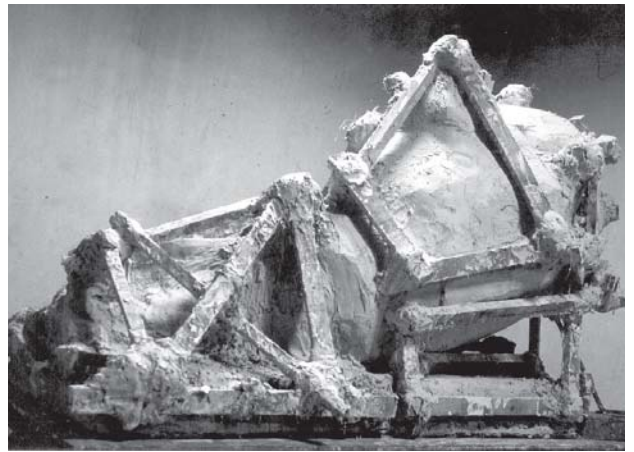
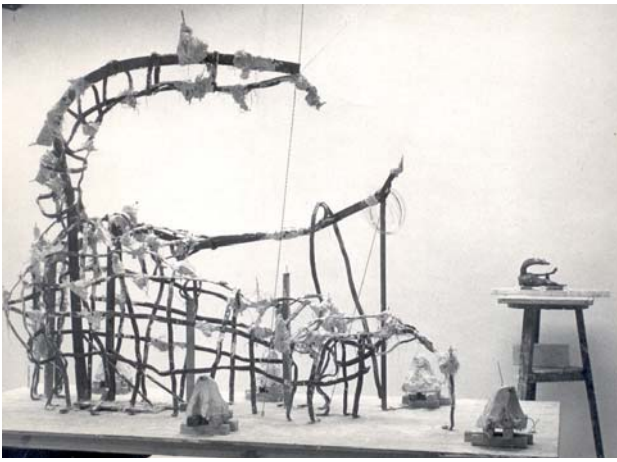
38 GUTIÉRREZ, F. “Cuatro escultores del 99”, *La Vanguardia*, Barcelona, 15-IV-1979, pàg. 67, “Inauguració de l'exposició 4 escultores del 99” *Avui*, 22-III-1979, GIRALT-MIRACLE, D. “Exposició a homenatge a Fenosa, Granyer, Rebull i Viladomat”, *Avui*, Barcelona 1-IV-1979, pàg. 26.

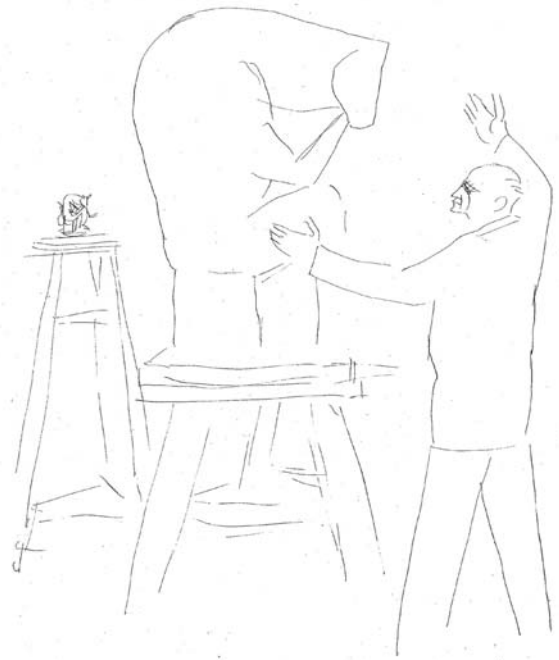

El pensador, pedra. 1972. Col. Cendrós, Barcelona.

Fotografies i dibuixos del diari de Josep Granyer que ens permeten resseguir el procés de realització de les escultures *Coqueta* i *El pensador* de la rambla Catalunya de Barcelona (estructura per aguantar el fang, modelat, motllo de guix, retoc del positiu de guix,...). Ajudants Francesc Granyer i Ramon Aumedes.

22-V-1952

EN FERNANDO BERNARD MHA DONAT PRESSUPOST DEL "VEDELL" REALIÇAT EN PEDRA VINT MIL DOL
24-11-1952

DONC PER ALBATZ EL MODELAT AMO A LA TERRA DE L'ESCLUTURA "VEDELL PENSADA"
24-11-1952

COM S'IMPRESSIONI AMB L'AVUÇAT I FERNANDEZ FACILITAT PER MATE MOVA NOMB D'ESCLUTURA I GUINARCS
PER EL FACILIT DE LA MAQUETA DE PROJECTE DE MONUMENT AL CREMEU JUSTIC DETCHENENT
FRANCO BERNARD, JUI PEREZ, PASQUAL VALLEN, JOAN MARTI FERRANDO, I GARCIA X GUINARCS 18 MARÇ 1952

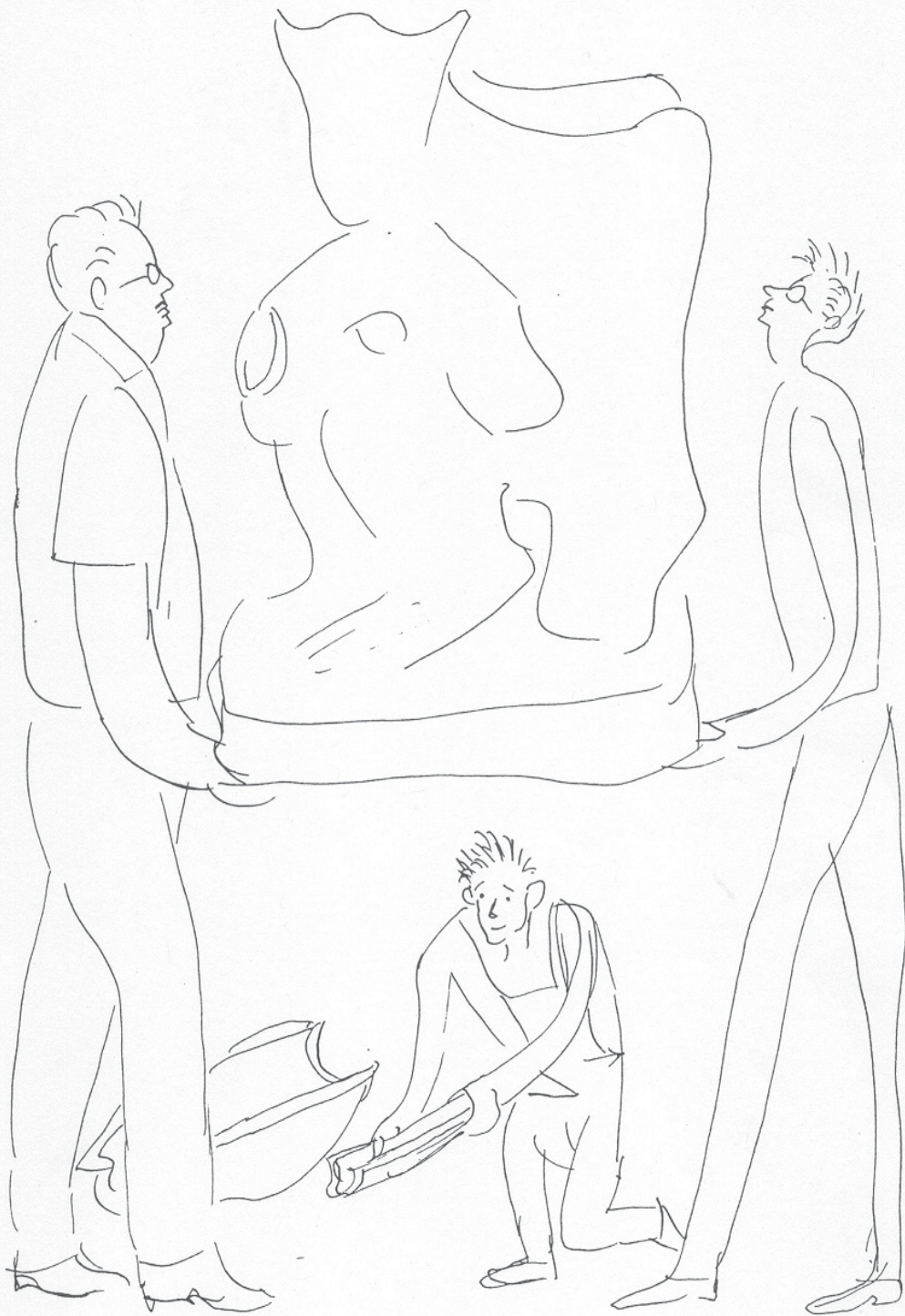

EL "VEDELL PENSADA" A ESTAT CRIBET ME GONX PER EL SEU MOTO PERDUT. AMB AQUESTA OCASIO EL DIS ARBIDAT COM
UNA QUADRE 18-VI-1952

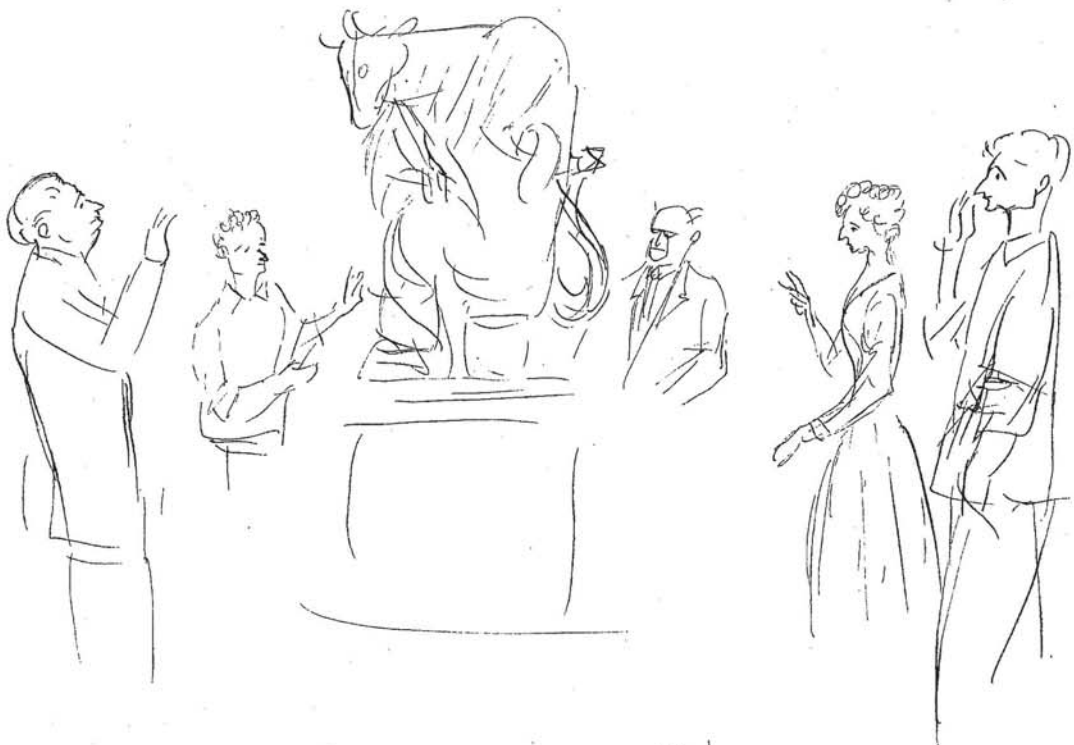
17-VI-1952

TOT EL DIA A NUN D'UN LLOC A L'ALTRE ALTALER D'EN FERNAND BERNARD, PAGAN MOVA PER
LA APRODUCCIO EN GONX DEL "VEDELL PENSADA" VISITAL AL SF BERNARDIZ (L'ADVOCAT) LA VINT A LA
18-VI-1952

12-VI-1952

EL MOTILLO DE LA FIGURA MÉS GROSSA QUE HE MODELAT EN EL MEU PÍS (EL VEDELL PENSADOR. MODELAT I EN MOTILLAT -
- TOT ACABAT SENCE NOVETAT) ~~EL MOTILLO DE LA QUAR~~ S'HA ENPORTAT PER OMLIR A CAN AERNAND BERNAD

ENTREGA ~~DEL~~ DEL BRONZE "MEDITACIO" A EN VICTOR M. DE IMBERT I VISITA ALTALLER D'EN FERNAND
BERNAD PER CONEIXER EL "BEDEL PENSADOR"; TESTIMONI EN LLUIS TUEBOLS ^{ISRA} 17-VII-1957

9. EL DIBUIX DE L'ESCULTOR

9. El dibuix en l'escultor

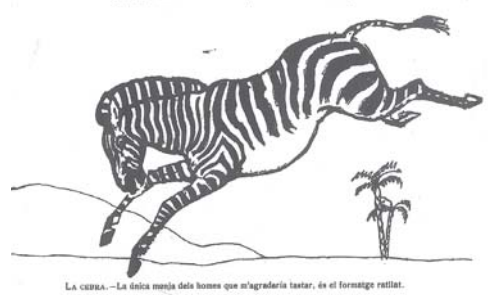
“El escultor me explica que desde muy chico le dio por el dibujo y por la pintura. Un día, su padre, que era algo pariente de Francesc Labarta, envió al muchacho al taller del maestro. Al poco Labarta le dijo: ‘Noi, tú no veus el color. Per dibuixar bé; però de pintura res’¹”.

Artista prolífic i versàtil en diferents camps, amb gran quantitat d'il·lustracions, d'escultures, de gravats i alguna incursió en l'univers de la pintura. En una carta Granyer comenta que ha pintat un armari per la Sra. Anita d'Imbert i escriurà:

“Ah!, un títol mes a afegir a la llista, el de pintor a l'oli, es la primera vegada que faig us d'aquest procediment en el conjun de la meva obra²”.

Recordem que va ser durant la seva primera estada a París, 1929-1930, que *“es va imposar la disciplina que va mantenir sempre: fer un dibuix cada dia³”*. Pla afegirà: *“resoldre un dibuix vol dir, per a ell, posar-hi els elements desitjats i fer-lo a la mida convinguda. Aquest exercici constant li devia entrenar no solament la mà, sinó el sentit d'observació. A la taula de l'hotel va dibuixar sempre de memòria. Havia de recrear allò que en un moment o altre havia vist...fou aquest treball diari, tenaç, que el féu dibuixant”*. El fill de Benet escriurà més tard: *“una de les satisfaccions més gran Granyer confessa és precisament aquesta: saber fer un dibuix net, segur, irreprotxable⁴”*.

Tret del l'exposició de 1931 a la Sala Badrinas de Barcelona, *40 dibuixos J. Granyer París Barcelona*, al llarg de la seva trajectòria artística sempre més exposarà els dibuixos acompanyats d'escultures. Arran d'aquesta exposició a can Badrinas es publicà: *“J. Granyer, mostra, en els dibuixos exposats, una facilitat asombrosa en el domini del llapis⁵”*. El mateix Benet, coetani i amic, matisarà: *“els dibuixos de Granyer són bons, ...és un artista intel·ligent, coneix les formes i sap expressar-les amb sensibilitat...l'important d'aquests dibuixos*

Dibuix sense signar de J. Granyer, a sota llegim: *“La Cebra. La única menja dels homes que m'agradaria menjar, és el formatge ratllat”*, *Cuca Fera*, núm. 2, Barcelona, 1917.

1 MAISTERRA, Pascual. “Josep Granyer y su zoo surrealista”, *La Vanguardia*, Barcelona 26-III-1978, pàg. 35.
2 J. Granyer, Barcelona, 9-V-1948, Arxiu Nerina de Pla, Barcelona.
3 PLA, Jaume. *13 aiguaforts i 13 escultures de Josep Granyer*, Les Edicions de la Rosa Vera, Barcelona, 1962, pàg. 8.
4 BENETAURELL, Jordi. “Josep Granyer o una vocació al servei de l'esperit”, *Pont Blau*, Revista catalana de l'exili, Mèxic D.F., núm. 18, IV-1954, pàg. 126.
5 Estivill i Avelló, Angel, “Exposició Granyer”, *L'Hora*, Barcelona, Any II, núm. 4, 21-I-1931, pàg. 16.

és que són fets per un artista; això és per un home que sap dibuixar el caràcter de les coses”, no oblidarà recordar el caràcter irònic “tot hi és dit amb bon humor” i afegeix “tant com l’home sensible, se’ns manifesta l’home d’humor⁶”.

El primer dibuix⁷ publicat conegut de l’escultor el trobem a *Cuca Fera*, la revista satírica que s’editava a Barcelona entre l’abril i l’agost de 1917. El mateix any, en el número 9 de *La Columna de Foc*⁸, Lluís Ferré grava un dibuix de Granyer. Al 1931 en les portades de gener i març del setmanari *L’Hora* li publiquen dos dibuixos titulats “La terra pel qui treballa” i “La vaga al port”, aquest últim torna a reproduir-se al mes de novembre del mateix any sota el nom “Els Emigrants (apunt del natural)”. Aquests personatges ens recorden una de les seves peces de 1930 *Costeau* (30.1.3).

L’octubre d’aquell any 31 trobem un altre dibuix de l’escultor a *L’Horitzó*, a sota llegim: “Ves, ves, que ja et conec. Ets el meu germà⁹”. El comentari d’un dels crítics que fa referència a les figures d’uns relleus de Granyer en l’exposició de 29 s’escau encertadament per aquestes imatges: “Sap donar tota la intensitat a la vida dels treballadors i cobejós pels seus esforços els idealitza com a moderns titans. Coneix de la seva suor les angúnies i les joies i les plasma dins d’un lirisme magnífic que sols la poesia de Walt Whickmann podrien comparar-la¹⁰”.

Vers l’any 1932 també dissenya els dibuixos per encàrrec dels anuncis de les pastilles del Dr. Andreu, amb figures amb els atributs i indumentària pròpia de l’època.

Són valuosos els dibuixos del seu diari il·lustrat que pertanyen a l’àmbit de les obres fetes per a l’ús exclusiu de l’artista amb valor de privacitat i d’intimitat. Ell mateix en les seves anotacions deixa constància a l’il·lustrat-ho i escriure-ho “ensenyar el meu diari s’em veu la ploma”¹¹, dibuixos que ens relaten episodis concrets del seu dia a dia. Aireja i deixa al descobert els seus propis neguits i angoixes, èxits, reptes, tensions, projectes, conflictes,...En general, són de línia neta, amb un traç resolutiu, ràpid, de lucidesa, esquemàtics més que

Dibuixos d’anuncis de les pastilles del Dr. Andreu. Circa 1932.

Diari de l’artista del 15-III-1955 “Ensenyar el meu diari s’em veu la ploma”. AFG

6 BAIAROLA. “Exposició de dibuixos de Granyer a la Sala Badrinas”, *La Veu de Catalunya*, Barcelona, 17-I-1931, pàg. 6

7 És un dibuix d’una zebra tot i que no té la signatura de Granyer. *Cuca Fera*, Barcelona, 1917, núm. 2, pàg. 30.

8 Fontbona escriurà: “La Columna de Foc, a part del seu gravador autòcton Lluís Ferré, es nodria de col·laboradors gràfics, quatre dels quals (Elias, Enguiu, Money i Granyer)”. Fontbona, Francesc, *La xilografia a Catalunya entre 1800-1923*, Biblioteca de Catalunya, Barcelona, 1992.

9 *L’Horitzó*, Barcelona, Any I, núm. 12, 19-X-1931.

10 MONTSERRAT, Daniel. D. “Els relleus de Josep Granyer a l’Exposició de Montjuic”, *La Nau*, Barcelona, 27-VI-1929, pàg. 5.

11 Diari de l’artista del 15-III-1955. Arxiu Granyer, Barcelona.

de detall, únics, sense rèpliques, dictats per la voluntat de fixar una idea o un pensament amb poques línies. Transcrivim un fragment d'una carta del seu fill Francesc: "Aquest diari, donat el tarannà de l'artista, i en un to a vegades irònic, a vegades sarcàstic, es fa ressò d'esdeveniment de tota mena ocorreguts a la família, a la ciutat i al món¹²".

Els dibuixos i gravats de Granyer segueixen la mateixa temàtica i motius recurrents que es mantenen al llarg de la seva vida creativa en les seves escultures: els animals, la dansa, el ball flamenc, els temes de circ (pallassos, acròbates, malabaristes, animals ensinistrats, trapezistes, equilibristes,...), el music-hall, els toros...Assisteix habitualment a espectacles i a representacions que li obren infinites possibilitats plàstiques. Realitza apunts i alguns els converteix en escultures com *Óssa* (33.1.11) o com *Dona amb llençol dreta* (30.1.6) i d'altres en farà una planxa. En un d'aquests dibuixos on apareix la doma i l'ensinistrament de l'ós podem llegir el nom d'un circ de Barcelona, *L'Olimpia*¹³.

9.1. Domini de la línia

Un editor li demana consell a Àngel Ferrant sobre la realització d'uns llibres per infants. L'amic escultor li proposa el nom de Granyer. Ferrant veu en Granyer el candidat ideal per la realització del disseny d'un bestiari per nens. En un carta adreçada a Granyer, l'escultor madrileny li comenta les característiques que creu que haurien de tenir els dibuixos per la publicació del conte que malauradament no es va portar a terme:

"...de pronto me acordé de tu "Bestiario" y le dije: Conozco quien puede hacer un libro dedicado a los niños que contenga dibujos de animales tan extraordinariamente vivos por sus colores, sus aptitudes o su carácter, que resulten tan recreativos y comprensibles o plenamente entendidos para la gente menuda como para la gente formal. Y le dí tu nombre. Creo que el escalón que habrías

12 Carta de Francesc Granyer adreçada a la Cristina Mendoza directora del Museu D'Art Modern del Parc de la Ciutadella de Barcelona, 9-XI-1999. AFG.

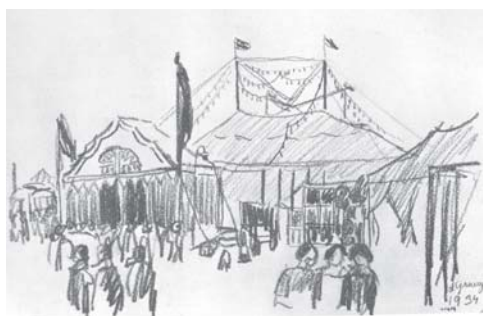
13 El Teatro Circo Olympia va ser un local polivalent d'espectacles ubicat a la Ronda de Sant Pau, número 27, cantonada amb el carrer Aldana, al costat de l'Avinguda del Paral·lel. Projectat per l'arquitecte Francesc Folguera, un circ estable, amb capacitat per a 6.000 espectadors on es van programar espectacles d'òpera, sarsuela, teatre, revista, ballet, boxa, lluita lliure, etc. Va funcionar de 1924 a 1947. Vegis: JANÉ, Jordi, "Les arts del circ", *Art de Catalunya*, Vol. II (Art, Geografia i Societat), L'Isard, Barcelona, 2002.

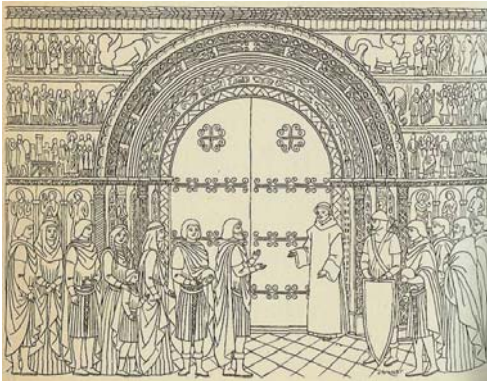
Óssa, Bronze lacat, 16 x 7 x 10,5 cm.
El oso de Kantz-ky. Dibuix de J. Granyer. Llapis i aquarel·la. 27,3 x 21,8 cm. MNAC.

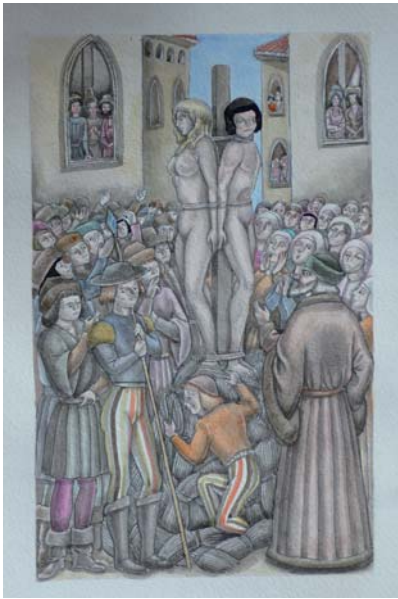
Dona amb llençol dreta, Bronze, 39 x 18 x 12,5 cm. 1930. Col. F. G. Barcelona.
Nu femení dempeus, tinta, IAAH, Barcelona

Mina de plom, 1934, J. Granyer, IAAH.

“Monestir de Ripoll”, *Història de Catalunya il·lustrada*, 1967, Josep Granyer.

Escenes de dibuixos d'*El Decameró* de Boccaccio, 1956. Col. Mullaor, Barcelona.

de pisar para colocarte a la altura del niño, lo habrías de bajar -o subir- desde tu “Bestiario” con suma facilidad. Te escribiré. Creo que es un asunto que puede convenirte mucho¹⁴”.

Al juny de 1934 sota el patronatge de la Generalitat i l’Ajuntament de Barcelona neix la iniciativa de la *Fira del dibuix* al carrer (situada entre Passeig de Gràcia i Rambla Catalunya al Carrer Corts). Cada Galeria mostra dibuixos dels seus artistes, Granyer ho farà a través de la Galeria Syra, amb la voluntat de mostrar “l’art de Catalunya” i “enlairar el dibuix i situar-lo dins d’uns límits, dignes, de tassació mínima...un dibuix també és una obra d’art; una obra d’art a l’abast de tothom¹⁵”.

9.2. Granyer il·lustrador

Granyer il·lustra diferents llibres que conformen una part important de la seva producció. Col·labora en dos dels nostres destacats poetes catalans, en Carner i en Pere Quart, amb els quals establí vincles duradors d’amistat. Cal subratllar els cinc volums de dibuixos acolorits per a un *Bestiari* (realitzats entre 1945 / 1946) on representa a éssers híbrids amb actituds humanes. El 6 de febrer de 1946, Carles Soldevila recull en el llibre de visites una de les reunions del matrimoni Imbert on es fa el lliurament per part de l’escultor d’aquests dibuixos, va anotar-hi:

“l’escultor Josep Granyer va lliurar als senyors de la casa un àlbum titulat Bestiari, on, seguint tradicions il·lustres, fa desfil·lar una mala fi de bèsties i bestioles a les quals els seus pinzells, no menys destres que el seu cinzell, han comunicat una intenció, quasi diria una ànima...que tots aquests éssers on el món es posa de puntetes per abastar el món dels humans vulguin perdonar-me l’oblit. El repòrter¹⁶”.

Amb 14 dibuixos a ploma il·lustrarà al 1952 la versió catalana de l’amic Joan Oliver *Set diàlegs de bèsties* de Colette i que

14 Carta de l’escultor Àngel Ferrant en data de 17-IV-1954. Madrid. Arxiu Granyer, Barcelona.
15 Fira del dibuix, “Jardins Soler i Rovirosa”, Barcelona, 4/11-VI -1932.
16 MUÑOZ de IMBERT, Sílvia. *Revista de Catalunya*, Barcelona, núm. 170, IX-2002, rep. pàg. 73 .

va ser publicada per Aymà. Al 1956 il·lustra els cent-un dibuixos acolorits en tinta d'*El Decameró* de Giovanni Boccaccio¹⁷ (1313-1375) segons la traducció catalana de 1429 de J. Massó i Torrents. El laboratori exemplar únic i en color, propietat de la col·lecció Mullor¹⁸ i encara inèdit, ja que a principis dels anys seixanta van haver-hi intents d'edició però no es van arribar a dur a terme (amb el Sr. Ruiz de Villa Macho i amb l'editorial Proa.)

Dibuixos de línia, composicions amb moltes figures, “horror vacui”, cobreixen i omplen tot l'espai, gairebé són paisatges humans que podem comprovar en els 45 dibuixos que fa per *Història de Catalunya il·lustrada* de Ferran Soldevila al 1967, publicat per Proa Aymà. El comentarista del *Correo Catalán* indica: “en los que resplandece su característico estilo: concentraciones y aglomeraciones¹⁹”.

Al desembre de 1961 J. Pla escriu una carta al poeta Josep Carner i Puig-Oriol (1884-1970) a Brussel·les, on residia amb la segona muller, Emilie Noulet, professora a la Universitat lliure, i li proposa editar un llibre de poemes i que incorpora unes imatges del nostre escultor²⁰. Els dibuixos originals de Josep Granyer que li portarà Jaume Pla a la capital belga seran molt ben acollits per l'escriptor. Carner començarà a concebre els versos destinats al *Museu Zoològic*. Així neix un seguit de col·laboracions entre el periodista “el príncep dels poetes catalans” i l'escultor. No serà fins dos anys més tard, el 1963 que es publicarà *Museu Zoològic* amb vint-i-quatre dibuixos de Granyer acompanyades de les poesies del poeta, segons Pla fou un fracàs econòmic. Fou el mateix any que realitza un volum amb dibuixos en tinta xina i acolorits de Fauna-Flora, encara inèdits. Més tard, al 1974, també participen conjuntament en *Proverbis d'ací i d'allà* de Carner amb il·lustracions de Granyer publicat per Proa. També s'havia publicat un any abans per Proa l'*Història de Jaume el Conqueridor* de Maria Novell amb dibuixos acolorits de l'escultor. De fet, cal esmentar que moltes de les seves il·lustracions les va publicar les edicions Aymà-Proa, coincidint amb el període (1963-1982) on el director literari era l'amic Pere Quart.

17 Giovanni Boccaccio (1313-1375) escriptor i humanista italià. Un dels pares de la literatura italiana, junt amb Dante i Petrarca. El Decameró serà un conjunt de contes que 10 joves relaten en una vila allunyada de la ciutat fugint de la capital. Creat entre l'any 1349 i 1351 arrel de la pesta negra que al 1348 pateix Florència.

18 Aquest conjunt extraordinari el conserva Josefina Mullor que me l'ha mostrat amablement.

19 “Història de Catalunya il·lustrada”, *Correo Catalán*, Barcelona, 10-IV-1968.

20 PLA, J. *Famosos i oblidats (trenta-vuit retrats de primera mà)*, Campana, Barcelona, 1989, pàg. 32.

“Roger de Flor”, *Història de Catalunya il·lustrada*, 1967, Josep Granyer.

J. Granyer, tinta, 16 x 11,5 cm. 23-III-1982. Col. N. Pla. Barcelona.

J. Granyer, tinta, 16 x 11,5 cm. 21-VII-1982. Col. N. Pla. Barcelona.

Dibuix (74 x 50 cm) seleccionat al XXII Concurso Internacional de Dibujo, Fundació Ynglada-Guillot de 1980 i escultura *Fórmula I*, bronze, Col. F. G.

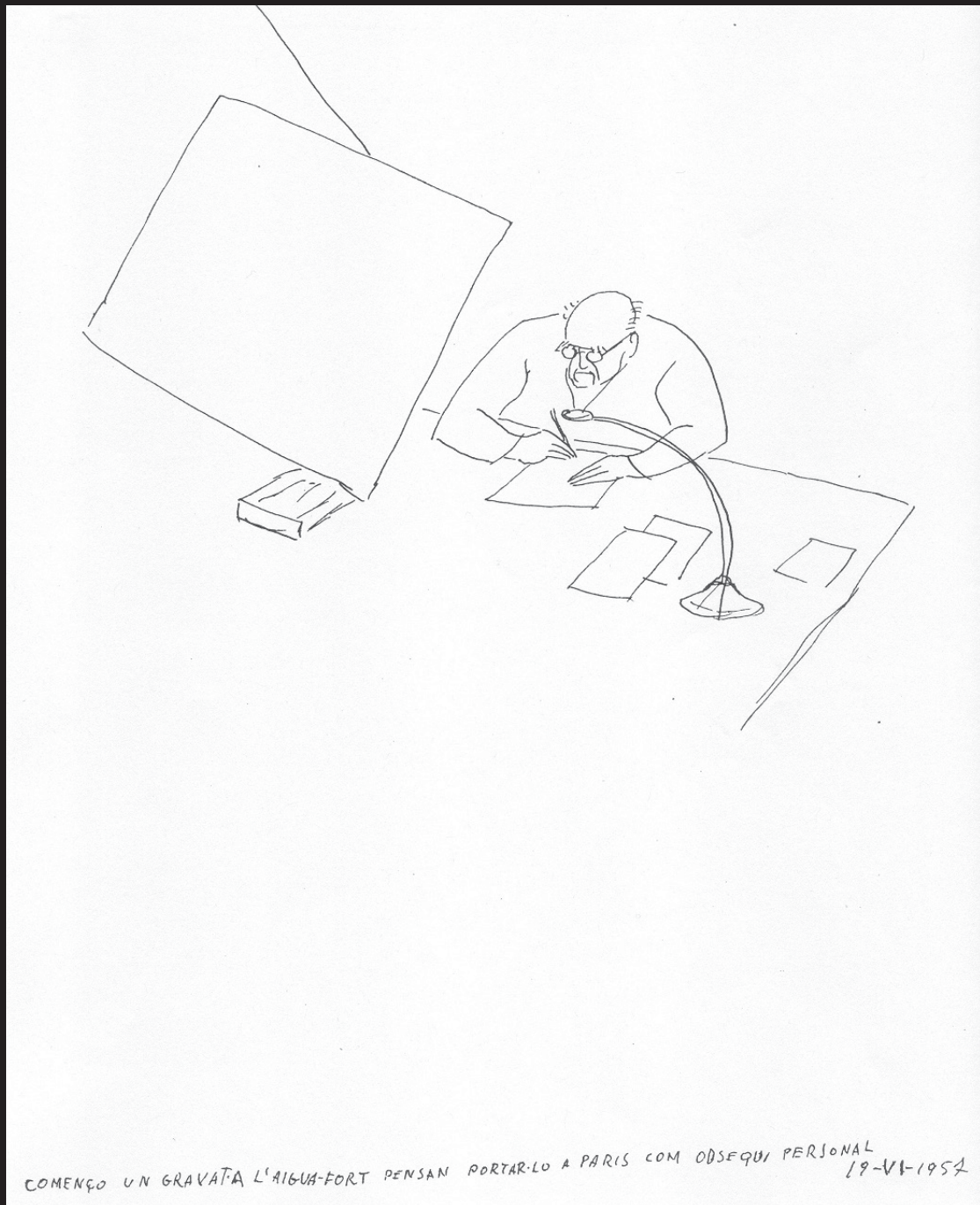
Participa reiteradament al Premi de dibuix Inglada Guillot de Barcelona i arran del desacord amb el certamen edita unes postals de dibuixos crítics i, fins i tot, realitza una escultura irònica sobre el concurs.

Als anys vuitanta, gairebé diàriament, feia un dibuix de la crítica d'art de diaris com ara *La Vanguardia* o *l'Avui* on mostra l'oposició pels corrents abstractes. És molt característic d'aquests dibuixos, la introducció i l'acompanyament de notes molt breus explicatives per a la millor comprensió de la seva intenció crítica.

Així doncs, com s'ha dit, ja en la seva joventut feia apunts de natural dels animals del zoo de Barcelona. Farà lleugeres incursions amb dibuixos, bàsicament en la seva primera etapa de joventut, en diverses revistes i setmanaris, fins i tot, en alguna de les compromeses políticament o en d'altres vinculades al noucentisme. En general, els seus dibuixos són de línia neta i precisa, amb un traç àgil, concret i minuciós. A partir dels anys 50 destina bona part de la tasca creativa a la il·lustració de llibres, des de clàssics europeus com, Collette o Walter Scott fins a autors propers com Josep Carner o Soldevila. Existeix una similitud amb la temàtica dels seus dibuixos, les escultures i els gravats. L'expressió del seu món interior traduït en imatges en el diari il·lustrat de Granyer ens facilita un millor coneixement de l'artista i del seu entorn, a part d'aportar dades claus per situar les obres en el context en què es realitzen. Ens mostra un Granyer proper i espontani i ens permet resseguir des d'aspectes banals de la quotidianitat fins a pensaments i reflexions sobre el procés de creació. Dibuixos amb un estil figuratiu i fresc que delaten el domini que Granyer té de la línia. Un document extraordinari i fins fa poc ben desconegut.

“El cara girat”, J. Granyer, tinta, 75 x 34 cm. 1968.
Col. F. G.

10. EL GRAVAT, VINCULACIÓ AMB LA ROSA VERA

10. El Gravat, vinculació amb La Rosa Vera

Granyer sembla que s'endinsa oficialment en el món del gravat el 1924, ja que assisteix fins el 1926, a l'Ateneu Polytechnicum¹ del carrer Alt de Sant Pere de Barcelona on rep classes de Gravat i d'Història de l'Art.

Al maig de 1925 apareix una xilografia de Granyer en la portada del díptic del l'exposició del *IV Saló dels Evolucionistes* que té lloc a la Sala Dalmau de la ciutat, la mateixa estampa que es reproduïx al recull de treballs de curs de Bells Oficis de l'Ateneu Polytechnicum. Companys de la mateixa escola van ser Joan Serra (1899-1970), Joaquim Ros (1906-1991), Josep Maria Prim (1907-1973) o Gual de Sojo (1905-1987). També, en el número nou de la revista *Columna de foc*, trobem un gravat realitzat per Lluís Ferré i Estela però a partir del dibuix de Josep Granyer. Serà el mateix dibuix que il·lustra una poesia de Lluís Cabot publicada al 1917 a la revista quinzenal *Festa*².

Anys més tard, al 1946, segons un aiguafort amb dedicatòria de Granyer³, de la mà de Jaume Pla⁴ reprèn i novament s'introdueix al gravat, principalment amb la tècnica indirecta de l'aiguafort. El resultat d'aquesta relació serà una quantitat significativa d'obra realitzada. Arran de les col·laboracions que fa per les col·leccions dels gravadors de La Rosa Vera realitza un important nombre d'estampes i també cal afegir-hi les nades i alguns ex-libris (col·lecció Cendrós, col·lecció Riviere de Caralt,...). En molts dels seus gravats recrea, un cop més, un dels temes característics de la seva obra; els animals.

Un apartat important és la vinculació que es crea entre Josep Granyer i les Col·leccions de La Rosa Vera⁵:

El novembre de 1958 es presenten els gravats de les col·leccions de la Rosa Vera a les sales de la Biblioteca Nacional de Madrid. Aquesta Editorial Catalana de la Rosa Vera -nom escollit pel seu director inspirat per una frase d'un poema de Jacint

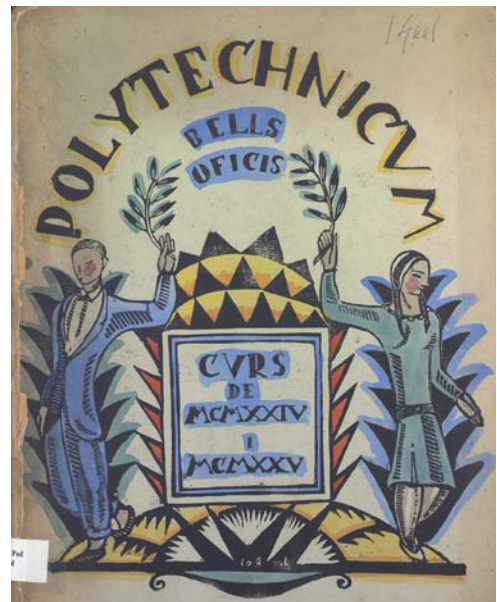
1 Segons document que figura a l'IAAH signat pel consell directiu de l'Ateneu Polytechnicum on es certifica que l'escultor assisteix a classes de Gravat i d'Història de l'Art als anys 1924-1925 i 1926.

2 Amb el títol *Encantats de la vida*. Sota llegim "Dibuix de Josep Grañé" a *Festa*, Barcelona, núm. 87, 15-V-1917, pàg. 103.

3 La segona esposa de Jaume Pla conserva un aiguafort amb una dedicatòria de Granyer on podem llegir: "A l'amic Jaume Pla, mostra de la primera lliçó d'aiguafort rebuda d'ell, cordialment. J. Granyer 1946".

4 Jaume Pla i Pallejà (1914-1995) nascut a Rubí, pintor, gravador, bibliòfil i escriptor català.

5 Sobre l'editorial, vegeu: M. Mercè Casanovas. *Rosa Vera: una aportació a la història del gravat modern a Catalunya*, Tesi dirigida per José Milicua Illarramendi, Facultat de Belles Art, Universitat de Barcelona, 1989.

Coberta del recull de treballs (20 estampes : calcografia i xilografia) del curs de MCMXXIV i MCMXXV de l'especialitat de Bells Oficis de l'Ateneu Polytechnicum de Barcelona. Biblioteca de Catalunya.

Prova d'estat d'un Ex-libris Riviere. Col. Peter. Barcelona.

Ex-libris dissenyat per Josep Granyer per la família Riviere de Caralt. Col. Peter. Barcelona.

L'escultor retrata gràficament al gravador, pintor i escriptor, J. Pla, 1947. Col. N. de Pla. Barcelona.

Felicitació d'aniversari de Josep Granyer a Jaume Pla, 1947. Col. N. de Pla. Barcelona.

Verdaguer titulat Rosa de la Mare de Déu – publicarà tot un seguit de llibres de bibliòfil entre 1945 i 1984, encapçalada per Jaume Pla com a director tècnic i Víctor M. d'Imbert com a mecenes, promotor i editor. Jaume Pla, fruit d'una voluntat de popularitzar el gravat a Catalunya, augmentar el nombre de col·leccionistes i fer del gravat un art amb personalitat i identitat pròpia ofereix el projecte⁶ a diferents editorials, sales d'exposicions i marxants d'art, obtenint l'única resposta de: “Quant hi podem guanyar?”. Víctor M. d'Imbert⁷ Manero, protector d'escriptors i d'artistes (entre ells en Josep Granyer), home de negoci, col·leccionista i amic que havia col·laborat en iniciatives de promoció de l'art d'avantguarda com els Salons d'Octubre⁸, contesta amb la següent resposta: “Quant hi podem perdre?”. I així comença l'aventura⁹. Però calia formar gravadors. El taller de Pla¹⁰ es transformà en una mena d'escola de gravadors on passaran tot un reguitzell d'artistes de diverses disciplines artístiques, principalment, pintors i escultors (Xavier Nogués, Rafael Benet, Àngel Ferrant, Francesc Serra, Josep Granyer, Joan Serra, Josep Amat, Francesc d'A. Galí, Francesc Domingo, Frederic Lloveres, Emili Bosch Roger, Oleguer Junyent, Joan Commeleran, Manuel Humbert,...). El mateix Pla al pròleg del seu llibre *Técnicas del grabado tecnográfico y su estampación* comenta:

“La labor pedagógica realizada en los siete años de publicación y dirección de Les edicions de la Rosa Vera nos ha servido asimismo de acicate y de estímulo, puesto que el resultado de aquella labor se ha revelado útil y fructífero. El grabado ha sido practicado por muchos artistas que han empleado por primera vez esta técnica y sus obras han llegado a un sector del público desconocedor de los

6 “avec un zèle tout désintéressé, ils se proposèrent, d'un part, de faire graver les artistes, et, d'autre part, d'intéresser à l'art de la gravure les amateurs récalcitrants. Pour réussir dans leur première entreprise, ils firent appel aux artistes dont le renom pouvait éveiller la curiosité ou l'intérêt du futur collectionneur.” PLA, Jaume. *La Gravure espagnole Contemporaine*, (cat), Les collections de gravures des éditions de la Rosa Vera, Edition Rosa Vera, Musée Galliera, 10 janvier / 10 février, Paris, 1959, pàg. 11.
7 “l'home que sempre està a punt de col·laborar en aquelles empreses espirituals que demanen fe i entusiasme desinteressat”, *Col·lecció de Gravats Contemporanis*, Vol. I, Edicions de La Rosa Vera, Barcelona, 1949-1950, pàg. III.
8 Víctor M. d'Imbert Manero fou delegat dels Salons d'octubre de Barcelona des de l'any 1849 al 1957.
9 PUIG ROVIRA, Francesc X. *Els 98 gravadors de la Rosa Vera* (cat), Palau de la Virreina, Ajuntament de Barcelona febrer-abril, Barcelona, 1985, pàg. 6.
10 “últimament vaig anar a casa la seva germana una quants dies seguits al matí a gravar”, J. Granyer, Barcelona, IX-V-1948. Arxiu Nerina de Pla, Barcelona.

encantos de tan noble arte. Una corriente favorable se ha iniciado en nuestro mundo de las artes¹¹”.

Josep Granyer intervé des del començament a l'empresa cultural en pro del gravat original i de la bibliofília i hi perllonga durant tres dècades la seva col·laboració. Francesc X. Puig Rovira en referint-se a La Rosa Vera en l'exposició de 1985 a la Virreina utilitzava aquests mots: “És un dels intents de més pes específic en la història del gravat català contemporani, que cal conèixer i ponderar adequadament¹²”.

Podríem dir que la primera cooperació de Granyer amb en Jaume Pla s'enceta al 1946 amb sis aiguaforts per il·lustrar *El Coloquio de los Perros* de Miguel de Cervantes i que publica l'editorial Selene. Seguiran d'altres col·laboracions, com la de l'any següent amb l'edició de bibliòfil dirigida per La Rosa Vera, *Llibre de les bèsties* de Ramon Llull i pròleg de Jordi Rubió i Balaguer amb 14 aiguaforts en color¹³ gravats per Granyer. L'escultor felicita, al 1947, l'aniversari a Jaume Pla amb un simpàtic dibuix referent al *Llibre de les bèsties*.

Granyer sovint comenta en les seves cartes les dificultats econòmiques per portar a terme els projectes:

“En quan[sic] a gravar, un projecte que tenim am[sic] en Jaume amb il·lustracions meves amb aquest procediment està en suspens per manca del capital inicial per emprendre[sic] una obra de tanta envergadura”.

J. Granyer, Tossa de Mar, 19-IX-1948, Arxiu N. de Pla, Barcelona.

“N'he fet dos de gravats destinats a la il·lustració del “Decamero” i de moment com a mostra per veure si pica algun capitalista. Per cert que sembla que per trobar diners ara es un mal momen[sic], tot son rumors de baixa i paralisi[sic]. Veurem”.

Josep Granyer, Barcelona, IX-V-1948. Arxiu N. de Pla, Barcelona.

El 1951 es publica per Aymà la traducció feta per Joan Oliver

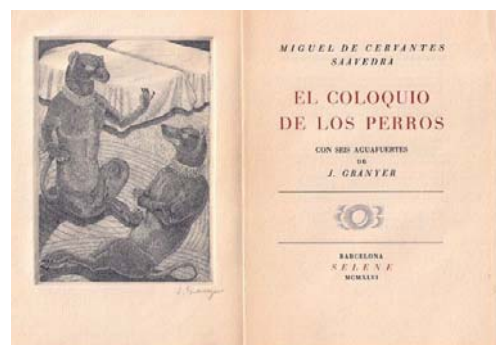
11 PLA, Jaume. *Técnicas del grabado tecnográfico y su estampación*, Omega, Barcelona, 1983, pàg. 3.

12 PUIG ROVIRA, Francesc X. Op. cit., pàg. 11.

13 “fetes a l'aiguafort en dues planxes de color, procediment, però, que Pla, que és home de conviccions fermes, no considera habitualment recomanable”, FONTBONA, Francesc. Op. cit, 1985, pàg. 16.

Aiguafort de Josep Granyer *De les Bèsties*, núm. 3, *Col·lecció de Gravats Contemporanis*, Volum I, Les edicions de La Rosa Vera, 1949-1950, Barcelona.

El Coloquio de los Perros, 1946.

Aiguafort d'El Misanthrop de Molière, realitzat per Josep Granyer, 1951. Col. S. Oliver. Barcelona.

de l'obra del dramaturg francès *El Misanthrop* de Molière amb sis aiguaforts i nou xilografies de Josep Granyer¹⁴. Dos anys abans, Granyer en fa esment en una carta:

“Veig frecuenment[sic] a la seva familia i és que ademés de l'amistat, continuo tenin tractes am[sic] en Jaume per questions[sic] de treball. Actualment tenim penden[sic] una edició de bibliòfil d'una obra de Molier, traduïda[sic] de Joan Oliver (Pere Quar)[sic] el qual ademés n'és el capitalista i coeditor i que no només espera l'autorització oficial per engegarla. Per cert que la primera tentativa a[sic] estat negativa. La meva intervenció en aquest cas es limita a la de il.lustrador a l'aiguafort, tenin ja tots els dibuixos fets”.

J. Granyer, Barcelona, 21-II-1949, Arxiu N. de Pla, Barcelona.

També Granyer participa al primer i al segon Volum de l'obra *Col·lecció de Gravats Contemporanis* que dirigeix Les edicions de La Rosa Vera i la Societat Aliança d'Arts Gràfiques (S.A.D.A.G.) amb la part tipogràfica. Obra composta de 2 llibres, cadascun d'ells format per quaderns de diversos fulls solts amb gravats numerats i signats per llurs autors i comentaristes, tots dos amb una tirada limitada de 58 exemplars. D'altres artistes que també van participar en aquesta col·lecció foren Josep Clarà, Xavier Nogués, Josep Obiols, Frederic Lloveres, Alfred Opisso, Albert Ràfols Casamada,... De Granyer hi ha en el primer volum, de l'any 1949-1950, un aiguafort titulat *De les Bèsties*, amb un comentari de Pere Quart. En el segon Volum, 1951-1952, Granyer intervé amb l'aiguafort *Tarda a la platja*. Concretament l'exemplar únic conservat en la biblioteca del Museu Nacional d'Art de Catalunya conté el dibuix a llapis previ del gravat i cinc proves d'estat de la planxa utilitzada. Alhora l'acompanya el manuscrit original del comentari que Josep Palau dedica al citat gravat¹⁵. Al 1950 el Reial Cercle Artístic de Barcelona organitza una exposició del primer Volum de la *Col·lecció de Gravats Contemporanis* del 18 de novembre

Diari de l'artista, 12-XII-1956, Col. F. G.

¹⁴ A l'arxiu històric de Sabadell es conserven alguns esborranys i originals que Granyer executa per l'elaboració dels gravats d'El Misanthrop de Molière, provenent de la família de Joan Oliver, cedits per Sílvia Oliver al'arxiu de Sabadell.

¹⁵ Segons llegim en aquest exemplar les planxes passen a ser del Museu d'Art de Barcelona. El volum l'encapçala un text del director dels Museus d'Art de Barcelona, Joan Ainaud de Lasarte i també apareix una dedicatòria on firma en Jaume Pla i en Víctor M d'Imbert.

al 5 de desembre¹⁶ amb ressò de la premsa del moment.

De les moltes col·leccions que editarà La Rosa Vera una d'elles serà la de temes monogràfics, plantejats a partir d'un mateix tema però vist per dotze artistes diferents i encapçalats per una glossa literària. Sorgiran a partir de 1953 títols com «Dotze nus», «Dotze paisatges urbans de Barcelona» o «Dotze natures mortes», en totes les sèries Jaume Pla hi participa amb un gravat. Una de les particularitats i novetats d'aquestes edicions fou que el text era fet amb posterioritat al gravat, és a dir, l'escriptor comentava el gravat fet prèviament per un artista: l'escriptor il·lustrava el gravat. En Pla ho explica amb les següents paraules:

“Només com una concessió no exempta de malícia, hem demanat una col·laboració literària per tal que, invertint els termes de la il·lustració corrent, sigui una petita venjança dels artistes, sempre a remolc de la imatge literària, i ens doni la mesura de l'enginy d'uns escriptors. Els comentaris a aquestes estampes són fets “a posteriori”; és el gravador qui comanda, qui tria el tema i l'explica al seu gust. El literat té un peu forçat i és solament el seu “esprít” qui el pot fer quedar brillant¹⁷”.

Més tard Granyer intervé en la monografia publicada l'any 1956 anomenada «Els mesos de l'any» il·lustrant el mes de gener amb la interpretació literària de Joan Vinyoli i, de nou, el 1959 participa en una segona monografia denominada «Dotze temes de circ». Amb l'aiguafort anomenat *Troupe*.

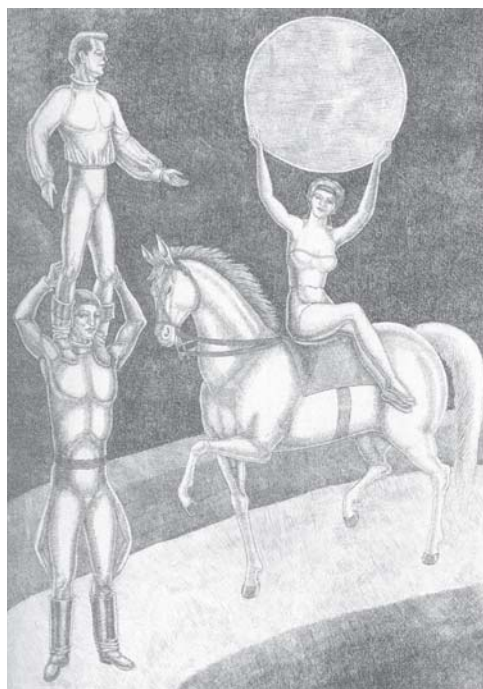
La idea de la col·lecció d'estampes amb la col·laboració d'escriptors arriba a Madrid de la mà de Juana Mordó¹⁸ el 1955 i neix la iniciativa de la sèrie “Los Artistas Grabadores¹⁹”. Tingué bona acollida amb subscriptors del món de la política, de les lletres o dels negocis. Al costat dels artistes catalans van participar importants pintors, escultors i gravadors del moment (Cristino Mallo, Pedro Bueno, Rafael Zabaleta, Ángel Ferrant, Antonio Quirós, Francisco Mateos, Pancho Cossío, Benjamín

16 MARÍN I SILVESTRE, MARIA ISABEL, *Cercle Artístic de Barcelona 1881-2006 : primera aproximació a 125 anys d'història*, Reial Cercle Artístic de Barcelona, Barcelona, 2006, pàg. 112.

17 PLA, J. *Els 98 gravadors de la Rosa Vera* (cat), Palau de la Virreina, Ajuntament de Barcelona, febrer-abril, Barcelona, 1985, pàg. 8.

18 Juana Mordó (1899–1984), marxant d'art i galerista d'origen grec defensora de l'art d'avantguarda, dedicà la seva vida a la promoció de pintors i escultors del seu temps.

19 Dues sèries de vint-i-quatre gravat entre els anys 1955-1956-1957.

Aiguafort de Granyer per la monografia de La Rosa Vera «Dotze temes de circ». *Troupe*, núm. 22, 6x18 cm.

VIDA SOCIAL. VISITA A CASA JAUME PLA. POSSIBLE VENTA PER MITJA DE LA Sra. MORDÓ DE MADRID. 21-VIII-1956

Diari de l'artista, 21-VIII-1956, Col. F. G.

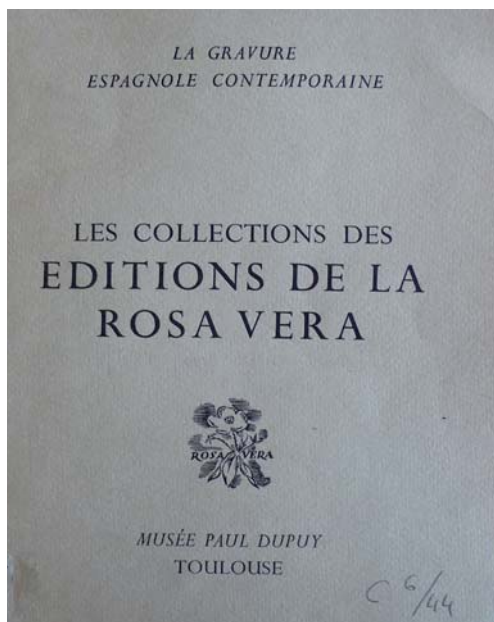

Diari de l'artista, 19-XII-1956, Col. F. G.

Palencia...). Aquest projecte s'intentarà internacionalitzar i estendre per França sota el títol "Gravure et poésie de ce temps" però no va reeixir, Granyer també hi participarà amb obra.

Les monografies d'artistes foren un altre de les accions de la marca editorial catalana en pro del gravat. Els artistes tenien l'oportunitat de realitzar dotze gravats més un autoretrat acompanyats d'una presentació amb un comentari de la seva personalitat humana i artística (exposicions, trajectòria, llibres il·lustrats, etc...). Només van arribar a concretar-se tres monografies. El primer volum l'encetava al 1958 el pintor Emili Grau Sala (1911-1975), *12 puntes seques i un autoretrat* acompanyat de la presentació del poeta Josep Janés i Oliver. La segona monografia, al 1962, seria dedicada a l'escultor Granyer i intitolada *Dotze aiguaforts i un autoretrat de Josep Granyer* seguit d'una introducció de Jaume Pla i d'il·lustracions líriques del seu amic "Pere Quart". I la darrera, per falta de capital, fou la de Jaume Pla amb textos de Francesc X. Puig Rovira i Joan Teixidor.

Al 19 de desembre, el mateix any que s'havia publicat la monografia dedicada a Granyer, les edicions de La Rosa Vera presenten a les Galeries Syra una exposició amb tretze escultures i amb tretze gravats de Josep Granyer (ahora s'exposa el projecte de corona baldaquí que havia realitzat per al monestir de Montserrat i que no arribarà a matèria definitiva). També s'adjunta l'estudi críticobiogràfic del gravador i director de les edicions de la Rosa Vera titulat "L'home i el seu art". Aquest escrit reapareix més tard al novembre de 1989 amb uns afegits al capítol que Jaume Pla li dedica a l'escultor en el seu llibre *Famosos i oblidats (trenta-vuit retrats de primera mà)* i en el número de l'octubre de 1988 de la *Revista de Catalunya*. De l'exposició Cortès, company dels evolucionistes, en fa ressò amb grans elogis "...sus estupendas dotes, que en él se ven servidas a las mil maravillas por un oficio inteligente, escrupuloso, sensitivo y de una perfección como pocas veces podemos contemplar²⁰", també es comenta la mostra a les revistes *Destino*²¹ i en el *Noticiero Universal*²² destacant tots dos articles la ironia de l'artista o els antecedents en el món de les faules i en el cas del comentarista del *Destino* hi afegeix la influència de l'art egipci.

Portada del catàleg de l'Exposició de La Rosa Vera a Toulouse.

20 CORTES, Joan. "La doble vertiente del arte de José Granyer", *La Vanguardia Española*, Barcelona, 3-I-1963.

21 PERUCHO, Juan. "Alfredo Sisquella", *Destino*, Barcelona, 5-I-1963.

22 SANTOS TORROELLA, R. "Granyer o la ironia", *El Noticiero Universal*, Barcelona, 9-I-1963.

En l'exposició que La Rosa Vera organitza al 1959 en el Museu Galliera de París, Granyer hi participa amb quatre gravats²³ que se sumen als més de cent presentats a la mostra. Tres aiguaforts, un primer titulat "Cuadrilla" (núm. 93) amb text de Ramón Pérez de Ayala, un segon anomenat "Après-midi sur la plage" (núm. 42) i text de Josep Palau, un tercer aiguafort "Chez les bêtes" (núm. 4) acompanyat de les paraules de Pere Quart i un últim aiguafort i aiguatinta "Janvier" que inspira el text a Salvador Espriu. Granyer també exposa algunes proves d'estat (núm. 126-127) de la planxa "Cuadrilla". En fa ressò el comentarista de *Le Monde* amb les següents paraules: "*atteignent un burlesque de vieilles fables avec leurs rondes de taureaux debout*"²⁴. Segons catàleg *Els 98 gravadors de la Rosa Vera* aquesta mateixa mostra viatjà a Londres a la O'Hana Gallery.

Cuadrilla, aiguafort de Josep Granyer.

Fruit de l'amistat establerta amb el matrimoni Imbert i enfortida arran de les col·laboracions amb La Rosa Vera, Granyer, el 1946, acaba un retrat d'Anita Solà, pintora i l'esposa del promotor econòmic de les edicions. Aquesta escultura s'exposa a Barcelona el febrer de 1953 a l'exposició individual que la Pinacoteca organitza a Granyer. En aquesta mateixa mostra també es presenten els retrats de la filla, de l'esposa i de la cunyada del director de la Rosa Vera. L'escultor també decorarà, el 1950, un armari del taller²⁵ de la pintora amb els signes del Zodíac, coincidint, amb la publicació dels quinze gravats al boix per a *Lucio*²⁶ o *el Asno* de Luciano de Samosata amb pròleg, notes i traducció de Antonio Tovar²⁷. Granyer ho

23 *La Gravure espagnole Contemporaine*, (cat), Les collections de gravures des éditions de la Rosa Vera, 10 janvier / 10 février, Edition Rosa Vera, Musée Galliera, Paris, 1959, pàg. 41-46.

24 CORTES, Joan. "La doble vertiente del arte de José Granyer", *La Vanguardia Española*, Barcelona, 3-I-1963.

25 Segons comenta la néta de l'Anita, la Sílvia Muñoz d'Imbert: "*l'armari del zodíac, el meu oncle Baltasar el va vendre poc temps abans de morir i no sé a qui, també hi havia una mampara amb les estacions de l'any, que fa encara més temps que es va vendre. També hi havia un retrat de la meva àvia d'en Rogent en el que porta un vestit que li va pintar en Granyer*". Aquestes peces de moment no estan localitzades.

26 "*he acabat tots els dibuixos del "Lucio". I dic això ademes d'esser un motiu per poguer[sic] presumir davant seu, per que em faci el favor de dir-ho al Jaume del qual no en se res de nou, tot i haver confiat rebre contesta a una lletra meva..*" J. Granyer, Tossa de Mar, 29-IX-1949. Arxiu N., Barcelona.

27 A l'arxiu històric de Sabadell es conserven algun esborranys i originals que Granyer executa per l'elaboració dels gravats d'*El Misanthrop* de Molière, provenen de la família de Joan Oliver, cedits per la filla Sílvia Oliver a l'arxiu de Sabadell o de la donació de la filla de Joan Oliver, Sílvia Oliver.

esmenta a la Nerina Bacin en una carta que li envia el 19 de setembre.

“les tardes vaig anar a donar classe[sic] de dibuix del natural amb nu de dona a la Sra de Imbert despres que va celebrar[sic] una exposició de pintura...Per aquesta Sra i destinat a l'estudi que a[sic] montat vaig pintar-li les portes de dos armaris a l'oli amb motius dels signes del zodiac un i l'altres els motius eren d'elements com la terra, el sol, etc.,etc., ademes l'hi vaig policromar el St. Lluc que el definitiu es de talla. De tot sembla que m'he n'he sortit prou be, doncs sembla que estan contents tan ella com el seu marit”.

Josep Granyer, Barcelona, 9-V-1948.

Diari de l'artista, Granyer i Imbert, AFG. Barcelona.

El fet de participar en la Rosa Vera va tenir una forta incidència en el nostre artista, en tres sentits concrets:

En primer lloc, el contacte directe i intents amb el matrimoni promotor i editor Victor M. Imbert²⁸ i Anita Solà i Galí, que esdevindrà un puntal i una mena de mecenes i protectors de Granyer, i de qui anirà rebent encàrrecs durant bona part de la seva trajectòria artística. Nombroses són les cartes i felicitacions nadalenques de la parella Imbert-Solà conservades a l'Institut Amatller d'Art Hispànic de Barcelona.

La segona conseqüència d'aquest lligam amb la Rosa Vera, serà l'enriquiment de la temàtica i de la seva producció. L'incentiu dels encàrrecs de les il·lustracions per als diversos llibres l'obliguen a documentar-se per tal de donar vida a varietat de personatges i a potenciar la seva fantasia, de la mateixa manera que li serveix per canalitzar la seva personalitat irònica, per esplaiar-se en un tema on ja s'havia endinsat i que tornarà a cultivar en un futur pròxim, i que es convertirà en una de les disciplines representatives de la seva obra.

La tercera conseqüència és la importància de la seva copiosa obra d'il·lustrador i de gravador -aiguaforts bàsicament- que caldria recollir per poder conèixer i estudiar en profunditat. Serà La Rosa Vera un dels espais on podrà exercitar-la. Com molt encertadament assenyala Jaume Pla la tècnica del gravat li proporciona unes possibilitats expressives que responen al “seu temperament analític que li permet un treball minuciós i reflexiu, i no pas massa diferent, en el seu lent modelar, del

²⁸ La família Imbert, una de les famílies pioneres industrials del segle XVIII, primer el seu pare Erasmo i més tard el seu fill Víctor.

treball de l'escultor" i afegeix "Granyer és un aiguafortista²⁹". La pulcritud i la línia neta, de les seves estampes realitzades amb procediments indirectes, encaixen perfectament amb el dibuix de la seva obra.

Granyer s'inscriu a la llarga llista de gradors com Alberto Durero (1471-1528), Francisco Goya (1746-1828) o Rembrandt (1606-1669) i també fantàsticament representada pels anglesos William Blake (1757-1827), J.R. Whistler (1834-1903) o William Hogarth (1697-1764), qui ja es servia dels seus aiguaforts per fer sàtira social i política, sense oblidar-nos dels francesos Delacroix, Gericault, Daumier o Rouault o l'alemany Ernst o el noruec Munch,...

Per concloure aquest apartat dedicat a la vinculació de l'escultor a la Rosa Vera m'agradaria acabar amb les encertades paraules que Francesc Fontbona utilitza referint-se a Granyer arran de l'exposició realitzada a la Virreina *El 98 gravadors de la Rosa Vera* deia així:

"Granyer trobà a la Rosa Vera precisament la plataforma que li serví per consolidar la seva personal qualitat d'animalista irònic- a l'esmentat Llibre de les Bèsties (1947) i a altres reculls- que ha estat una de les seves característiques més acusades³⁰."

Autoretrat de J. Granyer. Aiguafort.

Josep Granyer gravant. AFG. Barcelona.

29 PLA, Jaume. *13 aiguaforts i 13 escultures*, Les Edicions de La Rosa Vera, Barcelona, Barcelona, 1963, pàg. 20.

30 FONTBONA, Francesc. *Els 98 gravadors de la Rosa Vera* (cat), Palau de la Virreina, Ajuntament de Barcelona, febrer-abril, Barcelona, 1985, pàg. 14.

III. CATÀLEG RAONAT DE L'OBRA ESCULTÒRICA

Nota prèvia

A part de les obres que pertanyen a diferents col·leccions particulars d'Espanya, Europa o Amèrica i a institucions públiques i privades, un gran nombre de la producció és propietat de la col·lecció personal de la família Granyer, que va reunir, conservar i mantenir una part important d'obres i documentació personal. La majoria de les escultures de Josep Granyer, tret dels retrats i esporàdicament alguna peça, no estan datades. Sovint algunes d'elles han aparegut publicades amb dates errònies. L'any d'aquestes obres, s'ha deduït a partir de la primera publicació o escrit de l'època on apareix l'obra esmentada, reproduïda o amb documentació fotogràfica que ens indica la seva existència. Això no vol dir que la realització de la peça no sigui anterior a la data que hi figura.

Les mides, la situació de la firma, la numeració i les inscripcions de les escultures de Granyer també poden presentar discrepàncies segons les diferents publicacions i autors (trobem una certa anarquia en aquests sentit, així, la firma, en una mateixa peça, no sempre apareix al mateix lloc, a vegades signa amb el nom i cognom complet, d'altres no,...). Per aquesta catalogació han estat revisades en la seva totalitat les obres i gran part de les mesures s'han pres directament de la col·lecció de la família Granyer.

Les dimensions de totes les peces s'indiquen en centímetres i s'expressen per aquest ordre (excloent-hi la peanya): alçada, amplada i profunditat o fondària. Quant a les medalles, només apareix reproduït i comentat l'anvers; del revers només s'esmenten el tema i les inscripcions, quan hi apareixen.

Pel que fa als títols de les escultures s'han utilitzat els noms textuais que Granyer els hi va posar o els que van aparèixer publicats en catàlegs o premsa. D'altra banda, per a la resta d'obres hem utilitzat noms simplement descriptius entre parèntesi per la necessitat de nomenar-les.

Al capdavant del catàleg es citen un nombre considerable de peces no localitzades, malgrat les indagacions per intentar seguir cada obra fins al seu emplaçament actual i observar-les *in situ*, no ha estat possible. És per aquesta raó que no estan numerades ni datades, però hi fem constar la informació de què disposem. Cal tenir en compte, també, que les obres destruïdes per accident o per terceres persones no han estat eliminades quan la seva existència està acreditada per un document, sigui fotografia, articles de premsa, testimonis d'artistes, persones pròximes...

Cal assenyalar que s'ha fet una transcripció literal de les cartes i de les fonts originals tot respectant les incorreccions ortogràfiques, (generalment, Granyer no utilitzava accents quan escrivia). S'observarà al llarg de l'exposició dels textos l'aparició de punts suspensius (...), que indiquen l'eliminació del text per raons d'extensió d'aquesta publicació, procurant no trencar la unitat del discurs expositiu.

En les referències biogràfiques de les obres, molt sovint el nom, la data o alguna altra informació s'han posat abreviats. S'han establert uns criteris que han servit per unificar el text i emprar un terme únic. Aquestes abreviacions remetent a la bibliografia general que figura al final de l'obra, però les més repetides són les següents:

AFG:

Arxiu Família Granyer Manyà. Barcelona.

Barcelona, Artur Ramon, 1976:

Barcelona, *Escultura de petit format*, (cat), Sala d'Art Artur Ramon, V / VI - 1976.

Barcelona, Artur Ramon, 1987:

Barcelona, *El bestiar de Josep Granyer*, Sala d'Art Artur Ramon, XII / 5-I-1988

BLANCH, Montserrat.1981 / GRANYER, Josep. 1981 :

Donació d'una escultura retrat de Montserrat Junyent de Granyer. Amb unes paraules de presentació amb motiu del seu ingrés a la Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi, Barcelona, 29-IV-1981.

Barcelona, Syra, 1962:

Barcelona, *13 Aiguaforts i 13 escultures de Josep Granyer*, 19-XII-1962 / 10-I-1963.

Barcelona, Sala Dalmau, 2007:

Barcelona, *Josep Granyer (1899-1983) Una visió mediterrània*, Sala Dalmau, 7-III / 13-IV- 2007.

CARBONELL, Jaume. 1982:

CARBONELL, J. “Un escultor ‘Josep Granyer’”, BUTLLETÍ, *Revista de l'associació del personal de la Caixa*, núm. 137, Barcelona, juny, 1982.

Col. F. G. Barcelona:

Col·lecció família Granyer Manyà.

CASL:

Arxiu fotogràfic Cercle Artístic Sant Lluç. Barcelona.

CDRFAF:

Centre de Documentació i Recerca de la Fundació Apel·les Fenosa del El Vendrell.

GAI:

Grup d'artistes independents.

Dotze Escultors (cat), 18 / 30-V-1982:

Dotze Escultors, Ronda de la Universitat 31 principal, Barcelona, Reial Comitè organitzador de la Copa Mundial de Futbol de 1982 ,18 / 30-V-1982

El Vendrell, Museu Deu, 2002:

Josep Granyer. De l'arcaisme a la Ironia, (cat), Museu Deu, el Vendrell, 1-II / 2-VI-2002.

G-60818, G/A-21105, Z-6400, J. M. 72418, Robert: Lestonnac-13, Robert: Granyer-7, Movil Grañe Junyent-5, Movil Domingo Cirera:

Número de clixé fotogràfic de l'Institut Amatller d'Art Hispànic de Barcelona (IAAH).

Girona, Fontana d'Or, 2005:

Girona, *Josep Granyer, escultor*, (cat), Fontana d'Or, 28-IV / 29-V-2005.

GRANYER, Josep. 1981 / BLANCH, Montserrat.1981:

Donació d'una escultura retrat de Montserrat Junyent de Granyer. Amb unes paraules de presentació amb motiu del seu ingrés a la Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi, Barcelona, 29-IV-1981. Feu la contestació Montserrat Blanch.

KAWAMURA, Yayoi. 1990:

Homenaje a Ramón Sarsanedas Oriol, artista del arte del Urushi, Archivo Español de Arte, Consejo Superior de Investigaciones Científicas, Departamento de Historia del Arte "Diego Velázquez", Centro de Estudios Históricos, núm. 250, Madrid, 1990.

IAAH:

Institut Amatller d'Art Hispànic, Barcelona.

MNAC / MAM:

Número d'inventari de l'obra en el Museu Nacional d'Art de Catalunya / Museu d'Art Modern.

PLA, Jaume. Barcelona, 1962:

PLA, Jaume. *Josep Granyer. L'home i el seu art*, Les monografies de la Rosa Vera, Barcelona, 1962.

RACBASJ:

Número d'inventari Real Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi.

La fitxa de catalogació repon al següent esquema:

1. Documentació gràfica
2. Número de catàleg
3. Títols de l'obra
4. Tècnica i material
5. Dimensions
6. Signatura i datació
 - 6.1. Anotacions a la data i situació
7. Propietat, història de l'obra i ubicació
8. Exposicions
9. Bibliografia
10. Observacions

El tipus de numeració que he seguit respon a: les dues primeres xifres indiquen la data de realització, o la data d'acabament de l'obra. La tercera xifra respon a:

0: data inscrita en l'escultura

1: data coneguda per referències externes a l'obra (documentació de l'A.F.G., catàlegs d'exposició, bibliografia,...)

2: data atribuïda

Les dues darreres xifres indiquen el número d'ordre de l'obra dins de cada un dels anys.

CATALOGACIÓ DE L'OBRA

17.2.1

Sense títol conegut (Cap de nen)

Bronze
24 x 17 x 17,5 cm.
"J. Granyer" i "Josep Granyer". Dues vegades
firmada a l'espatlla
G/A-21094, G/A-21095
Col. F. G. Barcelona.

OBSERVACIONS:

Granyer comentava que era la seva primera obra.

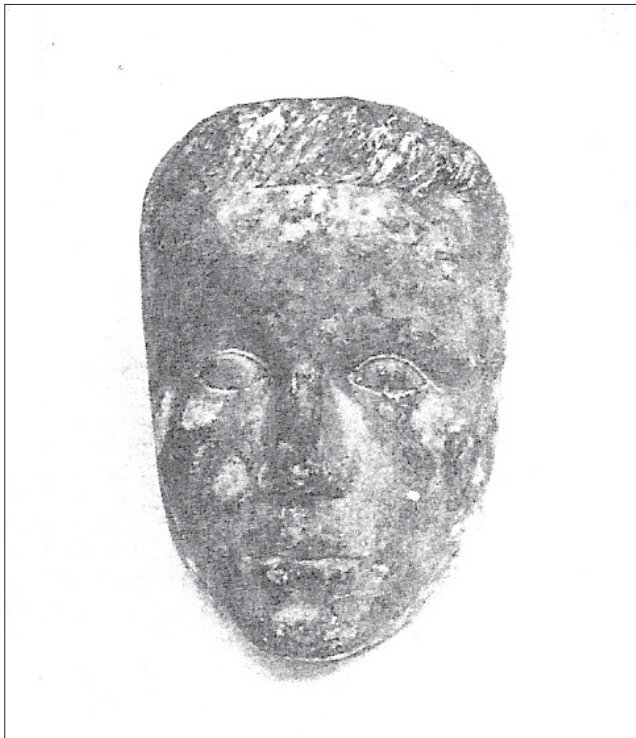
17.2.2

Mare del artista

Relleu
Terracota
20 x 14 x 8 cm.
No signada.
G/A-21110
Col. F. G. Barcelona.

OBSERVACIONS:

Testa en forma de màscara.

17.2.3

Autorretrat

Relleu
Terracota
G/A-21110
Localització desconeguda.

OBSERVACIONS:

Per la seva similitud amb la peça 17.2.2 podem aproximar les mides (20 x 14 x 8 cm) i creure que també era un rostre buit per darrera.

18.2.1

Autoretrat

Talla fusta
37 x 29,5 cm.
"GRANYER". Angle inferior dret (firmat en llapis)
Col. F.G. Barcelona.

BIBLIOGRAFÍA:

UTRILLO, Miguel. *El Día Gráfico*, Barcelona, 26-III-1936, rep. pàg. 7.

20.0.1

Autoretrat. Relleu cubista (negatiu)

Baix relleu

Bronze

53 x 44 x 8,5 cm.

“Josep Granyer”. Angle superior dret i al marge inferior: “AUTORETRAT

(NEGATIU) Josep Granyer 1920 1/6”

G/A-21086, G/A-21009, G/A-21011

Col. F. G. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *4 escultors del 99*, Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat, III / IV-1979.

Madrid, *Cien años de Cultura Catalana 1880-1980*, Palacio de Velázquez, Parque del Retiro, VI / X-1980.

Barcelona, *Art Deco*, Galeria Artema, 11-II / 29-III-1980.

Madrid, *Escultura Española 1900-1936*, Palacio de Velázquez, Parque del Retiro, 23-V / 22-VII-1985.

Barcelona, *L'Avantguarda de l'escultura catalana*, Centre d'Art Santa Mònica, IX / X-1989.

Madrid, *Rumbos de la Escultura Española en el Siglo XX*, Fundación Santander Central Hispano, 2-X / 18-XI-2001.

Las Palmas de Gran Canaria, *Rumbos de la Escultura Española en el Siglo XX*, Centro Atlántico de Arte Moderno, 13-XII / 10-II-2001.

Els Evolucionistes, 1918-1932, itinerant 2004 / 05.

Girona, Fontana d'Or, 2005.

Puigcerdà, Fundació Caixa Girona, 2005.

Barcelona, Sala Dalmau, 2007.

BIBLIOGRAFIA:

SANTOS TORROELLA. *El Noticiero Universal*, Barcelona, 5-XI-1974, rep.

Gran Enciclopèdia Catalana, Enciclopèdia Catalana, S.A., Vol.VIII, Barcelona, 1975, pàg. 224.

VALLES ROVIRA, Josep. *Tele / eXpres*, Barcelona, 24-IV-1979.

MOURE GLORIA. *Cien años de Cultura Catalana 1880-1980*, Palacio de Velázquez, Parque del Retiro, Madrid, VI / X -1980, núm. cat. 2.3.65.

DOMÈNECH, Glòria i ESCUDERO, Paco. *Art Deco*, (cat), Galeria Artema, Barcelona, 11-II / 29-III-1980.

JARDÍ, Enric. *Avui*, Barcelona, 24-V-1981.

Escultura Española 1900-1936, (cat), Palacio de Velázquez, Parque del Retiro, Madrid, 23-V / 22-VII-1985, rep. pàg. 67.

PLA, Jaume. *Revista de Catalunya*, Barcelona, núm. 23, X-1988, pàg. 95.

PLA, Jaume. *Famosos i oblidats, 38 retrats de primera mà*, La Campana, Barcelona, 1989, pàg. 109.

L'Avantguarda de l'escultura catalana, Centre d'Art Santa Mònica, Barcelona, IX / X - 1989, rep. pàg. 114.

BONET, Juan Manuel. *Diccionario de las Vanguardias en España 1907-1936*, Alianza, Madrid, 1995, rep. pàg. 312 (rep. invertida).

VERGARA, Alejandro. *Diccionario de Arte Español*, Alianza, Madrid, 1996, pàg. 302.

GIRALT MIRACLE, Daniel. *Josep Granyer, escultor*, (cat), Fontana d'Or, Girona, 28-IV / 29-V-2005, rep. pàg. 40.

ARNALDO, Javier. *Josep Granyer*, (cat), Fundació Apel. les Fenosa, El Vendrell, 18-XI-2005 / 28-II-2006, pàg. 8.

Josep Granyer (1899-1983) Una visió mediterrània, (cat), Sala Dalmau, Barcelona 7-III / 13-IV- 2007, rep. portada.

PALAU Maria. *El Punt*, Girona, 20-II-2007, rep. pàg. 37.

OBSERVACIONS:

Relleu en l'òrbita de la més avançada avantguarda. Existeix un altre relleu més petit de mides 14 x 11,5 x 1,5 cm. i amb marc 33 x 31 x 2,5 cm.

20.0.2

Autoretrat. Relleu cubista (positiu)

Baix relleu

Bronze

53 x 43,5 x 9 cm.

“Josep Granyer”. Angle superior dret i
 “AUTORETRAT (POSITIU) Josep Granyer 1920
 1/6” al marge inferior.

G/A-21086, G/A-21009, G/A-21010

Col. F. G. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Art Deco*, Galeria Artema, 11-II / 29-III-1980.
 Madrid, *Cien años de Cultura Catalana 1880-1980*,
 Palacio de Velázquez, Parque del Retiro, VI / X-1980.

Barcelona, *L'Avantguarda de l'escultura catalana*, Centre
 d'Art Santa Mònica, IX / X-1989.

Madrid, *Rumbos de la Escultura Española en el Siglo
 XX*, Fundación Santander Central Hispano, 2-X / 18-XI-
 2001.

Las Palmas de Gran Canaria, *Rumbos de la Escultura
 Española en el Siglo XX*, Centro Atlántico de Arte
 Moderno, 13-XII / 10-II-2001.

Els Evolucionistes, 1918-1932, itinerant 2004 / 05.

Girona, Fontana d'Or, 2005.

Puigcerdà, Fundació Caixa Girona, 2005.

Barcelona, Sala Dalmau, 2007.

BIBLIOGRAFIA:

Gran Enciclopèdia Catalana, Enciclopèdia Catalana,
 S.A., Vol.VIII, Barcelona, 1975, pàg. 224.

VALLES ROVIRA, Josep. *Tele / eXpres*, Barcelona, 24-
 IV-1979.

DOMÈNECH, Glòria i ESCUDERO, Paco. *Art Deco*,
 (cat), Galeria Artema, Barcelona, 11-II / 29-III-1980.

JARDÍ, Enric. *Avui*, Barcelona, 24-V-1981.

PLA, Jaume. *Revista de Catalunya*, Barcelona, núm. 23,
 X-1988, pàg. 95.

PLA, Jaume. *Famosos i oblidats, 38 retrats de primera
 mà*, La Campana, Barcelona, 1989, pàg. 109.

L'Avantguarda de l'escultura catalana, Centre d'Art Santa
 Mònica, Barcelona, IX / X - 1989, rep. pàg. 114.

VERGARA, Alejandro. *Diccionario de Arte Español*,
 Alianza, Madrid, 1996, pàg. 302.

Rumbos de la Escultura Española en el Siglo XX, (cat),
 Fundación Santander Central Hispano, Madrid i Centro
 Atlántico de Arte Moderno, Las Palmas de Gran Canaria,
 Fundación Santander Hispano, 2001, rep. pàg. 224.

GIRALT MIRACLE, Daniel. *Josep Granyer, escultor*, (cat),
 Fontana d'Or, Girona, 28-IV / 29-V-2005, rep. pàg. 40.

ARNALDO, Javier. *Josep Granyer*, (cat), Fundació Apel.
 les Fenosa, El Vendrell, 18-XI-2005 / 28-II-2006, pàg. 8.

PALAU Maria. *El Punt*, Girona, 20-II-2007, pàg. 37.

OBSERVACIONS:

Existeix un altre relleu reduït, 14 X 11,5 x 1,5 i amb el
 marc 33 x 31 x 2,5 cm.

20.2.3

Cafè del Liceu

Relleu

Guix

Localització desconeguda.

BIBLIOGRAFIA:

PERMANYER, Lluís. *La Vanguardia Española*, Barcelona, 24-I- XII-1973, pàg. 45.

SUBIRACHS, Judit. *Serra d'Or*, Barcelona, núm. 480, XII-1999, rep. pàg. 48.

OBSERVACIONS:

L'art egipci, que sembla ressonar en algunes de les seves peces, es fa evident en aquest relleu.

Per J. Granyer sabem que aquest cafè fou l'escenari on l'esclat de la guerra va sorprendre a ell i a Apel·les Fenosa.

24.0.1

Tot té un preu

Relleu

Guix patinat

60 x 66 x 10 cm.

“J. Granyer / 1924”. Angle superior dret

Z-6404, G-69042

Procedència col·lecció artista / col·lecció J. Gudiol, Barcelona / Sala d'Art Artur Ramon, Barcelona / Museo de Arte Contemporáneo Español Patio Herreriano de Valladolid.

EXPOSICIONS:

Barcelona, Artur Ramon, 1987.

Barcelona, Artur Ramon, 1998.

Barcelona, *Barcelona-Madrid. 1898-1998. Sintopies i distàncies*, CCCB, 22-IX-1997 / 18-I-1998.

Madrid, *Barcelona-Madrid. 1898-1998. Sintopies i distàncies*, Círculo de Bellas Artes, 3-III / 10-V-1998.

BIBLIOGRAFIA:

CASSANYES, M. A. *L'Amic de les Arts*, Gasetta de Sitges, Sitges, Any II, núm. 15, VI-1927, rep. pàg. 47.

HEILMEYER, A. / BENET, R. *La escultura moderna y contemporánea*, Labor, Barcelona, 1928, rep. fig. 59, pàg. 186 i 2a edició 1949, rep. fig. 76, pàg. 241.

CADENA, Josep Maria. *El Periódico*, Barcelona, 28-II-1987, rep. pàg. 34.

Barcelona-Madrid. 1898-1998. Sintopies i distàncies, (cat), CCCB, Barcelona i Círculo de Bellas Artes, Madrid, 1997, rep. pàg. 112.

GIRALT-MIRACLE, Daniel. *L'art d'imaginar les formes*, (cat), Sala d'Art Artur Ramon, Barcelona, 5-XI / 31-XII-1998, rep.

BACIN, Nerina. *La Vanguardia*, Barcelona, 19-XII-1998, pàg. 27.

SUBIRACHS, Judit. *Serra d'Or*, Barcelona, núm. 480, XII-1999, rep. pàg. 48.

Arte Contemporáneo Español, (cat), Colección Arte Contemporáneo, Valladolid, Museo Patio Herreriano, 2002, rep. pàg.43.

ARNALDO, Javier. *Josep Granyer*, (cat), Fundació Apel·les Fenosa, El Vendrell, 18-XI-2005 / 28-II-2006, pàg. 8. <http://www.patiaherreriano.org>

25.1.1

L'home del gat (autoretrat)

Baix relleu

Bronze

83 x 68 x 11 cm.

"Josep Granyer 1/7" Angle inferior dret

G/A-21093, G/A-22672, G-69280

Col. F. G. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *L'Associació d'Escultors*, Sala Parés, 30-IV / 16-V-1927, núm. 18.

Barcelona, *4 escultors del 99*, Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat, III / IV-1979.

Barcelona, *Art Deco*, Galeria Artema, 11-II / 29-III-1980.

Barcelona, *J. Granyer. Escultures*, Sala Dalmau, 24-XI / XII-1981.

Barcelona, *Dotze Escultors*, Ronda Universitat 31 ppal, 18 / 30-V-1982.

Manresa, *T'estimem Picasso!*, 22-XII / 10-I-1983, itinerant.

Madrid, Palacio de Velázquez, Parque del Retiro, *Escultura Española*, 1900-1936, 23-V / 22-VII-1985.

Barcelona, *L'Avantguarda de l'Escultura Catalana*, Centre d'Art Santa Mònica, IX / X-1989.

Els Evolucionistes, 1918-1932, itinerant 2004 / 05.

Girona, Fontana d'Or, 2005.

Puigcerdà, Fundació Caixa Girona, 2005.

Barcelona, Sala Dalmau, 2007.

BIBLIOGRAFIA:

D'Ací i d'Allà, Barcelona, VI-1927, rep. pàg. 187.

SACS, Joan. *Gasetta de les Arts*, Barcelona, Any I, núm. 3, XI-1928, rep. pàg. 17.

CASSANYES, M. A. *Les Arts Catalanes*, Barcelona, Any II, núm. 4, I-1929, rep.

ABRIL, Manuel. *Revista de las Españas*, Madrid, Año IV, núm. 29-30, I / II-1929, rep. pàg. 59.

RÀFOLS, J.F. (Dir). *Diccionario biografico de Artistas de Catalunya desde la época romana hasta nuestros días*, Millà, tomo I, Barcelona, 1953, pàg. 507.

DOMÈNECH, Glòria i ESCUDERO, Paco. *Art Deco*, (cat), Galeria Artema, Barcelona, 11-II / 29-III-1980, rep.

RÀFOLS, J.F. (Dir). *Diccionario de Artistas de Catalunya, Baleares y Valencia*, Vol. II, Edicions Catalanes i Gran Enciclopedia Vasca, Barcelona, 1980-1981, pàg. 542.

BLANCH, Montserrat. Barcelona, 1981, rep. pàg. 23.

GUTIÉRREZ, Fernando. *La Vanguardia*, Barcelona, 5-XII-1981, pàg. 31.

IGLESIAS DEL MARQUET. *Diario de Barcelona*, Barcelona, 12-XII-1981, rep.

MORATÓ, Maria Helena. *Avui*, Barcelona, 13-XII-1981, rep.

J. Granyer, Escultura, (cat), Sala Dalmau, 24-XI / 30-XII-1981, rep. contraportada, núm. 15.

Dotze Escultors, (cat), Ronda Universitat 31 ppal, organitzat pel Reial Comité organitzador de la Copa Mundial de Futbol 1982, 18 / 30-V-1982, rep. pàg. 4.

CARBONELL, Jaume. 1982, rep. pàg. 23.

Escultura Española 1900-1936, (cat), Palacio de Velázquez, Parque del Retiro, Madrid, 23-V / 22-VII-1985, rep. pàg. 257.

L'Avantguarda de l'escultura catalana, (cat), Centre d'Art Santa Mònica, Barcelona, IX / X-1989, rep. pàg. 116.

GIRALT-MIRACLE, Daniel. *Josep Granyer. Escultura*, (cat), Fontana d'Or, Girona, 28-IV / 29-V-2005, rep. pàg. 13 i 40.

Josep Granyer (1899-1983) Una visió mediterrània, (cat), Sala Dalmau, Barcelona 7-III / 13-IV- 2007, rep.

CASAMARTINAPARASSOLS, Josep, *El País*, Barcelona, 15-III-2007, rep. pàg.7.

PALAU Maria. *El Punt*, Girona, 20-II-2007, pàg. 37.

OBSERVACIONS:

El relleu de fusta 18.2.1 té el mateix rostre però amb gorra.

25.1.2

La penya del Lion d'Or (Els Evolucionistes)

Baix relleu

Bronze

67 x 86 x 11 cm.

"Josep Granyer 2/9". Angle inferior dret

G/A-21107, G-69279

Col. F. G. Barcelona

EXPOSICIONS:

Madrid, *El Arte Catalán Moderno*, Círculo de Bellas Artes, 16 / 31-1-1926.

Barcelona, *Avantguarda Catalana 1916-1936*, Galeria d'Art Dau al Set, V-1977.

Barcelona, *4 escultors del 99*, Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat, III / IV-1979.

Madrid, *Cien años de Cultura Catalana 1880-1980*, Palacio de Velázquez, Parque del Retiro, VI / X-1980.

Madrid, *Escultura Española 1900-1936*, Palacio de Velázquez, Parque del Retiro, 23-V / 22-VII-1985.

Barcelona, *L'Avantguarda de l'escultura catalana*, Centre d'Art Santa Mònica, IX / X-1989.

Madrid, *Rumbos de la Escultura Española en el Siglo XX*, Fundación Santander Central Hispano, 2-X / 18-XI-2001.

Las Palmas de Gran Canaria, *Rumbos de la Escultura Española en el Siglo XX*, Centro Atlántico de Arte Moderno, 13-XII / 10-II-2001.

Els Evolucionistes, 1918-1932, itinerant 2004 / 05.

Girona, Fontana d'Or, 2005.

Barcelona, Sala Dalmau, 2007.

BIBLIOGRAFIA:

El mundo en auto, Barcelona, VI -1925, rep. pàg. 144.

L'Amic de les Arts, Gasetta de Sitges, Sitges, Any II, núm. 13, 30-IV-1927, rep. pàg. 27.

ABRIL, Manuel. *ABC*, Madrid, 27-III-1932, pàg. 47.

Avantguarda Catalana 1916-1936, (cat) Galeria d'Art Dau al Set, Barcelona, V-1977.

GUTIÉRREZ, Fernando. *La Vanguardia*, Barcelona, 15-IV-1979, rep. pàg.67.

VALLES ROVIRA, Josep. *Tele/ eXpres*, 24-IV-1979.

Cien años de Cultura Catalana 1880-1980, (cat), Palacio de Velázquez, Parque del Retiro, Madrid, VI / X-1980, rep. pàg. 209, núm. 2.3.66.

CORTÉS, J. *Setanta anys de vida artística barcelonina*, Selecta, Barcelona, 1980, rep. fig. 111, pàg. 192.

Escultura Española 1900-1936, (cat), Palacio de

Velázquez-Parque del Retiro, Madrid, 23-V / 22-VII-1985, rep. pàg. 62.

L'Avantguarda de l'escultura catalana, (cat), Centre d'Art Santa Mònica, Barcelona, IX / X-1989, rep. pàg. 115.

VERGARA, Alejandro. *Diccionario de Arte Español*, Alianza, Madrid, 1996, pàg. 302.

Rumbos de la Escultura Española en el Siglo XX, (cat), Fundación Santander Central Hispano, Madrid i Centro Atlántico de Arte Moderno, Las Palmas de Gran Canaria, Fundación Santander Hispano, 2001, rep. pàg. 225.

BONET, Juan Manuel. *Diccionario de las Vanguardias en España 1907-1936*, Alianza, Madrid, 1995.

GARCÍA, Josep Miquel. *Els Evolucionistes*, Parsifal, Barcelona, 2004, rep. pàg. 15.

CADENA, Josep M. *El Periódico*, Barcelona, 29-IV-2005, rep. pàg. 20.

GIRALT-MIRACLE, Daniel. *Josep Granyer, escultor*, (cat), Fontana d'Or, Girona, 28-IV / 29-V-2005, rep. pàg. 12, 40.

ARNALDO, Josep Granyer. (cat), Fundació Apel.les Fenosa, El Vendrell, 18-XI-2005 / 28-II-2006, pàg. 8.

Josep Granyer (1899-1983) Una visió mediterrània, (cat), Sala Dalmau, Barcelona 7-III / 13-IV-2007, rep.

PALAU Maria. *El Punt*, Girona, 20-II-2007, pàg. 37.

OBSERVACIONS:

Fins a una edat molt avançada Granyer no va deixar de freqüentar tertúlies i penyes que aglutinaven intel·lectuals i artistes. En aquest relleu retrata tant els personatges i l'ambient del grup Els Evolucionistes com dels seus simpatitzants.

Referència del local al diari de l'artista en data 21-VI-1955.

27.1.1

Projecte decoració de la Plaça Catalunya. L'Al·legoria.

Alt relleu

Guix

68 x 26 x 13,5 cm.

"J. Granyer". Angle interior dret de la superfície de la base.

G-67221, MNAC / MAM 153324

Museu Nacional d'Art de Catalunya. Barcelona

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Concurs Ajuntament Nova Urbanització Plaça Catalunya*, Palau de Belles Arts, 7 / 14-VIII-1927.

BIBLIOGRAFIA:

SACS, Joan. *Gasete de les Arts*, Barcelona, Any I, núm. 3, XI -1928, rep. pàg. 16.

CASSANYES, M. A. *Les Arts Catalanes*, Barcelona, Any II, núm. 4, I-1929, rep.

CASTILLO, Alberto del. *De la Puerta del Ángel a la Plaza de Lesseps*, Librería Dalmau, Barcelona, 1945, pàg. 486-487.

RÀFOLS, J.F. (Dir). *Diccionario biografico de Artistas de Catalunya desde la época romana hasta nuestros días, Millà*, tomo I, Barcelona, 1953, pàg. 507.

SANTOSTORROELLA, Rafael. *Revisiones y testimonios*, Taber, Barcelona, 1969, pàg. 140.

RÀFOLS, J.F. (Dir). *Diccionario de Artistas de Catalunya, Baleares y Valencia*, Vol. II, Edicions Catalanes i Gran Enciclopedia Vasca, Barcelona, 1980-1981, pàg. 542.

MIRALLES, F. *Plaça de Catalunya*, Sala de Cultura Caja de Madrid, Barcelona, 1987, pàg. 59 i 114.

Joan Rebull. Años 20 y 30, (cat), Museo Nacional Centro de Arte Reina Sofia, Madrid, 30-IX-2003 / 19-I-2004, rep. pàg. 64.

OBSERVACIONS:

Fou presentada juntament amb l'obra 27.1.2 i la 27.1.3 al Concurs restringit convocat per l'Ajuntament de Barcelona per a la nova urbanització de la Plaça Catalunya. Granyer havia estat convidat a presentar tres esbossos en guix, que finalment no van ser escollits per a l'ornamentació de l'esmentada plaça. Havien de simbolitzar les grans muntanyes de l'orografia de Catalunya i les virtuts i les qualitats del poble català. La mida era una quarta part de la real i les figures calia que fossin dretes "con tendencia a marcar la verticalidad, pero sin exagerarla, conservando la gracia dentro de un criterio de austeridad". Han sigut incorporats els tres projectes fa uns anys al fons del Museu d'Art Modern amb 68 esbossos d'altres artistes de les mateixes característiques, procedents de l'Ajuntament de Barcelona.

27.1.2

Atleta

Guix

66 x 27,5 x 17,5 cm.

No signada.

G-68615, MNAC/MAM 153322

Museu Nacional d'Art de Catalunya. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Concurs Ajuntament Nova Urbanització Plaça Catalunya*, Palau de Belles Arts, 7 / 14-VIII-1927.

BIBLIOGRAFIA:

SACS, Joan. *Gasete de les Arts*, Barcelona, Any I, núm. 3, XI -1928, rep. pàg. 16.

CASTILLO, Alberto del. *De la Puerta del Ángel a la Plaza de Lesseps*, Librería Dalmau, Barcelona, 1945, pàg. 486-487.

SANTOSTORROELLA, Rafael. *Revisiones y testimonios*, Barcelona, Taber, 1969, pàg. 140.

RÀFOLS, J.F. (Dir). *Diccionario de Artistas de Catalunya, Baleares y Valencia*, Vol. II, Edicions Catalanes i Gran Enciclopedia Vasca, Barcelona, 1980-1981, pàg. 542.

MIRALLES, F. *Plaça de Catalunya*, Sala de Cultura Caja de Madrid, Barcelona, 1987, pàg. 59 i 114.

OBSERVACIONS:

Maqueta de guix que es va mostrar l'agost de 1927 al Palau de Belles Arts de Barcelona en concurs restringit per decidir la nova ornamentació de la plaça Catalunya. Fou presentada juntament amb l'obra 27.1.1 i la 27.1.3 al Concurs restringit convocat per l'Ajuntament de Barcelona per a la nova urbanització de la Plaça Catalunya d'aquesta ciutat. Granyer havia estat convidat a presentar tres esbossos en guix, que finalment no van ser escollits per a l'ornamentació de l'esmentada plaça. Havien de simbolitzar les grans muntanyes de l'orografia de Catalunya i les virtuts i les qualitats del poble català. La mida era una quarta part de la real i les figures calia que fossin dretes "con tendencia a marcar la verticalidad, pero sin exagerarla, conservando la gracia dentro de un criterio de austeridad". Han sigut incorporats els tres projectes fa uns anys al fons del Museu d'Art Modern, procedents de l'Ajuntament juntament amb 68 esbossos de les mateixes característiques d'altres artistes.

27.1.3

Dona coberta amb túnica

Guix

66 x 20,5 x 21 cm.

No signada.

G-68615, MNAC / MAM 153323

Museu Nacional d'Art de Catalunya. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Concurs Ajuntament Nova Urbanització Plaça Catalunya*, Palau de Belles Arts, 7 / 14-VIII-1927.

BIBLIOGRAFIA:

La Nova Revista, Barcelona, Vol. III, núm. 10, X-1927, rep. entre pàg. 144 i 145.

CASTILLO, Alberto del. *De la Puerta del Ángel a la Plaza de Lesseps*, Librería Dalmau, Barcelona, 1945, pàg. 486-487.

SANTOSTORROELLA, Rafael. *Revisiones y testimonios*, Taber, Barcelona, 1969, pàg. 140.

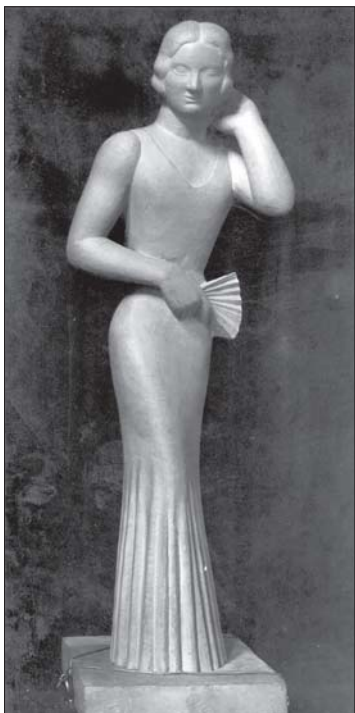
RÀFOLS, J.F. (Dir). *Diccionario de Artistas de Catalunya, Baleares y Valencia*, Vol. II, Edicions Catalanes i Gran Enciclopedia Vasca, Barcelona, 1980-1981, pàg. 542.

MIRALLES, F. *Plaça de Catalunya*, Sala de Cultura Caja de Madrid, Barcelona, 1987, pàg. 59 i 114.

OBSERVACIONS:

Vegis 27.1.2.

27.1.4 Dona del vano

Terracota / bronze
35 x 11 x 12 cm.
"J. Granyer 1/9". Darrere sobre peanya
G-69131
Col. F. G. Barcelona.
Col. Museu Deu. El Vendrell.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Saló dels Evolucionistes*, Sala Parés, 28-II / 13-III-1931.

Barcelona, *J. Granyer. Escultures*, Sala Dalmau, 24-XI / XII-1981, núm. 16.

El Vendrell, Museu Deu, 2002.

BIBLIOGRAFIA:

BENET, Rafael. *La Veu de Catalunya*, Barcelona, 14-III-1931, pàg. 5.

RÀFOLS, J.F. (Dir). *Diccionario de Artistas de Catalunya, Baleares y Valencia*, Vol. II, Edicions Catalanes i Gran Enciclopedia Vasca, Barcelona, 1980-1981, pàg. 542.

FONT, Lina. *Radio Barcelona FM*, Barcelona, 7-XII-1981.

OBSERVACIONS:

De figures femenines amb vano en trobarem més d'una en la seva producció escultòrica.

27.1.5

Dandy del bastó

Bronze

50 cm.

Localització desconeguda.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *1a Exposició de l'Associació d'Escultors*, Sala Parés, 30-IV / 16-V-1927, núm. 17.

BIBLIOGRAFIA:

FOLCH I TORRES, Joaquim. *Gasete de les Arts*, Barcelona, Any IV, núm. 74, 1-VI-1927, rep. pàg. 2.

CASSANYES, M. A. *L'Amic de les Arts. Gasete de Sitges*, Sitges, Any II, núm. 15, 30-VI-1927, rep. pàg. 47.

ABRIL, Manuel. *Revista de las Españas*, Madrid, Año IV, núm. 29-30, I/II-1929, pàg 60. (possible)

BLANCH, Montserrat. *4 escultors del 99*, (cat), Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat, Barcelona, III-1979, pàg. 14.

BLANCH, Montserrat. Barcelona, 1981, pàg.18.

JARDÍ, Enric. *Els moviments d'avantguarda a Barcelona*, Del Cotal, Barcelona, 1983, pàg. 113.

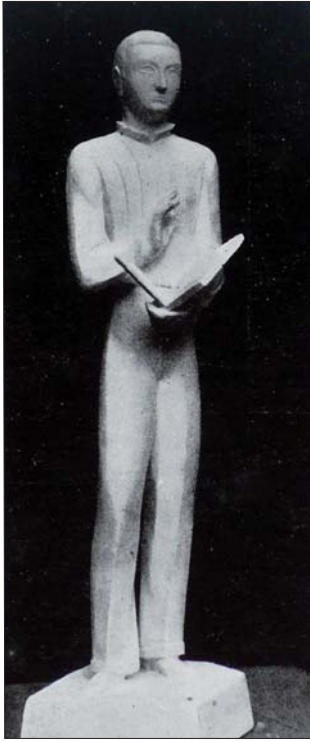
SUBIRACHS, Judit. *Serra d'Or*, Barcelona, núm. 480, XII-1999, pàg. 49.

OBSERVACIONS:

Aquesta obra, no vista directament i desconeixent la seva data, l'he situada al 1927 perquè és l'any de la primera publicació on surt reproduïda, encara que podria molt ben ser de dos anys abans. Justament a l'arxiu Mas hi ha un certificat de rebut de la Fundició Gabriel Bechini amb data 3-XII-1927 on figura l'alçada, el preu i una fotografia del bronze a la cera perduda d'aquesta peça. En una carta que es conserva a l'arxiu de la família Granyer del 18 d'abril de 1947, Àngel Ferrant fa referència a una peça que per les seves característiques és possible que fos aquesta. Diu: "*Visité a un amigo húngaro que trasiega cuadros y objetos más o menos antiguos o curiosos y cuál no sería mi sorpresa cuando, entre lo que allí había, descubrí...lo que menos esperaba encontrar: ¡Una obra tuya! Un pequeño bronce; un galán estirado con flexible y traje de hoz o más bien de 1925, pues me parece que*

en ese año está fechado y dedicado: A l'amic Castedo". Aquesta peça és presentada al costat d'obres de Pau Gargallo i de Joan Rebull en la primera exposició que realitza l'Associació d'Escultors al 1927, dos anys més tard Àngel Ferrant també hi exposarà. Manuel Abril al 1929 fa un comentari d'una peça de Granyer que podria ser aquesta: "una figurilla de hombre, de poco más de un palmo, y representa en ella a un señor "bien", con americana entallada, y pantalón planchado con raya, gabán al brazo, y hongo, no se ocurre pensar que haya heho un figurín, ni tampoco una sátira bromista."

27.1.6

El pintor

G-68589, G-67221
Localització desconeguda.

EXPOSICIONS:

Barcelona, Sala Joan Merli, Galeries Laietanes, 5-X / 1-XI-1929.

BIBLIOGRAFIA:

SACS, Joan. *Gasetta de les Arts*, Barcelona, Any I, núm. 3, XI-1928, rep. pàg. 16.

CASSANYES, M. A. *Les Arts Catalanes*, Barcelona, Any II, núm. 4, I-1929, rep.

ABRIL, Manuel. *Revista de las Españas*, Madrid, Año IV, núm. 29-30, I / II-1929, rep. pàg. 55.

GIFREDA, Màrius. *Mirador*, Barcelona, Any I, núm. 3, 17-X-1929, rep. pàg. 7.

Joan Rebull. Años 20 y 30, (cat), Museo Nacional Centro de Arte Reina Sofía, Madrid, 30-IX-2003 / 19-I-2004, rep. pàg. 64.

28.1.1

Lectora / La lectura

Bronze

57 x 22 x 21 cm.

"Josep Granyer 2/9". Lateral inferior dret sobre figura

G/A-21103, G/A-21104, G-67429, G-67430

Col. F. G. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Avantguarda Catalana 1916-1936*, Galeria d'Art Dau al Set, V-1977.

El Vendrell, *J. Granyer / Escultures / Dibuixos*, UR Galeria d'Art, 22-IV / 20-V-1977, rep.

Barcelona, *Art Deco*, Galeria Artema, 11-II / 29-III-1980.

Barcelona, *4 escultors del 99*, Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat, III / IV-1979.

Barcelona, *GAI (1932-1936)*, La Pedrera Galeria d'Art, 23-IX / 17-X-1980.

Manresa, *T'estimem Picasso!*, 22-XII / 10-I-1983, itinerant.

Bordeaux, *50 ans d'Art Espagnol 1880-1936*, Galerie des Beaux-Arts, II-V / IX-1984.

Madrid, Palacio de Velázquez-Parque del Retiro, *Escultura Española 1900-1936*, 23-V / 22-VII-1985.

Barcelona, *El Noucentisme. Un projecte de modernitat*, CCCB, 22-XII-1994 / 12-III-1995.

Girona, Fontana d'Or, 2005.

Puigcerdà, Fundació Caixa Girona, 2005.

Barcelona, Sala Dalmau, 2007.

BIBLIOGRAFIA:

Avantguarda Catalana 1916-1936, (cat), Galeria d'Art Dau al Set, Barcelona, V-1977, rep. núm. 26, pàg. 7.

MAISTERRA, Pascual, *La Vanguardia*, Barcelona, 26-III-1978, rep. pàg. 35.

DOMÈNECH, Glòria i ESCUDERO, Paco. *Art Deco*, (cat), Galeria Artema, Barcelona, 11-II / 29-III-1980, rep.

GIRALT-MIRACLE, Daniel. *Avui*, Barcelona, 12-X-1980, rep. pàg. 30.

50 ans d'Art Espagnol 1880-1936, (cat), Galerie des Beaux Arts, Bordeaux, II-V / IX-1984, rep. pàg. 233.

Escultura Española 1900-1936, (cat), Palacio de Velázquez-Parque del Retiro, Madrid, 23-V / 22-VII-1985, rep. pàg. 257.

DIVERSOS AUTORS. *Diccionario "Ràfols" de Artistas contemporaneos de Catalunya y Baleares*, Vol. II, M. C. Ballester, Barcelona, 1987, rep. fig. pàg. 296.

El Noucentisme. Un projecte de modernitat, (cat), CCCB, Barcelona, 22-XII-1994 / 12-III-1995, rep. pàg. 227.

BONET, J. Manuel. *Diccionario de las Vanguardias en España 1907-1936*, Alianza, Madrid, 1995, pàg. 312.

VERGARA, Alejandro. *Diccionario de Arte Español*, Alianza, Madrid, 1996, pàg. 302.

GIRALT-MIRACLE, Daniel. *Josep Granyer, escultor*, (cat), Fontana d'Or, Girona, 28-IV / 29-V-2005, rep. pàg. 14, 40.

ARNALDO, Javier. *Josep Granyer*, (cat), Fundació Apel. les Fenosa, El Vendrell, 18-XI-2005 / 28-II-2006, pàg. 8.

Josep Granyer (1899-1983) Una visió mediterrània, (cat), Sala Dalmau, Barcelona 7-III / 13-IV-2007, rep.

TXERRA CIRBIÁN. *El Periódico*, Barcelona, 7-III-2007, rep. pàg. 44.

28.2.2

El guitarrista

Bronze
 45 x 20 x 17 cm.
 "Josep Granyer". Lateral dret
 G/A-21007, G/A-21008, G-68589
 Col. F. G. Barcelona.
 Col. Mullor. Barcelona.
 Col. Museu Deu. El Vendrell.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Albert Junyent, Josep Granyer*, Sala Busquets, 18 / 31-III-1933, núm. 2.
 Barcelona, *4 escultors del 99*, Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat, III / IV 1979.
 El Vendrell, Museu Deu, 2002.
Els Evolucionistes, 1918-1932, itinerant 2004 / 05.
 Girona, Fontana d'Or, 2005.

BIBLIOGRAFIA:

SACS, Joan, *Gasete de les Arts*, Barcelona, Any I, núm. 3, XI-1928, rep. pàg. 16.
 CASSANYES, M. A. *Les Arts Catalanes*, Barcelona, Any II, núm. 4, I-1929, rep.
 ABRIL, Manuel. *Revista de las Españas*, Madrid, Año IV, núm. 29-30, I / II-1929, rep. pàg. 56.
 GÓMEZ de la MATA, Germán. *Crónica*, Madrid, Año II, núm. 25, 4-V-1930, rep. pàg. 12.
 ZENON. *Diario de Barcelona*, Barcelona, 24-III-1933.
 BENET, R. *La Veu de Catalunya*, Barcelona, 27-III-1933, rep. pàg. 5.
 RODRIGUEZ TODOLÀ, M. *La Vanguardia*, Barcelona, 30-II-1933.
 MARINEL-LO, M. *Las Noticias*, Barcelona, 2-IV-1933.
 ALCANTARA GUSART, M. *El Día Gráfico*, Barcelona, 4-IV-1933.
 RÀFOLS, J.F. (Dir). *Diccionario biografico de Artistas de Catalunya desde la época romana hasta nuestros días, Millà*, tomo I, Barcelona, 1953, pàg. 507.
 BENET, J. *Glosa*, Barcelona, VI-1955, rep. pàg. 31.
Gran Enciclopèdia Catalana, Enciclopèdia Catalana, S.A., Vol. VIII, Barcelona, 1975, pàg. 224.
 FONTBONA, Francesc. *"Noucentisme" y otras corrientes potsmodernistas*, Noguer, Tom II de *Tierras de España, Cataluña II*, Publicaciones Fundación Juan March, Barcelona, 1978, rep. fig. 288, pàg. 282.
 BLANCH, Montserrat. *4 escultors del 99*, (cat), Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat, Barcelona, III-1979, pàg. 12.
 BLANCH, Montserrat. Barcelona, 1981, pàg. 13 i 19.
La Fura, El Vendrell, 1-II-2002.
Josep Granyer. De l'Arcaisme a la Ironia, (cat), Museu Deu, El Vendrell, 1-II / 2-VI-2002, pàg. 8.
El 3 de vuit, El Vendrell, 1-II-2002, pàg. 81.
Joan Rebull. Años 20 y 30, (cat), Museo Nacional Centro de Arte Reina Sofia, Madrid, 30-IX-2003 / 19-I-2004, rep. pàg. 64.
 ANÒNIM. *Diari de Girona*, Girona, 26-IV-2005, rep.
 GIRALT MIRACLE, Daniel. *Josep Granyer, escultor*, (cat), Fontana d'Or, Girona, 28-IV / 29-V-2005, rep. pàg. 17, 40.
 CASAMARTINA, Josep. *El País*, Barcelona, 19-V-2005, pàg. 7.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *II Exposició Associació d'Escultors*, Sala Parés, 19-V / 2-VI-1928.

Barcelona, Sala Joan Merli, Galeries Laietanes, 5-X / 1-XI-1929.

Girona, Fontana d'Or, 2005.

Puigcerdà, Fundació Caixa Girona, 2005.

Barcelona, Sala Dalmau, 2007.

BIBLIOGRAFIA:

II Exposició Associació d'Escultors (cat), Sala Parés, Barcelona 19-V / 2-VI-1928, núm. 16 (guix).

EFESUS, *El Diluvió*, Barcelona, 31-31-V-1928.

D'Ací i d'Allà, Barcelona, Vol. XVII, núm. 127, Barcelona, 31-V-1928, VII-1928, rep. pàg. 250.

CASSANYES, M. A. *Les Arts Catalanes*, Barcelona, Any II, núm. 4, I-1929, rep.

ABRIL, Manuel. *Revista de las Españas*, Madrid, Año IV, núm. 29-30, I / II-1929, rep. pàg. 56.

BAIAROLA. *La Veu de Catalunya*, Barcelona, 30-V-1929, rep. pàg. 4.

BLANCH, Montserrat. *4 escultors del 99*, (cat), Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat, Barcelona, III-1979, pàg. 14.

BLANCH, Montserrat. Barcelona, 1981, pàg. 18.

CASADEMONT, Tina. *El Punt*, Girona, 27-IV-2005, rep. pàg. 42.

GIRALT MIRACLE, Daniel. *Josep Granyer, escultor*, (cat) Fontana d'Or, Girona, 28-IV / 29-V-2005, rep. pàg. 16, 40.

CASAMARTINA, Josep. *El País*, Barcelona, 19-V-2005, pàg. 7.

28.2.3

Pura / Charleston

Bronze

52 x 17 x 14 cm.

"Josep Granyer 3/9". Lateral dret

Col. F. G. Barcelona.

28.1.4

Noia asseguda / banyista

Bronze

21 x 12 x 15,5 cm.

“Josep Granyer”. Dreta posterior sobre peanya
G-67220, G-68589

Col. Uriach, Matilde. Barcelona.

Col. F. G. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Exposició de Primavera Saló de Montjuïc*,
Palau de Projeccions, 20-V / 2-VII-1931, núm. 131, pàg.
25.

Barcelona, *Albert Junyent, Josep Granyer*, Sala
Busquets, 7 / 20-V-1936, núm. 10.

Barcelona, *Granyer*, Pinacoteca, 7 / 20-II-1953, núm.
25.

Girona, Fontana d'Or, 2005.

Puigcerdà, Fundació Caixa Girona, 2005.

BIBLIOGRAFIA:

SACS, Joan. *Gasetta de les Arts*, Barcelona, Any I, núm.
3, XI-1928, rep. pàg. 17.

BENET, Rafael. *La Veu de Catalunya*, Barcelona, 21-VI-
1933, pàg. 14.

RÀFOLS, J.F. (Dir). *Diccionario biografico de Artistas de
Catalunya desde la época romana hasta nuestros días*,
Millà, tomo I, Barcelona, 1953, pàg. 507.

RÀFOLS, J.F. (Dir). *Diccionario de Artistas de Catalunya*,
Baleares y Valencia, Edicions Catalanes i Gran
Enciclopedia Vasca, Vol. II, Barcelona, 1980-1981, pàg.
542.

GIRALT MIRACLE, Daniel. *Josep Granyer, escultor*,
(cat), Fontana d'Or, Girona, 28-IV / 29-V-2005, rep. pàg.
15, 40.

28.1.5

Dona dels guants

Bronze

51,5 x 11,5 x 14 cm.

"Josep Granyer 3/9". Darrera dreta sobre peanya
G/A-21101, G/A-21102, G-69272

Col. Cadena. Barcelona.

Col. Cendrós. Barcelona.

Col. Museu Deu. El Vendrell.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Avantguarda Catalana 1916-1936*, Galeria d'Art Dau al Set, V-1977.

Barcelona, *4 escultors del 99*, Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat, III / IV 1979.

Barcelona, *J. Granyer. Escultures*. Sala Dalmau, 1981. núm. 20.

Bordeaux, *50 ans d'Art Espagnol 1880-1936*, Galérie des Beaux-Arts, II-V / IX-1984.

El Vendrell, Museu Deu, 2002.

BIBLIOGRAFIA:

D'Ací i d'Allà, Barcelona, Vol XVII, núm. 124, IV-1928, rep. pàg. 125.

Avantguarda Catalana 1916-1936 (cat), Galeria d'Art Dau al Set, Barcelona, V- 1977, núm. 27, pàg. 8.

MIRALLES, Francesc. *L'època de les avantguardes 1917-1970*, Ed. 62, Vol. VIII d'*Història de l'Art Català*, Barcelona, 1983, rep. pàg. 129.

50 ans d'Art Espagnol 1880-1936, (cat), Galérie des Beaux Arts, Bordeaux, II-V / IX-1984, rep. pàg. 234.

Josep Granyer. De l'Arcaïsme a la Ironia, Museu Deu, El Vendrell, 1-II / 2-VI-2002, pàg. 8.

ARNALDO, Javier. *Josep Granyer*, (cat), Fundació Apel. les Fenosa, El Vendrell, 18-XI-2005 / 28-II-2006, pàg. 8.

28.1.6 Dona acròbata

Bronze
56 x 22 x 26 cm.
"Josep Granyer 3/9". Dreta posterior sobre
peanya circular
G-65483
Col. F. G. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Pintures de J. Mercadé, Marqués Puig i escultures de J. Granyer*, Sala Joan Merli, incomplert-1929.

Barcelona, *J. Granyer. Escultures*. Sala Dalmau, 24-XI / XII-1981, núm. 17.

Girona, Fontana d'Or, 2005.

Puigcerdà, Fundació Caixa Girona, 2005.

Barcelona, Sala Dalmau, 2007.

BIBLIOGRAFIA:

D'Ací i d'Allà, Barcelona, IV-1928, rep. pàg.125.

M.B. *Gaset de les Arts*, Barcelona, Any II, núm. 10, VI-1929, rep. pàg. 151.

GIRALT MIRACLE, Daniel. *Josep Granyer, escultor*, (cat), Fontana d'Or, Girona, 28-IV / 29-V-2005, rep. pàg. 22, 41.

ARNALDO, Javier. *Josep Granyer*, (cat), Fundació Apel. les Fenosa, El Vendrell, 18-XI-2005 / 28-II-2006, pàg. 8. *Josep Granyer (1899-1983) Una visió mediterrània*, (cat), Sala Dalmau, Barcelona 7-III / 13-IV- 2007, rep.

OBSERVACIONS:

Entre els temes de circ, sobre els quals retorna l'escultor en diverses ocasions, figura aquesta esvelta acròbata on l'artista vol captar l'instant de la salutació en què gairebé sembla que hagi de caure la figura.

L'obra no és datada, l'any s'ha deduït a partir de l'aparició d'aquesta peça com a fons en una fotografia de la biblioteca d'un jove Josep Millàs-Raurell arran d'una entrevista que *D'Ací i D'Allà* li fa al 1928.

28.1.7

Routiers / A les carreres

Relleu

Alabastre

Localització desconeguda.

Segons Notícia del Butlletí dels Museus d'Art de Barcelona fou adquirit l'any 1935 pel Museu d'Art.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Exposició de Primavera 1935. Saló de Montjuïc*, Palau de la Metal·lúrgia, 19-V / 7-VI-1935.

Barcelona, *4 escultors del 99*, Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat, III / IV-1979.

BIBLIOGRAFIA:

Exposició de Primavera 1935. Saló de Montjuïc, (cat), Palau de la Metal·lúrgia, Barcelona, 1935, núm. 22, pàg. 28.

Butlletí dels Museus d'Art de Barcelona, Publicacions de la Junta de Museus, Barcelona, Vol. V, núm. 50, VII-1935, pàg. 219.

BENET, Rafael. *La Veu de Catalunya*, Barcelona, 16-VI-1935, rep. pàg. 11.

PLANA, Alejandro. *La Vanguardia*, Barcelona, 21-VI-1935, pàg. 7.

GUAL, Enric F. *Mirador*, Barcelona, Any VII, núm. 332, 27-VI-1935, pàg. 7.

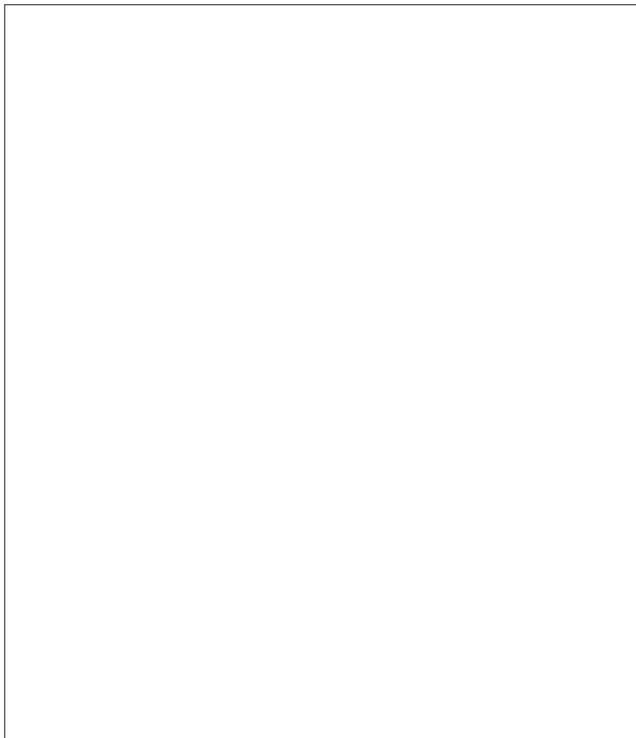
ART, Publicació de la Junta Municipal d'Exposicions d'Art, *Barcelona*, Vol. II, núm. 1, X-1934 / VII-1935, rep. pàg. 261.

CORTÉS, Juan. *Liceo*, Barcelona, V-1950, rep.

BLANCH, Montserrat. 1981, pàg. 20.

JARDÍ, Enric. *Avui*, Barcelona, 24-V-1981.

BALIUS i JULI, R. *Apunts*, Barcelona, Vol. XXX, núm. 117, IX / X-1993. pàg. 246.

28.1.8 Fortuny

Guix
Localització desconeguda.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *II Exposició Associació d'Escultors*, Sala Parés, 19-V / 2-VI-1928.

BIBLIOGRAFIA:

II Exposició Associació d'Escultors (cat), Sala Parés, Barcelona 19-V / 2-VI-1928, núm.15.

EFESUS, *El Diluvió*. Barcelona, 31-V-1928.

BLANCH, Montserrat. *4 escultors del 99*, (cat), Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat, Barcelona, III-1979, pàg. 14

BLANCH, Montserrat. Barcelona, 1981, pàg. 18 i 14.

29.1.1

Maqueta Alfons V a Nàpols

Bronze

25 x 7 x 5 cm.

“Josep Granyer 1/2gr”. Posterior esquerre

Col. F. G. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *El Arte en España*, Palacio Nacional, Exposición Internacional de Barcelona 1929.

BIBLIOGRAFIA:

El Arte en España, Guía del Museo del Palacio Nacional, Exposición Internacional de Barcelona-1929, Ed. Eugenio Subirana, Barcelona, 1929, pàg. 696, núm. 8.

BENET, R. *Xavier Nogués. Caricaturista i pintor*, Omega, Barcelona, 1949, pag. 64.

PLA, Jaume. Barcelona, 1962, pàg. 8.

BLANCH, Montserrat. *4 escultors del 99*, (cat), Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat, Barcelona, III-1979, pàg. 14.

BLANCH, Montserrat. Barcelona, 1981, pàg. 18.

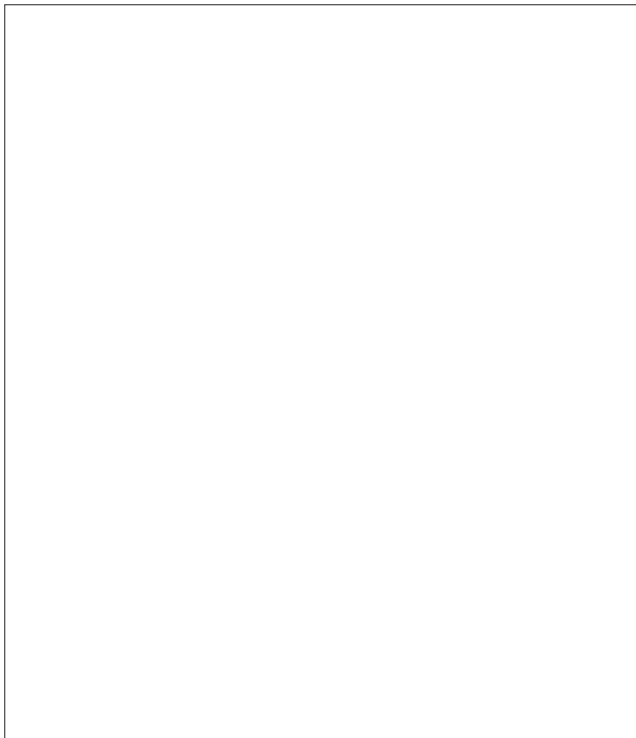
ESPRIU, Salvador. *Sobre Xavier Nogués i la seva circumstància*, Ed. 62, Barcelona, 1982, pàg. 107.

PLA, Jaume. *Revista de Catalunya*, Barcelona, núm. 23, X-1988, pàg. 100.

OBSERVACIONS:

Un dels diorames o quadres plàstics exposat en l'Exposició Internacional de Barcelona de 1929 al Museu del Palau Nacional fou la representació de l'entrada d'Alfons el Magnànim a Nàpols. L'encàrrec del quadre històric fou per Xavier Nogués però Granyer realitzà les escultures de les figures i dels cavalls en guix. Només es conserva la versió reduïda d'aquesta figura. També va fer les figures d'un altre quadre històric d'en Nogués *La Inauguración del ferrocarril de Barcelona a Mataró*, però només tenim dos referències ESPRIU, Salvador, 1982 i BENET, R, 1949.

1999, pàg. 50.

DIVERSOS AUTORS. *Arts Decoratives, Industrials i Aplicades*, L'Isard, Barcelona, 2000, Vol. XI d' *Art de Catalunya*, rep. pàg. 238.

DIVERSOS AUTORS. *Art, Geografia i Societat*, L'Isard, Vol. II d' *Art de Catalunya*, Barcelona, 2002, rep. pàg. 111.

OBSERVACIONS:

Granyer va realitzar un total de 10 relleus per diferents pavellons de l'Exposició Internacional de Barcelona de 1929. Situa a les columnes de l'estand de la Companyia de Ferrocarrils M.S.A dos relleus amb figures de dos maquinistes i un guarda-agulles i per l'Art Tèxtil dos relleus més de teixidors "representant un teler mecànic modern i l'altre un teler primitiu" (únicament tenim testimoni descriptiu). Dels sis restants, dos s'ubiquen a la façana i quatre a l'interior del Pavelló d'Artistes Reunits promogut pel Foment de les Arts Decoratives.

29.1.2

Relleus per a l'Exposició Internacional de 1929: Pavelló: Companyia Ferrocarrils MZA i art tèxtil

10 Plafons baix relleu

G-67574, G-6923

Localització desconeguda.

Relleus per als pavellons de l'Exposició Internacional de Barcelona de 1929.

EXPOSICIONS:

Barcelona, Exposició Internacional de Barcelona 1929, 1929.

BIBLIOGRAFIA:

MONTSERRAT, Daniel. D. *La Nau*, Barcelona, 27-VI-1929, pàg. 5.

F. Jordi. *Catalonia*, Buenos Aires, Any III, núm. 18, VIII-1929, pàg. 15.

D'Ací i d'Allà (extraordinari dedicat a l'Exposició), Barcelona, XII-1929, pàg. 105.

BENET, Rafael. *La Veu de Catalunya*, Barcelona, 30-VI-1930, pàg. 5.

PLA, Jaume. Barcelona, 1962, pàg. 8, 19.

JARDÍ, Enric, *L'Art Català Contemporani*, Proa, Barcelona, 1972, pàg. 343.

BLANCH, Montserrat. *4 escultors del 99*, (cat), Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat, Barcelona, III-1979, pàg. 13 i 14.

JARDÍ, Enric. *Avui*, Barcelona, 24-V-1981.

BLANCH, Montserrat. Barcelona, 1981, pàg.13 i 18.

JARDÍ, Enric, *El moviment d'Avantguarda a Barcelona*, Del Cotal, Barcelona, 1983, pàg. 156.

MIRALLES, Francesc. *L'època de les avantguardes 1917-1970*, Ed. 62, Barcelona, Vol. VIII d'*Història de l'Art Català*, 1983, rep. pàg. 116.

PLA, Jaume. *Revista de Catalunya*, Barcelona, núm. 23, X-1988, pàg. 101.

PÉREZ ROJAS, Javier. *Art Déco en España*, , Cátedra, Cuadernos Arte, Madrid, 1990, pàg. 527.

DIVERSOS AUTORS. *Escultura Moderna i Contemporània*, L'Isard, Barcelona, Vol. VII d' *Art de Catalunya*, 1998, pàg. 224.

SUBIRACHS, Judit. *Serra d'Or*, Barcelona, núm. 480,

29.1.3

Relleus per a l'Exposició Internacional de 1929: Pavelló d'Artistes Reunits

6 Plafons baix relleu

G-67574, G-6923, G-6929

Localització desconeguda.

Relleus promoguts pel Foment de les Arts

Decoratives de Barcelona amb motiu de

l'Exposició Internacional de Barcelona de 1929.

Estaven situats dos a la façana i quatre a l'interior
del Pavelló d'Artistes Reunits de Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Artistas reunidos de Barcelona. Manifestación Colectiva de arte y confort en la Casa Moderna*, Exposició Internacional de Barcelona 1929, Pavelló d'Artistes Reunits, 1929.

BIBLIOGRAFIA:

MONTSERRAT, Daniel. D. *La Nau*, Barcelona, 27-VI-1929, pàg. 5.

F. Jordi. *Catalonia*, Buenos Aires, Any III, núm. 18, VIII-1929, pàg. 15.

Arts i Bells Oficis, Foment de les Arts Decoratives, Barcelona, XII-1929, rep. pàg. 217, 225 i 227.

D'Ací i d'Allà (extraordinari dedicat a l'Exposició), Barcelona, XII-1929, pàg. 105.

El Corresponsal. *Catalonia*, Buenos Aires, Any IV, núm. 29-30, II-1930, pàg. 10.

BENET, R. "Artistes Reunits, VI", *La Veu de Catalunya*, Barcelona, 23-VI-1930, pàg. 3.

PLA, Jaume. Barcelona, 1962, pàg. 8, 19.

JARDÍ, Enric, *L'Art Català Contemporani*, Proa, Barcelona, 1972, pàg. 343.

BLANCH, Montserrat. *4 escultors del 99*, (cat), Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat, Barcelona, III-1979, pàg. 13 i 14.

DIVERSOS AUTORS. *Exposició Internacional 1929, arquitectura i arts decoratives, Grans temes de l'Avenç*. 1979, pàg. 76.

DOMÈNECH, Glòria i ESCUDERO, Paco. *Art Deco*, (cat), Galeria Artema, Barcelona, 11-II / 29-III-1980.

JARDÍ, Enric. *Avui*, Barcelona, 24-V-1981.

BLANCH, Montserrat. Barcelona, 1981, pàg. 13 i 18.

JARDÍ, Enric, *El moviment d'Avantguarda a Barcelona*, Del Cotal, Barcelona, 1983, pàg. 156.

MIRALLES, Francesc. *L'època de les avantguardes 1917-1970*, Ed. 62, Vol. VIII d'*Història de l'Art Català*, Barcelona, 1983, rep. pàg. 116.

PLA, Jaume. *Revista de Catalunya*, Barcelona, núm. 23, X-1988, pàg. 101.

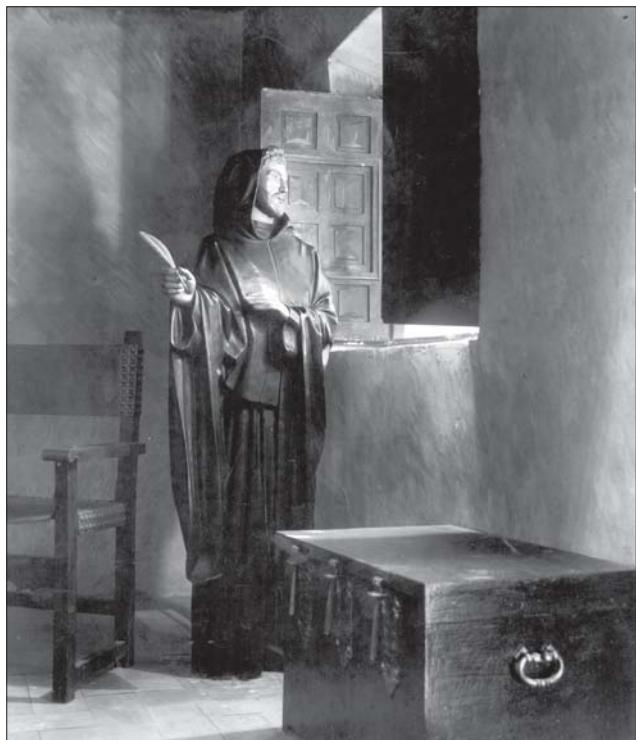
PÉREZ ROJAS, Javier. *Art Déco en España*, Cátedra, Cuadernos Arte, Madrid, 1990, pàg. 527.

FONDEVILA, Mariàngels. *Serra d'Or*, Barcelona, Any XL, núm. 462, VI-1998, rep. pàg. 51.

DIVERSOS AUTORS. *FAD. Més d'un segle d'arquitectura*, FAD, Barcelona, 2005, pàg. 53.

OBSERVACIONS:

Es conserva a l'IAAH el document datat el 30 de juny de 1931 on Santiago Marco agraeix a Granyer la realització dels "plafons del baix relleu que enriqueixen la façana i l'interior del Pavelló d'Artistes Reunits de Barcelona de 1929". Les figures eren de "tamany natural" i representaven les quatre estacions de l'any a través d'una parella. La primavera una parella "amorosa" amb roses, la tardor amb caçadors, l'estiu amb banyistes, l'hivern amb abrics. També es conserven dos rebuts dels relleus del 6 de març i del 25 d'abril de 1929.

29.1.4

Fray Luís de León

Guix policromat
G/A-21082
Localització desconeguda.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *El Arte en España*, Palacio Nacional, Exposición Internacional de Barcelona 1929.

BIBLIOGRAFIA:

El Arte en España, Guía del Museo del Palacio Nacional, Exposición Internacional de Barcelona-1929, Ed. Eugenio Subirana, Barcelona, 1929, pàg. 694, núm. 10.

BLANCH, Montserrat. *4 escultors del 99*, (cat), Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat, Barcelona, III-1979, pàg. 14.

BLANCH, Montserrat. Barcelona, 1981, pàg. 18.

OBSERVACIONS:

Aquesta escultura, que només coneixem per fotografies, formava part d'un diorama de Francesc A. Galí en l'Exposició de 1929. Per les fotografies veiem l'artista al costat de la maqueta i de l'ampliació de l'obra, així doncs, podríem deduir que la peça feia més de dos metres d'alçada.

Segons uns rebuts conservats a l'IAAH, Granyer rep la quantitat de 3000 pessetes per l'execució d'aquest guix.

El catàleg de l'exposició ens descriu l'escena: "Fray Luis de León: En su celda de la quinta de la Flecha, a orillas del Tormes, acabando de redactar "Los Nombres de Cristo" (1582). Viste hábito de agustino y está frente a una mesa; enseres de escribir, ancho sillón frailuno. Por la ventana de la celda se divisa el Tormes"

29.1.5

Automobilistes / A les carreres

Baix relleu
Alabastre policromat / Alabastre sense policromar
33 x 37 x 6 cm.
"Josep Granyer". Angle inferior dret
G/A-21109, G-68581, G-69281
Col. F. G. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona. *Albert Junyent, Josep Granyer*, Sala Busquets, 18 / 31-III-1933, núm. 5.

Barcelona, *Grup d'Artistes Independents*, Syra, 15 / 28-VI-1935.

Barcelona. *4 escultors del 99*, Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat, III / IV-1979.

Madrid, *Cien años de Cultura Catalana 1880-1980*, Palacio de Velázquez, Parque del Retiro, VI / X -1980, núm. cat. 3.3.19.

Girona, Fontana d'Or, 2005.

Puigcerdà, Fundació Caixa Girona, 2005.

BIBLIOGRAFIA:

ABRIL, Manuel. *Revista de las Españas*, Madrid, Año IV, núm. 29-30, I / II-1929, rep. pàg. 57.

GUAL, E. F. *Mirador*, Barcelona, Any V, núm. 217, 30-III-1933, pàg. 7.

ALCANTARA GUSART, M. *El Día Gráfico*, Barcelona, 4-IV-1933.

PLANA, Alejandro. *La Vanguardia*, Barcelona, 28-VI-1935.

GAYA NUÑO, J.A. *Escultura Española Contemporanea*, Guadarrama, Madrid, 1957, pàg. 90.

BLANCH, Montserrat. *4 escultors del 99*, (cat), Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat, Barcelona, III-1979, pàg. 12.

BLANCH, Montserrat. Barcelona, 1981, pàg. 13.

GIRALT-MIRACLE, Daniel. *Josep Granyer, escultor*, (cat), Fontana d'Or, Girona, 28-IV / 29-V-2005, rep. pàg. 23 i 41.

29.1.6

Relleu Joieria Mercadé

Relleu en planxa de coure galvanitzat.
79 x 69 cm.
G-57245, 60738 Sèrie C
Encàrrec del pintor i orfebre Jaume Mercadé i Queralt (1889-1967) a J. Granyer per decorar la façana de la Joieria Mercadé al Passeig de Gràcia, núm. 46, obra de l'arquitecte Antoni Puig-Gairalt. Ubicació actual: Rambla de Catalunya, núm. 6, replà entresòl 1a (Traslladat l'abril de 1941).

BIBLIOGRAFIA:

GIFREDA, Màrius. *Mirador*, Barcelona, Any I, núm. 24, 11-VII-1929, rep. pàg. 7.
Arts i Bells Oficis, Foment de les Arts Decoratives, Barcelona, XII-1930, rep. pàg. 222.
Exposició d'Argenteria Jaume Mercadé, (cat), Sala Parés, Barcelona, 10 / 23-XII-1932, rep. (portada).
BLANCH, Montserrat. *4 escultors del 99*, (cat), Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat, Barcelona, III-1979, pàg. 14.
BLANCH, Montserrat, Barcelona, 1981, pàg. 18
PERMANYER, Lluís, *La Vanguardia*, Barcelona, 25-XI-2007, rep. pàg. 9.

OBSERVACIONS:

A l'IAAH es conserva un certificat de l'execució del relleu de Josep Granyer.

29.2.7

Sagrat Cor

Guix policromat (malmès)
47 x 10 x 8 cm.
Sense signar
Col. Muñoz d'Imbert. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Possible: Barcelona, *Concurs Internacional d'imatges del Sagrat Cor*, Casa Subirana, 1929.

BIBLIOGRAFIA:

Gasete de les Arts, número extraordinari dedicat a la col·lecció Plandiure, Barcelona, Any I, núm. 2, X-1929.
TRENS, Manuel, *Anuari dels amics de l'any litúrgic*, Cercle Artístic de Sant Lluc, Barcelona, 1929-1930, pàg. 66-81.

30.1.1

Frenesí / Caballo desperezándose / (cavallet)

Bronze

16 x 8 x 16 cm.

"Josep Granyer". Dreta anterior sobre peanya G-69125

Col. Alex Tort. Sau Paulo. Brasil.

Col. F. G. Barcelona.

Col. Mullor. Barcelona.

Col. Museu Deu. El Vendrell.

EXPOSICIONS:

Barcelona, Zoo de Granyer, Galerías San Jorge, 9 / 23-V-1953, núm. 8.

Barcelona, Artur Ramon, 1976, rep. fig. 46 i portada.

Barcelona, Artur Ramon, 1987.

El Vendrell, Museu Deu, 2002.

Girona, Fontana d'Or, 2005.

Puigcerdà, Fundació Caixa Girona, 2005.

El Vendrell, Josep Granyer, Fundació Apel.les Fenosa, 18-XI-05 / 28-II-06.

BIBLIOGRAFIA:

Catalonia, Buenos Aires, Any IV, núm. 24, II-1930, pàg. 10.

DIVERSOS AUTORS. *Diccionario de Pintores y Escultores Españoles del siglo XX*, Forum Artis, Tomo 6, Madrid, 1994, pàg. 1823.

QUART, Pere, Zoo de Granyer, (cat), Galeria Sant Jordi, Barcelona, 9 / 23-V-1953.

GAYA NUÑO, Juan Antonio. *Escultura Española Contemporánea*, Guadarrama, Madrid, 1957, rep. lám. 50.

VENTALLÓ, Joaquim. *La Vanguardia Española*, Barcelona, 17-VI-1970, pàg. 51.

CADENA, Josep Maria. *Diari de Barcelona*, Barcelona, 1-VII-1970, rep.

La Vanguardia Española, Barcelona, 14-III-1972, rep. pàg. 31.

FONTBONA, Francesc. *Escultura de Petit Format*, (cat), Artur Ramon, Barcelona, V / VI-1976, rep. fig. 46.

GAYA NUÑO, JUAN ANTONIO. *Arte del siglo XX*, Plus Ultra, Vol. XXII d' *Ars Hispaniae*, Madrid, 1977, rep. fig.

199, pàg. 199.

MARÍN-MEDINA, J. *La Escultura Española Contemporánea (1800-1978)*, Edarcón, Madrid, 1978, pàg. 104.

CADENA, Josep Maria. *Quaderns Rafael Benet*, Barcelona, XII-1999, núm. 3, pàg. 11.

GIRALT MIRACLE, Daniel. *Josep Granyer, escultor*, (cat), Fontana d'Or, Girona, 28-IV / 29-V-2005, rep. pàg. 19, 41 i portada.

CAMPS, Eudald. *Diari de Girona*, Girona, 13-V-2005, rep. pàg. 10.

Diari de Girona, Girona, 26-IV-2005, rep.

La Fura, Informatiu de l'Alt i el Baix Penedès, Vilafranca, núm. 1212, 18 / 24-XI-05, pàg. 25.

El 3 de vuit, Vilafranca del Penedès, 18-XI-05, pàg. 85.

SOCÍAS PALAU, Jaume. *Siete días médicos*, Barcelona, núm. 661, 17-II-06, rep. pàg. 63.

ARNALDO, Javier. *Josep Granyer*, (cat), Fundació Apel.les Fenosa, El Vendrell, 18-XI-2005 / 28-II-2006, pàg. 11, 16 i rep. 17.

30.1.2

Pantera / Pantera negra

Bronze lacat per Laques Sakura
11 x 26 x 9 cm.
"Josep Granyer". Sota el ventre
G-65312
Col. F. G. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Laques Sakura*, Sala Parés, 19-XII / 1-I-1932,
núm 8.

Girona, Fontana d'Or, 2005.

BIBLIOGRAFIA:

ARTÍS, Andreu A. *Mirador*, Barcelona, Any III, núm. 148,
3-XII-1931, rep. pàg.7.

BENET, Rafael. *La Veu de Catalunya*, Barcelona, 30-XII-
1931, rep. pàg. 5.

BENET, Rafael. *La Veu de Catalunya*, Barcelona, 27-III-
1933, pàg. 5.

BLANCH, Montserrat. *4 escultors del 99*, (cat), Caixa
d'Estalvis i Mont de Pietat, Barcelona, III-1979, pàg. 14.

BLANCH, Montserrat. Barcelona, 1981, pàg. 19.

KAWAMURA, Yayoi, 1990, rep. pàg. 274 i 277.

BENET, Rafael, *Quaderns Rafael Benet*, Barcelona, XII-
1999, núm. 3, pàg. 15

DIVERSOS AUTORS. *Arts Decoratives, Industrials i
Aplicades*, L'Isard, Vol. XI d' *Art de Catalunya*, Barcelona,
2000, pàg. 243.

GIRALT-MIRACLE, Daniel. *Josep Granyer, escultor*,
(cat), Fontana d'Or, Girona, 28-IV / 29-V-2005, rep. pàg.
41.

DIVERSOS AUTORS. *FAD. Més d'un segle
d'arquitectura*, FAD, Barcelona, 2005 , pàg. 53.

OBSERVACIONS:

Fosa en bronze a la cera perduda i decorada en laca japonesa per "Laques Sakura". Aquesta marca fou creada per Ramon Sarsanedas en col·laboració amb Pere Brugués, i és la denominació sota la qual feien les seves obres i les projectades per altres artistes com és el cas de Josep Granyer. L'aplicació d'aquesta tècnica, l'urushi, converteix la superfície de bronze, tosca i negra, en una superfície llisa i brillant, en el cas de la pantera, fa que l'animal resulti més viu.

30.1.3

Costeau / Descarregador / Camàlic Descarregador del Sena / Mariner francès

Bronze

29 x 9 x 9 cm.

“Josep Granyer 5/9”. Enfront esquerre sobre peanya

G/A-21111, G-69274

Col. F. G. Barcelona.

Col. Ribot-Uriach. Barcelona (Procedència: Sala Parés, Bcn. (1982) / Col. Joan Uriach i Tey, Bcn.)

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Albert Junyent, Josep Granyer*, Sala Busquets, 18 / 31-III-1933, núm. 3.

Barcelona, *4 escultors del 99*, Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat, III / IV-1979.

Girona, Fontana d'Or, 2005.

Puigcerdà, Fundació Caixa Girona, 2005.

Barcelona, Sala Dalmau, 2007.

BIBLIOGRAFIA:

L'OCELL DE PAPER, *Catalunya Ràdio*, Barcelona, 25-III-1933.

FOLCH I TORRES, Lluís Ma. *El matí*, Barcelona, 26-III-1933.

RODRIGUEZ TODOLA, M. *La Vanguardia*, Barcelona, 30-III-1933.

ALCANTARA GUSART, M. *El Día Gráfico*, Barcelona, 4-IV-1933.

DOMÈNECH, Glòria i ESCUDERO, Paco. *Art Deco*, (cat), Galeria Artema, Barcelona, 11-II / 29-III-1980.

PLA, Jaume. *La col·lecció Uriach*, Barcelona, Vol. V, 1986, rep. pàg. 67.

GIRALT MIRACLE, Daniel. *Josep Granyer, escultor*, (cat), Fontana d'Or, Girona, 28-IV / 29-V-2005, rep. pàg. 24 i 42.

MUÑOZ d'IMBERT, Silvia. *Avui*, Barcelona, Cultura XIX, Barcelona, 19-V-2005, rep.

CASAMARTINA, Josep. *El País*, Barcelona, 19-V-2005, pàg. 7.

PALAU Maria. *El Punt*, Girona, 20-II-2007, pàg. 37.

OBSERVACIONS:

En un dibuix de l'artista publicat al setmanari *L'Hora* el 7-I-1931, titulat “La vaga al port”, apareix un personatge que representa aquesta peça. Al 13 de novembre del mateix any torna a aparèixer el mateix diari reproduït sota el títol “Els emigrants (apunt del natural)”. Segons indica l'escultor en el diari de l'artista el matrimoni Srs. Joan Mas Oliver van escollir aquesta peça com a regal al Doctor Taverna (oculista) el 9 de febrer de 1957.

30.1.4

Acordionista / Mariner

Bronze amb patina daurada
 34 x 20 x 18 cm.
 "Sakura. Barcelona, J. Granyer"
 G-61689
 Col. Ribot-Uriach, Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Exposició de Pintura, Dibuix i Escultura*, Galeria d'Art de Casa del Llibre, S.A., 22-XI / 12-XII-1930, núm. 2.

Barcelona, *Laques Sakura*, Sala Parés, 19-XII / 1-I-1932, núm. 3.

Amsterdam, *Exposition d'Art Moderne Catalan. Tableaux, sculptures, ceramique*, Galerie d'Art A. Vecht 14-I / 10-II-1933.

BIBLIOGRAFIA:

Agora: Cartelera del nuevo tiempo, Barcelona, 15-I-1931, Año II, núm. 4, pàg. 9.

ARTIS, Andreu A. *Mirador*, Barcelona, Any III, 3-XII-1931, núm. 148, rep. pàg.7

LEWI, Elvira Augusta. *Arts i Bells Oficis*, Foment de les Arts Decoratives, Barcelona, XII-1931, pàg. 223 i rep. pàg. 219.

Exposition d'Art Moderne Catalan, (cat), Galerie d' Art A. Vecht, Amsterdam, 14-I / 10-11-1933, rep. plancha XIV, núm. 9.

De Groene Amsterdammer, Amsterdam, 21-I-1933, rep. (documentació incompleta).

NEIEHANS, Kansper. *De Telegraaf*, Amsterdam, 14-I-1933.

BLANCH, Montserrat. *4 escultors del 99*, (cat), Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat, Barcelona, III-1979, pàg. 14.

BLANCH, Montserrat. Barcelona, 1981, pàg. 19.

MAINAR, Josep / CORREDOR-MATEOS, Josep. *Dels Bells Oficis al Disseny Actual. FAD 80 anys*, Blume, Barcelona, 1984, rep. pàg. 60.

KAWAMURA, Yayoi. 1990, pàg. 277.

DIVERSOS AUTORS. *Arts Decoratives, Industrials i Aplicades*, L'Isard, Vol. XI d' *Art de Catalunya*, Barcelona, 2000, pàg. 243.

DIVERSOS AUTORS. *FAD. Més d'un segle d'arquitectura*, FAD, Barcelona, 2005 , pàg. 53.

ARNALDO, Javier. *Josep Granyer*, (cat), Fundació Apel. les Fenosa, El Vendrell, 18-XI-2005 / 28-II-2006, pàg. 9.

OBSERVACIONS:

Fosa en bronze a la cera perduda i decorada en laca japonesa per "Laques Sakura". Aquesta marca fou creada per Ramon Sarsanedas en col·laboració amb Pere Brugués, i és la denominació sota la qual feien les seves obres i les projectades per altres artistes, com és el cas de Josep Granyer.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Exposició de Pintura, Dibuix i Escultura*, Galeria d'Art de Casa del Llibre, S.A., 22-VI / 12-XII-1930, núm. 21.

Barcelona, *Laques Sakura*, Sala Parés, 19-XII / 1-I-1932, núm. 4

Amsterdam, *Exposition d'Art Moderne Catalan*, Galérie d'Art A. Vecht, 14-I / 10-II-1933.

Barcelona, *4 escultors del 99*, Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat, III / IV-1979.

Girona, Fontana d'Or, 2005.

Puigcerdà, Fundació Caixa Girona, 2005.

Barcelona, Sala Dalmau, 2007.

Barcelona, *JOIES D'ARTISTA. Del modernisme a l'avantguarda*, Museu Nacional d'Art de Catalunya, 27-X-2010 / 13-II-2011.

BIBLIOGRAFIA:

Agora: Cartelera del nuevo tiempo, Barcelona, 15-I-1931, Año II, núm. 4, rep. pàg. 9.

LEWI, Elvira Augusta. *Arts i Bells Oficis*, Foment de les Arts Decoratives, Barcelona, XII-1931, pàg. 223.

L'Abella d'Or. Arts. Construcció. Decoració. Obsequi de Laques "Sakura" als seus clients i amics, Barcelona, 1932, rep.

BLANCH, Montserrat. *4 escultors del 99*, (cat), Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat, Barcelona, III-1979, pàg. 12 i 14.

BLANCH, Montserrat. Barcelona, 1981, pàg. 13 i 19.

KAWAMURA, Yayoi. 1990, pàg. 277.

DIVERSOS AUTORS. *Arts Decoratives, Industrials i Aplicades*, L'Isard, Vol. XI d' *Art de Catalunya*, Barcelona, 2000, pàg. 243.

GIRALT-MIRACLE, Daniel. *Josep Granyer, escultor*, (cat), Fontana d'Or, Girona, 28-IV / 29-V-2005, rep. pàg. 41.

DIVERSOS AUTORS, *JOIES D'ARTISTA. Del modernisme a l'avantguarda*, (cat), Museu Nacional d'Art de Catalunya, Barcelona, 27-X-2010 / 13-II-2011, rep. pàg. 134.

OBSERVACIONS:

Vegis fitxa 30.1.4.

Amb aquest mateix tema i posició apareix una figura femenina en un relleu del mateix artista de 1932, el 32.1.4.

30.1.5

Cantaora / Dona asseguda

Bronze lacat / Bronze

36 x 18 x 16 cm.

"Josep Granyer". Esquerra sobre peanya davant

Col. Ribot-Uriach, Barcelona.

Col. F. G. Barcelona.

Col. Museu Deu. El Vendrell.

desembre de 1931 signat Ramon Sarsenedas on parla d'una peça adquirida pel President de la Generalitat per fer-ne un present al primer President de la República II Espanyola D. Niceto Alcalà Zamora. És molt possible que es refereixi a aquest escultura. També es troba al IAAH, un clixé amb un dibuix d'un nu molt semblant a la peça.

30.1.6

Sense títol conegut (Dona amb llençol dreta)

Bronze / bronze lacat

39 x 18 x 12,5 cm.

"Josep Granyer". Esquerra posterior sobre peanya.

Col. F. G. Barcelona.

Col. Ramon Contijoch.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Laques Sakura*, Sala Parés, 19-XII / 1-I-1932, núm. 5, rep. portada.

Girona, Fontana d'Or, 2005.

BIBLIOGRAFIA:

LEWI, Elvira Augusta. *Arts i Bells Oficis*, Foment de les Arts Decoratives, Barcelona, XII-1931, pàg. 223.

BLANCH, Montserrat. *4 escultors del 99*, (cat), Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat, Barcelona, III-1979, pàg. 14.

BLANCH, Montserrat. Barcelona, 1981, pàg. 19.

KAWAMURA, Yayoi, 1990, rep. pàg. 276 i 277.

DIVERSOS AUTORS. *Arts Decoratives, Industrials i Aplicades*, L'Isard, Barcelona, 2000, Vol. XI d' *Art de Catalunya* pàg. 243.

GIRALT-MIRACLE, Daniel. *Josep Granyer, escultor*, (cat), Fontana d'Or, Girona, 28-IV / 29-V-2005, rep. pàg. 41.

CADENA, Josep M. *El Periódico*, Barcelona, 5-IV-2007, rep. pàg. 33.

OBSERVACIONS:

Mateix tema, amb lleugeres variacions, de l'escultura 30.1.7.

Vegis fitxa 30.1.4.

Segons la conversa amb el Sr. Ramon. Contijoch aquesta obra va ser un regal que li va fer el nebot de Joaquim Mir. Comenta que al 1935 els representants del Parlament de Catalunya volien obsequiar-la al President de la República, però finalment ho van desestimar. A l'IAAH, però, es conserva un document del 12 de

30.1.7

Sense títol conegut (Dona amb llençol esquerra)

Bronze
39,5 x 17 x 10 cm.
"Josep Granyer". Davant esquerra sobre peanya
Col. F. G. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Girona, Fontana d'Or, 2005.

BIBLIOGRAFIA:

GIRALT-MIRACLE, Daniel. *Josep Granyer, escultor*, (cat), Fontana d'Or, Girona, 28-IV / 29-V-2005, rep. pàg. 41.

CADENA, Josep M. *El Periódico*, Barcelona, 5-IV-2007, rep.

OBSERVACIONS:

És una obra molt semblant a la intitolada *Dona amb llençol dret*, 30.1.7.

OBSERVACIONS:

Vegis fitxa 30.1.4.
Exposada fora de catàleg al Saló de Montjuïc de Barcelona.

30.1.8

Foca

Bronze a la cera perduda i decorada en laca japonesa per Sakura

12,5 x 19 x 11 cm.

"J. GRANYER sakura Barcelona". Aleta esquerra a sota

J. M.-17750, MNAC / MAM 21182

Museu Nacional d'Art de Catalunya. Barcelona.

Adquisició al Saló de Montjuïc, 1932.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Laques Sakura*, Sala Parés, 19-XII / 1-I-1932, núm.7

Barcelona, *Exposició de Primavera*, Saló de Montjuïc, 20-V / 2-VII-1932, rep. pàg. 57.

BIBLIOGRAFIA:

BENET, Rafael. *La Veu de Catalunya*, Barcelona, 30-XII-1931, pàg. 5.

L'Abella d'Or. Arts. Construcció. Decoració. Obsequi de "Laques Sakura" als seus clients i amics, Barcelona, 1932, rep.

BENET, Rafael. *La Veu de Catalunya*, Barcelona, 4-VI-1932, rep. pàg. 14.

CAPDEVILA, C. *Les adquisicions als Salons de Montjuïc i Barcelona, per al Museu de la Ciutat*. Butlletí dels Museus d'Art de Barcelona, Publicació de la Junta de Museus, Vol. II, núm. 30, Barcelona, XI -1933, rep. pàg. 322 i pàg. 330.

BLANCH, Montserrat. *4 escultors del 99*, (cat), Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat, Barcelona, III-1979, pàg. 14.

BLANCH, Montserrat. Barcelona, 1981, pàg. 19.

KAWAMURA, Yayoi. Barcelona, 1990, pàg. 277.

ARNALDO, Javier, *Josep Granyer*, (cat), Fundació Apel.les Fenosa, El Vendrell, 18-XI-2005 / 28-II-2006, pàg. 10.

DIVERSOS AUTORS. *Arts Decoratives, Industrials i Aplicades*, L'Isard, Vol. XI d' *Art de Catalunya*, Barcelona, 2000, pàg. 243.

DIVERSOS AUTORS. *FAD. Més d'un segle d'arquitectura*, FAD, Barcelona, 2005, pàg. 53.

30.1.9

El torero

G-68594

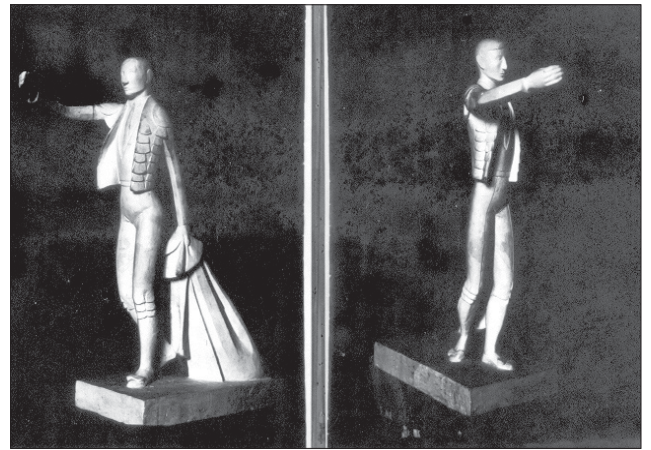
Localització desconeguda.

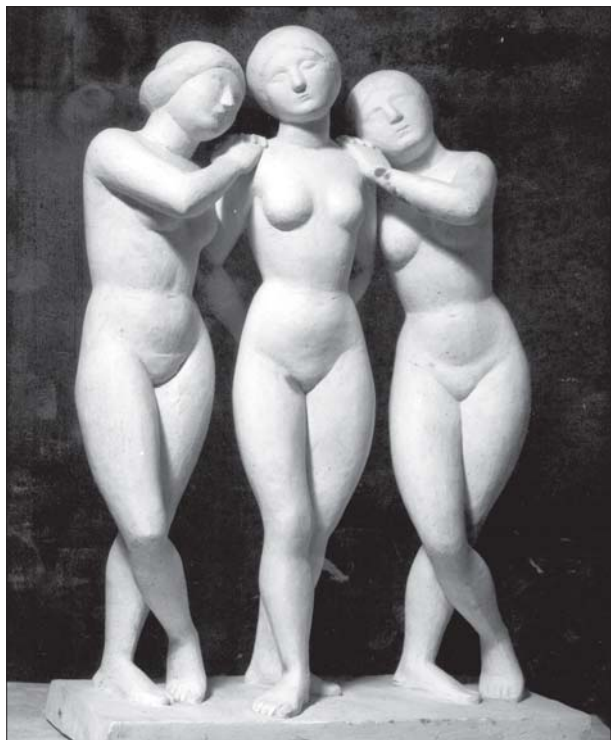
EXPOSICIONS:

Possible: Barcelona, *Exposició de Pintura, Dibuix i Escultura*, Galeria d'Art de Casa del Llibre, S.A., 22-XI / 12-XII-1930, núm. 22.

BIBLIOGRAFIA:

Possible: BENET, Rafael. *La Veu de Catalunya*, Barcelona, 10-XII-1930, pàg. 4.

30.2.10

Les tres gràcies / Tres noies

Bronze / guix

35 x 24 x 10 cm.

"Josep Granyer 2/9". Davant dreta en la peanya
Col. F. G. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Albert Junyent, Josep Granyer*, Sala Busquets,
7 / 20-III-1936, núm. 9.

Girona, Fontana d'Or, 2005.

El Vendrell, *Josep Granyer*, Fundació Apel.les Fenosa,
18-XI-05 / 28-II-06.

Barcelona, Sala Dalmau, 2007.

BIBLIOGRAFIA:

ALAVEDRA, JOAN. *Ultima Hora*, Barcelona, 12-III-1936,
Any II, núm. 126, pàg. 6.

GUAL, F. Enric. *Mirador*, Barcelona, Any VIII, núm. 369,
12-III-1936, pàg.7.

COSCOLL, Adam. *La Rambla*, Barcelona, 12-III-1936,
rep.

PLANA, Alejandro. *La Vanguardia*, Barcelona, 13-III-
1936.

ROVIRA. *La Humanitat*, Barcelona, 20-III-1936, rep.

UTRILLO, Miguel. *El Día Gráfico*, Barcelona, 26-III-
1936, pàg. 7.

GIRALT-MIRACLE, Daniel. *Josep Granyer, escultor*,
(cat), Fontana d'Or, Girona, 28-IV / 29-V-2005, rep. pàg.
40.

Diari de Tarragona, Tarragona, 21-XI-05, pàg. 36.

ARNALDO, Javier, *Josep Granyer*, (cat), Fundació Apel.
les Fenosa, El Vendrell, 18-XI-2005 / 28-II-2006, pàg. 14
i rep. 15.

SOCÍA PALAU, Jaume. *Siete días médicos*, Barcelona,
núm. 661, 17-II-06, pàg. 63.

Josep Granyer (1899-1983) Una visió mediterrània, (cat),
Sala Dalmau, Barcelona 7-III / 13-IV- 2007, rep.

OBSERVACIONS:

Una nova versió del vell tema de les *Tres Gràcies* que
molts artistes han treballat al llarg de la història de l'art.

30.1.11

Dona amb mans darrera

Bronze

35 x 9,5 x 12 cm.

"J. Granyer 3/9". Esquere davant

Col. F. G. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Possible: Barcelona, *Escultura*, Galeria d'Art de Casa del Llibre, S.A., 22-XI / 12-XII-1930, núm. 22.

Barcelona, Sala Dalmau, 2007.

BIBLIOGRAFIA:

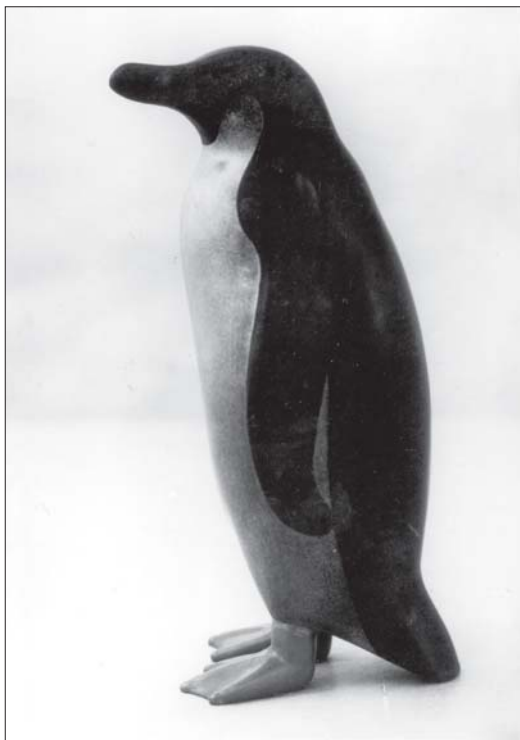
Possible: BENET, Rafael. *La Veu de Catalunya*, Barcelona, 10-X-1930.

Josep Granyer (1899-1983) Una visió mediterrània, (cat), Sala Dalmau, Barcelona 7-III / 13-IV- 2007, rep.

OBSERVACIONS:

Variante de l'obra 30 1.11.

31.1.2

Pingüí

Bronze lacat
Localització desconeguda.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Laques Sakura*, Sala Parés, 19-XII / 1-I-1932, núm. 9.

BIBLIOGRAFIA:

BENET, Rafael. *La Veu de Catalunya*, Barcelona, 30-XII-1931, pàg. 5.

BLANCH, Montserrat. *4 escultors del 99*, (cat), Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat, Barcelona, III-1979, pàg. 14.

BLANCH, Montserrat. Barcelona, 1981, pàg. 19.

KAWAMURA, Yayoi. 1990, pàg. 277.

DIVERSOS AUTORS. *Arts Decoratives, Industrials i Aplicades*, L'Isard, Vol. XI d' *Art de Catalunya*, Barcelona, 2000, pàg. 243.

OBSERVACIONS

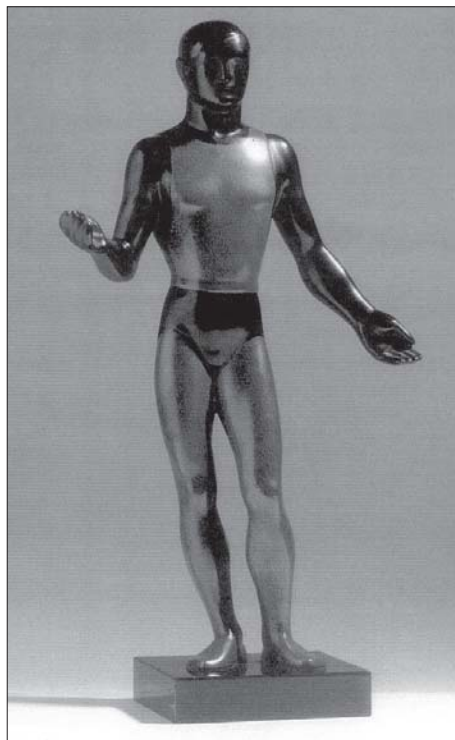
Fosa en bronze a la cera perduda i decorada en laca japonesa per "Laques Sakura". Aquesta marca fou creada per Ramon Sarsanedas en col·laboració amb Pere Brugués, i és la denominació sota la qual feien les seves obres i les projectades per altres artistes com és el cas de Josep Granyer.

Vegis fitxa 30.1.4.

31.1.3

Home de circ

Bronze lacat
38,5 x 21 x 13,5 cm.
"Josep Granyer .Sakura. Barcelona". Lateral
esquerre de la base.
G-65514
Col. Ribot-Uriach, Barcelona (Procedència Sala
Gaspar, Barcelona, 1978).

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Laques Sakura*, Sala Parés, 19-XII / 1-I-1932,
núm. 6.

Barcelona, Sala Dalmau, 2007.

Barcelona, *JOIES D'ARTISTA. Del modernisme a
l'avantguarda*, Museu Nacional d'Art de Catalunya, 27-
X-2010 / 13-II-2011.

BIBLIOGRAFIA:

BENET, Rafael. *La Veu de Catalunya*, Barcelona, 30-XII-
1931, pàg. 5.

L'Abella d'Or. Art. Construcció. Decoració. Obsequi de
"Laques Sakura" als seus clients i amics, Barcelona,
1932, rep.

BLANCH, Montserrat. *4 escultors del 99*, (cat), Caixa
d'Estalvis i Mont de Pietat, Barcelona, III-1979, pàg. 14.

BLANCH, Montserrat. Barcelona 1981, pàg. 19.

KAWAMURA, Yayoi, 1990, rep. pàg. 276 i 277.

DIVERSOS AUTORS. *Arts Decoratives, Industrials i
Aplicades*, L'Isard, Vol. XI d' *Art de Catalunya*, Barcelona,
2000, pàg. 243.

DIVERSOS AUTORS. *FAD. Més d'un segle d'arquitectura*,
FAD, Barcelona, 2005 , pàg. 53.

PALAU Maria. *El Punt*, Girona, 20-II-2007, pàg. 37.

DIVERSOS AUTORS, *JOIES D'ARTISTA. Del
modernisme a l'avantguarda*, (cat), Museu Nacional
d'Art de Catalunya, Barcelona, 27-X-2010 / 13-II-2011,
rep. pàg. 134.

OBSERVACIONS:

Vegis fitxa 30.1.4.

31.1.4

Nen Jesús (figura de pessebre)

Guix policromat

14 x 19 x 27 cm.

No signada.

Robert: Lestonnac-13, 14, 15, 16, 17 i 18, Robert:

Granyer-7, 8, 9, 10 i 11.

Col. F. G. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Gran Pessebre de la Llum i de les Mutacions Luminoses*, Passeig de Gràcia 57, XII-1931.

Barcelona, Casa Mullor, XII-1951 / I-1952.

Barcelona, Col·legi Lestonnac, XII-1955.

BIBLIOGRAFIA:

Flama, Barcelona, Any II, núm. 4, 1-I-1932, pàg. 4.

La Vanguardia Española, Barcelona, 5-I-1932, pàg. 11.

PLA, Jaume. Barcelona, 1962, pàg. 19.

GRANYER, Francesc. *La Vanguardia Española*, Barcelona, 24-XII-1972, pàg. 32.

VILANOVA, Santiago. *El Correo Catalán*, Barcelona, 2-XI-1973, pàg. 23.

VILANOVA, Santiago. *El Correo Catalán*, Barcelona, 3-XI-1973, pàg. 21.

CIRICI, Alexandre / MANENT, Ramon. *Ceràmica Catalana*, Destino, Barcelona, 1977, pàg. 377.

CIRICI, Alexandre. *Serra d'Or*, Barcelona, Any XXI, núm. 236, V-1979, pàg. 48.

BLANCH, Montserrat. *4 escultors del 99*, (cat), Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat, Barcelona, III-1979, pàg. 14.

BLANCH, Montserrat. Barcelona, 1981, pàg. 19.

CARBONELL, Jaume. 1982, rep. pàg. 24.

PLA, Jaume. *Revista de Catalunya*, Barcelona, núm. 23, X-1988, pàg. 111.

OBSERVACIONS:

Obra que formava part, juntament amb prop d'un centenar d'altres escultures del mateix artista, del gran pessebre que el Foment de les Arts Decoratives va muntar a l'ampli local del que després va ser el Publi Cinema de Barcelona el desembre de l'any 1931. El projecte d'aquest pessebre fou concebut per l'artista Joan Vila – pseudònim D'Ivori – acompanyat d'una projecció de transparències originals d'Evaristo Mora i d'uns canvis de llum de Carles Buigas, tot sota la supervisió de Santiago Marco, president en aquells anys del Foment de les Arts Decoratives.

Moltes de les peces es van exposar anys més tard a Barcelona. Al 1951, amb motiu de les Festes Nadalenques, aquesta obra fou exposada a l'aparador de la botiga Mullor a la Rambla de Catalunya 102. Al darrera d'una de les fotografies es pot llegir: " Rambla Catalunya 102, aparador de la Casa Mullor, amb motiu de les festes de Nadal, any Nou i reis 1951-1952". Al desembre de 1955 tornen a presentar-se algunes de les peces al Pessebre del Col·legi Lestonnac. Tant a l'arxiu Granyer com a l'IAAH trobem documentació fotogràfica dels Pessebres de 1951 i del de 1955.

Al IAAH es conserva un document amb data 16- XII-1931 signat per Santiago Marco d'agraïment a Josep Granyer per la realització de les figures de pessebre. També hi ha una carta d'Àngel Ferrant on es cita el pessebre.

31.1.5

Sant Josep (figura de pessebre)

Guix policromat
48 x 17 x 13 cm.
No signada.
Robert: Lestonnac-13, 14, 15 i 16, Robert:
Granyer-7, 8, 9, 10 i 11.
Col. F. G. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Gran Pessebre de la Llum i de les Mutacions Llumineses*, Passeig de Gràcia 57, XII-1931.
Barcelona, Casa Mullor, XII-1951 / I-1952.
Barcelona, Col·legi Lestonnac, XII-1955.

BIBLIOGRAFIA:

Vegis fitxa 31.1.4.

OBSERVACIONS:

31.1.6

Mare de Déu (figura de pessebre)

Guix policromat
38 x 14 x 16 cm.
No signada.
Robert: Lestonnac-13, 14, 15, 16 i 17, Robert:
Granyer-7, 8, 9, 10 i 11.
Col. F. G. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Gran Pessebre de la Llum i de les Mutacions Llumineses*, Passeig de Gràcia 57, XII-1931.
Barcelona, Casa Mullor, XII-1951 / I-1952.
Barcelona, Col·legi Lestonnac, XII-1955.

BIBLIOGRAFIA:

Vegis fitxa 31.1.4.

OBSERVACIONS:

Amb motiu de les Festes de Nadal i Reis de 1951-1952 aquesta peça fou exposada a l'aparador de la casa Mullor a la Rambla de Catalunya 102.

31.1.7

Home amb nen espatlles-petit (figura de pessebre)

Guix patinat
34,5 x 8 x 11 cm.
No signada.
Col. F. G. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Gran Pessebre de la Llum i de les Mutacions Luminoses*, Passeig de Gràcia 57, XII-1931.

BIBLIOGRAFIA:

Vegis fitxa 31.1.4

OBSERVACIONS:

Vegis fitxa 31.1.9.

Molt similar a la peça 31.1.8. Trobem un canvi de braços i el pastor amb actitud de caminar, mentre que l'altre la figura planta amb els dos peus.

31.1.8

Home amb nen espaltes (figura de pessebre)

Guix policromat
52 x 18 x 12 cm.

No signada.

Robert: Lestonnac-13, 14, 15 i 18, Robert:

Granyer-7, 8, 9, 10 i 11.

Col. F. G. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Gran Pessebre de la Llum i de les Mutacions Lluminoses*, Passeig de Gràcia 57, XII-1931.

Barcelona, Col·legi Lestonnac, XII-1955.

BIBLIOGRAFIA:

Vegis fitxa 31.1.4

OBSERVACIONS:

Obra que formava part, juntament amb prop d'un centenar d'altres escultures del mateix artista, del gran pessebre que el Foment de les Arts Decoratives va muntar a l'ampli local del que després va ser el Publi Cinema de Barcelona el desembre de l'any 1931. El projecte d'aquest pessebre fou concebut per l'artista Joan Vila – pseudònim D'Ivori – acompanyat d'una projecció de transparències originals d'Evaristo Mora i d'uns canvis de llum de Carles Buigas, tot sota la supervisió de Santiago Marcos, president en aquells anys del Foment de les Arts Decoratives.

El desembre de 1955 també va formar part del Pessebre del Col·legi Lestonnac de Barcelona.

31.1.9

Cec (figura de pessebre)

Bronze / guix policromat
46 x 24 x 26,5 cm.
"Josep Granyer". Darrere dreta posterior sobre peanya.
Robert: Lestonnac-13, 14, 15, 17 i 18, Robert: Granyer-7, 8, 9, 10 i 11.
G-60827, G-69277
Col. F. G. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Gran Pessebre de la Llum i de les Mutacions Lluminoses*, Passeig de Gràcia 57, XII-1931.

Barcelona, Pessebre del Col·legi Lestonnac de Barcelona, 1955.

Manresa, *T'estimem Picasso!*, 22-XII / 10-I-1983, itinerant.

Barcelona, *4 escultors del 99, Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat*, III / IV-1979.

Barcelona, *GAI (1932-1936)*, La Pedrera Galeria d'Art, 23-IX / 17-X-1980.

BIBLIOGRAFIA:

MAISTERRA, Pascual. *La Vanguardia*, Barcelona, 26-III-1978, rep. pàg. 35.

Vegis fitxa 31.1.4

OBSERVACIONS:

La fosa en bronze de la figura es realitza a mitjans dels anys 60. Aquesta figura pot anar acompanyada per dos pastors que guien el cec 31.1.10 (les peanyes de les figures s'acoblen).

Obra que formava part, juntament amb prop d'un centenar d'altres escultures del mateix artista, del gran pessebre que el Foment de les Arts Decoratives va muntar a l'ampli local del que després va ser el Publi Cinema de Barcelona el desembre de l'any 1931. El projecte d'aquest pessebre fou concebut per l'artista Joan Vila – pseudònim D'Ivori – acompanyat d'una projecció de transparències originals d'Evaristo Mora i d'uns canvis de llum de Carles Buigas, tot sota la supervisió de Santiago Marcos, president en aquells anys del Foment de les Arts Decoratives.

El desembre de 1955 també es va presentar en el Pessebre del Col·legi Lestonnac de Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Gran Pessebre de la Llum i de les Llumineses*, Passeig de Gràcia 57, XII-1931.

Barcelona, Pessebre del Col·legi Lestonnac de Barcelona, 1955.

Manresa, *T'estimem Picasso!*, 22-XII / 10-I-1983, itinerant.

Barcelona, *4 escultors del 99, Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat*, III / IV-1979.

Barcelona, *GAI (1932-1936)*, La Pedrera Galeria d'Art, 23-IX / 17-X-1980.

BIBLIOGRAFIA:

MAISTERRA, Pascual. *La Vanguardia*, Barcelona, 26-III-1978, rep. pàg. 35.

Vegis fitxa 31.1.4

OBSERVACIONS:

Peces foses a finals dels anys 60. Hi ha la possibilitat d'acoblar les peces a una tercera, la peça 31.1.9.

Vegis fitxa 31.1.9.

31.1.10

Pastors (figures de pessebre)

Bronze / guix policromat

45 x 27 x 18 cm.

"Josep Granyer". Dreta posterior sobre peanya.

G- 60816, G-60827, G-69277. Robert:

Lestonnac-13, 14, 15, 17 i 18, Robert: Granyer-7, 8, 9, 10 i 11.

Col. F. G. Barcelona.

31.1.11

Dona amb aus (figura de pessebre)

Bronze

22 x 9 x 19 cm.

"Josep Granyer". Esquerra posterior.

Col. F. G. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Gran Pessebre de la Llum i de les Mutacions Luminoses*, Passeig de Gràcia 57, XII-1931.

Barcelona, *GAI (1932-1936)*, La Pedrera Galeria d'Art, 23-IX / 17-X-1980.

BIBLIOGRAFIA:

Vegis fitxa 31.1.4.

OBSERVACIONS:

Obra que formava part, juntament amb prop d'un centenar d'altres escultures del mateix artista, del gran pessebre que el Foment de les Arts Decoratives va muntar a l'ampli local del que després va ser el Publi Cinema de Barcelona el desembre de l'any 1931. El projecte d'aquest pessebre fou concebut per l'artista Joan Vila – pseudònim D'Ivori – acompanyat d'una projecció de transparències originals d'Evaristo Mora i d'uns canvis de llum de Carles Buigas, tot sota la supervisió de Santiago Marco, president en aquells anys del Foment de les Arts Decoratives.

31.1.12

Home amb peix (figura de pessebre)

Bronze

25 x 7,5 x 16 cm.

“Josep Granyer”. Esquerra posterior.

Robert: Lestonnac-13, 14, 15, 16, 17 i 18, Robert:

Granyer-7, 8, 9, 10 i 11.

Col. F. G. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Gran Pessebre de la Llum i de les Mutacions Lluminoses*, Passeig de Gràcia 57 XII-1931.

Barcelona, Pessebre del Col·legi Lestonnac de Barcelona, 1955.

Barcelona, *GAI (1932-1936)*, La Pedrera Galeria d'Art, 23-IX / 17-X-1980.

BIBLIOGRAFIA:

Vegis fitxa 31.1.4.

OBSERVACIONS:

Vegis fitxa 31.1.10.

El desembre de 1955 també es va presentar en el Pessebre del Col·legi Lestonnac de Barcelona.

31.1.13

Home del sac (figura de pessebre)

Bronze

26,5 x 10 x 17 cm.

"Josep Granyer". Davant peanya

G-60825

Col. F. G. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Gran Pessebre de la Llum i de les Mutacions Luminoses*, Passeig de Gràcia 57, XII-1931.

Barcelona, *GAI (1932-1936)*, La Pedrera Galeria d'Art, 23-IX / 17-X-1980.

BIBLIOGRAFIA:

Vegis fitxa 31.1.4.

OBSERVACIONS:

Vegis fitxa 31.1.10.

31.1.14

Dona rentant roba (figura de pessebre)

Guix patinat

30 x 39 x 18 cm.

No signada.

G-69130

Col. Mullor, J. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Gran Pessebre de la Llum i de les Mutacions Llumineses*, Passeig de Gràcia 57, XII-1931.

Barcelona, *GAI (1932-1936)*, La Pedrera Galeria d'Art, 23-IX / 17-X-1980.

BIBLIOGRAFIA:

Vegis fitxa 31.1.4.

OBSERVACIONS:

Vegis fitxa 31.1.10.

31.1.15

Dona amb panera (figura de pessebre)

Guix policromat
30 x 11 x 10 cm.
No signada.
G-60825
Col. F. G. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Gran Pessebre de la Llum i de les Mutacions Lluminoses*, Passeig de Gràcia 57, XII-1931.
Barcelona, *GAI (1932-1936)*, La Pedrera Galeria d'Art, 23-IX / 17-X-1980.

BIBLIOGRAFIA:

Vegis fitxa 31.1.4.

OBSERVACIONS:

Vegis fitxa 31.1.10.

31.1.16

Pastora gerra (figura de pessebre)

Guix policromat
47 x 12 x 13 cm.
No signada.
G-60823
Col. F. G. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Gran Pessebre de la Llum i de les Mutacions Lluminoses*, Passeig de Gràcia 57, XII-1931.
Barcelona, *GAI (1932-1936)*, La Pedrera Galeria d'Art, 23-IX / 17-X-1980.

BIBLIOGRAFIA:

Vegis fitxa 31.1.4.

OBSERVACIONS:

Vegis fitxa 31.1.10.

31.1.17

Noi amb bastó (figura de pessebre)

Guix patinat
32 x 10 x 7 cm.
No signada.
G-57374, G-57375
Col. F.G. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Gran Pessebre de la Llum i de les Mutacions Llumineses*, Passeig de Gràcia 57, XII-1931.
Barcelona, *GAI (1932-1936)*, La Pedrera Galeria d'Art, 23-IX / 17-X-1980.

BIBLIOGRAFIA:

Vegis fitxa 31.1.4.

OBSERVACIONS:

Vegis fitxa 31.1.10.

31.1.18

Pastor amb be (figura de pessebre)

Guix lacat
31 x 11 x 9 cm.
No signada.
Col. F. G. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Gran Pessebre de la Llum i de les Mutacions Llumineses*, Passeig de Gràcia 57, XII-1931.
Barcelona, *GAI (1932-1936)*, La Pedrera Galeria d'Art, 23-IX / 17-X-1980.

BIBLIOGRAFIA:

Vegis fitxa 31.1.4.

OBSERVACIONS:

Vegis fitxa 31.1.10.
En el llibre de Joan Alavedra "Poema del Pessebre" Granyer il·lustra un pastor amb xai de característiques molt similars.

31.1.19

Noi que toca la simbomba (figura de pessebre)

Terracota
33 cm.
No signada
G-57374, G-57375
Col. M. Blanch, Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Gran Pessebre de la Llum i de les Mutacions Lluminoses*, Passeig de Gràcia 57, XII-1931.

Barcelona, *Manolo, presencias de nuestro tiempo*, Galería René Metras, XII-1972.

BIBLIOGRAFIA:

PLA, Jaume. Barcelona, 1962, pàg. 19.

DIVERSOS AUTORS. *Poesías Manolo Hugué (1872-1945)*, Barcelona, Saturno, 1972, rep. pàg. 109.

GRANYER, Francesc. *La Vanguardia Española*, Barcelona, 24-XII-1972, pàg. 32.

GIRALT MIRACLE, Daniel. *Destino*, Barcelona, Año XXXV, núm. 1842, 20-I-1973, pàg. 36.

VILANOVA, Santiago. *El Correo Catalán*, Barcelona, 2-XI-1973, rep. pàg. 23.

VILANOVA, Santiago. *El Correo Catalán*, Barcelona,

3-XI-1973, pàg. 21.

VILANOVA, Santiago. *El Correo Catalán*, Barcelona, 4-XI-1973, pàg. 31.

CIRICI, Alexandre / MANENT, Ramon. *Ceràmica Catalana*, Destino, Barcelona, 1977, pàg. 377.

BLANCH, Montserrat. *4 escultors del 99*, (cat), Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat, Barcelona, III-1979, pàg. 14.

BLANCH, Montserrat. Barcelona, 1981, pàg. 19.

PLA, Jaume. *Revista de Catalunya*, Barcelona, núm. 23, X-1988, pàg. 111.

OBSERVACIONS:

Vegis fitxa 31.1.10.

Durant la guerra diverses figures del pessebre es dispersen, i més tard reapareixen, però algunes són atribuïdes Manolo Hugué, en dos biografies d'aquest artista (*Poesías Manolo Hugué (1872-1945)*, Barcelona, Saturno, 1972 i *Vida de Manolo*, Destino, Barcelona, 1947) i en una antològica: *Manolo, presencias de nuestro tiempo*, celebrada a la "Galería René Metras" de Barcelona el desembre de 1972. Aquesta figura, concretament, apareix ressenyada en el catàleg d'aquesta Galeria amb el número 20 i titulada "Pastorcillo" i en el llibre *Poesías Manolo Hugué (1872-1945)* publicat al mateix any data la peça de 1934.

31.1.20

Home de genolls (figura de pessebre)

Guix / Bronze

12 x 25'5 x 30'5 cm.

"Josep Granyer". Lateral dret darrere sobre peanya.

Robert: Lestonnac-13, 14, 15, 16, 17 i 18, Robert:

Granyer-7, 8, 9, 10 i 11, G-60816

Col. F. G. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Gran Pessebre de la Llum i de les Mutacions Llumineses*, Passeig de Gràcia 57, XII-1931.

Barcelona, *GAI (1932-1936)*, La Pedrera Galeria d'Art, 23-IX / 17-X-1980.

BIBLIOGRAFIA:

Vegis fitxa 31.1.4.

OBSERVACIONS:

Vegis fitxa 31.1.10.

31.1.21

Pastora rosa (figures de pessebre)

Guix policromat
47 x 18 x 18 cm.
No signada
G/A-21160, Robert: Lestonnac-18.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Gran Pessebre de la Llum i de les Mutacions Llumineses*, Passeig de Gràcia 57, XII-1931.

Barcelona, *Manolo, presencias de nuestro tiempo*, Galeria René Metras, XII-1972.

BIBLIOGRAFIA:

GIFREDA, Màrius. *Mirador*, Barcelona, 1932, rep. (possible)

Flama, Barcelona, Any II, núm. 4, 1-I-1932, pàg. 7.

PLA, Josep. *Vida de Manolo*, Destino, Barcelona, 1947, rep. entre pàg. 232 i 233. (traducció de *Manolo vist per ell mateix*, La Mirada, 1^a. edició, Sabadell, 1928)

PLA, Jaume. Barcelona, 1962, pàg. 19.

GRANYER, Francesc. *La Vanguardia Española*, Barcelona, 24-XII-1972, pàg. 32.

VILANOVA, Santiago. *El Correo Catalán*, Barcelona, 2-XI-1973, rep. pàg. 23.

VILANOVA, Santiago. *El Correo Catalán*, Barcelona, 3-XI-1973, pàg. 21.

VILANOVA, Santiago. *El Correo Catalán*, Barcelona, 4-XI-1973, pàg. 31.

CIRICI, Alexandre / MANENT, Ramon. *Ceràmica Catalana*, Destino, Barcelona, 1977, pàg. 377.

BLANCH, Montserrat. *4 escultors del 99*, (cat), Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat, Barcelona, III-1979, pàg. 14.

BLANCH, Montserrat. Barcelona, 1981, pàg. 19.

PLA, Jaume. *Revista de Catalunya*, Barcelona, núm. 23, X-1988, pàg. 111.

OBSERVACIONS:

Vegis fitxa 31.1.10.

Durant la guerra diverses figures del pessebre es dispersen, i més tard reapareixen, però algunes són atribuïdes a Manolo Hugué, tant en diferents biografies d'aquest artista com en una antològica al desembre de 1972, *Manolo, presencias de nuestro tiempo*, celebrada a la "Galeria René Metras" de Barcelona

31.1.22

Pastora blava (figures de pessebre)

Guix policromat
G/A-21160.
46 x 15,5 x 17,5 cm.
No signada
Robert: Lestonnac-13, 14, 15, 16, 17 i 18, Robert:
Granyer-7, 8, 9, 10 i 11.
Col. F. G. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Gran Pessebre de la Llum i de les Mutacions Llumineses*, Passeig de Gràcia 57, XII-1931.

Barcelona, *Manolo, presencias de nuestro tiempo*, Galeria René Metras, XII-1972.

BIBLIOGRAFIA:

Vegis fitxa 31.1.21.

OBSERVACIONS:

Vegis fitxa 31.1.10 i 31.1.21 (obra atribuïda a Manolo)

31.1.23

Pastora de gerra (figura de pessebre)

Terra cuita
44 x 12,5 x 12 cm.
Sense signar
Col. J. Capdevila. Barcelona.
Col. Garganté. Barcelona.
Col. W. Peters. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *El pessebre antic i modern*, Círculo Artístico de Sant Lluch, XII-1931 / 2-II-1932.

BIBLIOGRAFIA:

Flama, Barcelona, Any II, núm. 4, 1-I-1932, pàg. 7.
CAPDEVILA, Carles, *La Publicitat*, Barcelona, 21-XII-1932.

JARDÍ, Enric. *Avui*, Bracelona, 24-V-1981.

JARDÍ, Enric. *Història del Cercle Artístic de Sant Lluc, Destino*, Bracelona, 2003, pàg. 124.

OBSERVACIONS:

Vegis fitxa 31.1.24.

Recorda dues figures amb gerra del mateix autor, però en les altres peces la gerra està situada a l'altre braç. Podria tractar-se d'una de les peces que l'escultor realitza pel GAI al 1932-1935 (terra cuita i amb un tiratge de sis).

31.1.24

Dona gerra (figura de pessebre) (mà devantal)

Terra cuita

44 x 16 x 11 cm.

“Josep Granyer”. Lateral dret darrere sobre peanya

Col. F. G. Barcelona.

Col. J. Capdevila. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *El pessebre antic i modern*, Círculo Artístico de Sant Lluch, XII-1931 / 2-II-1932.

BIBLIOGRAFIA:

Flama, Barcelona, Any II, núm. 4, 1-I-1932, pàg. 4.

GIFREDA, Màrius. *Mirador*, Barcelona, 1932, rep.

CAPDEVILA, Carles, *La Publicitat*, Barcelona, 21-XII-1932.

JARDÍ, Enric. *Avui*, Bracelona, 24-V-1981.

JARDÍ, Enric. *Història del Cercle Artístic de Sant Lluc*, *Destino*, Bracelona, 2003, pàg. 124.

OBSERVACIONS:

És molt possible que, pel fet de ser de terra cuita, fos una de les figures que formava part de la Fugida d'Egipte. Per les festes nadalenques de l'any 1931 els "Amics de l'Any Litúrgic" organitzen al local del Cercle de Sant Lluc de Barcelona l'exposició *El Pessebre antic i modern*. En la secció moderna Jaume Busquets i Francesc Vidal Gomà realitzen 6 escenaris de passatges de la infantesa de Jesús amb figures realitzades per diferents escultors : Charles Collet, Martí Llaurador, Rafael Solanich, Pere Jou i Àngel Ferrant. A Josep Granyer li correspon realitzar la representació de la Fugida d'Egipte. També es podria tractar d'una de les obres que l'escultor realitza pel GAI al 1932-1935 (terra cuita i amb un tiratge de sis).

31.1.25

Pastora de genolls (figura de pessebre)

Bronze / guix
 32,5 x 12 x 21 cm.
 No signada.
 G/A-21161, G-60816, Robert: Lestonnac-13, 14,
 15, 16, 17 i 18, Robert: Granyer-7, 8, 9, 10 i 11.
 Col. F. G. Barcelona.

EXPOSICIONS:

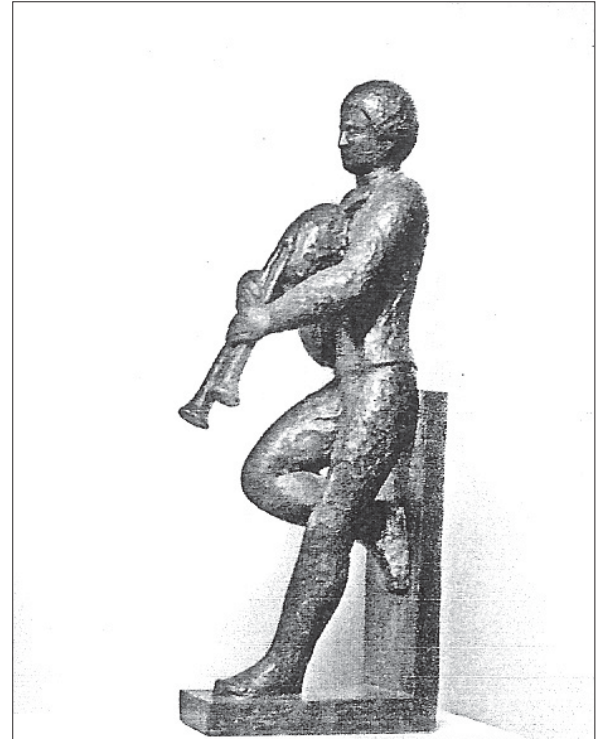
Barcelona, *Gran Pessebre de la Llum i de les Mutacions Lluminoses*, Passeig de Gràcia 57, XII-1931.
 Barcelona, Col·legi Lestonnac, XII-1955.
 Barcelona, *Manolo, presencias de nuestro tiempo*, Galeria René Metras, XII-1972.
 Barcelona, *GAI (1932-1936)*, La Pedrera Galeria d'Art, 23-IX / 17-X-1980.

BIBLIOGRAFIA:

PLA, Josep. *Vida de Manolo*, Destino, Barcelona, 1947, rep. entre pàg. 232 i 233.
 Barcelona, *GAI (1932-1936)*, La Pedrera Galeria d'Art, 23-IX / 17-X-1980.
 VILANOVA, Santiago. *El Correo Catalán*, Barcelona, 2-XI-1973, pàg. 23. Vegis fitxa 31.1.4

OBSERVACIONS:

Vegis fitxa 31.1.10 i 31.1.21 (atribuïda a Manolo Hugué)

31.1.26

Pastor amb sac de gemecs (figura de pessebre)

Bronze / guix
 46 x 13 x 20 cm.
 No signada.
 G-60823, Robert: Lestonnac-13, 14, 15, 17 i 18,
 Robert: Granyer-7, 8, 9, 10 i 11.
 Col. F. G. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Gran Pessebre de la Llum i de les Mutacions Lluminoses*, Passeig de Gràcia 57, XII-1931.
 Barcelona, Casa Mullor, XII-1951 / I-1952.
 Barcelona, Col·legi Lestonnac, XII-1955. Barcelona,
 Barcelona, *GAI (1932-1936)*, La Pedrera Galeria d'Art, 23-IX / 17-X-1980.

BIBLIOGRAFIA:

MAISTERRA, Pascual. *La Vanguardia*, Barcelona, 26-III-1978, rep. pàg. 35
 Vegis fitxa 31.1.4.

OBSERVACIONS:

Vegis fitxa 31.1.10.
 Amb motiu de les Festes de Nadal i Reis de 1951-1952 aquesta peça fou exposada a l'aparador de la casa Mullor a la Rambla de Catalunya 102.

31.1.27

Pastor amb carbassa (figura de pessebre)

Guix policromat
24,5 x 12 x 28 cm.
No signada.
Col. F. G. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Gran Pessebre de la Llum i de les Mutacions Llumineses*, Passeig de Gràcia 57, XII-1931.

BIBLIOGRAFIA:

Vegis fitxa 31.1.4.

OBSERVACIONS:

Vegis fitxa 31.1.10.

31.1.28

Camell i (figura de pessebre)

Guix policromat
39,5 x 20 x 40 cm.
Sense signar
Col. F. G. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Gran Pessebre de la Llum i de les Mutacions Llumineses*, Passeig de Gràcia 57, XII-1931.

BIBLIOGRAFIA:

Vegis fitxa 31.1.4.

OBSERVACIONS:

Vegis fitxa 31.1.10.

31.1.29

Camell II (figura de pessebre)

Guix policromat
39,5 x 25 x 41cm.
Sense signar.
Col. F. G. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Gran Pessebre de la Llum i de les Mutacions Lluminoses*, Passeig de Gràcia 57, XII-1931.

BIBLIOGRAFIA:

Vegis fitxa 31.1.4.

OBSERVACIONS:

Vegis fitxa 31.1.10.

31.1.30

Pastor (figura de pessebre)

Guix policromat
30,5 x 20,5 x 9 cm.
Sense signar.
Col. F. G. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Gran Pessebre de la Llum i de les Mutacions Lluminoses*, Passeig de Gràcia 57, XII-1931.

BIBLIOGRAFIA:

Vegis fitxa 31.1.4.

OBSERVACIONS:

Vegis fitxa 31.1.10.

31.1.31

Patge amb obsequi (figura de pessebre)

Guix policromat
46,5 x 21 x 13 cm.
Sense signar.
Col. F. G. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Gran Pessebre de la Llum i de les Mutacions Lluminoses*, Passeig de Gràcia 57, XII-1931.

BIBLIOGRAFIA:

Vegis fitxa 31.1.4.

OBSERVACIONS:

Vegis fitxa 31.1.10.

31.1.32

Pastor amb bastó (figura de pessebre)

Guix policromat
17 x 10 x 33,5 cm.
Sense signar.
Col. F. G. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Gran Pessebre de la Llum i de les Mutacions Lluminoses*, Passeig de Gràcia 57, XII-1931.

BIBLIOGRAFIA:

Vegis fitxa 31.1.4.

OBSERVACIONS:

Vegis fitxa 31.1.10.

31.1.33

Patge (figura de pessebre)

Guix policromat
11,5 x 11 x 30 cm.
Sense signar.
Col. F. G. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Gran Pessebre de la Llum i de les Mutacions Llumineses*, Passeig de Gràcia 57, XII-1931.

BIBLIOGRAFIA:

Vegis fitxa 31.1.4.

OBSERVACIONS:

Vegis fitxa 31.1.10.

31.1.34

Pastor (figura de pessebre)

Guix policromat
27,5 x 7 x 13 cm.
Sense signar.
Col. F. G. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Gran Pessebre de la Llum i de les Mutacions Llumineses*, Passeig de Gràcia 57, XII-1931.

BIBLIOGRAFIA:

Vegis fitxa 31.1.4.

OBSERVACIONS:

Vegis fitxa 31.1.10.

31.1.35

Pastor mà alçada (figura de pessebre)

Guix policromat
32 x 12 x 10 cm.
Sense signar.
Col. F. G. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Gran Pessebre de la Llum i de les Mutacions Lluminoses*, Passeig de Gràcia 57, XII-1931.

BIBLIOGRAFIA:

Vegis fitxa 31.1.4.

OBSERVACIONS:

Vegis fitxa 31.1.10.

31.1.36

Pastor amb xai (figura de pessebre)

Guix policromat
15,5 x 30 x 31 cm.
Sense signar.
Robert: Lestonnac-13, 14, 15, 16, 17 i 18, Robert:
Granyer-7, 8, 9, 10 i 11.
Col. F. G. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Gran Pessebre de la Llum i de les Mutacions Lluminoses*, Passeig de Gràcia 57, XII-1931.

BIBLIOGRAFIA:

Vegis fitxa 31.1.4.

OBSERVACIONS:

Vegis fitxa 31.1.10.

31.1.37

Pastor amb xai i bastó (figura de pessebre)

Guix policromat
17,5 x 28,5 x 13 cm.
Sense signar.
Col. F. G. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Gran Pessebre de la Llum i de les Mutacions Lluminoses*, Passeig de Gràcia 57, XII-1931.

BIBLIOGRAFIA:

Vegis fitxa 31.1.4.

OBSERVACIONS:

Vegis fitxa 31.1.10.

31.1.38

Pastora mocador (figura de pessebre)

Guix policromat
25 x 12 x 28 cm.
Sense signar.
Col. F. G. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Gran Pessebre de la Llum i de les Mutacions Lluminoses*, Passeig de Gràcia 57, XII-1931.

BIBLIOGRAFIA:

Vegis fitxa 31.1.4.

OBSERVACIONS:

Vegis fitxa 31.1.10.

31.1.39

Pastor agenollat (figura de pessebre)

Guix policromat
13 x 20,5 x 33 cm.
Sense signar.
G/A-21161
Col. F. G. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Gran Pessebre de la Llum i de les Mutacions Llumineses*, Passeig de Gràcia 57, XII-1931.

Barcelona, *Manolo, presencias de nuestro tiempo*, Galeria René Metras, XII-1972.???

BIBLIOGRAFIA:

PLA, Josep. *Vida de Manolo*, Destino, Barcelona, 1947, rep. entre pàg. 232 i 233. (traducció de *Manolo vist per ell mateix*, La Mirada, 1^a. edició, Sabadell, 1928)

Vegis fitxa 31.1.20.

VILANOVA, Santiago. *El Correo Catalán*, Barcelona, 2-XI-1973, pàg. 23.

OBSERVACIONS:

Vegis fitxa 31.1.10 i 31.1.21 (obra atribuïda a Manolo Hugué).

31.1.40

Pastora genolls (figura de pessebre)

Guix policromat
15 x 20 x 35 cm.
Sense signar.
Col. F. G. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Gran Pessebre de la Llum i de les Mutacions Llumineses*, Passeig de Gràcia 57, XII-1931.

BIBLIOGRAFIA:

Vegis fitxa 31.1.4.

OBSERVACIONS:

Vegis fitxa 31.1.10.

31.1.41

Pastor ofrena (figura de pessebre)

Guix patinat / bronze
43 x 16 x 19 cm.
Sense signar.
Col. Garganté. Barcelona.
Col. J. Capdevila. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Gran Pessebre de la Llum i de les Mutacions Lluminoses*, Passeig de Gràcia 57, XII-1931.

BIBLIOGRAFIA:

Vegis fitxa 31.1.4.

OBSERVACIONS:

Vegis fitxa 31.1.10.

31.1.42

Pastor i fill (figura de pessebre)

Guix policromat
24 x 32,5 x 24 cm.
Sense signar.
Robert: Lestonnac-13, 14, 15, 16, 17 i 18, Robert:
Granyer-7, 8, 9, 10 i 11.
Col. F. G. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Gran Pessebre de la Llum i de les Mutacions Lluminoses*, Passeig de Gràcia 57, XII-1931.
Barcelona, Casa Mullor, XII-1951 / I-1952.

BIBLIOGRAFIA:

Vegis fitxa 31.1.4.

OBSERVACIONS:

Vegis fitxa 31.1.10.
Amb motiu de les Festes de Nadal i Reis de 1951-1952 aquesta peça fou exposada a l'aparador de la casa Mullor a la Rambla de Catalunya 102.

31.1.43

Rei negre (figura de pessebre)

Guix policromat
46,5 x 26 x 14 cm.
Sense signar.
Robert: Lestonnac-15 i 17.
Col. F. G. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Gran Pessebre de la Llum i de les Mutacions Llumineses*, Passeig de Gràcia 57, XII-1931.
Barcelona, Casa Mullor, Rambla Catalunya, 102, XII-1951 / I-1952.

BIBLIOGRAFIA:

Vegis fitxa 31.1.4.

OBSERVACIONS:

Vegis fitxa 31.1.10.
Amb motiu de les Festes de Nadal i Reis de 1951-1952 aquesta peça fou exposada a l'aparador de la casa Mullor a la Rambla de Catalunya 102.

31.1.44

Rei blanc (figura de pessebre)

Guix policromat
43 x 25 x 18 cm.
Sense signar.
Robert: Lestonnac-15 i 17.
Col. F. G. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Gran Pessebre de la Llum i de les Mutacions Llumineses*, Passeig de Gràcia 57, XII-1931.
Barcelona, Casa Mullor, XII-1951 / I-1952.

BIBLIOGRAFIA:

Vegis fitxa 31.1.4.

OBSERVACIONS:

Vegis fitxa 31.1.10.
Amb motiu de les Festes de Nadal i Reis de 1951-1952 aquesta peça fou exposada a l'aparador de la casa Mullor a la Rambla de Catalunya 102.

31.1.45

Rei ros (figura de pessebre)

Guix policromat
42 x 24,5 x 20 cm.
Sense signar.
Robert: Lestonnac-15 i 17.
Col. F. G. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Gran Pessebre de la Llum i de les Mutacions Lluminoses*, Passeig de Gràcia 57, XII-1931.
Barcelona, Casa Mullor, Rambla Catalunya, XII-1951 / I-1952.

BIBLIOGRAFIA:

Vegis fitxa 31.1.4.

OBSERVACIONS:

Amb motiu de les Festes de Nadal i Reis de 1951-1952 aquesta peça fou exposada a l'aparador de la casa Mullor a la Rambla de Catalunya 102.

31.1.46

Pastor groc (figura de pessebre)

Guix policromat
45 x 18,5 x 12 cm.
Sense signar.
Robert: Lestonnac-17.
Col. F. G. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Gran Pessebre de la Llum i de les Mutacions Lluminoses*, Passeig de Gràcia 57, XII-1931. Vegis fitxa 31.1.10.

BIBLIOGRAFIA:

Vegis fitxa 31.1.4.

OBSERVACIONS:

Vegis fitxa 31.1.10.

31.1.47

Pastora gerra cap (figura de pessebre)

Guix policromat
34,5 x 10 x 11 cm.
Sense signar.
Col. F. G. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Gran Pessebre de la Llum i de les Mutacions Llumineses*, Passeig de Gràcia 57, XII-1931.

BIBLIOGRAFIA:

Vegis fitxa 31.1.4.

OBSERVACIONS:

Vegis fitxa 31.1.10.

31.1.48

Pastora gerra costat (figura de pessebre)

Guix policromat
29,5 x 14 x 9 cm.
Sense signar.
Col. F. G. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Gran Pessebre de la Llum i de les Mutacions Llumineses*, Passeig de Gràcia 57, XII-1931.

BIBLIOGRAFIA:

Vegis fitxa 31.1.4.

OBSERVACIONS:

Vegis fitxa 31.1.10.

31.1.49
Pastor amb sac (figura de pessebre)

Guix policromat
40,5 x 21 x 10,5 cm.
Sense signar.
Robert: Lestonnac-14, 15, 16 i 18.
Col. F. G. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Gran Pessebre de la Llum i de les Mutacions Lluminoses*, Passeig de Gràcia 57, XII-1931.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Gran Pessebre de la Llum i de les Mutacions Lluminoses*, Passeig de Gràcia 57, XII-1931.

OBSERVACIONS:

Vegis fitxa 31.1.4.

31.1.50
Pastora cistella (figura de pessebre)

Guix policromat
46 x 17 x 14 cm.
Sense signar.
Robert: Lestonnac-13, 14, 15, 16, Robert:
Granyer-7, 8, 9, 10 i 11.
Col. F. G. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Gran Pessebre de la Llum i de les Mutacions Lluminoses*, Passeig de Gràcia 57, XII-1931.

OBSERVACIONS:

Vegis fitxa 31.1.4.

31.1.51

Be cap amunt (figura de pessebre)

Guix policromat
7 x 14,5 x 20,5 cm.

Sense signar.

Robert: Lestonnac-13, 14, 15, 16, 17 i 18, Robert:
Granyer-7, 8, 9, 10 i 11.

Col. F. G. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Gran Pessebre de la Llum i de les Mutacions Lluminoses*, Passeig de Gràcia 57, XII-1931.

OBSERVACIONS:

Vegis fitxa 31.1.4.

31.1.52

Be cap avall (figura de pessebre)

Guix policromat
6,4 x 14,3 x 17,5 cm.

Sense signar.

G/A- 21160, Robert: Lestonnac-13, 14, 15, 16, 17
i 18, Robert: Granyer-7, 8, 9, 10 i 11.

Col. F. G. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Gran Pessebre de la Llum i de les Mutacions Lluminoses*, Passeig de Gràcia 57, XII-1931.

Barcelona, *Manolo, presencias de nuestro tiempo*,
Galeria René Metras, XII-1972.

BIBLIOGRAFIA:

Vegis fitxa 31.1.21.

OBSERVACIONS:

Vegis fitxa 31.1.10 i 31.1.21 (obra atribuïda a Manolo Hugué)

31.1.53

Camell (figura de pessebre)

Guix policromat
30 x 24 x 61 cm.
Sense signar.
Robert: Lestonnac-15 i 17.
Col. F. G. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Gran Pessebre de la Llum i de les Mutacions Llumineses*, Passeig de Gràcia 57, XII-1931.

Barcelona, Casa Mullor, Rambla Catalunya, XII-1951 / I-1952.

BIBLIOGRAFIA:

Vegis fitxa 31.1.10.

OBSERVACIONS:

Vegis fitxa 31.1.4.

Amb motiu de les Festes de Nadal i Reis de 1951-1952 aquesta peça fou exposada a l'aparador de la casa Mullor a la Rambla de Catalunya 102.

31.1.55

Pastor (figura de pessebre)

Bronze
43 x 20 x 13 cm.
Sense signar.
Col. Garganté. Barcelona.
Col. J. Capdevila. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Gran Pessebre de la Llum i de les Mutacions Lluminoses*, Passeig de Gràcia 57, XII-1931.

BIBLIOGRAFIA:

Vegis fitxa 31.1.4.

OBSERVACIONS:

Vegis fitxa 31.1.10.

31.1.56

Pastora ofrena gallina (figura de pessebre)

Bronze
44 x 12 x 15 cm.
Sense signar.
Col. Garganté. Barcelona.
Col. J. Capdevila. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Gran Pessebre de la Llum i de les Mutacions Lluminoses*, Passeig de Gràcia 57, XII-1931.

BIBLIOGRAFIA:

Vegis fitxa 31.1.4.

OBSERVACIONS:

Vegis fitxa 31.1.10.

32.2.1

Eivissenca

Bronze
15 x 5 x 6 cm.
"G. Giralt" lateral dret peanya
Col. Mullor, Barcelona.

OBSERVACIONS:

Fa parella amb la peça 32.2.2, són les úniques escultures trobades on Granyer signa amb el tercer cognom. Se'n desconeix la data, però per la temàtica i l'estil podria ser de l'etapa de seva estada a Eivissa convidat per l'amic Bosch-Roger al 1932. La figura femenina presenta petites variacions de les obres 32.1.6 i 55.1.3. Es conserva correspondència de 1932 a l'Institut Atmatller d'Art Hispànic.

32.2.2

Eivissenc

Bronze
16 x 5 x 6 cm.
"G. Giralt" lateral dret peanya
Col. Mullor, Barcelona.

OBSERVACIONS:

Vegis 32.2.1.

32.1.3

Torero

Bronze

43 x 14 x 15,5 cm.

“Josep Granyer 3/9”. Dreta posterior sobre peanya.

G-69278, G-55531, MNAC/MAM-11015

Museu d'Art Modern, Barcelona. Adquisició en l'Exposició de Primavera, Barcelona, 1932.

Col. F. G. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Exposició de Primavera, Saló de Montjuïc*, 1932, (cat), núm. 189, pàg. 17

Barcelona, *4 escultors del 99*, (cat), Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat, III / IV- 1979.

Barcelona, *J. Granyer. Escultures*, Sala Dalmau, 24-XI / XII-1981, núm. 27.

Madrid, Palacio de Velázquez, Parque del Retiro, *Escultura Española 1900-1936*, 23-V / 22-VII-1985.

Girona, Fontana d'Or, 2005.

BIBLIOGRAFIA:

BENET, R. *La Veu de Catalunya, Barcelona*, 22-VI-1932, rep. pàg. 5.

GAI, *Projecte de constitució d'un grup d'Artistes independents*, Carrer Ample, 46, 5è, Barcelona, VIII-1932, rep.

BENET, Rafael. *Butlletí dels Museus d'Art de Barcelona*, Publicació de la Junta de Museus, Vol. II, núm. 20, Barcelona, I-1933, rep. pàg. 7. i pàg. 3.

BLANCH, Montserrat. *4 escultors del 99*, (cat), Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat, III / IV-1979, pàg. 12.

BLANCH, Montserrat. Barcelona, 1981, pàg. 13, 19 i rep. 23.

CARBONELL, Jaume. 1982, rep, pàg. 24.

Escultura Española 1900-1936, (cat), Palacio de Velázquez, Parque del Retiro, Madrid, 23-V / 22-VII-1985, rep. pàg. 257.

La Vanguardia, Barcelona, 20-II-2002, rep. pàg. 2.

GIRALT-MIRACLE, Daniel. *Josep Granyer, escultor*, (cat), Fontana d'Or, Girona, 28-IV / 29-V-2005, rep. pàg. 20 i 41.

OBSERVACIONS:

Exposada de forma continuada en l'actual Museu Nacional d'Art de Catalunya.

Està documentada del 1932, no hi ha cap dubte, però s'obre una incògnita difícil de corroborar. El 1930 apareix en un catàleg d'una exposició de l'artista una obra titulada també *Torero*. És d'imaginar que pot ésser la mateixa, però ens decantem per l'obra 30.1.9, *El torero*. També existeix una tercera obra sobre el mateix tema en un relleu.

A l'IAAH hi ha un carta amb data 8-VII-1932 on Bosch-Roger felicita a Granyer per l'adquisició del *Torero*.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Exposició del GAI*, Sala Gaspar, IX-1933, (incomplet)

Mataró, *Exposició del GAI*, Sala Domènech, 24-XII / 6-I-1933, núm 16.

Barcelona, *J. Granyer, Escultures*. Sala Dalmau, 24-XI / XII-1981, núm. 13

El Vendrell, Museu Deu, 2002.

Girona, Fontana d'Or, 2005.

BIBLIOGRAFIA:

GUAL, Enric, *Mirador*, Barcelona, Any V, núm. 241, 14-IX-1933 rep. pàg. 7.

BLANCH, Montserrat. *4 escultors del 99*, (cat), Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat, Barcelona, III-1979, pàg. 14.

BLANCH, Montserrat. Barcelona, 1981, pàg. 19.

GIRALT-MIRACLE, Daniel. *Josep Granyer, escultor*, (cat), Fontana d'Or, Girona 28-IV / 29-V-2005, rep. pàg. 21, 41.

OBSERVACIONS:

La figura femenina de l'angle inferior dret és gairebé igual a una peça realitzada per Granyer al 1930, correspon a la fitxa núm. 30.1.5.

32.1.4

Cante jondo / Tablao / Flamenco

Relleu

Bronze / terracota

47 x 44 x 8 cm.

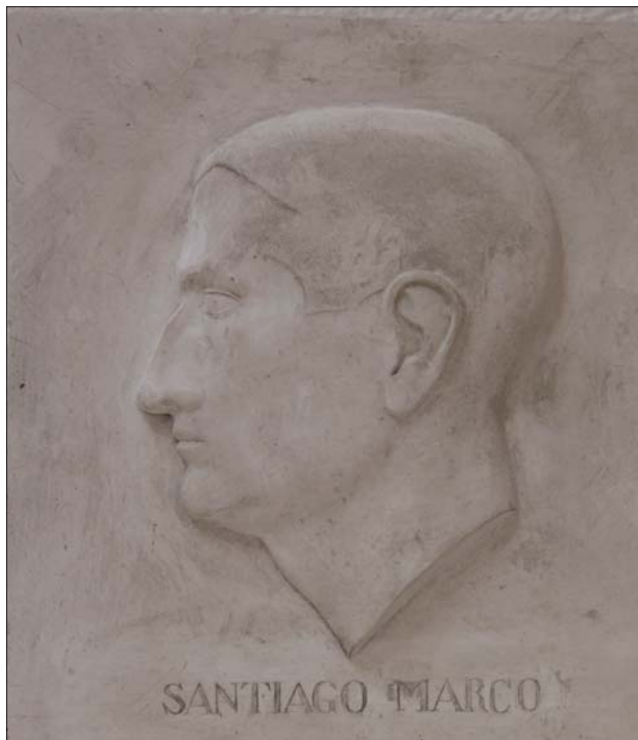
"Josep Granyer". Sota cadira

G. 65301, G-65367

Col. M. Benet. Barcelona

Col. F. G. Barcelona.

Col. Museu Deu, El Vendrell.

32.1.5

Santiago Marco

Relleu

Guix

23 x 22 x 3,5 cm.

“Santiago Marco”. Part inferior

Placa commemorativa d’homenatge a

Santiago Marco, oferta pel “Foment de les Arts Decoratives”. Executada amb pedra litogràfica

G/A-21108

Sala de Juntes del FAD, Foment de les Arts

Decoratives, Barcelona.

Col. F. G. Barcelona.

BIBLIOGRAFIA:

GIFREDA, Màrius, *Mirador*, Barcelona, Any IV, núm. 201, 8-XII-1932, pàg. 7.

BLANCH, Montserrat. *4 escultors del 99*, (cat), Caixa d’Estalvis i Mont de Pietat, Barcelona, III-1979, pàg. 14.

BLANCH, Montserrat. Barcelona, 1981, pàg. 19.

OBSERVACIONS:

Encàrrec del FAD per homenatjar al seu director durant molts anys. Al Institut Amatller d’Art Hispànic de Barcelona hi ha una carta amb data del 8 de juliol de 1932 on Bosch-Roger en parla d’aquesta peça. També es conserva un document del Foment de les Arts Decoratives del 8 de juny amb detalls per la realització i execució de l’obra. Santiago Marco i Urrútia (1885-1949). Decorador i artista. Formà part del Consell Directiu (1921-1932) del Foment de les Arts Decoratives i fou nomenat president de l’entitat (1934-1949). Capdavanter en les manifestacions col·lectives a l’estranger (Arts Déco de 1925 a París, VI Triennale de Milà al 1936, participà també a la Internacional del Moble de Barcelona (1923) i dirigí el Pavelló dels Artistes Reunits de l’exposició Internacional de 1929 o als Salons de decoradors catalans del 1936 i de 1941-42. Com a membre del patronat, va donar forma a l’Escola Massana (1928).

32.1.6

Eivissenca / Dona del ventall

Bronze

40 x 15 x 14 cm.

"Josep Granyer 4/9". Lateral dret posterior
peanya

G/A-20396, G-69273

Col. F. G. Barcelona.

Col. C. Figueres. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *GAI*, Llibreria Catalonia, 22-X / 5-XI-1932.

Mataró, Exposició del *GAI*, Sala Domènech, 24-XII / 6-I-1933, núm .15

Barcelona, *Granyer*, Pinacoteca, 7 / 20-II-1953, núm. 20.

A. Del Castillo, *Diario de Barcelona*, Barcelona, 29-XII-1962.

Barcelona, Syra, 1962, núm. 20.

Barcelona, *4 escultors del 99*, Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat, III / IV-1979.

Els Evolucionistes 1918-1932, itinerant 2005.

Girona, Fontana d'Or, 2005.

Barcelona, Sala Dalmau, 2007.

BIBLIOGRAFIA:

BENET, Rafael, *La Veu de Catalunya*, Barcelona, 27, X-1932, pàg. 5.

PLA, Jaume, Barcelona, 1962, núm. 9.

BLANCH, Montserrat. *4 escultors del 99*, (cat), Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat, Barcelona, III-1979, pàg. 14.

BLANCH, Montserrat. Barcelona, 1981, pàg. 19.

PLA, Jaume, *Revista de Catalunya*, Barcelona, núm. 23, X-1988, pàg. 112.

La Vanguardia, Barcelona, 20-II-2002, rep. pàg. 2.

GIRALT-MIRACLE, Daniel. *Josep Granyer, escultor*, (cat), Fontana d'Or, Girona, 28-IV / 29-V-2005, rep. pàg. 41.

Balcli's, *Subhasta Navidad 2008*, Barcelona, rep. núm. 744.

OBSERVACIONS:

Dues versions. En la primera, de l'any 1932, les mans, en relació amb la resta del cos de la figura, són relativament grosses. Aquesta peça pertany al mateix període de les obres *Pura* i *Guitarrista*. La segona versió, refeta amb les mans reduïdes, la realitza als anys 70 / 80.

Al'IAAH es conserven dues postal que parlen de l'estada de l'escultor a Eivissa (29-VII-1932 i 16-VIII-1932)

33.1.1

Parella de genets / Cavallistes

Relleu

Bronze

52 x 55 x 11 cm.

"Josep Granyer 1/7". Angle inferior esquerre

G/A-21100, G. 61128, E-11255

Col. F. G. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona. *J. Granyer. Escultures*. Sala Dalmau, 24-XI / XII-1981, núm. 14

Manresa, *T'estimem Picasso!*, 22-XII / 10-I-1983, itinerant.

Girona, Fontana d'Or, 2005.

BIBLIOGRAFIA:

GIRALT-MIRACLE, Daniel. *Josep Granyer, escultor*, (cat), Fontana d'Or, Girona, 28-IV / 29-V-2005, rep. pàg. 42.

33.1.2

Cocotte / Deshabillé, 1888

Bronze

45 x 17 x 11 cm.

"Josep Granyer 7/9". En la peanya al darrera

G-65314

Col. F. G. Barcelona.

Col. Museu Deu. El Vendrell

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Albert Junyent, Josep Granyer*, Sala Busquets, 18 / 31-III-1933, núm. 4.

Barcelona, *Grup d'Artistes Independents, Syra*, 15 / 28-VI-1935.

Barcelona, *J. Granyer, Escultures*, Sales Dalmau, 24-XI / XII-1981.

Barcelona, *Exposició Pintura Catalana, S. XIX-XX*, Galeria Lleonar, IV / V-1999.

El Vendrell, Museu Deu, 2002.

Barcelona, Sala Dalmau, 2007.

BIBLIOGRAFIA:

GUAL, E. F. *Mirador*, Barcelona, Any V, núm. 217, 30-III-1933, pàg. 7.

L'OCCELL DE PAPER, *Catalunya Ràdio*, Barcelona, 25-III-1933.

BENET, R. *La Veu de Catalunya*, Barcelona, 27/28-III-1933, pàg. 5.

CORTÉS, J. *L'Opinió*, Barcelona, 1-IV-1933, núm. 570, pàg. 9.

ALCANTARA GUSART, M. *El Día Gráfico*, Barcelona, 4-IV-1933.

PLANA, Alejandro. *La Vanguardia*, Barcelona, 28-VI-1935.

Exposició Pintura Catalana S. XIX-XX, (cat), Galeria Lleonar, Barcelona, V / VI- 1999, rep. portada.

BENET, Rafael, *Quaderns Rafael Benet*, Barcelona, XII-1999, núm. 3, pàg. 15

La Fura, El Vendrell, 1-II-2002.

El 3 de vuit, El Vendrell, 1-II-2002, pàg. 81.

Josep Granyer. De l'Arcaisme a la Ironia, Museu Deu, El Vendrell, 1-II / 2-VI-2002, rep. pàg. 3.

OBSERVACIONS:

Aquesta peça podria recordar la cotilla que porta una opulenta hipopòtam d'un gravat del mateix artista titulat *La tècnica* (24,5 x 18 cm.), publicat en el llibre *Obra de Pere Quart* del 1963, i en el catàleg *Els 98 gravadors de la Rosa Vera*, Barcelona, 1985, pàg. 197.

33.0.3

Placa commemoració 50è aniversari Wagner

Relleu

Marbre

Inscripció: "A L'ASSOCIACIÓ WAGNERIANA EN COMMEMORACIÓ DEL 50è ANIVERSARI DE LA MORT DE R. WAGNER. HOMENATGE DE L'ASSOCIACIÓ DE MÚSICA DE CÀMERA. XIII FEBRER MCMXXXIII"

G-65308

Escala interior del Palau de la Música Catalana, Barcelona.

BIBLIOGRAFIA:

Revista Musical Catalana, Butlletí de l'Orfeó Català, Barcelona, Any XXX, núm. 354, VI-1933, pàg. 260.

La Vanguardia, Barcelona, Año LII, núm. 21.615, 7-VI-1933, pàg. 11.

La Vanguardia, Barcelona, Año LII, núm. 21.617, 9-VI-1933, pàg. 28.

BLANCH, Montserrat. *4 escultors del 99*, (cat), Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat, Barcelona, III-1979, pàg. 14.

BLANCH, Montsearcelona, 1981, pàg. 19.

OBSERVACIONS:

Un dels actes commemoratius del 50è aniversari de la mort de Wagner va ser un concert de l'orquestra Sinfónica de Madrid al Palau de la Música Catalana. Al primer intermedí, l'Associació de Música da Cambra va obsequiar amb aquest relleu a l'Associació Wagneriana per la contribució de l'entitat en la divulgació de l'obra del compositor del Parsifal i la influència que aquesta havia representat per la cultura Catalana i la música a Catalunya. Així, doncs, la llosana de marbre de l'escultor es va instal·lar al 1933 al Palau de la Música Catalana de Barcelona.

33.1.4

La bailaora / Gitana

Bronze

42 x 18 x 17 cm.

"Josep Granyer 4/9". Dreta inferior, plecs faldilla
G/A-21090, G/A-21091, G/A-21092

Col. Alex Tort. Sau Paulo. Brasil.

Col. F. G. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Exposició de Primavera 1934*, Saló de Montjuïc, Palau de la Metal·lúrgia, 20-VI / 8-VII-1934, núm. 187, pàg. 29. (guix)

El Vendrell, Museu Deu, 2002.

Girona, Fontana d'Or, 2005.

Barcelona, Sala Dalmau, 2007.

BIBLIOGRAFIA:

GUAL, E. F. *Mirador*, Barcelona, Any VI, núm. 284, 12-VII-1934, pàg. 8.

BLANCH, Montserrat. Barcelona, 1981, pàg. 19.

El 3 de vuit, El Vendrell, 1-II-2002, pàg. 81.

La Fura, El Vendrell, 1-II-2002.

La Vanguardia, Barcelona, 20-II-2002, rep. pàg. 2.

GIRALT-MIRACLE, Daniel. *Josep Granyer, escultor*, (cat), Fontana d'Or, Girona, 28-IV / 29-V-2005, rep. pàg. 42.

il·lustran la seva participació al concurs.
Al centre de documentació del *Museo de Arte Contemporáneo Español Patio Herreriano* de Valladolid hi ha una carta de Xavier Vidal de Llobatera que informa a l'escultor Àngel Ferrant sobre el premi de Josep Granyer, 23-VII-1955

33.2.5

Boxador / Vencedor

Guix
130 cm alçada
Localització desconeguda.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Albert Junyent, Josep Granyer*, Sala Busquets, 18 / 31-III-1933, núm. 4.

Barcelona, *Exposició de Primavera 1934*, Saló de Montjuïc, Palau de la Metal·lúrgia, 20-VI / 8-VII-1934, núm. 186. (guix)

Barcelona, *Concurso Nacional de Arte en el Deporte - II Juegos Mediterráneos*, Capella de l'antic Hospital de la Santa Creu, VII-1955, núm.129.

BIBLIOGRAFIA:

MARINEL-LO, Manuel. *Las Noticias*, Barcelona, 2-IV-1933.

ALCANTARA GUSART, M. *El Día Gráfico*, Barcelona, 4-IV-1933.

GUAL, Enric F. *Mirador*, Barcelona, Any VI, núm. 284, 12-VII-1934, rep. pàg. 7.

MERLI, J. *ART*, Barcelona, V II, núm. 1, X-1934 / VII-1935, rep. pàg. 257.

PLANA, A. *La Vanguardia*, Barcelona, 13-VI-1934, pàg. 11.

BENET, Rafael. *La Veu de Catalunya*, Barcelona, 29-V-1934, pàg. 8.

BLANCH, Montserrat. *4 escultors del 99*, (cat), Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat, Barcelona, III-1979, pàg. 12 i 15.

BLANCH, Montserrat, Barcelona, 1981, pàg. 13, 19 i 21.

OBSERVACIONS

Al 1955 va obtenir el segon premi de la *Exposició Concurso Nacional de Arte en el Deporte - II Juegos Mediterráneos, 1955*.

Es tracta d'una figura d'un boxador que només coneixem per una fotografia deficient. Tot i que la data d'aquesta peça podria semblar posterior, la situo en aquest punt cronològic del catàleg perquè hi ha una fotografia de la premsa de 1933 on es reproduceix.

Segons document de l'IAAH fou adquirit per l'Ajuntament de Barcelona en l'Exposició dels II Jocs Mediterranis de 1955 per 10.000 pessetes i el seu ingrés al Museu té lloc a l'agost del mateix any.

Al diari de l'artista en dates 15-VII-1955, 16-VII-1955, 23-VII-1955 i 25-IV-1955 trobem diversos dibuixos que

33.2.6

Retrat de Maria Dolors Aurell de Benet / Sra. Aurell de Benet

Bronze

24,5 x 17 x 21 cm.

"Josep Granyer". Dreta sota el coll

G-65303, G-65304.

Col. Benet, Barcelona

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Albert Junyent, Josep Granyer*, Sala Busquets,
18 / 31-III-1933, núm. 6.

Barcelona, *4 escultors del 99*, Caixa d'Estalvis i Mont de
Pietat, III / IV, 1979. (rep. contraportada).

BIBLIOGRAFIA:

ZENON, *Diario de Barcelona*, Barcelona, 24-III-1933.

L'OCELL DE PAPER, *Catalunya Ràdio*, Barcelona, 25-
III-1933.

C. C. *La Publicitat*, Barcelona, 25-III-1933.

FOLCH I TORRES, Lluís Ma. *El matí*, Barcelona, 26-III-
1933.

BENET, Rafael. *La Veu de Catalunya*, Barcelona, 27 /
28-III-1933. pàg.5.

ALCANTARA GUSART, M. *El Día Gráfico*, Barcelona,
4-IV-1933.

BLANCH, Montserrat. *4 escultors del 99*, (cat), Caixa
d'Estalvis i Mont de Pietat, Barcelona, III-1979, pàg. 12
i portada.

BLANCH, Montserrat. Barcelona, 1981, pàg. 13.

CARBONELL, Jaume, 1982, rep. pàg. 24.

CADENA, J. Maria, *Quaderns Rafael Benet*, Barcelona,
XII-1999, núm. 3, pàg. 15 i rep. pàg. 12.

OBSERVACIONS

A l'IAAH hi ha un carta amb data 8-VII-1932 on Bosch-
Roger en parla d'aquesta peça.

33.1.7

Ballarina

Bronze

51 x 19 x 20 cm.

“Josep Granyer”. Esquerra posterior sobre peanya

G/A-22674, G/A-22701, G-65313 i G/A-22672

Col. F. G. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Albert Junyent, Josep Granyer*, Sala Busquets, 18 / 31-III-1933, núm. 1.

Barcelona, *4 escultors del 99*, Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat, III / IV-1979.

Barcelona, *J. Granyer, Escultures*, Sala Dalmau, 24-XI / XII-1981, núm. 29.

BIBLIOGRAFIA:

L'OCELL DE PAPER, *Catalunya Ràdio*, Barcelona, 25-III-1933.

GUAL, E. F. *Mirador*, Barcelona, Any V, núm. 217, 30-III-1933, rep. pàg.7.

FOLCH I TORRES, Lluís Ma. *El matí*, Barcelona, 26-III-1933.

BENET, R. *La Veu de Catalunya*, Barcelona, 27/28-III-1933, pàg. 5.

CORTES, J. *L'Opinió*, Barcelona, 1-IV-1933, núm. 570, rep. pàg. 9.

ALCANTARA GUSART, M. *El Día Gráfico*, Barcelona, 4-IV-1933.

BLANCH, Montserrat. *4 escultors del 99*, (cat), Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat, Barcelona, III-1979, pàg. 12.

BLANCH, Montserrat. Barcelona, 1981, pàg. 13.

BENET, Rafael, *Quaderns Rafael Benet*, Barcelona, XII-1999, núm. 3, pàg. 15.

33.1.8

Dona jacent / nu agegut

Bronze / bronze lacat
9 x 23,5 x 9 cm.
"Josep Granyer". Peu esquerre
G-60824
Col. F. G. Barcelona.
Col. Museu Deu. El Vendrell.

EXPOSICIONS:

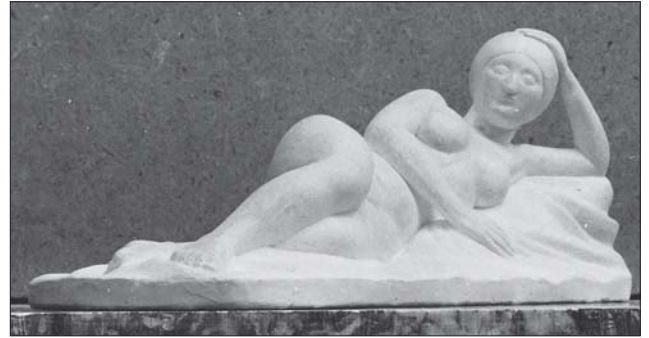
El Vendrell, *J. Granyer escultures dibuixos*, UR Galeria d'Art, 22-IV / 20-V-1977.
Barcelona, *GAI (1932-1936)*, La Pedrera Galeria d'Art, 23-IX / 17-X-1980.
Barcelona, *J. Granyer. Esculturas*, Sala Dalmau, 24-XI / 30-XII-1981, núm. 30.
El Vendrell, Museu Deu, 2002.
Els Evolucionistes, 1918-1932, itinerant 2004 / 05.
Girona, Fontana d'Or, 2005.

BIBLIOGRAFIA:

ALOY ANELL, Pedro. *La Vanguardia*, Barcelona, 10-V-1977, pàg. 36.
GIRALT-MIRACLE, Daniel. *Josep Granyer, escultor*, (cat), Fontana d'Or, Girona, 28-IV / 29-V-2005, rep. pàg. 41.

OBSERVACIONS:

N'hi ha una versió ampliada (14 x 38 x 13 cm.).

33.1.9

Dona jacent / nu agegut

Localització desconeguda.
G/A-21098, G/A-21099

OBSERVACIONS:

Obra que és coneguda per fotografia. Presenta una petita variació amb la 33.1.9: la figura es recolza en un coixí.

Es desconeix la data en què fou realitzada, però donada la gran similitud de la seva composició amb l'obra anterior cal relacionar-la amb aquesta.

33.1.10

Gent del circ (acròbates)

Relleu

Terra cuita

50 x 61 x 6,5 cm.

"Josep Granyer". Costat dret inferior (entre cèrcol i peu)

Col. F. G. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Girona, Fontana d'Or 2005.

BIBLIOGRAFIA:

GIRALT-MIRACLE, Daniel. *Josep Granyer, escultor*, (cat), Fontana d'Or, Girona, 28-IV / 29-V-2005, rep. pàg. 41.

BENET AURELL, Jordi. *Pont blau*, Mèxic D.F., núm. 18, IV-1954, rep. pàg.127

33.1.11

Óssa

Bronze lacat

16 x 7 x 10,5 cm.

"Granyer" al peu de l'animal

G/A-21083, G/A-21111, G-69688 i MNAC /

MAM-107747

Museu Nacional d'Art de Catalunya. Barcelona.

Col. F. G. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Granyer*, Pinacoteca, 7 / 20-II-1953, núm. 37.

Barcelona, *Legado de Isabel Escalada, viuda Nogués*, La Virreina, III-1972, núm. 372, pàg. 60.

BIBLIOGRAFIA:

BENET, Rafael. *La Veu de Catalunya*, Barcelona, 27 / 28-III-1933, pàg. 5.

CASTILLO, A. del. *Diario de Barcelona*, Barcelona, 13-II-1953, pàg. 6.

CIRICI, Alexandre / MANENT, Ramon. *Ceràmica Catalana*, Destino, Barcelona, 1977, pàg. 434.

ESPRIU, Salvador. *Sobre Xavier Nogués i la seva circumstància*, Edicions 62, Barcelona, 1982, pàg. 108.

CASANOVAS, Ma. Antònia. *La Ceràmica Catalana*, La Llar del Llibre / Els Llibres de la Frontera, Barcelona, 1983, pàg. 74.

BENET, Rafael, *Quaderns Rafael Benet*, Barcelona, XII-1999, núm. 3, pàg. 15.

DIVERSOS AUTORS. *Arts Decoratives, Industrials i Aplicades*, L'Isard, Vol. XI d' *Art de Catalunya*, Barcelona, 2000, pàg. 243.

OBSERVACIONS:

Obra feta amb la col·laboració de Xavier Nogués.

Vegis 30.1.4

33.2.12

Caçador

Bronze, guix

18 x 15 x 11,5 cm.

“J. Granyer”. Darrera i sota la firma “Caçador segons X. Nogués”

G-65665, J. M.-72409, J. M.-72411, J. M. Serra-19968, MNAC/MAM-107745 i 71927

Museu Nacional d'Art de Catalunya. Barcelona. (Llegat Isabel Escalada, Vda. Nogués, 1969).

Col. F. G. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Granyer*, Pinacoteca, 7 / 20-II-1953, núm. 35.

Barcelona, *Xavier Nogués*, (cat), La Virreina, III / IV-1967, núm. 1345, pàg. 105.

Barcelona, *Legado de Isabel Escalada, Vda. Nogués*, (cat), La Virreina, III-1972.

BIBLIOGRAFIA:

CASTILLO, A. del. *Diario de Barcelona*, Barcelona, 13-II-1953, pàg. 6.

CASTILLO, A. del. *Diario de Barcelona*, Barcelona, 17-V-1953, pàg. 4.

Xavier Nogués, (cat), La Virreina, Barcelona, III / IV-1967, núm. 1345, pàg. 105.

Legado Isabel Escalada, Vda. de Nogués, (cat), La Virreina, Barcelona, III-1972, núm. 371, pàg. 60 i 374, pàg. 61.

CIRICI, Alexandre / MANENT, Ramon. *Ceràmica Catalana*, Destino, Barcelona, 1977, pàg. 434.

BLANCH, Montserrat. Barcelona, 1981, pàg. 19.

ESPRIU, Salvador. *Sobre Xavier Nogués i la seva circumstància*, Edicions 62, Barcelona, 1982, pàg. 108.

CASANOVAS, Ma. Antònia. *La Ceràmica Catalana*, La Llar del Llibre / Els Llibres de la Frontera, Barcelona, 1983, pàg. 74.

OBSERVACIONS:

Obra feta per Granyer segons disseny de Xavier Nogués. Fa parella amb 33.2.13.

33.2.13

Lleona

Bronze, guix.

6 x 23 x 9 cm.

“J. Granyer”. A la cua de l'animal

G-65665, J. M.-72409, J. M.-72411, J. M. Serra-19968, MNAC/MAM-107746 i 79928

Museu Nacional d'Art de Catalunya. Barcelona.

(Llegat Isabel Escalada, Vda. Nogués, 1969).

Col. F. G. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Granyer*, Pinacoteca, 7 / 20-II-1953, núm. 36.

Barcelona, *Xavier Nogués*, (cat), La Virreina, III / IV-1967.

Barcelona, *Legado de Isabel Escalada, Vda. Nogués*, (cat), La Virreina, III-1972.

BIBLIOGRAFIA:.

CASTILLO, A. del. *Diario de Barcelona*, Barcelona, 13-II-1953, pàg. 6.

CASTILLO, A. del. *Diario de Barcelona*, Barcelona, 17-V-1953, pàg. 4.

Xavier Nogués, (cat), La Virreina, Barcelona, III / IV-1967, núm. 1345, pàg. 105.

Legado Isabel Escalada, Vda. de Nogués, (cat), La Virreina, Barcelona, III-1972, núm. 371, pàg. 60 i 374, pàg. 61.

CIRICI, Alexandre / MANENT, Ramon. *Ceràmica Catalana*, Destino, Barcelona, 1977, pàg. 434.

BLANCH, Montserrat. Barcelona, 1981, pàg. 19.

ESPRIU, Salvador. *Sobre Xavier Nogués i la seva circumstància*, Edicions 62, Barcelona, 1982, pàg. 108.

CASANOVAS, Ma. Antònia. *La Ceràmica Catalana*, La Llar del Llibre / Els Llibres de la Frontera, Barcelona, 1983, pàg. 74.

OBSERVACIONS:

Obra feta per Granyer segons disseny de Xavier Nogués.

Fa parella amb 33.2.12.

33.1.14

Payassos

Gres / guix / resina de poliéster

38,5 x 41,7 x 3 cm.

No signada.

G- 61210

Col. F. G. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *El Circ en les arts plàstiques*, Galeries Syra,
10-VI-1933 (incomplet)

BIBLIOGRAFIA:

Catalunya Radio, 17-VII-1933, rep.

35.2.1

Ase

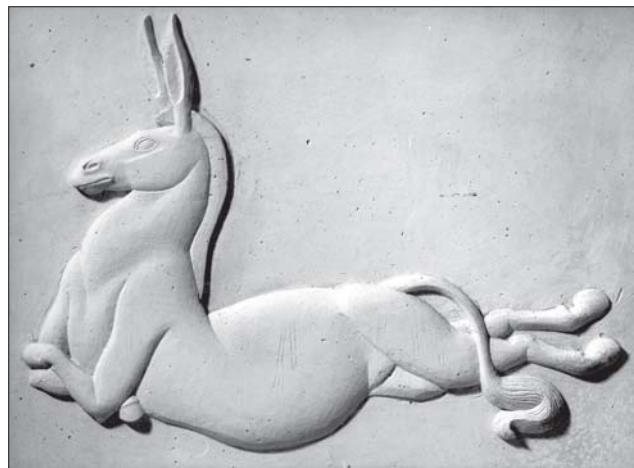
Relleu

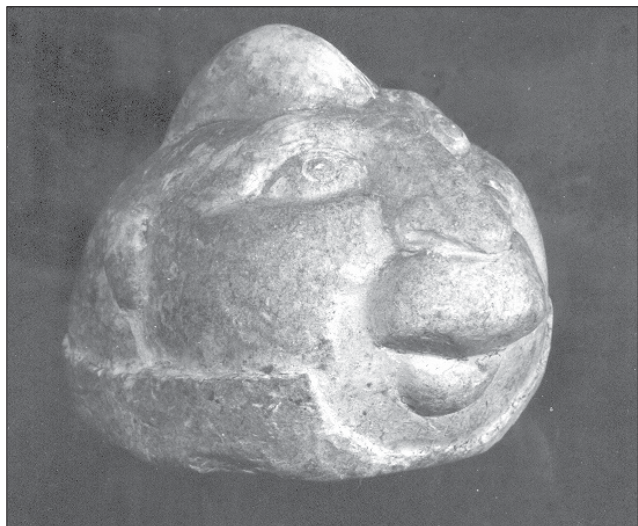
Guix

40 x 30 cm.

No datada ni firmada.

Localització desconeguda.

35.1.2

Serafí Pollastre

Guix / cartró pedra
G-60722, Z-5264
Localització desconeguda.

BIBLIOGRAFIA:

- La Vanguardia*, Barcelona, 1-III-1935, pàg. 31 i rep. pàg. 2.
La Vanguardia, Barcelona, 3-III-1935, pàg. 8.
La Vanguardia, Barcelona, 5-III-1935, pàg. 21.
La Vanguardia, Barcelona, 6-III-1935, pàg. 31.
PLA, Jaume. Barcelona, 1962, pàg. 9.
BLANCH, Montserrat. *4 escultors del 99*, (cat), Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat, Barcelona, III-1979, pàg. 15.
CIRICI, Alexandre. *Serra d'Or*, Barcelona, Any XXI, núm. 236, V-1979, pàg. 48.
El Periódico, Barcelona, 26-II-1981, rep.
CARBONELL, Jaume. 1982, rep, pàg. 24.
BLANCH, Montserrat. Barcelona, 1981, pàg. 20.
SUBIRACHS, Judit. *Serra d'Or*, Barcelona, núm. 480, 1999, pàg. 50.
ARNALDO, Javier. *Josep Granyer*, (cat), Fundació Apel. les Fenosa, El Vendrell, 18-XI-2005 / 28-II-2006, pàg. 9.

OBSERVACIONS:

Anomenat també "El Pollo Don Serafín".
Personatge creat per l'artista per presidir les festes del Carnaval de Barcelona de 1935. Darrera del clixé de l'Institut Hispànic Amatller de Barcelona es llegeix "cabeza plastelina".

35.1.3

Joaquim Ventalló

Bronze

26 x 20 x 24 cm.

"J. Granyer". Lateral

G-67429, G-65368

Col. F. Ventalló. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Exposició de Primavera, Saló de Montjuïc*, Palau de la Metal·lúrgia, 19-V / 7-VI-1935.

Possible: Barcelona, Syra, 1962, núm. 1.

Barcelona, *4 escultors del 99*, Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat, III / IV-1979.

BIBLIOGRAFIA:

BENET, Rafael. *La Veu de Catalunya*, Barcelona, 16-VI-1935, pàg. 11.

Exposició de Primavera, Saló de Montjuïc, (cat), Palau de la Metal·lúrgia, Barcelona, 1935, rep. pàg. 65, núm. 21.

GUAL, E. F. *Mirador*, Barcelona, Any VII, núm. 332, 27-VI-1935, pàg. 7.

A. Del Castillo, *Diario de Barcelona*, Barcelona, 29-XII-1962.

PLA, Jaume, Barcelona, 1962, pàg. 18.

BLANCH, Montserrat. *4 escultors del 99*, (cat), Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat, Barcelona, III-1979, pàg. 12. i 15.

BLANCH, Montserrat. Barcelona, 1981, pàg. 13 i 20.

OBSERVACIONS:

Retrat de Joaquim Ventalló (1899-1996), periodista, polític, traductor, poeta i publicista català. Redactor de *La Publicitat* (1924-1930) i *La Rambla* (1925-30) on va ser director entre el 1934 al 1936. També fou director del setmanari d'esquerres *L'Opinió* durant el 1931 al 1934. Quan es va proclamar la República, Ventalló va assumir el càrrec de tinent d'alcalde per Esquerra Republicana de Catalunya i va ser membre de la comissió de cultura de Barcelona, fins al 1934. Com a traductor va treballar a la col·lecció en català de *Tintín*. Guardonat al 1984 amb la Creu de Sant Jordi.

35.0.4

Dona barcelonina

Ceràmica vidriada / porcellana blanca
16 x 7 x 7 cm.

"1935 / N° 5 / G._R.N.". Sota figura

Col. F. G. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Granyer*, Pinacoteca, 7 / 20-II-1953, núm. 38

BIBLIOGRAFIA:

BENET, R. *Xavier Nogués. Caricaturista i pintor*, Omega, Barcelona, 1949, pag. 64.

CASTILLO, A. del. *Diario de Barcelona*, Barcelona, 13-II-1953, pàg. 6.

CIRICI, Alexandre / MANENT, Ramon. *Ceràmica Catalana*, Destino, Barcelona, 1977, pàg. 434.

BLANCH, Montserrat. *4 escultors del 99*, (cat), Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat, Barcelona, III-1979, pàg. 15.

BLANCH, Montserrat. Barcelona, 1981, pàg. 19.

ESPRIU, Salvador. *Sobre Xavier Nogués i la seva circumstància*, Ed. 62, Barcelona, 1982, pàg. 107.

CARBONELL, Jaume. 1982, rep, pàg. 24.

CASANOVAS, Ma. Antònia. *La Ceràmica Catalana*, La Llar del Llibre / Els Llibres de la Frontera, Barcelona, 1983, pàg. 74.

SUBIAS, Pía. *Ceràmica española*, Summa Artis, Madrid, Vol. XLII, 1997, pàg. 549.

ARNALDO, Javier. *Josep Granyer*, (cat), Fundació Apel. les Fenosa, El Vendrell, 18-XI-2005 / 28-II-2006, pàg. 9.

OBSERVACIONS:

Escultura realitzada per J. Granyer interpretant un dibuix de X. Nogués. Sembla que es va fer una primera versió en pisa, de la qual se'n van treure motlles per fer altres versions en porcellana. Totes les peces presenten petites variacions en la mida i en la decoració pintada. En una referència es diu que fou feta a Can Sangrà cap al 1933, quan n'era director Francesc Elies. Malgrat tot, dues d'aquestes peces apareixen signades i datades pels artistes com del 1935.

Amb una peça masculina formaven l'obra titulada *Parella barcelonina*, feta en col·laboració amb el pintor, dibuixant i gravador Xavier Nogués.

35.2.5

Dona barcelonina II (reduïda)

Porcellana blanca. Esmalt

14 x 6,5 x 5 cm.

No signada.

Col. F. G. Barcelona.

BIBLIOGRAFIA

BENET, R. *Xavier Nogués. Caricaturista i pintor*, Omega, Barcelona, 1949, pag. 64.

CASTILLO, A. del. *Diario de Barcelona*, Barcelona, 13-II-1953, pàg. 6.

CIRICI, Alexandre / MANENT, Ramon. *Ceràmica Catalana*, Destino, Barcelona, 1977, pàg. 434.

BLANCH, Montserrat. *4 escultors del 99*, (cat), Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat, Barcelona, III-1979, pàg. 15.

BLANCH, Montserrat. Barcelona, 1981, pàg. 19.

ESPRIU, Salvador. *Sobre Xavier Nogués i la seva circumstància*, Ed. 62, Barcelona, 1982, pàg. 107.

CARBONELL, Jaume. 1982, rep, pàg. 24.

CASANOVAS, Ma. Antònia. *La Ceràmica Catalana*, La Llar del Llibre / Els Llibres de la Frontera, Barcelona, 1983, pàg. 74.

SUBIAS, Pía. *Ceràmica española*, Summa Artis, Madrid, Vol. XLII, 1997, pàg. 549.

ARNALDO, Javier. *Josep Granyer*, (cat), Fundación Apel. les Fenosa, El Vendrell, 18-XI-2005 / 28-II-2006, pàg. 9.

OBSERVACIONS:

Peça realitzada per J. Granyer segons disseny de X. Nogués.

Fa parella amb la 35.2.6. Prova no reeixida.

Vegis 35.0.4

35.2.6

Home barceloní II (reduït)

Porcellana blanca. Esmalt
14,5 x 7 x 4 cm.
No signada.
Col. F. G. Barcelona.

BIBLIOGRAFIA

- BENET, R. *Xavier Nogués. Caricaturista i pintor*, Omega, Barcelona, 1949, pàg. 64.
- CASTILLO, A. del. *Diario de Barcelona*, Barcelona, 13-II-1953, pàg. 6.
- CIRICI, Alexandre / MANENT, Ramon. *Ceràmica Catalana*, Destino, Barcelona, 1977, pàg. 434.
- BLANCH, Montserrat. *4 escultors del 99*, (cat), Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat, Barcelona, III-1979, pàg. 15.
- BLANCH, Montserrat. Barcelona, 1981, pàg. 19.
- ESPRIU, Salvador. *Sobre Xavier Nogués i la seva circumstància*, Ed. 62, Barcelona, 1982, pàg. 107.
- CARBONELL, Jaume. 1982, rep, pàg. 24.
- CASANOVAS, Ma. Antònia. *La Ceràmica Catalana*, La Llar del Llibre / Els Llibres de la Frontera, Barcelona, 1983, pàg. 74.
- SUBIAS, Pía. *Ceràmica española*, Summa Artis, Madrid, Vol. XLII, 1997, pàg. 549.
- ARNALDO, Javier. *Josep Granyer*, (cat), Fundació Apel. les Fenosa, El Vendrell, 18-XI-2005 / 28-II-2006, pàg. 9.

OBSERVACIONS:

Peça realitzada per J. Granyer en col·laboració amb X. Nogués.

Es va fer una primera versió en pisa, de la qual se'n van treure motlles per fer altres versions en porcellana. Totes presenten petites variacions en la mida i en la decoració pintada. Concretament, aquesta és una de les proves no reeixida.

Fa parella amb la 35.0.4.

35.2.7

Dona barcelonina (figura femenina morena amb vano i faldilla ratlles)

Porcellana

13,8 x 5,9 cm.

No signada.

J. M. 72427

Museu Ceràmica de Barcelona. Núm. inventari 107553, gri (color 205767)

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Xavier Nogués, La Virreina*, III / IV-1967.

Barcelona, *Legado Isabel Escalada, Vda. de Nogués, La Virreina*, III-1972.

BIBLIOGRAFIA:

BENET, R. *Xavier Nogués, caricaturista y pintor*, Omega, Barcelona, 1949, pàg. 64.

CASTILLO, A. del. *Diario de Barcelona*, Barcelona, 13-II-1953, pàg. 6.

Xavier Nogués, (cat), *La Virreina*, Barcelona, III / IV-1967, núm. 1225, pàg. 94.

La Vanguardia Española, Barcelona, 25-III-1972.

Legado Isabel Escalada, Vda. de Nogués, (cat), *La Virreina*, Barcelona, III-1972, núm. 341, pàg. 55.

CIRICI, Alexandre / MANENT, Ramon. *Ceràmica Catalana*, Destino, Barcelona, 1977, pàg. 434.

BLANCH, Montserrat. *4 escultors del 99*, (cat), *Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat*, Barcelona, III-1979, pàg. 15.

BLANCH, Montserrat. *Barcelona*, 1981, pàg. 19.

ESPRIU, Salvador. *Sobre Xavier Nogués i la seva circumstància*, Ed. 62, Barcelona 1982, pàg. 107.

CARBONELL, Jaume. 1982, rep, pàg. 24.

CASANOVAS, Ma. Antònia. *La Ceràmica Catalana*, La Llar del Llibre / Els Llibres de la Frontera, Barcelona, 1983, pàg. 74.

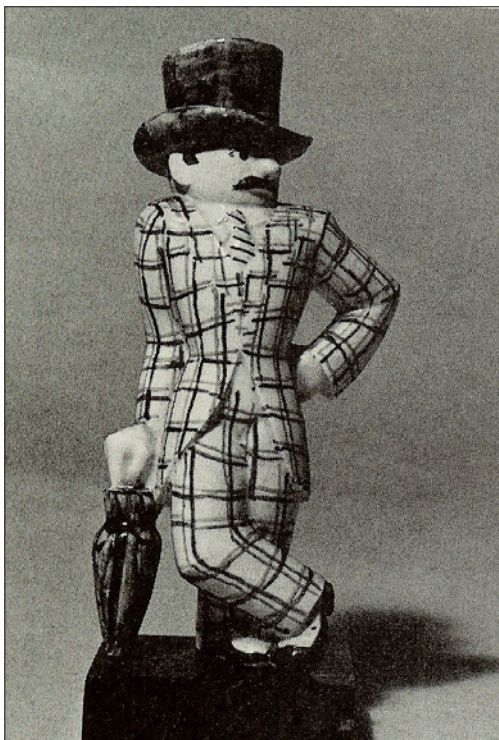
SUBIAS, Pía, *Ceràmica española*, Summa Artis, Madrid, Vol. XLII, 1997, pàg. 549.

ARNALDO, Javier. *Josep Granyer*, (cat), *Fundació Apel. les Fenosa*, El Vendrell, 18-XI-2005 / 28-II-2006, pàg. 9.

OBSERVACIONS:

Vegis 35.0.4.

Juntament amb la peça masculina 35.2.8 (núm. inventari Museu Ceràmica de Barcelona 107552) formen l'obra titulada *Parella barcelonina*, feta en col·laboració amb el pintor, dibuixant i gravador Xavier Nogués.

35.0.8

Home corbata amb ratlles

Pisa

17,5 x 8,5 x 5 cm.

"N. G. 193? G._R.N.". Sota figura

G-50993, J. M. 72418

Museu Ceràmica de Barcelona. Núm. inventari 107550.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Xavier Nogués*, La Virreina, III / IV-1967.
 Barcelona, *Legado Isabel Escalada, Vda. de Nogués*, La Virreina, III-1972.
 Corea, *Spanish Ceramics*, Icheon World Ceramic Center, 1-IX / 30-X-2003.

BIBLIOGRAFIA:

BENET, R. *Xavier Nogués, caricaturista y pintor*, Omega, Barcelona, 1949, pàg. 64.
 CASTILLO, A del. *Diario de Barcelona*, Barcelona, 13-II-1953, pàg. 6.
Xavier Nogués, (cat), La Virreina, Barcelona, III / IV-1967, núm. 1222, pàg. 94.
Legado Isabel Escalada, Vda. de Nogués, (cat), La Virreina, Barcelona, III -1972, núm. 338, pàg. 55 i rep. pàg. 86.
 GUTIÉRREZ, Fernando *La Vanguardia Española*, Barcelona, 25-III-1972, rep. pàg.44.
 CIRICI, Alexandre / MANENT, Ramon. *Ceràmica Catalana*, Destino, Barcelona, 1977, pàg. 434.
 BLANCH, Montserrat. *4 escultors del 99*, (cat), Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat, Barcelona, III-1979, pàg. 15.
 BLANCH, Montserrat. Barcelona, 1981, pàg. 19.
 ESPRIU, Salvador. *Sobre Xavier Nogués i la seva circumstància*, Ed. 62, Barcelona 1982, pàg. 107.
 CARBONELL, Jaume. 1982, rep, pàg. 24.
 CASANOVAS, Ma. Antònia. *La Ceràmica Catalana*, La Llar del Llibre / Els Llibres de la Frontera, Barcelona, 1983, pàg. 74.
 SUBIAS, Pía, *Ceràmica española*, Summa Artis, Madrid, Vol. XLII, 1997, pàg. 549.
Spanish Ceramics, (cat), Icheon World Ceramic Center, Corea, 1-IX / 30-X-2003, núm. 80, rep. pàg. 113.
 ARNALDO, Javier. *Josep Granyer*, (cat), Fundació Apel. les Fenosa, El Vendrell, 18-XI-2005 / 28-II-2006, pàg. 9.

OBSERVACIONS:

Vegis 35.0.4.
 Juntament amb la figura femenina 35.2.9 (núm. inventari Museu Ceràmica de Barcelona 107551) formen l'obra titulada *Parella barcelonina*, feta en col·laboració amb el pintor, dibuixant i gravador Xavier Nogués.

EXPOSICIONS.

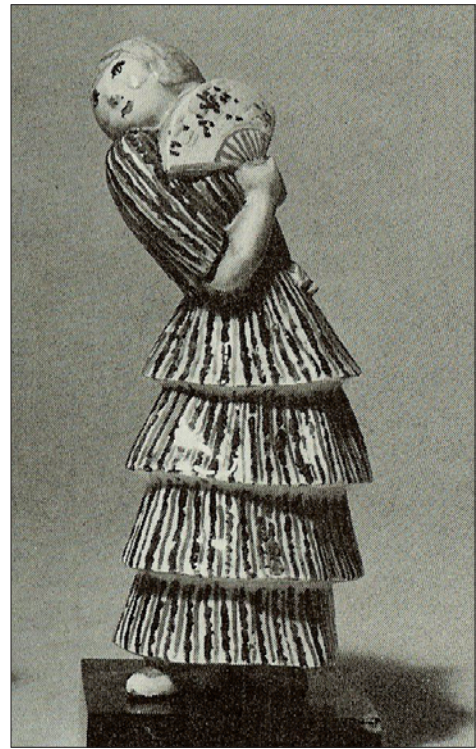
Barcelona, *Xavier Nogués*, La Virreina, III / IV-1967.
Barcelona, *Legado Isabel Escalada, Vda. de Nogués*, La Virreina, III-1972.
Corea, *Spanish Ceramics*, Icheon World Ceramic Center, 1-IX / 30-X-2003.

BIBLIOGRAFIA:

BENET, R. *Xavier Nogués, caricaturista y pintor*, Omega, Barcelona, 1949, pàg. 64.
CASTILLO, A del. *Diario de Barcelona*, Barcelona, 13-II-1953, pàg. 6.
Xavier Nogués, (cat), La Virreina, Barcelona, III / IV-1967, núm. 1224, pàg. 94.
GUTIÉRREZ, Fernando *La Vanguardia Española*, Barcelona, 25-III-1972, rep. pàg.44.
Legado Isabel Escalada, Vda. de Nogués, (cat), La Virreina, Barcelona, III-1972, núm. 339, pàg. 55, rep. pàg. 86.
La Vanguardia Española, Barcelona, 25-III-1972, rep.
CIRICI, Alexandre / MANENT, Ramon. *Ceràmica Catalana*, Destino, Barcelona, 1977, pàg. 434.
BLANCH, Montserrat. *4 escultors del 99*, (cat), Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat, Barcelona, III-1979, pàg. 15.
BLANCH, Montserrat. Barcelona, 1981, pàg. 19.
ESPRIU, Salvador. *Sobre Xavier Nogués i la seva circumstància*, Ed. 62, Barcelona, 1982, pàg. 107.
CASANOVAS, Ma. Antònia. *La Ceràmica Catalana*, La Llar del Llibre / Els Llibres de la Frontera, Barcelona, 1983, pàg. 74.
SUBIAS, Pía, *Ceràmica española*, Summa Artis, Madrid, Vol. XLII, 1997, pàg. 549.
Spanish Ceramics, (cat), Icheon World Ceramic Center, Corea, 1-IX / 30-X-2003, núm. 80, rep. pàg. 113.
ARNALDO, Javier. *Josep Granyer*, (cat), Fundació Apel. les Fenosa, El Vendrell, 18-XI-2005 / 28-II-2006, pàg. 9.

OBSERVACIONS:

Vegis 35.0.4.
Juntament amb la peça masculina 35.2.10 (núm. inventari Museu Ceràmica de Barcelona 107550) formen l'obra titulada *Parella barcelonina*, feta en col·laboració amb el pintor, dibuixant i gravador Xavier Nogués.

35.0.9

Dona barcelonina (figura femenina rossa amb vano i faldilla ratlles)

Pisa
15,5 x 7,5 x 5,5 cm.
"G._r.N. N.º 4. 1935". Sota figura
G-50993, J. M. 72418
Museu Ceràmica de Barcelona. Núm. inventari
107551.

35.2.10

Home barceloní (corbata blava i flor)

Porcellana
 14,7 x 6,2 cm.
 No signada.
 J. M. 72427
 Museu Ceràmica de Barcelona. Núm. inventari
 107552, gri (color 205767)

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Xavier Nogués*, La Virreina, III / IV-1967.
 Barcelona, *Legado Isabel Escalada, Vda. de Nogués*, La Virreina, III-1972.

BIBLIOGRAFIA:

BENET, R. *Xavier Nogués, caricaturista y pintor*, Omega, Barcelona, 1949, pàg. 64.
 CASTILLO, A del. *Diario de Barcelona*, Barcelona, Barcelona, 13-II-1953, pàg. 6.
Xavier Nogués, (cat), La Virreina, Barcelona, III / IV-1967, núm. 1223, pàg. 94.
 LVE 1972, *La Vanguardia Española*, Barcelona, 25-III-1972.
Legado Isabel Escalada, Vda. de Nogués, (cat), La Virreina, Barcelona, III-1972, núm. 340, pàg. 55.
 CIRICI, Alexandre / MANENT, Ramon. *Ceràmica Catalana*, Destino, Barcelona, 1977, pàg. 434.
 BLANCH, Montserrat. *4 escultors del 99*, (cat), Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat, Barcelona, III-1979, pàg. 15.
 BLANCH, Montserrat. Barcelona, 1981, pàg. 19.
 ESPRIU, Salvador. *Sobre Xavier Nogués i la seva circumstància*, Ed. 62, Barcelona 1982, pàg. 107.
 CARBONELL, Jaume. 1982, rep, pàg. 24.
 CASANOVAS, Ma. Antònia. *La Ceràmica Catalana*, La Llar del Llibre / Els Llibres de la Frontera, Barcelona, 1983, pàg. 74.
 SUBIAS, Pía, *Ceràmica española*, Summa Artis, Madrid, Vol. XLII, 1997, pàg. 549.
 ARNALDO, Javier, *Josep Granyer*, (cat), Fundació Apel. les Fenosa, El Vendrell, 18-XI-2005 / 28-II-2006, pàg. 9.

OBSERVACIONS

Vegis 35.0.4.
 Juntament amb la figura femenina 35.2.7 (núm. inventari Museu Ceràmica de Barcelona 107553) formen l'obra titulada *Parella barcelonina*, feta en col·laboració amb el pintor, dibuixant i gravador Xavier Nogués.

BIBLIOGRAFIA:

BENET, R. *Xavier Nogués, caricaturista y pintor*, Omega, Barcelona, 1949, pàg. 64.

CASTILLO, A. del. *Diario de Barcelona*, Barcelona, 13-II-1953, pàg. 6.

CIRICI, Alexandre / MANENT, Ramon. *Ceràmica Catalana*, Destino, Barcelona, 1977, pàg. 434.

BLANCH, Montserrat. *4 escultors del 99*, (cat), Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat, Barcelona, III-1979, pàg. 15.

BLANCH, Montserrat. Barcelona, 1981, pàg. 19.

ESPRIU, Salvador. *Sobre Xavier Nogués i la seva circumstància*, Ed. 62, Barcelona 1982, pàg. 107.

CARBONELL, Jaume. 1982, rep, pàg. 24.

CASANOVAS, Ma. Antònia. *La Ceràmica Catalana*, La Llar del Llibre / Els Llibres de la Frontera, Barcelona, 1983, pàg. 74.

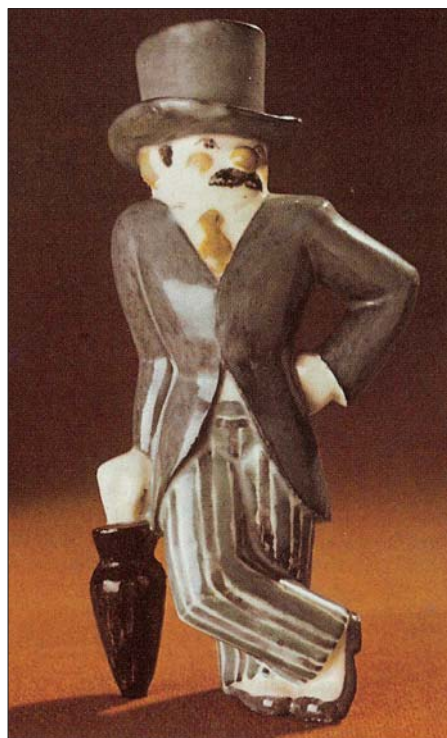
Gran Enciclopèdia Catalana, Enciclopèdia Catalana, S.A. Barcelona, Vol. VII, Novena edició, 1996, rep. pàg. 169.

SUBIAS, Pía, *Cerámica española*, Summa Artis, Madrid, Vol. XLII, 1997, pàg. 549.

ARNALDO, Javier, *Josep Granyer*, (cat), Fundació Apel. les Fenosa, El Vendrell, 18-XI-2005 / 28-II-2006, pàg. 9.

OBSERVACIONS:

Vegis 35.0.4.

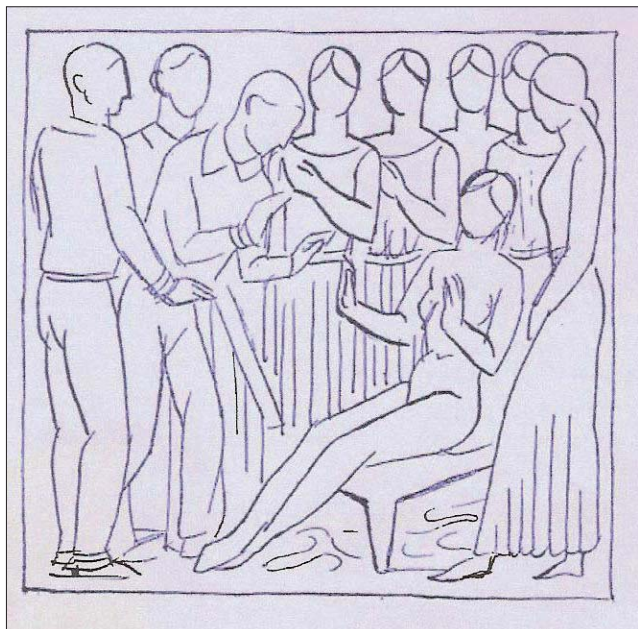

35.2.11

Home (Enciclopèdia Catalana)

Porcellana

Segons l'Enciclopèdia Catalana, Col. Duran i Sampere, Barcelona, 1933.

35.1.12

Projecte FAD, Foment de les Arts Decoratives.

Baix relleu
Vestíbul d'entrada de la Cúpula de Coliseum de
l'antiga seu del FAD. No localitzada.

BIBLIOGRAFIA:

Butlletí del Foment de les Arts Decoratives, Any I, núm. 9,
Barcelona, IX-1935, rep.

DIVERSOS AUTORS. *FAD. Més d'un segle d'arquitectura*,
FAD, Barcelona, 2005 , pàg. 64 i 75.

OBSERVACIONS:

Esbós d'un relleu que havia de decorar el vestíbul del
Foment de les Arts Decoratives, segons el Butlletí de
1935 del FAD, sota el dibuix llegim: " estudi per un baix
relleu obra de l'escultor J. Granyer que decorarà el
vestíbul d'entrada". Pel que llegim al llibre *FAD. Més d'un
segle d'arquitectura* sembla que el projecte es va arribar
a concretar. Al 1938 la força expansiva d'una explosió
a la Gran Via, malmet tota la instal.lació interior dels
locals del Fad. És possible que aquest relleu es destruís
aleshores.

35.1.13

Fraternitat

Caoba
Localització desconeguda.

EXPOSICIONS:

PLANA, Alejandro. *La Vanguardia*, Barcelona, 28-VI-
1935.

BIBLIOGRAFIA:

Barcelona, *Grup d'Artistes Independents*, Syra, 15 / 28-
VI-1935.

OBSERVACIONS:

L'única informació de la peça és la ressenya publicada
arrel d'una exposició al 1935 a *La Vanguardia*. Potser
és la mateixa peça que es va exposar al 1933 a la
Sala Busquets i Enric F. Gual des de les pàgines de
Mirador comentava: "un grup en caoba de Granyer; molt
important i escultòric de cap a cap". GUAL, E. F. *Mirador*,
Barcelona, núm. 245, 12-X-1933, pàg. 7.

36.1.1

Retrat de Montserrat Junyent i Quinquer

Bronze

35 x 25 x 23cm.

“Retrat de Montserrat Junyent Quinquer / obra de l’artista i espòs / Josep Granyer” a la part inferior dreta; “Parellada / Lliçà de Munt / Barcelona” a l’angle inferior dret de la part posterior
0145E de RACBASI / G-60818

Retrat de l’esposa de l’escultor, Montserrat Junyent. Donació de l’artista amb motiu del seu ingrès a la Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi, el 29 d’abril de 1981.

Col. RACBASI, Barcelona.

Col. F. G. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *GAI (1932-1936)*, La Pedrera Galeria d’Art, 23-IX / 17-X-1980.

BIBLIOGRAFIA:

UTRILLO, Miguel. *El Día Gráfico*, Barcelona, 26-III-1936, rep. pàg. 7.

GRANYER, Josep. 1981, rep. pàg. 5.

MORENO, Salvador. *La escultura de la casa Lonja de Barcelona. Neoclasicismo y romanticismo académico*, Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi, Barcelona. 1983, rep. núm. 82.

BASSEGODA, *La Casa Llotja de Mar de Barcelona*. Cambra Oficial de Comerç, Barcelona. 1986, rep. pàgs. 186 i 198.

SUBIRACHS, Judit. *Serra d’Or*, Barcelona, núm. 480, XII-1999, pàg. 51.

VÉLEZ, Pilar. *Catàleg del Museu de Llotja*, Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi, II. Escultura i Medalles, Barcelona, 2001, rep. pàg. 52.

OBSERVACIONS:

La família Granyer conserva un altre bronze fos a partir del mateix guix original del qual procedeix l’obra de l’Acadèmia, fosa amb motiu de l’ingrès de l’escultor.

A l’arxiu Granyer, hi ha dues fotografies en blanc i negre

de l’artista en el seu taller amb la peça, en unad’elles retoca el guix. Al dors diu: “gener-abril 1936”.Una d’aquestes fotografies va ser publicada en *El Día Gráfico* aquell mateix any.

36.2.2

Acròbata

Bronze

15 x 28 x 11,5 cm.

“Josep Granyer”. Rubricat al peu esquerre

Col. F. G. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Possiblement. Barcelona, *Albert Junyent, Josep Granyer*, Sala Busquets, 7 / 20-III-1936, núm. 4.

Girona, Fontana d'Or, 2005.

BIBLIOGRAFIA:

Possiblement. GUAL, F. Enric, *Mirador*, Barcelona, , Any VIII, núm. 369, 12-VII-1934, pàg. 7.

ALAVEDRA, JOAN. *Ultima Hora*, Barcelona, 12-III-1936, Any II, núm. 126, pàg. 6.

GIRÓ, Pilar, *Bonart*, Girona, II-2005, rep, pàg. 50.

GIRALT-MIRACLE, Daniel. *Josep Granyer, escultor*, (cat), Fontana d'Or, Girona, 28-IV / 29-V-2005, rep. pàg. 25, 45.

36.1.3

Cavallista

Guix

Localització desconeguda.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Albert Junyent, Josep Granyer*, Sala Busquets, 7 / 20-III-1936, núm. 3.

BIBLIOGRAFIA:

COSCOLL, Adam. *La Rambla*, Barcelona, 12-III-1936.

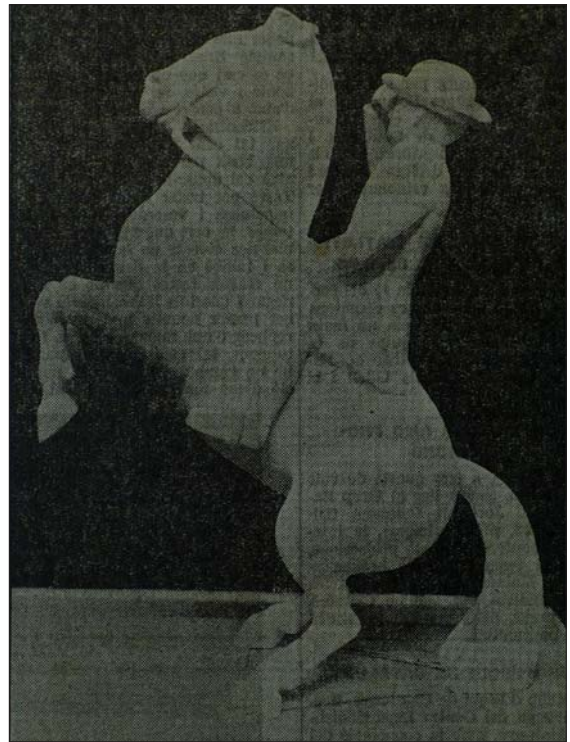
ALAVEDRA, Joan. *Ultima Hora*, Barcelona, 12-III-1936, Any II, núm. 126, rep. pàg. 6.

GUAL, F. Enric. *Mirador*, Barcelona, Any VIII, núm. 369, 12-VII-1934, pàg. 7.

SABATER, M. *L'Instant*, Barcelona, 20-III-1936, rep.

OBSERVACIONS

Aquest cavallista només ens és conegut per fotografia. Diagonal molt clara marcada pel moviment del cavall amb el contrapunt del genet dinamitzant la composició.

36.1.4

Sense títol conegut (Nu d'home)

Guix

Localització desconeguda.

EXPOSICIONS:

Possible: Barcelona, *Albert Junyent, Josep Granyer*, Sala Busquets, 18 / 31-III-1933, núm. 8

Barcelona, *Albert Junyent, Josep Granyer*, Sala Busquets, 7 / 20-III-1936.

BIBLIOGRAFIA:

ALAVEDRA, JOAN. *Ultima Hora*, Barcelona, 12-III-1936, Any II, núm. 126, pàg. 6.

CAPDEVILA, C. *La Publicitat*, Barcelona, 15-III-1936, rep. pàg.2.

36.1.5

Maternitat I

Bronze

43,5 x 22 x 28,5 cm.

"Josep Granyer 1/9". Dreta posterior sota cadira sobre peanya.

G-60826

Col. F. G. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Albert Junyent, Josep Granyer*, Sala Busquets, 7 / 20-III-1936, núm. 3.

Barcelona, *GAI (1932-1936)*, La Pedrera Galeria d'Art, 23-IX / 17-X-1980.

Barcelona, *J. Granyer. Escultures*, Sala Dalmau, 24-XI / XII-1981, núm. 28.

BIBLIOGRAFIA:

GUAL, F. Enric. *Mirador*, Barcelona, Any VIII, núm. 369, 12-VII-1934, pàg. 7.

UTRILLO, Miguel. *El Día Gráfico*, Barcelona, 26-III-1936, pàg. 7.

GUTIERREZ, Fernando. *La Vanguardia*, Barcelona, 4-X-1980, rep. pàg. 29.

J. Granyer. Escultures, Sala Dalmau, Barcelona, 24-XI / 30-XII-1981, rep.

MIRALLES, Francesc. *L'Època de les Avantguardes 1917-1970*, Ed. 62, Vol. VIII d'*Història de l'Art Català*, Barcelona, 1983, pàg. 171.

OBSERVACIONS:

L'any 1937 l'obra de fusta viatja a altres peces a Mèxic per a l'exposició-subhasta a favor de les víctimes del feixisme, organitzada pel Sindicat d'Artistes i patrocinada per la Generalitat de Catalunya, però són requisades en alta mar i traslladades a Burgos. Al 1980 són retornades a la Generalitat la major part de les peces, però no hi ha rastre d'aquesta escultura del escultor. Més endavant es fon en bronze a partir del guix conservat per Josep Granyer.

36.1.6

Sense títol conegut (Cap dona)

Guix

30 x 25 x 16 cm

No signada.

Col. F. G. Barcelona.

OBSERVACIONS:

A l'arxiu Granyer, hi han dos fotografies en blanc i negre de l'artista en el seu taller retocant un altre guix i al fons apareix penjada a la paret aquesta peça. Al dors del clixé diu: " gener-abril 1936". La data s'ha deduït a partir d'aquest document tot i que segurament és anterior.

38.2.1

Dona rentant-se els peus / Nu rentant-se (assegut)

Bronze

24 x 15 x 9 cm.

"Josep Granyer". Davant dreta

G-61136

A. F. G. Barcelona.

Col. Jaume Carbonell.

EXPOSICIONS:

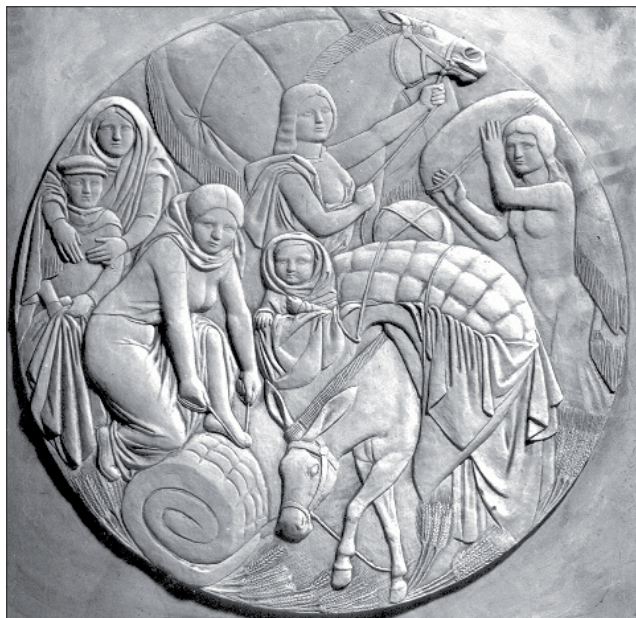
Barcelona, *J. Granyer. Escultures*, Sala Dalmau, 24-XI / XII-1981, núm. 22.

Barcelona, *Josep Dalmau i el seu món*, Sala Dalmau, 21-IV / 14-V-1983.

OBSERVACIONS:

Segons el pintor Jaume Carbonell comenta que acabada la guerra, Josep Granyer deixa tres escultures de guix als amics Benet, Bosch-Roger i Vidal-Gomà per amagar dins d'aquestes peces el paper moneda. Fins al 1970/71 aquesta obra va pertànyer a Vidal-Gomà. Jaume Carbonell hereta la peça, però la torna a Granyer. Aquest li regala, després de fer uns petits canvis (mans, peus) i passar-la a la matèria definitiva, el bronze.

38.1.2

De la lluita I

Relleu circular

Guix

66 x 66 x 4 cm.

No signada.

G-28427, G-65664 i MNAC/MAM-28428

Museu Nacional d'Art de Catalunya. Barcelona.

Adquisició en el Saló de Tardor 1938 per la junta de museus. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Saló de Tardor*, Casal de la Cultura, 1 / 15-X-1938.

BIBLIOGRAFIA:

Saló de Tardor / Competición de Otoño, (cat), Sala d'Exposició del Casal de la Cultura, Barcelona, 1 / 15-X-1938, núm. 32, pàg. 27.

TORIS i MARCA. *La Publicitat*, Barcelona, 20-X-1938.

MERLI, Joan. *La Humanitat*, Barcelona, 20-X-1938.

GASCH, Sebastià. *Meridià*, Barcelona, 28-X-1938, núm. 42, pàg. 4.

BURBANO, Luís. *La Vanguardia*, Barcelona, 9-XI-1938, pàg. 4.

BLANCH, Montserrat. *4 escultors del 99*, (cat), Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat, Barcelona, III-1979, pàg. 13 i 15.

BLANCH, Montserrat, Barcelona, 1981, pàg. 13 i 20.

FONTSERÉ, Carles. *Memòries d'un cartellista català (1931-1939)*, Pòrtic, Barcelona, 1995, pàg. 458.

OBSERVACIONS

Èxode en temps de guerra. Parella del 38.1.3. Va ésser de les poques obres que es van presentar al Saló de tardor de l'any 1938 amb temàtica bèl·lica (segons comenta Fontseré)

38.1.3

De la lluita II

Relleu circular

Guix

65 x 65 x 3 cm.

No signada.

G. 28428 i MNAC / MAM-28427

Museu Nacional d'Art de Catalunya. Barcelona

Adquisició en el Saló de Tardor 1938 per la junta de museus. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Saló de Tardor*, Casal de la Cultura, 1 / 15-X-1938.

BIBLIOGRAFIA:

Saló de Tardor / Competición de Otoño, (cat), Sala d'Exposició del Casal de la Cultura, Barcelona, 1 / 15-X-1938, núm. 31, pàg. 27.

TORIS i MARCA. *La Publicitat*, Barcelona, 20-X-1938.

MERLI, Joan. *La Humanitat*, Barcelona, 20-X-1938.

GASCH, Sebastià. *Meridià*, Barcelona, 28-X-1938, núm. 42, pàg. 4.

BURBANO, Luís. *La Vanguardia*, Barcelona, 9-XI-1938, pàg. 4.

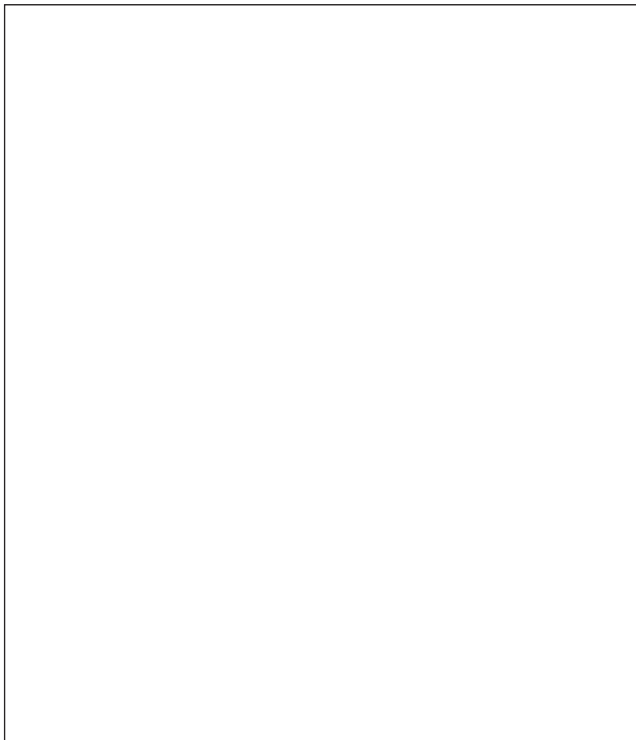
BLANCH, Montserrat. *4 escultors del 99*, (cat), Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat, Barcelona, III-1979, pàg. 13 i 15.

BLANCH, Montserrat. Barcelona, 1981, pàg. 13 i 20.

FONTSERÉ, Carles. *Memòries d'un cartellista català (1931-1939)*, Pòrtic, Barcelona, 1995, pàg. 458.

OBSERVACIONS:

Soldats descansant sota un arbre. Parella del 38.1.2.

38.1.4

Combatent

Localització desconeguda.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Saló de Tardor*, 1 / 15-X-1938.

BIBLIOGRAFIA:

Saló de Tardor / Competición de Otoño, (cat), Sala d'Exposició del Casal de la Cultura, Barcelona, 1 / 15-X-1938.

BURBANO, Luís. *La Vanguardia*, Barcelona, 9-XI-1938, pàg. 4.

TORIS i MARCA. *La Publicitat*, Barcelona, 20-X-1938.

38.1.5

Medalla del President Macià

G-60685

Localització desconeguda.

BIBLIOGRAFIA:

Merídia, Barcelona, núm. 50, 31-XII-1938, rep. pàg. 4.

BLANCH, Montserrat. *4 escultors del 99*, (cat), Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat, Barcelona, III / IV-1979.

CIRICI, Alexandre. *Serra d'Or*, Barcelona, V-1979, pàg. 74.

BLANCH, Montserrat. Barcelona, 1981, pàg. 20.

OBSERVACIONS:

Malgrat reproduïda i esmentada al setmanari català *Meridià* al 1938 l'obra s'ha perdut. L'actual medalla i placa al Treball President Macià és un disseny del joier Manuel Capdevila i Massana.

39.0.1

Montserrat

Bronze
40 x 11 x 9,5 cm.
"Josep Granyer 30-XI-1939". Darrera dreta sobre
peanya
G-69283
Col. F. G. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Granyer*, Pinacoteca, 7 / 20-II-1953, núm. 8.
Barcelona, Syra, 1962, núm. 8.
Barcelona, *4 escultors del 99*, Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat, III / IV-1979.
Girona, Fontana d'Or, 2005.
Puigcerdà, Fundació Caixa Girona, 2005.

BIBLIOGRAFIA:

HEILMEYER, A. / BENET, R. *La escultura moderna y contemporánea*, Barcelona, Labor, 1949, fig. 77, rep. pàg. 242.
PLA, Jaume. Barcelona, 1962, pàg. 20.
A. Del Castillo, *Diario de Barcelona*, Barcelona, 29-XII-1962, rep.
SANTOS TORROELLA, R. *Revisiones y testimonios*, Taber, Barcelona, 1969, pàg. 171.
PLA, Jaume. *Revista de Catalunya*, Barcelona, núm. 23, X-1988, , pàg. 112.
BENET, Rafael, *Quaderns Rafael Benet*, Barcelona, núm. 3, XII-1999, pàg. 15 i 16.
GIRALT-MIRACLE, Daniel. *Josep Granyer, escultor*, (cat), Fontana d'Or, Girona, 28-IV / 29-V-2005, rep. pàg. 42.
CASADEMONT, Tina. *El Punt*, Girona, 27-IV-2005, rep. pàg. 42.

OBSERVACIONS:

Existeix una altra peça ampliada (115 x 33 x 26 cm.) en guix. Obra realitzada el 1978.

41.1.1

Somnieig (La vaca)

Bronze

17 x 26 x 13 cm.

“Josep Granyer 3/9”. Posterior dreta sobre la palla

G-69283 i G-69127

Col. F. G. Barcelona.

Col. Museu Deu. El Vendrell.

Col. Peters. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Zoo de Granyer*, Galeries San Jorge, 9 / 23-V-1953, núm. 16.

Barcelona, *4 escultors del 99*, Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat, III / IV-1979.

Barcelona, Artur Ramon, 1987.

El Vendrell, Museu Deu, 2002.

Girona, Fontana d'Or, 2005.

Puigcerdà, Fundació Caixa Girona, 2005.

Barcelona, Sala Dalmau, 2007.

BIBLIOGRAFIA:

CASTILLO, A. del. *Diario de Barcelona*, Barcelona, 17-V-1953, pàg. 4.

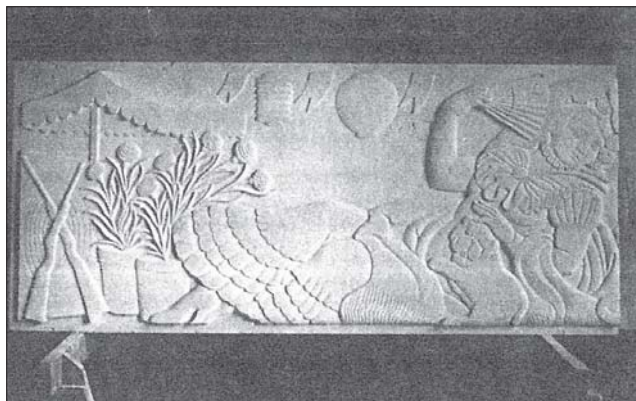
MAISTERRA, Pascual. *La Vanguardia*, Barcelona, 26-III-1978, rep. pàg. 35.

GIRALT-MIRACLE, Daniel. *Josep Granyer, escultor*, (cat), Fontana d'Or, Girona, 28-IV / 29-V-2005, rep. pàg. 43.

ARNALDO, Javier, *Josep Granyer* (cat), Fundación Apelles Fenosa, El Vendrell, 18-XI-2005/28-II-2006, pàg. 11.

Josep Granyer (1899-1983) Una visió mediterrània, (cat), Sala Dalmau, Barcelona 7-III / 13-IV- 2007, rep.

Lluís Permanyer. *La Vanguardia*, Barcelona, 10-III-2007, rep. pag.7.

41.1.2

Teatre Novetats

Relleus
Guix
Clixé Mullor
Vestíbul del Teatre Novetats (1 relleu) Barcelona,
resta desapareguts.

BIBLIOGRAFIA:

PLA, Jaume. Barcelona, 1962, pàg. 19.
BLANCH, Montserrat. *4 escultors del 99*, (cat), Caixa
d'Estalvis i Mont de Pietat, Barcelona, III-1979, pàg. 15.
BLANCH, Montserrat. Barcelona, 1981, pàg. 20.
SEMPRONIO, *La Vanguardia*, Barcelona, 22-I-1983,
pàg. 26.

OBSERVACIONS:

Només es conserva un dels 15 relleus inicials, la resta es
coneix gràcies a la documentació fotogràfica de l'IAAH a
temàtica dels relleus gira en torn del circ.

44.2.1

Pessebre del Francesc

Terra cuita policromada
35 x 24 x 10 cm.
Col. F. G. Barcelona.

OBSERVACIONS

Grup de tres figures i de dos animals. Granyer el realitza
per al seu fill Francesc quan aquest tenia 4 o 5 anys.

44.2.2

Oleguer

Bronze

45,5 x 29 x 25 cm.

“Josep Granyer”. Lateral esquerre sobre figura
Col. F. G. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Granyer*, Pinacoteca, 7 / 20-II-1953, núm.
15.

OBSERVACIONS:

Retrat d'Oleguer Armengol, nebot de Josep Granyer.

44.2.3

Rita

Bronze

12 x 43 x 12 cm.

“Josep Granyer”. Lateral esquerre sobre figura
Col. Alex Tort. Sau Paulo. Brasil.

OBSERVACIONS:

Retrat de Rita Miret, esposa del pintor i gravador Francesc Domingo (Barcelona 1893 - São Paulo, 1974). Situem la peça entre 1938 i 1950, període entre el casament i l'anada cap al Brasil del matrimoni.

45.1.1

Sense títol conegut (Al·legoria al teixit: el punt)

Relleu policromat

Alabastre de Beuda

1,35 x 34 x 4 cm.

“J. Granyer”. Angle inferior dret

Sala d'Actes de l' Institut Industrial de Terrassa,
l'actual CECOT (Confederació Empresarial
Comarcal de Terrassa).

BIBLIOGRAFIA:

BLANCH, Montserrat. *4 escultors del 99*, (cat), Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat, Barcelona, III-1979, pàg. 15.

Pla, Jaume, *La Col·lecció Uriach*, Barcelona, 1980, Vol. II, pàg. 87.

BLANCH, Montserrat. Barcelona, 1981, pàg. 20.

OBSERVACIONS:

Són 8 relleus d'alabastre de figures femenines amb diferents atributs de l'indústria tèxtil emplaçades en les parets laterals de la Sala de Juntes de l'edifici. Al 1943 l'Institut Industrial de Terrassa compra l'edifici i encomana el projecte de la reforma a l'arquitecte Soteres. Probablement en aquest moment s'encarreguen els relleus per decorar la sala d'actes a Josep Granyer. Al 1951 s'inaugura la nova seu amb els relleus. Aquest edifici durant un temps (1951-1970) va acollir el Museu Tèxtil Biosca predecessor de l'actual Museu Tèxtil de Terrassa. Actualment és la seu del CECOT (Confederació Empresarial Comarcal de Terrassa).

45.1.2

Sense títol conegut (Al.llegoria al teixit: la seda)

Relleu policromat
Alabastre de Beuda
1,35 x 39 x 4 cm.
"J. Granyer". Angle inferior dret
Sala d'Actes de l' Institut Industrial de Terrassa,
l'actual CECOT (Confederació Empresarial
Comarcal de Terrassa).

BIBLIOGRAFIA:

Vegis fitxa 45.1.1.

45.1.3

Sense títol conegut (Al.llegoria al teixit: la llana)

Relleu policromat
Alabastre de Beuda
1,35 x 34 x 4 cm.
"J. Granyer". Angle inferior dret
Sala d'Actes de l' Institut Industrial de Terrassa,
l'actual CECOT (Confederació Empresarial
Comarcal de Terrassa).

BIBLIOGRAFIA:

Vegis fitxa 45.1.1.

45.1.4

Sense títol conegut (Al.llegoria al teixit: La
filosa)

Relleu policromat
Alabastre de Beuda
1,35 x 36 x 4 cm.
"J. Granyer". Angle inferior dret
Sala d'Actes de l' Institut Industrial de Terrassa,
l'actual CECOT (Confederació Empresarial
Comarcal de Terrassa).

BIBLIOGRAFIA:

Vegis fitxa 45.1.1.

45.1.5

Sense títol conegut (Al.llegoria al teixit: la
teixidora)

Relleu policromat
Alabastre de Beuda
1,35 x 34 x 4 cm.
"J. Granyer". Angle inferior dret
Sala d'Actes de l' Institut Industrial de Terrassa,
l'actual CECOT (Confederació Empresarial
Comarcal de Terrassa).

BIBLIOGRAFIA:

Vegis fitxa 45.1.1.

45.1.6

Sense títol conegut (Al.legoria al teixit: el tint)

Relleu policromat
Alabastre de Beuda
1,35 x 34 x 4 cm.
"J. Granyer". Angle inferior dret
Sala d'Actes de l' Institut Industrial de Terrassa,
l'actual CECOT (Confederació Empresarial
Comarcal de Terrassa).

BIBLIOGRAFIA:

Vegis fitxa 45.1.1.

45.1.7

Sense títol conegut (Al.legoria al teixit: el cotó)

Relleu policromat
Alabastre de Beuda
1,35 x 37 x 4 cm.
"J. Granyer". Angle inferior dret
Sala d'Actes de l' Institut Industrial de Terrassa,
l'actual CECOT (Confederació Empresarial
Comarcal de Terrassa).

BIBLIOGRAFIA:

Vegis fitxa 45.1.1.

45.1.8

Sense títol conegut (Al·legoria al teixit: el teixit)

Relleu policromat
Alabastre de Beuda
1,35 x 36 x 4 cm.
"J. Granyer". Angle inferior dret
Sala d'Actes de l' Institut Industrial de Terrassa,
l'actual CECOT (Confederació Empresarial
Comarcal de Terrassa).

BIBLIOGRAFIA:

Vegis fitxa 45.1.1.

46.2.1

Figura asseguda. Nerina

Terra cuita
51 x 17,5 x 20 cm.
"Josep Granyer". Dreta inferior
Col. Pla. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Possible. Barcelona, *Granyer*, Pinacoteca, 7 / 20-II-1953,
núm. 4

BIBLIOGRAFIA:

PLA, Jaume. *Revista de Catalunya*, Barcelona, X-1988,
rep. pàg. 111.

OBSERVACIONS:

És el retrat de la segona dona del gravador Jaume Pla. Nerina, asseguda, de cos sencer, forma una composició triangular amb els plecs del vestit i els braços. Referència i dibuix de l'obra en una carta de l'artista en data 17-IX-47. Arxiu Nerina de Pla, Barcelona.

46.1.2

Anna Solà d'Imbert / Anita Solà d'Imbert

Bronze

G-58258, G-58259

Localització desconeguda.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Granyer*, Pinacoteca, 7 / 20-II-1953, núm. 1.

BIBLIOGRAFIA:

BLANCH, Montserrat. *4 escultors del 99*, (cat), Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat, Barcelona, III-1979, pàg. 12.

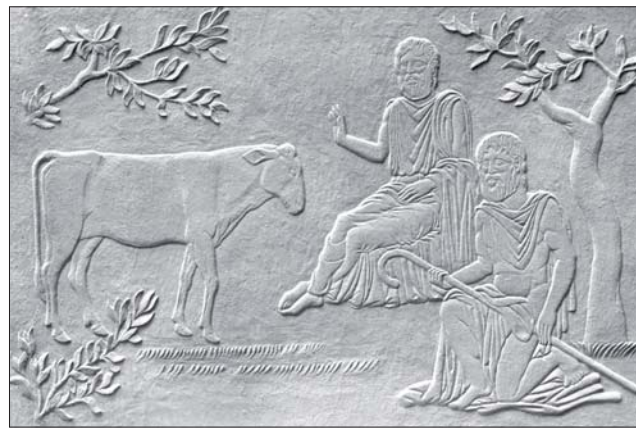
BLANCH, Montserrat. Barcelona, 1981, pàg. 13.

MUÑOZ de IMBERT, Sílvia. *Revista de Catalunya*, Barcelona, núm. 170, IX-2002, rep. pàg. 71.

OBSERVACIONS:

En el catàleg de l'exposició de 1979 de *4 escultors del 99*, l'obra està datada de 1950. Però, la situem al 1946 per una fotografia de l'arxiu familiar Imbert datada del 27 de juny de 1946 al balcó del taller de l'artista del carrer Lincoln de Barcelona, on es veu ell mateix amb la model en la realització de l'obra. Hi ha una carta de l'escultor Àngel Ferrant on fa un comentari d'aquesta peça a Granyer, arrel de rebre una fotografia d'aquesta, enviada per l'amic comú, Víctor Imbert, espòs d'Anita: "*Tengo a la vista, en casa las fotos del retrato que hiciste a Anita, me agrada cómo quedó y me gustaría verlo, y me gustaría poseer el don del buen crítico para señalar que rezuma esta obra las más limpias hechuras. Quiero decir que es hija del juicio y no del prejuicio, y pienso en el adobo prejuicial de tanta escultura admirada. Por eso no es una Venus, y por eso la prefiero*". Àngel Ferrant, Madrid, 18-IV-1947.

46.1.3

Argos I (Hera)

Relleu
No signada ni datada.
Llibreria Argos Barcelona. Localització
desconeguda.

BIBLIOGRAFIA:

Pla, Jaume, *La Col.lecció Uriach*, Barcelona, 1980, Vol. II pàg. 87

OBSERVACIONS:

Relleus esmentats per Jaume Pla per la llibreria Argos de Barcelona.

En la mitologia grega Argos, Mercuri dels romans, era l'efectiu guardià amb 100 ulls (la meitat dels ulls dormia i l'altre meitat vetllava). Hera encarrega a Argos vigilar i apartar de Zeus la vedella blanca que amagava la disfressa de la nimfa Ío, de qui Zeus estava enamorat.

46.1.4

Argos II (Vedella)

Relleu
No signada ni datada.
Llibreria Argos Barcelona. Localització
desconeguda.

BIBLIOGRAFIA:

Obra esmentada per Pla, Jaume, *La Col.lecció Uriach*, Barcelona, 1980, Vol. II pàg. 87

OBSERVACIONS:

Zeus va manar a Hermes que matés a Argos per alliberar a Ío. Hermes apareix disfressat com un pastor.

46.1.5

Argos III (Flauta)

Relleu
No signada ni datada.
Llibreria Argos Barcelona. Localització
desconeguda.

BIBLIOGRAFIA:

Obra esmentada per Pla, Jaume, *La Col.lecció Uriach*, ,
Barcelona, 1980, Vol. II pàg. 87

OBSERVACIONS:

Hermes amb el poder de la seva flauta aguarda l' instant
del son d'Argos .

46.1.6

Argos IV (Paó)

Relleu
No signada ni datada.
Llibreria Argos Barcelona. Localització
desconeguda.

BIBLIOGRAFIA:

Obra esmentada per Pla, Jaume, *La Col.lecció Uriach*,
Barcelona, 1980, Vol. II pàg. 87

OBSERVACIONS:

Argos és assassinat per Mercuri. Per commemorar al
seu fidel guardià, Hera posa els cent ulls d'Argos en la
cua del paó.

47.1.1

Sant Miquel (de Montserrat)

Relleu

Pedra de la muntanya de Montserrat / guix

Pedra 29,2 x 29 cm. Guix 32 x 30 cm.

No signada.

Sòcol del tron de la Mare de Déu.

Basílica del Monestir de Montserrat.

Col. F. G. Barcelona.

BIBLIOGRAFIA:

CIRICI, Alexandre. *El Tron de la Mare de Déu de Montserrat*, Spes. Barcelona, 1947, pàg. 17.

VERRIÉ, F. P. *Montserrat. Los Monumentos Cardinales de España*, Plus Ultra, Vol. IX, Madrid, 1950, pàg. 84

DIVERSOS AUTORS. *Guía de Montserrat*, Monasterio de Montserrat. 1950, pàg. 205.

ALBAREDA, Anselm. *Història de Montserrat*. Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Montserrat, 1977, pàg. 129.

BLANCH, Montserrat. *4 escultors del 99*, (cat), Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat. Barcelona, III / IV-1979, pàg. 15.

BLANCH, Montserrat. Barcelona, 1981, pàg. 20.

CARBONELL, Jaume. 1982, pàg. 24.

SEMPRONIO, *La Vanguardia*, Barcelona, 22-I-1983, pàg. 26.

MIRALLES, Francesc. *L'Època de les Avantguardes 1917-1970*, Ed. 62, Vol. VIII d'*Història de l'Art Català*, Barcelona, 1983, pàg. 212.

MACIÀ i BIGORRA, Teresa. *Serra d'Or*, Monestir de Montserrat, núm. 448, IV-1997, pàg. 48.

Santa Maria Honor de tots els pobles, 50è Aniversari de les Festes de l'Entronització, 1947-1997. Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1997.

LAPLANA, Josep de C. *Montserrat, mil anys d'Art i d'Història*, Angle, Manresa, 1998, rep. pàg. 247.

DIVERSOS AUTORS. *Nigra sum, Iconografia de Santa Maria de Montserrat*, (cat), Museu de Montserrat, Publicacions Abadia de Montserrat, 1995, pàg. 183.

DIVERSOS AUTORS. *Escultura Moderna i Contemporània*, L'Isard, Vol. VII d'*Art de Catalunya*, Barcelona, 1998, pàg. 267.

DIVERSOS AUTORS. *Arts Decoratives, Industrials i Aplicades*, L'Isard, Vol. XI d'*Art de Catalunya*, Barcelona, 2000, pàg. 265.

LAPLANA, Josep de C. *Montserrat Art i Història*, Angle, Manresa, 2009, rep. pàg. 240.

OBSERVACIONS:

A la part més baixa del tron de la Mare de Déu de Montserrat es situa, sobre un bloc de pedra de Montserrat, el relleu de la imatge de Sant Miquel, patró, protector i custodi de la muntanya. L'acompanya la inscripció: *Fundamenta eius in montibus sanctis* (Els seus fonaments a les muntanyes sagrades). Vegis 47.1.2

BIBLIOGRAFIA

- CIRICI, Alexandre. *El Tron de la Mare de Déu de Montserrat*, Spes. Barcelona, 1947, pàg. 17.
- BOIX, Maur. *Serra d'Or*, Monestir de Montserrat, núm. 451-452, VII / VIII-1997, rep. pàg. 14.
- BLANCH, Montserrat. *4 escultors del 99*, (cat), Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat. Barcelona, III / IV-1979, pàg. 15.
- BLANCH, Montserrat. Barcelona, 1981, pàg. 20.
- CARBONELL, Jaume. 1982, pàg. 24.
- SEMPRONIO, *La Vanguardia*, Barcelona, 22-I-1983, pàg. 26.
- MACIÀ i BIGORRA, Teresa. *Serra d'Or*, Monestir de Montserrat, núm. 448. IV-1997, pàg. 48.
- Santa Maria Honor de tots els pobles, 50è Aniversari de les Festes de l'Entronització, 1947-1997*. Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1997.
- FOSSAS, Ignaci M. *Serra d'Or*, Monestir de Montserrat, núm. 451-452, VII-VIII, 1997, pàg. 34.
- DIVERSOS AUTORS. *Escultura Moderna i Contemporània*, L'Isard, Vol. VII d' *Art de Catalunya*, Barcelona, 1998, pàg. 267.
- LAPLANA, Josep de C. *Montserrat, mil anys d'Art i d'Història*, Angle, Manresa, 1998, rep. pàg. 247.
- DIVERSOS AUTORS. *Nigra sum, Iconografia de Santa Maria de Montserrat*, (cat), Museu de Montserrat, Publicacions Abadia de Montserrat, 1995, pàg. 183.
- DIVERSOS AUTORS. *Arts Decoratives, Industrials i Aplicades*, L'Isard, Vol. XI d' *Art de Catalunya*, Barcelona, 2000, rep. pàg. 264.
- LAPLANA, Josep de C. *Montserrat Art i Història*, Angle, Manresa, 2009, rep. pàg. 240.

OBSERVACIONS:

El 27 d'abril de 1947, en el marc de les festes d'entronització de la Mare de Déu de Montserrat, s'inaugura a la Basílica de Monestir de Montserrat el nou tron d'argent ofrenat per subscripció popular. El tron, a la manera de tríptic, fou un treball en equip de diversos autors, tots ells coordinats per l'arquitecte Francesc Folgueres (1891-1960) i l'assessorament del pintor Josep Obiols (1894-1967). Granyer va ser un d'aquests artistes col·laboradors.

47.1.2

Sant Jordi

Relleu

Plata

25,4 x 10,5 cm. Amb marc 26 x 26 cm.

No signada.

Relleu del sòcol del nou tron (1947) de la Mare de Déu de Montserrat, cisellat en plata per l'argenter Ramon Sunyer. Ubicat a la cara central de la peanya, amb els escuts esmaltats de Catalunya i de Montserrat a banda i banda.

Basílica del Monestir de Montserrat.

47.1.3

Sant Iscle

Relleu

Plata

24 x 8,5 cm. Amb marc 27 x 13 cm.

No signada.

Relleu del sòcol del nou tron (1947) de la Mare de Déu de Montserrat, cisellat en plata per l'argenter

Ramon Sunyer. Junt amb Santa Victòria presideixen les dues cares laterals del podi.

Basílica del Monestir de Montserrat.

BIBLIOGRAFIA:

CIRICI, Alexandre. *El Tron de la Mare de Déu de Montserrat*, Spes. Barcelona, 1947, pàg. 17.

BLANCH, Montserrat. *4 escultors del 99*, (cat), Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat. Barcelona, III / IV-1979, pàg. 15.

BLANCH, Montserrat. Barcelona, 1981, pàg. 20.

CARBONELL, Jaume. 1982, pàg. 24.

SEMPRONIO, *La Vanguardia*, Barcelona, 22-I-1983, pàg. 26.

MIRALLES, Francesc. *L'Època de les Avantguardes 1917-1970*, Ed. 62, Vol. VIII d'*Història de l'Art Català*, Barcelona, 1983, pàg. 212.

MACIÀ i BIGORRA, Teresa. *Serra d'Or*, Monestir de Montserrat, núm. 448, IV-1997, pàg. 48.

Santa Maria Honor de tots els pobles, 50è Aniversari de les Festes de l'Entronització, 1947-1997. Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1997.

LAPLANA, Josep de C. *Montserrat, mil anys d'Art i d'Història*, Angle, Manresa, 1998, rep. pàg. 247.

DIVERSOS AUTORS. *Nigra sum, Iconografia de Santa Maria de Montserrat*, (cat), Museu de Montserrat, Publicacions Abadia de Montserrat, 1995, pàg. 183.

DIVERSOS AUTORS. *Escultura Moderna i Contemporània*, L'Isard, Vol. VII d'*Art de Catalunya*, Barcelona, 1998, pàg. 267.

DIVERSOS AUTORS. *Arts Decoratives, Industrials i Aplicades*, L'Isard, Vol. XI d'*Art de Catalunya*, Barcelona, 2000, pàg. 265.

LAPLANA, Josep de C. *Montserrat Art i Història*, Angle, Manresa, 2009, pàg. 240.

OBSERVACIONS:

Sant Iscle i Santa Victòria són els patrons de la muntanya de Montserrat.

Vegis 47.1.2.

BIBLIOGRAFIA

CIRICI, Alexandre. *El Tron de la Mare de Déu de Montserrat*, Spes. Barcelona, 1947, pàg. 17.

BLANCH, Montserrat. *4 escultors del 99*, (cat), Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat. Barcelona, III / IV-1979, pàg. 15.

BLANCH, Montserrat. Barcelona, 1981, pàg. 20.

CARBONELL, Jaume. 1982, pàg. 24.

SEMPRONIO, La Vanguardia, Barcelona, 22-I-1983, pàg. 26.

MIRALLES, Francesc. *L'Època de les Avantguardes 1917-1970*, Ed. 62, Vol. VIII d'*Història de l'Art Català*, Barcelona, 1983, pàg. 212.

MACIÀ i BIGORRA, Teresa. *Serra d'Or*, Monestir de Montserrat, núm. 448, IV-1997, pàg. 48

Santa Maria Honor de tots els pobles, 50è Aniversari de les Festes de l'Entronització, 1947-1997. Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1997.

LAPLANA, Josep de C. *Montserrat, mil anys d'Art i d'Història*, Angle, Manresa, 1998, rep. pàg. 247.

DIVERSOS AUTORS. *Nigra sum, Iconografia de Santa Maria de Montserrat*, (cat), Museu de Montserrat, Publicacions Abadia de Montserrat, 1995, pàg. 183.

DIVERSOS AUTORS. *Escultura Moderna i Contemporània*, L'Isard, Vol. VII d' *Art de Catalunya*, Barcelona, 1998, pàg. 267.

DIVERSOS AUTORS. *Arts Decoratives, Industrials i Aplicades*, L'Isard, Vol. XI d' *Art de Catalunya*, Barcelona, 2000, pàg. 265.

LAPLANA, Josep de C. *Montserrat Art i Història*, Angle, Manresa, 2009, pàg. 240.

OBSERVACIONS:

Juntament amb Sant Iscle són els patrons de la muntanya de Montserrat.

Vegis 47.1.2.

47.1.4

Santa Victòria

Relleu

Plata

24 x 8,5 cm. Amb marc 27 x 13 cm.

No signada.

Relleu del sòcol del nou tron (1947) de la Mare de Déu de Montserrat, cisellat en plata per l'argenter Ramon Sunyer. Junt amb Sant Iscle presideixen les dues cares laterals del podi.

Basílica del Monestir de Montserrat.

47.1.5

Toro torero

Bronze

33 x 13 x 11 cm.

"Josep Granyer". Revers peanya

G-69285, G-69286, Z-6399

Col. Fenosa, París.

Col. F. G. Barcelona.

Col. Museu Deu. El Vendrell.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Zoo de Granyer*, Galeries San Jorge, 9 / 23-V-1953, núm. 17.

Barcelona, Artur Ramon, 1976, rep. fig. 45.

Barcelona, *4 escultors del 99*, (cat), Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat, III / IV- 1979.

Barcelona, *J. Granyer. Escultures*, Sala Dalmau, 24-XI / XII-1981, núm. 7.

Girona, *T'estimem Picasso!*, itinerant, 23-V-1983.

Barcelona, Artur Ramon, 1987.

El Vendrell, Museu Deu, 2002.

Girona, Fontana d'Or, 2005.

Puigcerdà, Fundació Caixa Girona, 2005.

El Vendrell, *Josep Granyer*, Fundació Apel.les Fenosa, 18-XI-05 / 28-II-06.

Barcelona, Sala Dalmau, 2007.

BIBLIOGRAFIA:

Gasch Sebastià. *Destino*, Barcelona, Año XI, núm. 525,

9-VII-1947, pàg. 10.

LIENCE BASIL, Fernando. *Club*, Barcelona, 15-V-1953, rep.

CASTILLO, A. del. *Diario de Barcelona*, Barcelona, 17-V-1953, pàg. 4.

PRADAS, Rafael. *El Correo Catalán*, Barcelona, Año XCV, núm. 28872, 22-VII-1970, rep. pàg. 2.

VENTALLÓ, Joaquim. *La Vanguardia Española*, Barcelona, 17-VI-1970, pàg. 51.

MAISTERRA, Pascual. *La Vanguardia*, Barcelona, 26-III-1978, rep. pàg. 35.

FONTBONA, Francesc. *Escultura de Petit Format*, (cat), Artur Ramon, Barcelona, V / VI-1979, rep. fig. 45.

HACHET, Jean Charles. *Les bronzes animaliers*, Varia, París, 1986, rep. pàg. 300

BLANCH, Montserrat. *El bestiar de Josep Granyer*, (cat), Barcelona, Sala d'Art Artur Ramon, 1987, rep.

MIRALLES, Francesc. *La Vanguardia*, Barcelona, 8-XII-1987, rep. pàg. 41.

SANTOS TORROELLA, Rafael. *ABC*, Madrid, 17-XII-1987, rep. pàg. 150.

GUASCH, Anna. *Diari de Barcelona*, Barcelona, 9-XII-1997, rep. pàg. 150.

SUBIRACHS, Judit. *Serra d'Or*, Barcelona, núm. 480, XII-1999, rep. pàg. 49.

GRANYER, Josep. *De l'Arcaisme a la Ironia*, (cat), Museu Deu, El Vendrell, 1-II / 2-VI-2002, rep. pàg. 4.

GIRALT-MIRACLE, Daniel. *Josep Granyer, escultor*, (cat), Fontana d'Or, Girona, 28-IV / 29-V-2005, rep. pàg. 34, 43.

ARNALDO, Javier. *Josep Granyer* (cat), Fundació Apel.les Fenosa, El Vendrell, 18-XI-2005 / 28-II-2006, pàg. 11, 22 i rep. pàg.23.

MARGALEF, Oriol, *Avui*, Barcelona, 19-XI-05, rep. pàg. 42.

Josep Granyer (1899-1983) Una visió mediterrània, (cat), Sala Dalmau, Barcelona 7-III / 13-IV- 2007, rep. portada.

OBSERVACIONS:

Hi ha una ampliació de la peça de bronze, 101 x 44 x 32 cm. (Toro Torero II 1/7).

Obra amb dues peces independents i complementàries, la capa i el toro. Aquesta mobilitat es repeteix en la peça 53.1.1 (*Jockey*).

El motiu del toro serà un tema recurrent en l'obra de Granyer.

Referència de l'obra al diari de l'artista en data 5-X-1956, 5-IV-1957. 18-XI-1957 i 24-XII-1957.

A la Biblioteca de Catalunya hi ha una carta del 20-I-1958 escrita per J. Granyer i dirigida a J. Mullor on es cita aquesta obra.

47.1.6

Meditació (camell assegut)

Bronze
24 x 15 x 11 cm.
"Josep Granyer 3/9". Dreta posterior sobre
peanya
G-69122, Z-6402, G-60821
Col. F. G. Barcelona.
Col. Museu Deu. El Vendrell.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Zoo de Granyer*, Galeries San Jorge, 9 / 23-V-1953, núm. 9.
Barcelona, Syra, 1962, núm. 13.
Barcelona, *GAI (1932-1936)*, La Pedrera Galeria d'Art, 23-IX / 17-X-1980.
Barcelona, *J. Granyer. Escultures*, Sala Dalmau, 24-XI / XII-1981, núm. 2.
Barcelona, Artur Ramon, 1987.
El Vendrell, Museu Deu, 2002
Girona, Fontana d'Or, 2005.
Puigcerdà, Fundació Caixa Girona, 2005.
El Vendrell, *Josep Granyer*, Fundació Apel.les Fenosa, 18-XI-05 / 28-II-06.
Barcelona, Sala Dalmau, 2007.

BIBLIOGRAFIA:

Gasch Sebastià. *Destino*, Barcelona, Año XI, núm. 525, 9-VII-1947, pàg.10.
VENTALLÓ, Joaquim. *La Vanguardia Española*, Barcelona, 17-VI-1970, pàg. 51.
CADENA, Josep Maria. *Diario de Barcelona*, I-VII-1970, rep.
La Vanguardia Española, Barcelona, 14-III-1972, pàg. 31.
MAISTERRA, Pascual. *La Vanguardia*, Barcelona, 26-III-1978, rep. pàg. 35.
GUTIÉRREZ, Fernando. *La Vanguardia*, Barcelona, 5-XII-1981, pàg. 31.
HACHET, Jean Charles. *Les Bronzes animaliers*, París, Varia, 1986, pàg. 300.
BLANCH, Montserrat. *El bestiar de Josep Granyer*, (cat),

Barcelona, Sala d'Art Artur Ramon, 1987.
Memòria d'una Proposta, (cat), Sala d'Art Artur Ramon, Barcelona, 2-XI / 5-I-1996, rep. pàg. 51.
CADENA, Josep Maria. *Quaderns Rafael Benet*, Barcelona, XII-1999, núm. 3, pàg. 11.
GIRALT-MIRACLE, Daniel. *Josep Granyer, escultor*, (cat), Fontana d'Or, Girona, 28-IV / 29-V-2005, rep. pàg. 43.
ANÒNIM. *La Fura*, Informatiu de l'Alt i el Baix Penedès, Vilafranca, núm. 1212, 18 / 24-XI-05, pàg. 25.
ANÒNIM. *El 3 de vuit*, Vilafranca del Penedès, 18-XI-05, pàg. 85.
ARNALDO, Javier. *Josep Granyer*, (cat), Fundació Apel.les Fenosa, El Vendrell, 18-XI-2005 / 28-II-2006, pàg.11, 24 i rep. pàg. 25.
SOCÍ PALAU, Jaume. *Siete días médicos*, Barcelona, núm. 661, 17-II-06, rep. pàg. 63.
MASANÉS, Cristina. *Avui*, Barcelona, 5 / 6-IV-2007, rep. pàg. 19.
Josep Granyer (1899-1983) Una visió mediterrània, (cat), Sala Dalmau, Barcelona 7-III / 13-IV- 2007, rep.

OBSERVACIONS:

Segons diari de l'artista la peça és entregada al Sr. Víctor M. d'Imbert al 17-VII-1957.

47.1.7

Hobby (hipopòtam)

Bronze

18 x 13 x 12 cm.

"Josep Granyer ? /9 Gr". Il·legible la numeració G-69123

Col. Cendrós. Barcelona.

Col. F. G. Barcelona.

Col. Tuèbols. Barcelona.

Museu Deu. Font del Vendrell.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Zoo de Granyer*, Galeries San Jorge, 9 / 23-V-1953, núm. 10.

Barcelona, Artur Ramon, 1987

El Vendrell, Museu Deu, 2002.

BIBLIOGRAFIA:

Gasch Sebastià. *Destino*, Barcelona, Año XI, núm. 525, 9-VII-1947, pàg.10.

LIENCE BASIL, Fernando. *Club*, Barcelona, 15-V-1953, rep.

CASTILLO, A. del. *Diario de Barcelona*, Barcelona, 17-V-1953, pàg. 4.

VENTALLÓ, Joaquim. *La Vanguardia Española*, Barcelona, 17-VI-1970, pàg. 51.

CADENA, Josep Maria. *Diario de Barcelona*, I-VII-1970, rep.

HACHET, Jean Charles. *Les bronzes animaliers*, París, Varia, 1986, rep. pàg. 301, fig. 459.

CADENA, Josep Maria. *Quaderns Rafael Benet*, Barcelona, XII-1999, núm. 3, pàg. 11.

El bronze en museus de les comarques de Tarragona, Institut Municipal de Museus de Reus, Coedició Departament de Cultura, Col·lecció "diffundere", Tarragona, 2003, rep. pàg. 175.

47.1.8

El gimnasta / gimnasta / gimnàstica (gall)

Bronze

17 x 21 x 9,5 cm.

"Josep Granyer". Posterior esquerra sobre peanya.

Z-6394

Col. F. G. Barcelona.

Col. Museu Deu. El Vendrell.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Zoo de Granyer*, Galeries San Jorge, 9 / 23-V-1953, núm. 5.

Barcelona, Artur Ramon, 1987.

El Vendrell, Museu Deu, 2002.

BIBLIOGRAFIA:

Gasch Sebastià. *Destino*, Barcelona, Año XI, núm. 525, 9-VII-1947, pàg.10.

CASTILLO, A. del. *Diario de Barcelona*, Barcelona, 17-V-1953, pàg. 4.

BLANCH, Montserrat. *El bestiari de Josep Granyer*, (cat), Barcelona, Sala d'Art Artur Ramon, 1987.

SANTOS TORROELLA, Rafael, *ABC*, Madrid, 17-XII-1987, rep. pàg. 150.

BALIUS i JULI, R. *Apunts*, Barcelona. Vol. XXX, núm. 117, IX / X-1993. rep. pàg. 246.

La Fura. El Vendrell, 1-II-2002, rep.

ANÒNIM. *El 3 de vuit*, Vilafranca del Penedés, 1-II-2002, rep. pàg. 81.

OBSERVACIONS:

Segons el diari il·lustrat de l'artista del dia 18-X-1956, Granyer entrega la peça al Sr. Victor M. d'Imbert juntament amb l'obra *Lluita* (50.1.1)

47.0.9

Cap d'infant

Bronze
23 x 19,5 x 15 cm.
"Josep Granyer. Maig 1947". Darrera esquerr.
G-67453
Col. F. G. Barcelona.
Col. Uriach (Joan).

BIBLIOGRAFIA:

PLA, Jaume. *La col·lecció Uriach*, Vol. V, Barcelona, 1986, rep. pàg. 93.

48.1.1

Emili Gasch i Grau-Sala (nen pilota)

Guix / terra cuita
38 x 24 x 18 cm.
"Josep Granyer". Darrera a la dreta
Col. Emili Gasch.
Col. F. G. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Granyer*, Pinacoteca, 7 / 20-II-1953, núm. 11.

OBSERVACIONS:

Fill del crític, escriptor i periodista Sebastià Gasch, un dels cronistes més importants de la vida del circ a Espanya entre els anys quaranta i setanta. Referència del crític Gasch al diari de l'artista en data 27-VI-1956 i 27-IX-1957.

48.2.2

Norma B. de Pla

Bronze
34 x 17 x 13 cm.
"Josep Granyer 1/4". Lateral dret.
Col. Pla. Barcelona.
Col. F. G. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Granyer*, La Pinacoteca, 7 / 20-I-1953, núm. 3.

OBSERVACIONS:

Retrat de Norma Bacin, la primera esposa de Jaume Pla.
L'agulla de pit de la figura fou realitzada pel pintor i orfebre Jaume Mercadé i Miret.

48.1.3

Norma filla

Terra cuita
31 x 27,5 x 12 cm.
No signada.
Col. Pla. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Granyer*, La Pinacoteca, 7 / 20-I-1953, núm. 14.

BIBLIOGRAFIA:

PLA, Jaume. *Revista de Catalunya*, Barcelona, núm. 23, X-1988, rep. pàg. 107.

OBSERVACIONS:

Retrat de la Norma Pla, filla de Jaume Pla i de la primera dona del gravador, Norma Bacin. Obra no datada, però segons conversa amb Nerina, la Norma neix al 1947 i el retrat és de la nena quan tenia aproximadament 1 o 2 anys. Però la data també es dedueix a partir de la carta que Granyer envia a la tia de la nena, la Nerina Bacin: "...Vaig fer el retrat de la seva neboda amb tot l'encant i dificultats d'una infanta tan hermosa i bonica com és". J. Granyer, 19 de setembre de 1948. Tossa de Mar.

48.2.4

Sant Lluc

Relleu
Fusta policromada / Guix
54 x 38 x 9,5 cm.
"J. Granyer". Dreta inferior sobre túnica
Col. F. G. Barcelona.
Col. Muñoz d'Imbert. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Exposición Iconográfica de San Lucas*,
Cúpula del Coliseum, 17-X-1953.

OBSERVACIONS:

Amb motiu de la festivitat del patró dels artistes i de la inauguració del curs de les activitats socials del Foment de les Arts Decoratives, el 17 d'octubre de l'any 1953 s'inaugura als locals del FAD (Cúpula del Coliseum, aleshores l'avinguda José Antonio núm. 595), l'*Exposición Iconográfica de San Lucas*. Aquest relleu formarà part de l'exposició.

Referència de l'obra a la carta que escriu Granyer en data 9-V-1948, d'on es desprèn la datació de la peça.

49.0.1

Retrat de la Sra. Nerina B. de P.

Terra cuita
32 x 17,5 x 28 cm.
"Josep Granyer". "A Nerina afectuosament, 1949"
Dreta inferior.
Col. Pla. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, Syra, 1962, núm. 2.

BIBLIOGRAFIA:

A. Del Castillo, *Diario de Barcelona*, Barcelona, 29-XII-1962.

PLA, Jaume. Barcelona, 1962, pàg. 18.

SANTOS TORROELLA, R. *El Noticiero Universal*,
Barcelona, 9-I-1963.

SANTOS TORROELLA, R. *Revisiones y testimonios*,
Taber, Barcelona, 1969, pàg. 171.

PLA, Jaume. *Revista de Catalunya*, Barcelona, núm. 23,
X-1988, rep. pàg. 109.

OBSERVACIONS:

Segona esposa de Jaume Pla, Nerina Bacin.

50.1.1

Lluita (peixos)

Bronze

20 x 11,5 x 12 cm.

"Josep Granyer 3/9". Dreta posterior

G-69126, G-69129 i Z-6397

Col. F. G. Barcelona.

Col. Cadena. Barcelona.

Col. F. G. Barcelona.

Col. Museu Deu. El Vendrell.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Zoo de Granyer*, Galeries San Jorge, 9 / 23-V-1953, núm. 2.

Barcelona, Artur Ramon, 1987.

El Vendrell, Museu Deu, 2002.

Barcelona, *J. Granyer, Escultures*, Sala Dalmau, 24-XI / XII-1981, núm. 6.

Girona, Fontana d'Or, 2005.

BIBLIOGRAFIA:

CORTES, Juan. *Liceo*, octubre 1950, rep.

PRADAS, Rafael. *El Correo Catalán*, Barcelona, Año XCV, núm. 28872, 22-VII-1970, rep. pàg. 2.

Barcelona, *J. Granyer. Escultures*. Sala Dalmau, 24-XI / XII-1981.

BLANCH, Montserrat. *4 escultors del 99*, (cat), Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat, Barcelona, III-1979, pàg. 12.

BLANCH, Montserrat, Barcelona, 1981, rep. pàg. 24.

HACHET, Jean Charles. *Les bronzes animaliers*, Varia, París, 1986, pàg. 300.

BLANCH, Montserrat. *El bestiari de Josep Granyer*, (cat), Barcelona, Sala d'Art Artur Ramon, 1987, rep.

BALIUS i JULI, R. *Apunts*, Barcelona. Vol. XXX, núm. 117, IX / X-1993. rep. pàg. 247.

GIRALT-MIRACLE, Daniel. *Josep Granyer, escultor*, (cat), Fontana d'Or, Girona, 28-IV / 29-V-2005, rep. pàg. 32, 43.

OBSERVACIONS:

corregir

Una visió semblant d'una punta seca de Granyer titulada *Incertesa* (24 x 5 x 19,5 cm.) de dos peixos entrelaçats i capiculats, acompanyava el text del poeta Carner publicat el 1963 en el llibre *Obra de Pere Quart*. Aquest mateix gravat reapareix al 1985 al catàleg *Els 98 gravadors de la Rosa Vera* (pàg. 197).

Segons diari il·lustrat de l'artista el 18-X-1956 Granyer entrega la peça al Sr. Víctor M. d'Imbert juntament amb l'obra *Gall* (53.1.18)

50.1.2

Voluptuositat / Voluptat (àliga)

Bronze / pedra
18 x 17,5 x 14,5 cm.
"Josep Granyer". Dreta sobre peanya
G-69124
Col. Libe de Erausquin. Barcelona.
Col. F. G. Barcelona.
Col. Museu Deu. El Vendrell.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Zoo de Granyer*, Galeries San Jorge, 9 / 23-V-1953, núm. II.
Barcelona, Artur Ramon, 1987.
El Vendrell, Museu Deu, 2002.
Girona, Fontana d'Or, 2005.
Puigcerdà, Fundació Caixa Girona, 2005.

BIBLIOGRAFIA:

CORTÉS, Juan. *Liceo*, Barcelona, X-1950, rep.
PLA, Jaume. Barcelona, 1962, pàg. 20.
VENTALLÓ, Joaquim. *La Vanguardia Española*, Barcelona, 17-VI-1970, pàg. 51.
CADENA, Josep Maria. *Diari de Barcelona*, Barcelona, I-VII-1970, rep.
La Vanguardia Española, Barcelona, 14-III-1972, pàg. 31.
BLANCH, Montserrat. *4 escultors del 99*, (cat), Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat, Barcelona, III-1979, rep. pàg. 13.
CIRICI, Alexandre. *Serra d'Or*, Monestir de Montserrat, Any XXI, núm. 236, V-1979, rep. pàg. 48.
CARBONELL, Jaume. 1982, rep. pàg. 24.
PLA, Jaume. *Revista de Catalunya*, Barcelona, núm. 23, X-1988, pàg. 112.
CADENA, J. M. *Quaderns Rafael Benet*, Barcelona, núm. 3, XII-1999, pàg. 11.
GIRALT-MIRACLE, Daniel. *Josep Granyer, escultor*, (cat), Fontana d'Or, Girona, 28-IV / 29-V-2005, rep. pàg. 43.
BENET AURELL, Jordi. *Pont blau*, Mèxic D.F., núm. 18, IV-1954, rep. pàg. 126
MASANÉS, Cristina. *Avui*, Barcelona, 5 / 6-IV-2007, pàg. 19.

OBSERVACIONS:

Hi ha una ampliació en pedra (39 x 24 x 33 cm., amb peanya). Va ser concebuda cap al 1957 al taller de Ferrand Bernard. Fou un encàrrec del Sr. Erausquin. Referència de l'obra al diari de l'artista el 16-V-1955 i 13-X-1955.

50.1.3

Astròleg / Be poeta / Be sommiador

Bronze

22,5 x 8 x 21 cm.

"Josep Granyer". Dreta posterior

G-69122

Col. F. G. Barcelona.

Col. Uriach, Matilde. Barcelona

Col. Museu Deu. El Vendrell.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Zoo de Granyer*, Galeries San Jorge, 9 / 23-V-1953, núm. 12.

Barcelona, Artur Ramon, 1987.

El Vendrell, Museu Deu, 2002.

BIBLIOGRAFIA:

CASTILLO, A. del. *Diario de Barcelona*, Barcelona, 17-V-1953, pàg. 4.

CORTES, Juan. *Liceo*, Barcelona, octubre 1950, rep.

BLANCH, Montserrat. Barcelona, 1981, pàg. 22.

BANYERES, R. *Segre*, Lleida, 20-XI-2005.

OBSERVACIONS:

Aquesta peça fou adquirida per l'Estat francès l'any 1957. Diverses referències al diari de l'artista en data 17-IX-1955, 25-X-1956, 20-XI-1956 i 16-III-1956. L'arxiu CDRFAF conserva dos cartes del 19-VII-1956 i 18-V-1957 on es cita aquesta obra.

50.1.4 Coqueta

Bronze
16 x 23,5 x 10 cm.
"Josep Granyer". Angle superior dret de la base
3/9
G-69128
Col. F. G. Barcelona.
Col. Germán Erasquin, Sant Cugat. Barcelona.
Col. Mullor. Barcelona.
Col. Museu Deu. El Vendrell.
Col. Ribot-Uriach. Barcelona.
Col. Pi Sunyer, Anna, Sant Cugat. Barcelona.
Rambla de Catalunya-Diagonal. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Zoo de Granyer*, Galeries San Jorge, 9 / 23-V-1953, núm. 15.
Barcelona, *J. Granyer. Escultures*, Sala Dalmau, 24-XI / XII-1981, núm. 8, rep. a la coberta.
Barcelona, Artur Ramon, 1987.
El Vendrell, Museu Deu, 2002.
Barcelona, Sala Dalmau, 2007.

BIBLIOGRAFIA:

CORTÉS, Juan. *Liceo*, Barcelona, V- 1950, rep.
PLA, Jaume. Barcelona, 1962, pàg. 20.
CIRICI, Alexandre. *Serra d'Or*, Monestir de Montserrat, V-1970, rep. pàg. 50.

VENTALLÓ, Joaquim. *La Vanguardia Española*, Barcelona, 17-VI-1970, rep. pàg. 51.
CADENA, Josep Maria. *Diari de Barcelona*, Barcelona, I-VII-1970.
J. M. *Solidaridad Nacional*, Barcelona, 31-XII-1971, rep. *Diario de Barcelona*, Barcelona, 15-II-1972, pàg. 19.
SEMPRONIO. *Tele/ expres*, Barcelona, 16-II-1972, pàg.7.
Diario de Barcelona, Barcelona, 14-III-1972.
La Vanguardia Española, Barcelona, 14-III-1972, pàg. 31.
CIFRA. *ABC*, Madrid, 14-III-1972, pàg. 40.
CIFRA. *Diario Femenino*, Barcelona, Año IV, núm. 1054, 18-III-1972, rep.
La Vanguardia Española, Barcelona, 18-III-1972, rep. pàg. 44.
El Noticiero Universal, 18-III-1972, rep.
SEMPRONIO. *Tele/ expres*, Barcelona, 18-III-1972, pàg.6.
SEMPRONIO. *Destino*, Barcelona, Año XXXIV, Núm. 1799, 25-III-1972, pàg. 43.
TRIADÓ, J. Ramon, *Destino*, Barcelona, Año XXXV, núm. 1860, 26-V-1973, pàg. 55.
DIAZ-PLAJA, Guillermo. *La Vanguardia española*, Barcelona, 22-VIII-1972, pàg. 11.
La Vanguardia Española, Barcelona, 27-I-1974, pàg.29.
50 escultures barcelonines, Caixa d'Estalvis Sagrada Família, Edició pròpia, Sant Vicenç dels Horts, 1975, rep. pàg. XV.
M. R. *Diario de Barcelona*, Barcelona, 12-IX-1976, rep. pàg. 16.
SEMPRONIO. *Tele/ eXpres*, Barcelona, 20-II-1979, pàg.7.
EL DIABLO COJUELO. *El Noticiero Universal*, 7-III-1979, rep.
SEMPRONIO. *Tele/ eXpres*, Barcelona, 20-III-1979, rep. pàg. 7.
La Vanguardia, Barcelona, 22-III-1979, pàg. 23.
La Vanguardia, Barcelona, 23-IX-1979, pàg. 25.
EL DIABLO COJUELO. *El Noticiero Universal*, Barcelona, 25-IX-1979.
SEMPRONIO. *Tele/ expres*, Barcelona, 25-IX-1979.
BLANCH, Montserrat. *4 escultors del 99*, (cat), Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat, Barcelona, III-1979, pàg. 15.
CIRICI, Alexandre. *Serra d'Or*, Barcelona, Any XXI, núm. 236, V-1979, pàg. 48.
RÀFOLS, J.F. (Dir). *Diccionario de Artistas de Catalunya, Baleares y Valencia*, Vol. II, Edicions Catalanes i Gran Enciclopedia Vasca, Barcelona, 1980-1981, rep. fig. 259.
BLANCH, Montserrat. Barcelona, 1981, pàg. 22.
JARDÍ, ENRIC. *Avui*, Barcelona, 24-V-1981.
GUTIERREZ, Fernando. *La Vanguardia*, Barcelona, 5-XII-1981, pàg. 31.
MORATÓ, Maria Elena. *Avui*, Barcelona, 13-XII-1981.
CARBONELL, Jaume. 1982, pàg. 24.

- J. Granyer. *Escultura*, (cat), Sala Dalmau, Barcelona, 24-XI / 30-XII-1981, rep. portada.
- SEMPRONIO. *La Vanguardia*, Barcelona, 22-I-1983.
- PARCERISAS, Pilar. *Avui*, Barcelona, 22-I-1983, rep. pàg. 31.
- El Noticiero Universal*, Barcelona, 22-I-1983, rep.
- LLADÓ, Josep Maria. *El Correo Catalán*, Barcelona, 22-I-1983, rep. pàg. 33.
- LLADÓ, Josep Maria. *El Correo Catalán*, Barcelona, 23-I-1983, pàg. 7
- JARDÍ, Enric. *La Vanguardia*, Barcelona, 24-III-1983.
- DIVERSOS AUTORS. *Monumentos de Barcelona*, L'Avenç, Ajuntament de Barcelona, Barcelona, 1984 rep. pàg. 174.
- HACHET, Jean Charles. *Les Bronzes animaliers*, Varia, París, 1986, pàg. 300.
- DIVERSOS AUTORS. *Barcelona: Escultura: Guia*, Actar, Barcelona, 1986, pàg. 45.
- MIRALLES, Fr. *La Vanguardia*, Barcelona, 8-XII-1987.
- CADENA, Josep Maria. *El Periódico*, Barcelona, 28-XI-1987, pàg. 34.
- DIVERSOS AUTORS. *Diccionario "Ràfols" de Artistas contemporaneos de Catalunya y Baleares*, Vol. II, M. C. Ballester, Barcelona, 1987, pàg. 185.
- SINTES, Carlota. *El Periódico*, Barcelona, 7-I-1988.
- PLA, Jaume. *Revista de Catalunya*, Barcelona, núm. 23, X-1988, pàg. 94 i 112.
- PLA, Jaume. *Famosos i oblidats, 38 retrats de primera mà*, La Campana, Barcelona, 1989, pàg. 108.
- BALIUS i JULI, R. *Apunts*, Barcelona. Vol. XXX, núm. 117, IX / X-1993. rep. pàg. 245.
- DIVERSOS AUTORS. *Diccionario de Pintores y Escultores Españoles del siglo XX*, Forum Artis, Tomo 6, Madrid, 1994, rep. pàg. 1823.
- SUBIRACHS, Judit. *Escultura Moderna i Contemporània*, L'Isard, Vol. VII d' *Art de Catalunya*, Barcelona, 1998, rep. pàg. 224.
- OBIOLS, Isabel. *El País*, Barcelona, 5-XII-1999, rep. pàg. 8.
- SUBIRACHS, Judit. *Serra d'Or*, Barcelona, núm. 480, XII-1999, rep. pàg. 50.
- CADENA, J. M. *Quaderns Rafael Benet*, Barcelona, XII-1999, núm. 3, pàg. 9, 10 i 11 (rep.)
- DIVERSOS AUTORS. *Barcelona, Escultures*, Polígrafa, Barcelona, 2001, rep. pàg. 43.
- El 3 de vuit*, Vilafranca de Penedès, 1-II-2002, pàg. 81.
- MUÑOZ de IMBERT, Silvia. *Revista de Catalunya*, Barcelona, núm. 170, IX-2002, pàg. 70.
- CARLIN, John. *El País*, Barcelona, 15-III-2002.
- CORACHÁN, Jordi. *El Periódico*, Barcelona, 21-XI-2003, pàg. 52
- HEREDIA, Sergio. *La Vanguardia*, Barcelona, 21-XI-2003.
- ROMANI, Daniel. *La Vanguardia*, Barcelona, 21-VII-2003, rep. pàg. 6.
- TORRES, G. *El País*, Barcelona, 21-XI-2003.
- MONZÓ, Quim, *La Vanguardia*, Barcelona, 26-XI-2003, pàg. 20.
- J. M.C. *El Periódico*, Barcelona, 24-III-2005, pàg. 16.
- CADENA, Josep M. *El Periódico*, Barcelona, 29-IV-2005, pàg. 20.
- 20 Minutos*, Barcelona, 3-V-2005, rep. pàg. 3.
- CARBONELL, Jaume. *Quaderns Rafael Benet*, Barcelona, núm. 14, VI-2005, pàg. 18.
- Qué*, Barcelona, 16-IX-2005, rep. pàg. 6.
- ARNALDO, Javier, *Jospe Granyer*, (cat), Fundació Apel. les Fenosa, El Vendrell, 18-XI-2005 / 28-II-2006, pàg. 11.
- MARGALEF, Oriol, *Avui*, Barcelona, 19-XI-05, pàg. 42.
- ANÒNIM. *Diari de Tarragona*, Tarragona, 21-XI-05, pàg. 36.
- PAREDES, Tomás, *La Vanguardia*, Barcelona, 4-XII-2005. pàg. 15.
- TXERRA CIRBIÁN. *El Periódico*, Barcelona, 7-III-2007, pàg. 44.
- PALAU Maria. *El Punt*, Girona, 20-II-2007, pàg. 37.
- PERMANYER, Lluís. *La Vanguardia*, Barcelona, 10-III-2007, pàg. 7.
- CADENA, Josep M. *El Periódico*, Barcelona, 5-IV-2007, pàg. 33.
- ANÒNIM. *La Clave*, Madrid, 6 / 12-IV-2007, pàg. 95.
- MASANÉS, Cristina. *Avui*, Barcelona, 5 / 6-IV-2007, pàg. 19.
- La Vanguardia*, Barcelona, 24-IV-2010, rep. pàg. 3.

OBSERVACIONS:

És aquesta, juntament amb *El bou pensador* una de les peces més conegudes de l'artista. L'any 1972 Granyer amplia la peça en bronze per ubicar-la a la cruïlla Rambla de Catalunya-Gran Via de Barcelona. Fou un encàrrec de l'Associació d'amics de la Rambla de Catalunya, gràcies als germans Mullor i a Joaquim Ventalló. Existeix un gravat amb el mateix títol i temàtica (*una ovella emmirallant-se*) publicat el 1963 en el llibre *Obra de Pere Quart* i al catàleg *Els 98 gravadors de la Rosa Vera*, Barcelona, 1985 (pàg. 196) (La Coqueta, 25,5 x 17,5 cm.).

Hi ha dues ampliacions d'aquesta mateixa peça en bronze. La més gran, situada a la Rambla de Catalunya, mesura 220 x 150 cm. i la mitjana, de la col·lecció Erausquin de 45 x 60 x 40 cm.

A l'arxiu Col. F.G. hi ha fotos en blanc i negre del artista en fase de realització de l'obra.

50.1.5

Mare

Bronze

45,5 x 19 x 23 cm.

“Josep Granyer”. Dreta davant peanya

G-69275

Col. F. G. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Granyer*, La Pinacoteca, 7 / 20-II-1953, núm. 19.

Barcelona, *4 escultors del 99*, Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat, III / IV-1979.

Girona, Fontana d'Or, 2005.

Puigcerdà, Fundació Caixa Girona, 2005.

BIBLIOGRAFIA:

CASTILLO, A. del. *Diario de Barcelona*, Barcelona, 13-II-1953, pàg. 6.

GUTIÉRREZ, Fernando. *La Vanguardia*, Barcelona, 5-XII-1981, pàg. 31.

GIRALT-MIRACLE, Daniel. *Josep Granyer, escultor*, (cat), Fontana d'Or, Girona, 28-IV / 29-V-2005, rep. pàg. 27, 42.

Diari de Girona, Girona, 26-IV-2005, rep.

CASADEMONT, Tina. *El Punt*, Girona, 27-IV-2005, rep. pàg. 42.

OBSERVACIONS:

És la segona versió d'aquest tema, ara molt més atrevida i segura que la primera, núm. 37.2.1.

També hi trobem en aquesta obra reminiscències, una mica forçades però, del gravat del mateix autor d'una vaca amb un vedellet als braços, publicat el 1963 en el llibre *Obra de Pere Quart* i en el Catàleg *Els 98 gravadors de la Rosa Vera*, Barcelona, 1985, pàg. 196, titulat *La dida* (24,5 x 17,5 cm.).

51.1.1

Diana

Gres

62 x 41 x 36 cm.

"Josep Granyer". Angle inferior dret

Col. Pla. Barcelona.

Col. F. G. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Granyer*, La Pinacoteca, 7 / 20-II-1953, núm. 12.

Barcelona, *Syra*, 1962, núm. 3.

Girona, *Fontana d'Or*, 2005.

Puigcerdà, *Fundació Caixa Girona*, 2005.

BIBLIOGRAFIA:

A. Del Castillo, *Diario de Barcelona*, Barcelona, 29-XII-1962.

PLA, Jaume. Barcelona, 1962, núm. 18.

SANTOS TORROELLA, R. *El Noticiero Universal*, Barcelona, 9-I-1963.

SANTOS TORROELLA, R. *Revisiones y testimonios*, Taber, Barcelona, 1969, pàg. 171.

PLA, Jaume. *Revista de Catalunya*, Barcelona, núm. 23, X-1988, rep. pàg.109.

GIRALT-MIRACLE, Daniel. *Josep Granyer, escultor*, (cat), Fontana d'Or, Girona, 28-IV / 29-V-2005, rep. pàg. 26, 42.

CASAMARTINA, Josep. *El País*, Barcelona, 19-V-2005, rep. pàg. 7.

OBSERVACIONS:

Retrat de Nerina Bacin amb el seu gos llebrer eivissenc "Brih", interpretació de la deessa romana de la caça Diana, Artemisa pels grecs. Referència de l'obra al diari de l'artista en data 23-V-1955 i dues carta que Granyer escriu a Nerina el 5-IX-1951 i 7-VIII-1951. "El Brih sense modificar les seves catacterístiques es va portar be i em va servir de molt. No crec que per la figura que m'ha servit entingui més necessitat. Aquesta figura (Diana) encara que pot ésser que la treballi en algun que altre petit detall, es pot dir que la donc per acabada. Fins ara

no m'he adonat de res que'm deixes descontent. Crec que a sortit en general, segons l'idea original. Quan la tregui de casa i amb un altre ambient veurem de nou que si pot fer". J. Granyer, Barcelona, 7-VIII-1951, Arxiu Nerina de Pla, Barcelona.

51.0.2

Felicitaçió Nadal 1951

Relleu

Terra cuita

15'5 x 11'5 x 1'5 cm.

"J. Granyer". Angle inferior esquerre. Al voltant: "FELIÇ NADAL. BON ANY 1951. A L'AMISTAT"

G-69119

Col. F. G. Barcelona.

Col. Pla. Barcelona. ("Dedicado a Nerina Bacin 1951").

Museu Hyacinthe-Rigaud de Perpignan (donació de Ferran Canyameres).

BIBLIOGRAFIA:

Midi Libre, Perpignan, 12-X-1963, rep.

L'Independent, Perpignan, 12-X-1963, rep.

OBSERVACIONS:

Relleu realitzat per a una felicitació nadalenca. El tema és les 4 estacions de l'any. El mes d'octubre de 1963, l'escriptor M. Ferran Canyameres fa donació del medalló de terracota al Museu Rigaud de Perpignan, juntament amb una terracota de Manolo i un bust de Miquel Ros. En aquell moment Martin Vives, amic de Canyameres, n'era el conservador.

51.0.3

EULÀLIA SERRA D'OLIVER

Terra cuita

43 x 27 x 18 cm.

"A Eulàlia Oliver amb l'afacte[sic] J. Granyer

Tossa de Mar 1951". Lateral dret

Col. Sílvia Oliver. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Granyer*, La Pinacoteca, 7 / 20-II-1953, núm. 2.

OBSERVACIONS:

Retrat de la segona esposa del poeta Joan Oliver, "Pere Quart". Granyer referint-se al retrat escriu: "...un retrat de tamany natural en fanc[sic] de la senyora Oliver que per ara i si no perdo el camí inicial crec que serà un bon retrat i una bona escultura" J. Granyer, Tossa de Mar, 5-IX-1951, Arxiu Nerina de Pla, Barcelona (Carta dirigida al Nerina Bacin). "He acabat el retrat, de tamany natural i en fang de la seva dona. L'opinió del matrimoni respecte el mateix està dividida; a la muller li agrada molt, al marit no tant, i als que l'han vist, en general, a tots els agrada i fins troven que s'hi assembla i a mi que en soc el pare no em desagrada? i fins n'estic content", J. Granyer, Tossa 19-IX-1951. Biblioteca de Catalunya, Barcelona. (Carta dirigida a Josep Mullor). També apareix aquesta peça dibuixada en el diari il·lustrat de Josep Granyer en data 17-X-1955.

52.0.1

Felicitació Nadal 1952

Relleu

Terra cuita

16 x 10 x 2 cm.

"Josep Granger". Emmarcat dins un quadrat inferior. "A l'amistat. Bon Nadal i Any Nou, MCMLII"

G-69119

Col. Mullor. Barcelona

Col. F. G. Barcelona.

Col. Pla. Barcelona.

OBSERVACIONS:

Relleu de la felicitació del Nadal de 1952.

53.1.1

Jockey (cavall)

Bronze
3,35 x 8 x 14 cm.
"Josep Granyer". Lateral esquerra posterior
sobre peanya
Z-6400
Col. F. G. Barcelona.
Col. Museu Deu. El Vendrell.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Zoo de Granyer*, Galeries San Jorge, 9/23-V-1953, núm. 18
Barcelona, *Escultura petit format*, Artur Ramon. 1976.
Barcelona, Artur Ramon. 1987.
El Vendrell. Museu Deu. 2002.
Girona, Fontana d'Or, 2005.

BIBLIOGRAFIA:

CASTILLO, A. del. *Diario de Barcelona*, Barcelona, 17-V-1953, pàg. 4.
CADENA, Josep Maria. *Diario de Barcelona*, Barcelona, I-VII-1970.
PRADAS, Rafael. *El Correo Catalán*, Barcelona, Año XCV, núm. 28872, 22-VII-1970, rep. pàg. 2.
BLANCH, Montserrat. *El bestiar de Josep Granyer*, (cat), Barcelona, Sala d'Art Artur Ramon, 1987, rep.
SANTOS TORROELLA, Rafael. *ABC*. Madrid, 17-XII-1987, rep. pàg. 150.
SALUDES, Isabel. *Serra d'Or*, Monestir de Montserrat, Any XXX, núm. 340, II-1988, rep. pàg. 74.
BALIUS i JULI, R. *Apunts*, Barcelona. Vol. XXX, núm. 117, IX / X-1993. rep. pàg. 247.
CASADEMONT, Tina. *El Punt*, Girona, 27-IV-2005, rep. pàg. 42.
GIRALT-MIRACLE, Daniel. *Josep Granyer, escultor*, (cat), Fontana d'Or, Girona, 28-IV / 29-V-2005, rep. pàg. 31, 43.
La Fura, Informatiu de l'Alt i el Baix Penedès, Vilafranca del Penedès, núm. 1212, 18 / 24-XI-05, pàg. 25.
El 3 de vuit, Vilafranca del Penedès, 18-XI-05, pàg. 85.
ARNALDO, Javier. *Josep Granyer* (cat), Fundació Apel.

les Fenosa, El Vendrell, 18-XI-2005 / 28-II-2006, pàg. 11.
SOCÍA PALAU, Jaume. *Siete días médicos*, Barcelona, núm. 661, 17-II-06, pàg.63.

OBSERVACIONS:

Obra que té una capa que és independent i complementària.

53.1.2

Timidesa (porc senglar)

Bronze

18 x 20 x 11,5 cm.

“Josep Granyer 5/9Gr”. Esquerre posterior sobre peanya

Z-6398

Col. F. G. Barcelona.

Col. Museu Deu. El Vendrell.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Zoo de Granyer*, Galeries San Jorge, 9 / 23-V-1953, núm. 7 (terracota).

Barcelona, Syra, 1962, núm. 11.

Barcelona, Artur Ramon, 1987.

El Vendrell, Museu Deu, 2002.

BIBLIOGRAFIA:

CASTILLO, A. del. *Diario de Barcelona*, Barcelona, 17-V-1953, pàg. 4.

VENTALLÓ, Joaquim. *La Vanguardia Española*, Barcelona, 17-VI-1970, pàg. 51.

CADENA, Josep Maria. *Diario de Barcelona*, Barcelona, I-VII-1970, rep.

ANÒNIM. *La Vanguardia Española*, Barcelona, 14-III-1972, rep. pàg. 31.

BLANCH, Montserrat. *El bestiar de Josep Granyer*, (cat), Barcelona, Sala d'Art Artur Ramon, 1987, rep.

CADENA, Josep Maria. *El Periódico*, Barcelona, 28-II-1987, pàg. 34.

CADENA, Josep Maria. *Quaderns Rafael Benet*, Barcelona, XII-1999, núm. 3, pàg. 11.

ARNALDO, Javier. *Josep Granyer*, (cat), Fundació Apel. les Fenosa, El Vendrell, 18-XI-2005 / 28-II-2006, pàg. 11.

53.1.3

L'espera (gallina)

Bronze
18 x 10 x 14 cm.
"Josep Granyer 3/9". Esquerra posterior
G-61133
Col. Museu Deu. El Vendrell. (4/9)

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Zoo de Granyer*, Galeries San Jorge, 9 / 23-V-1953, núm. 4.

Barcelona, *J. Granyer. Escultures*, Sala Dalmau, 24-XI / XII-1981, núm. 10.

El Vendrell, Museu Deu, 2002.

BIBLIOGRAFIA:

MAISTERRA, Pascual. *La Vanguardia*, Barcelona, 26-III-1970, rep. pàg. 35.

HACHET, Jean Charles. *Les Bronzes animaliers*, París, Varia, 1986, pàg. 300.

53.1.4

El fatxenda (granota)

Bronze

14 x 21 x 14,5 cm.

"Josep Granyer". Esquerre posterior sobre peanya

G-69124, Z-6403

Col. F. G. Barcelona.

Col. Museu Deu. El Vendrell.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Zoo de Granyer*, Galeries San Jorge, 9 / 23-V-1953, núm. 14.

Barcelona, Artur Ramon, 1987.

El Vendrell, Museu Deu, 2002.

Girona, Fontana d'Or, 2005.

BIBLIOGRAFIA:

BLANCH, Montserrat. *4 escultors del 99*, (cat), Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat, Barcelona, III-1979, pàg. 12.

BLANCH, Montserrat. Barcelona, 1981, pàg. 24.

BLANCH, Montserrat. *El bestiar de Josep Granyer*, (cat), Barcelona, Sala d'Art Artur Ramon, 1987, rep.

SUBIRACHS, Judit. *Escultura Moderna i Contemporània*, L'Isard, Vol. VII d' *Art de Catalunya*, Barcelona, 1998, rep. pàg. 224.

CASADEMONT, Tina. *El Punt*, Girona, 27-IV-2005, pàg. 42.

GIRALT-MIRACLE, Daniel. *Josep Granyer, escultor*, (cat) Fontana d'Or, Girona, 28-IV / 29-V-2005, rep. pàg. 43.

53.1.5

El marxant (camell)

Bronze

32 x 12 x 17 cm.

"Josep Granyer ". Dreta posterior sobre peanya

Col. F. G. Barcelona.

Col. Museu Deu. El Vendrell.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Zoo de Granyer*, Galeries San Jorge, 9 / 23-V-1953, núm. 6.

El Vendrell, Museu Deu, 2002.

Girona, Fontana d'Or, 2005.

Puigcerdà, Fundació Caixa Girona, 2005.

BIBLIOGRAFIA:

CASTILLO, A. del. *Diario de Barcelona*, Barcelona, 17-V-1953, pàg. 4.

VENTALLÓ, Joaquim. *La Vanguardia Española*, Barcelona, 17-VI-1970, pàg. 51.

CADENA, Josep Maria. *Quaderns Rafael Benet*, Barcelona, XII-1999, núm. 3, pàg. 11.

GIRALT-MIRACLE, Daniel. *Josep Granyer, escultor*, (cat), Fontana d'Or, Girona, 28-IV / 29-V-2005, rep. pàg. 30, 43.

ARNALDO, Javier. *Josep Granyer*, (cat), Fundación Apel.les Fenosa, El Vendrell, 18-XI-2005 / 28-II-2006, pàg. 11.

MASANÉS, Cristina. *Avui*, Barcelona, 5 / 6-IV-2007, pàg. 19.

OBSERVACIONS:

Referència al diari de l'artista d'una possible adquisició de la peça pels doctors Taverna en data 8-II-1957.

53.1.6

Adolescent (ós estirat)

Guix (sense potes)
14 x 32,5 x 13 cm. (Aproximat)
Robert: Granyer-1
Col. F. G. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Zoo de Granyer*, Galeries San Jorge, 9 / 23-V-1953, núm. 13 (terracota).

53.1.7

Eixemplis, Ramon Llull

Bronze
57 x 52 cm diàmetre
Lema "EIXEMPLIS, Ramon Llull". "Josep Granyer". Al voltant peanya circular G-61137
Col. F. G. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Zoo de Granyer*, Galeries San Jorge, 9 / 23-V-1953, núm. 19.
Barcelona, *J. Granyer. Escultures*, Sala Dalmau, 24-XI / XII-1981, núm. 23.
Manresa, *T'estimem Picasso!*, 22-XII / 10-I-1983, itinerant.
Girona, Fontana d'Or, 2005.

BIBLIOGRAFIA:

GIRALT-MIRACLE, Daniel. *Josep Granyer, escultor*, (cat), Fontana d'Or, Girona, 28-IV / 29-V-2005, rep. pàg. 28, 42.
Josep Granyer (1899-1983) Una visió mediterrània, (cat), Sala Dalmau, Barcelona 7-III / 13-IV- 2007, rep.

53.1.8

Projecte font

Guix
10 cm. diàmetre aproximadament
Col. F. G. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Zoo de Granyer*, Galeries San Jorge, 9 / 23-V-1953, núm. 20

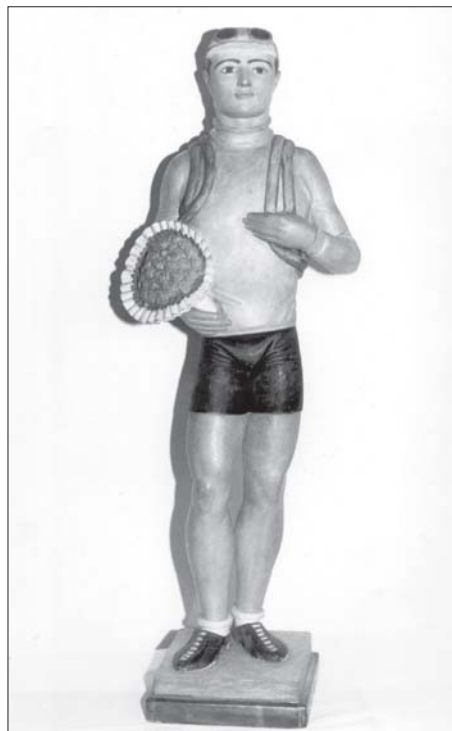
BIBLIOGRAFIA:

ARNALDO, Javier. *Josep Granyer*, (cat), Fundació Apel. les Fenosa, El Vendrell, 18-XI-2005/28-II-2006, pàg. 10.

OBSERVACIONS:

Projecte per al concurs de l'ornamentació del brollador de la font de Passeig de Gràcia-Granvia (en aquell moment Avda. José Antonio).

Les figures dominants en el grup escultòric són el cavall, el toro i el lleó. Tots ells pertanyen a la temàtica *El llibre de les Bèsties*, el setè apartat del *Llibre de les meravelles* (1287-1289) de Ramon Llull.

53.1.9

Ciclista / Campió

Policromat en fusta
63 x 21,5 x 13 cm.
Col. F. G. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Granyer*, La Pinacoteca, 7 / 20-II-1953, núm. 18.

Valladolid, *I Concurso Exposicion Nacional de Pequeña Escultura*, Museo Nacional de Escultura, IX/X- 1972

BIBLIOGRAFIA:

CASTILLO, A. del. *Diario de Barcelona*, Barcelona, 13-II-1953, pàg. 6.

MAISTERRA, Pascual. *La Vanguardia*, Barcelona, 26-III-1978, rep. pàg.31.

OBSERVACIONS:

Obra seleccionada en el *I Concurso Exposicion Nacional de Pequeña Escultura* de Valladolid amb el títol *Final de etapa*.

Referència de l'obra al diari de l'artista en data 3-X-1955 i 15-I-1956.

53.2.10

Sense títol conegut (Posa)

Terra cuita
43 x 18 x 12cm.
"J. Granyer, darrera Lateral dret
Col. F. G. Barcelona.
Esmentat al 1953 en el catàleg de la Pinacoteca.
És possible que es tracti d'aquesta peça.

EXPOSICIONS:

Possible: Barcelona, *Granyer*, Pinacoteca, 7 / 20-II-1953,
núm. 26

53.1.11

Srta. Esteller

Terracota
37x 20,5 x 20 cm.
"Josep Granyer 31-VII-1953". Dreta lateral
Col. F. G. Barcelona.

53.1.12

Autoretrat / Bust de l'artista

Bronze
19 x 19 x 10 cm.
"4-XII-1889 / J. Granyer / Auto retrat". Espatlla
esquerra
Movil Grañe Junyent-4.
Col. F. G. Barcelona.
Col. Museu Deu. El Vendrell.

EXPOSICIONS:

Possible: Barcelona, *Granyer*, Pinacoteca, 7/20-11-1953,
núm.29.
El Vendrell. Museu Deu, 2002.

53.1.13

Noi del peix

Bronze
20,5 x 6,5 x 5 cm. (mides amb peanya bronze)
"Josep Granyer 2/12". Dreta sobre peanya
Col. F. G. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Granyer*, La Pinacoteca, 7 / 20-II-1953, núm.
30.

53.1.14

Dona de l'arracada

Bronze

34 x 13 x 9,5 cm.

“Josep Granyer 4/9”. Dreta posterior sobre peanya

G/A-21096, G/A-21097

Col. F. G. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, Artur Ramon, 1976.

Girona, Fontana d'Or, 2005.

Puigcerdà, Fundació Caixa Girona, 2005.

Barcelona, Sala Dalmau, 2007.

BIBLIOGRAFIA:

FONTBONA, Francesc. *Escultura de petit format*, (cat), Artur Ramon, Barcelona, V / VI-1976, rep. fig. 47.

GIRALT-MIRACLE, Daniel. *Josep Granyer, escultor*, (cat), Fontana d'Or, Girona, 28-IV / 29-V-2005, rep. pàg. 33, 43.

53.1.15

Dona amb gerra esquerra / Aiguadora

Terra cuita
77 x 33 x 27 cm.
"Josep Granyer". Peanya circular, esquerra
darrera
G/A-21082, G/A-21083, G-61138
Col. F. G. Barcelona.
Col. Museu Deu. El Vendrell.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Granyer*, La Pinacoteca, 7/20-II-1953, núm. 31.
Barcelona, *J. Granyer. Escultures*. Sala Dalmau, 24-XI / XII-1981, núm. 25 (petita).
El Vendrell, Museu Deu, 2002.
Els Evolucionistes, 1918-1932, itinerant 2004 / 05.
Girona, Fontana d'Or, 2005.

BIBLIOGRAFIA:

GIRALT-MIRACLE, Daniel. *Josep Granyer, escultor*, (cat), Fontana d'Or, Girona, 28-IV 7 29-V-2005, rep. pàg. 42.
CASAMARTINA, Josep. *El País*, Barcelona, 19-V-2005, rep. pàg. 7.

OBSERVACIONS:

Existeix una altra versió més petita en bronze (18,5 x 7 x 6 cm, Josep Granyer 2/12 Gr)" Recorda una figura de pastoreta que formava part del centenar d'escultures del "Gran Pessebre de la Llum i de les mutacions lluminoses", organitzat al 1931 pel "Foment de les Arts Decoratives". En l'altra, però, la gerra estava a l'altre braç.

53.1.16

Venus de Les Corts

Bronze / marbre

52 x 15,5 x 10,5 cm.

“Josep Granyer”. Dreta posterior en diagonal,
paral·lel al peu sobre peanya

G-69132, G-58311, MNAC/MAM 52101

Museu Nacional d'Art de Catalunya. Barcelona.

Adquisició a l'Exposició de Belles Arts de 1953.

Col. Mullaor. Barcelona

Col. F. G. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Granyer*. La Pinacoteca, 7 / 20-II-1953, núm. 21.

Barcelona, *Exposición Municipal de Bellas Artes. Primavera: 1953*, La Virreina, VI-1953, núm. 533, pàg. 87.

Barcelona, *4 escultors del 99*, Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat, III / IV-1979.

Girona, Fontana d'Or, 2005.

BIBLIOGRAFIA:

ABC, Madrid, 28-VI-1953, pàg. 53.

LIENCE BASIL, Fernando. *Club*, Barcelona, 10-VII-1953.

CORTES, Juan. *Destino*, Barcelona, núm. 831, 11-VII-1953, rep.

FONT, Lina. *Ondas*, Barcelona, año II, núm. 17, (segunda época), agost 1953.

BLANCH, Montserrat. *4 escultors del 99*, (cat), Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat, Barcelona, III-1979, pàg. 15.

BLANCH, Montserrat. Barcelona, 1981, pàg. 21.

CARBONELL, Jaume. 1982, pàg. 24.

GIRALT-MIRACLE, Daniel. *Josep Granyer, escultor*, (cat), Fontana d'Or, Girona, 28-IV / 29-V-2005, rep. pàg. 43

OBSERVACIONS:

Primer Premi d'escultura de l'Exposició Municipal de Belles Arts de 1953. En un clixé de l'IAAH es llegeix marbre.

53.2.17

Sense títol conegut (Nu del cabell arrissat)

Bronze
30 x 10 x 7 cm.
"Josep Granyer 4/9". Dreta sobre peanya
Col. F. G. Barcelona.
Col. Pla, Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, Sala Dalmau, 2007.

BIBLIOGRAFIA:

PLA, Jaume. *Revista de Catalunya*, Barcelona, núm. 23, X-1988, rep. pàg. 111.

OBSERVACIONS:

Obra molt semblant a la titulada *Pentinant-se / Dona de l'arracada* (53.1.14), però més petita de mides i amb el cabell arrissat.

53.1.18

Ceres

Terra cuita
27,5 x 9 x 7 cm.
"Josep Granyer". Davant dreta peanya
Col. F. G. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Granyer*, La Pinacoteca, 7 / 20-II-1953, núm. 23.

BIBLIOGRAFIA:

CASTILLO, A. del. *Diario de Barcelona*, Barcelona, 13-II-1953, pàg. 6.

53.2.19

Grega

Fang
28,5 x 7,5 x 9 cm.
Col. F. G. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Possible. Barcelona, *Granyer*, La Pinacoteca, 7 / 20-II-1953, núm. 33.

BIBLIOGRAFIA:

CASTILLO, A. del. *Diario de Barcelona*, Barcelona, 13-II-1953, pàg. 6.

53.1.20

Gallina (ballet)

Bronze
23 x 25 x 10 cm.
"Josep Granyer 2/9". Esquerra posterior sobre
peanya
G-61130
Col. F. G. Barcelona.
Col. Museu Deu. El Vendrell.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *J. Granyer. Escultures*. Sala Dalmau, 24-XI / XII-1981, núm. 1.

El Vendrell, Museu Deu, 2002 (peque.)

Girona, Fontana d'Or, 2005.

BIBLIOGRAFIA:

HACHET, Jean Charles. *Les Bronzes animaliers*, Varia, París, 1986, pàg. 300.

GIRALT-MIRACLE, Daniel. *Josep Granyer, escultor*, (cat), Fontana d'Or, Girona, 28-IV / 29-V-2005, rep. pàg. 29, 43.

OBSERVACIONS:

N'hi ha una altra més petita, 9,5 x 1,5 x 4,5 cm.

53.2.21

Dona del colom/Latina

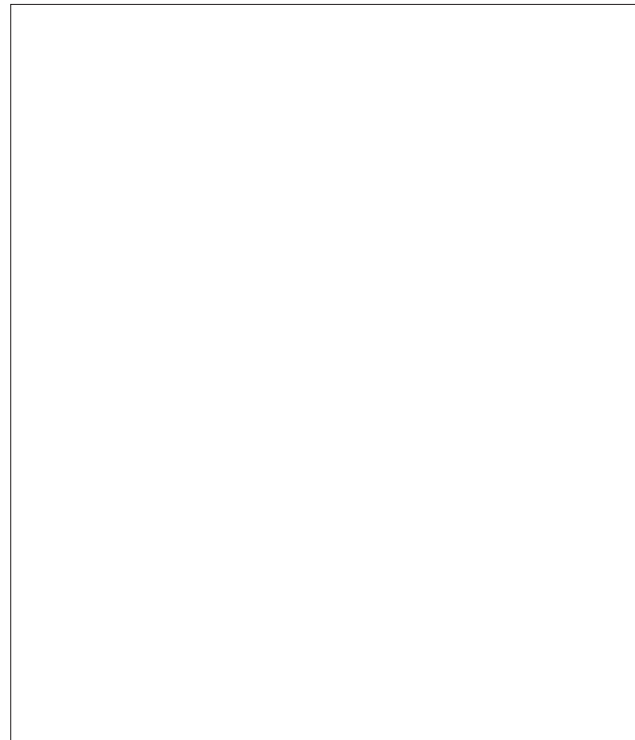
Bronze
22,5 x 8 x 4,5 cm.
"J. Granyer". Davant peanya
G-61139
Col. F. G. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Possible. Barcelona, *Granyer*, La Pinacoteca, 7 / 20-II-1953, núm. 32.
Barcelona, *J. Granyer. Escultures*, Sala Dalmau, 24-XI / XII-1981, núm. 26.

BIBLIOGRAFIA:

Possible CASTILLO, A. del. *Diario de Barcelona*, Barcelona, 13-II-1953, pàg. 6.

53.1.22

Reis

Marbre
45 x 21 cm.
Localització desconeguda.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Granyer*, La Pinacoteca, 7 / 20-II-1953, núm. 16.
Barcelona, *Exposición Municipal de Bellas Artes. Primavera: 1953*, (cat), La Virreina, VI-1953, núm. 536, pàg. 87.

BIBLIOGRAFIA:

CASTILLO, A. del. *Diario de Barcelona*, Barcelona, 13-II-1953, pàg. 6.

53.1.23

Retrat del pintor Francesc Domingo

Terra cuita
21 x 29 x 25 cm.
"l'amic Francesc Domingo afectuosament J. Granyer 1919". Lateral dret peanya
Col. Alex Tort. Sau Paulo. Brasil.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Granyer*, La Pinacoteca, 7 / 20-II-1953, núm. 7.

BIBLIOGRAFIA:

PLA, Jaume. *Revista de Catalunya*, Barcelona, núm. 23, X-1988, rep. pàg. 112.

53.2.24

Lluitador / Boxagedor

"J Granyer". Lateral dret peanya
Mòbil Domingo Cirera-2.
Localització desconeguda.

EXPOSICIONS:

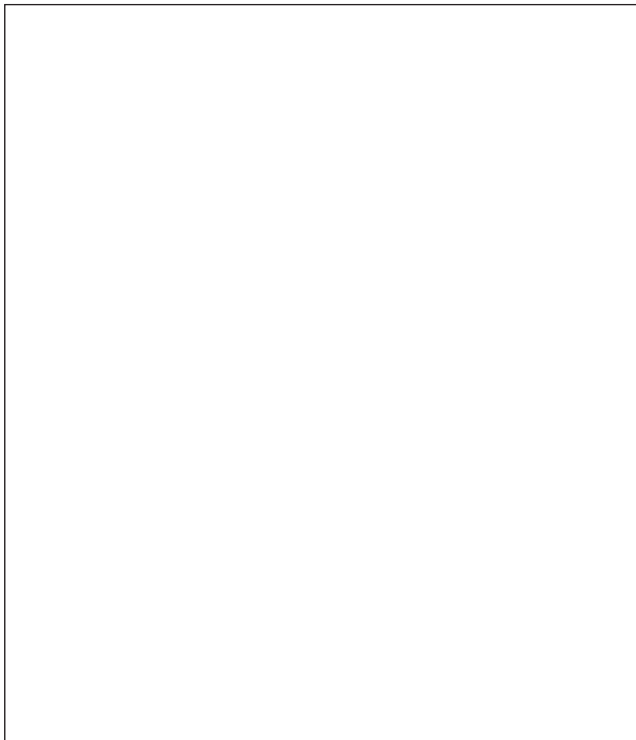
Possible: Barcelona, *Granyer*, La Pinacoteca, 7 / 20-II-1953, núm. 17.

BIBLIOGRAFIA:

Possible:
CASTILLO, A. del. *Diario de Barcelona*, Barcelona, 13-II-1953, pàg. 6.
PLA, Jaume. Barcelona, 1962, pàg. 19.
BLANCH, Montserrat. Barcelona, 1981, pàg. 21.
PLA, Jaume. *Revista de Catalunya*, Barcelona, núm. 23, X-1988, pàg. 111.
BALIUS i JULI, R. *Apunts*, Barcelona. Vol. XXX, núm. 117, IX / X-1993. pàg. 246.

OBSERVACIONS:

Es tracte de la figura d'un lluitador que només coneixem a partir del clixé de la col·lecció Granyer. Existeix una altra figura amb la mateixa forma i tema molt similar (33.2.5.). Podríem datar-la cap al 1930-31 per les similituds amb peces d'aquest època.

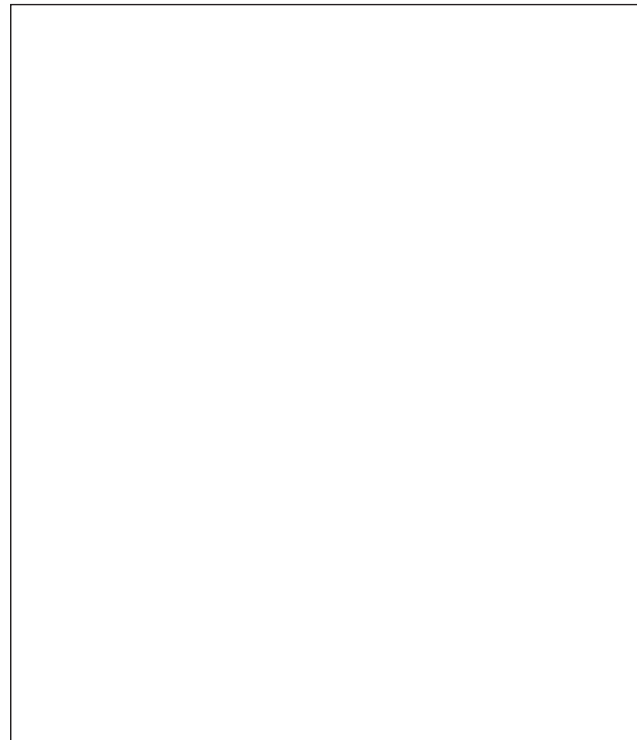
53.2.25

Tarda de festa

Baix relleu
Localització desconeguda.
Esmentat en el catàleg de Galeries San Jorge de 1953.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Zoo de Granyer*, Galeries San Jorge, 9 / 23-IV-1953, núm. 21.

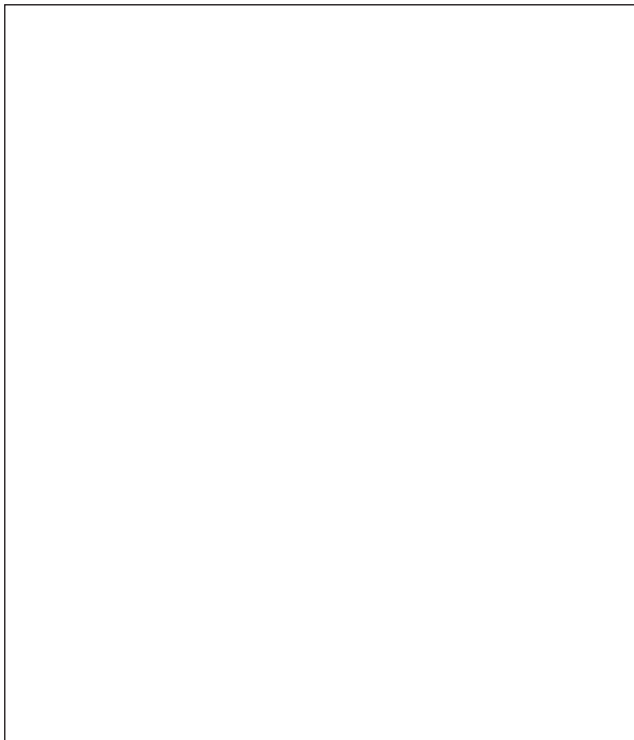
53.2.26

Contemplació

Baix relleu
Localització desconeguda.
Esmentat en el catàleg de Galeries San Jorge de 1953.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Zoo de Granyer*, Galeries San Jorge, 9 / 23-IV-1953, núm. 22.

53.2.37

Josep Sanjuan

Localització desconeguda.
Esmentat al 1953 en el catàleg de la Pinacoteca.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Granyer*, Pinacoteca, 7 / 20-II-1953, núm. 5.

53.2.28

Joaquim Tuèbols

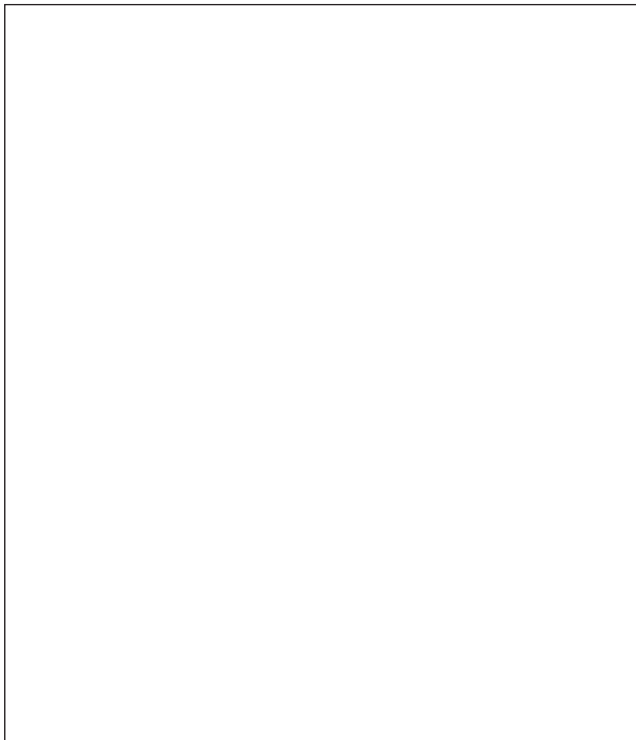
Guix
30,5 x 15 x 20,5 cm.
No signada ni datada.
Col. F. G. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Granyer*, Pinacoteca, 7 / 20-II-1953, núm. 6.

OBSERVACIONS:

Es tracte del retrat del llibreter Joaquim Tuèbols, germà del músic amic de Granyer Lluís Tuèbols.

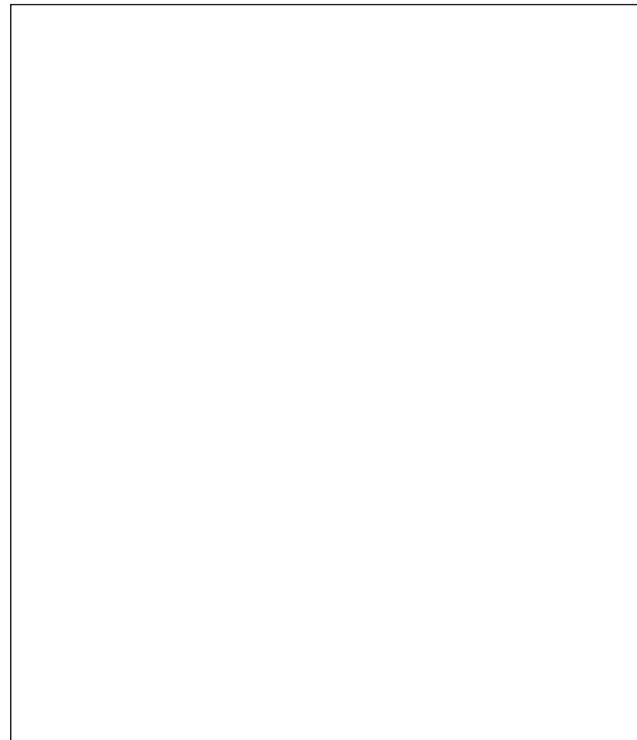
53.2.29

Amós Riera i Tuèbols

Localització desconeguda.
Esmentat al 1953 en el catàleg de la Pinacoteca.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Granyer*, Pinacoteca, 7 / 20-II-1953, núm. 9.

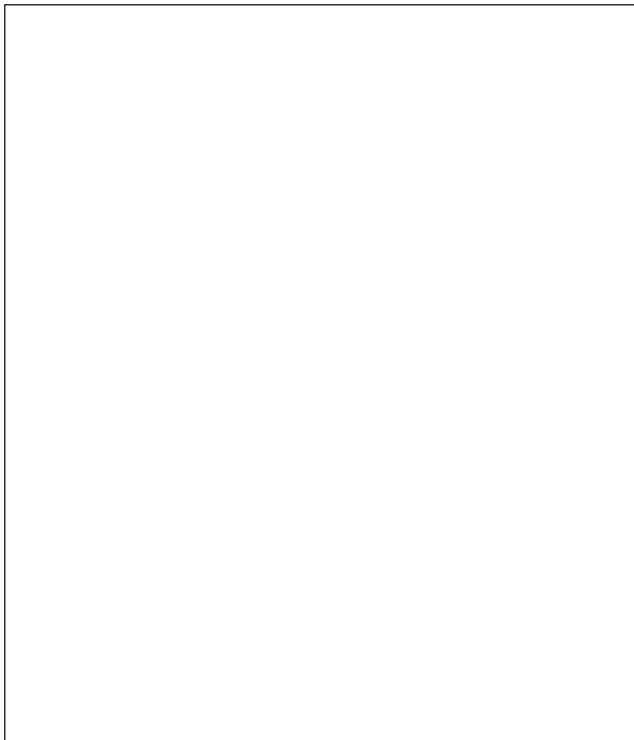
53.2.30

Jordi Domènech i Sarró

Localització desconeguda.
Esmentat al 1953 en el catàleg de la Pinacoteca.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Granyer*, Pinacoteca, 7 / 20-II-1953, núm. 10.

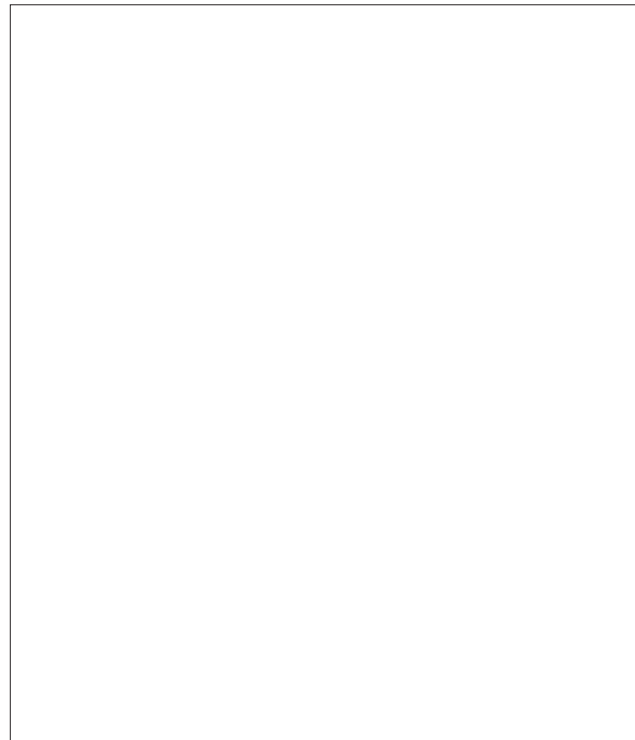
53.2.31

Marta

Localització desconeguda.
Esmentat al 1953 en el catàleg de la Pinacoteca.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Granyer*, Pinacoteca, 7 / 20-II-1953, núm. 13.

53.2.32

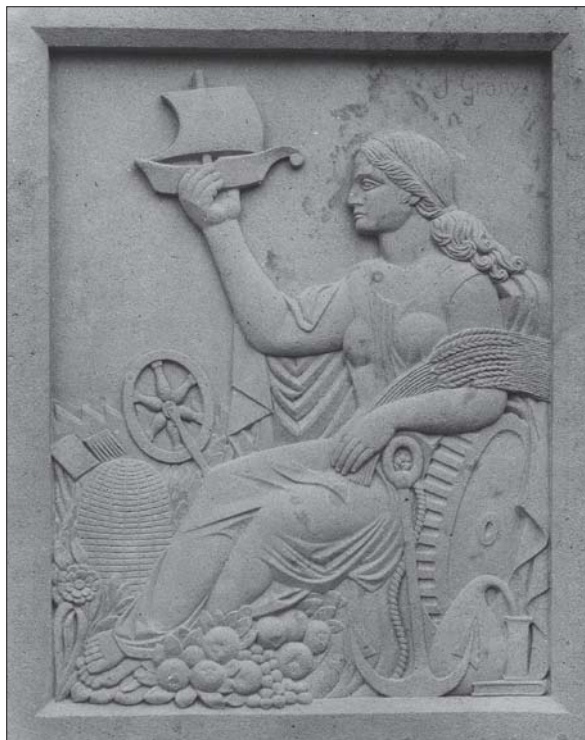
Peresa

Localització desconeguda.

Esmentat al 1953 en el catàleg de la Pinacoteca.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Granyer*, Pinacoteca, 7 / 20-II-1953, núm. 24.

53.2.33

Relleus Sabadell (Central)

Relleus

Pedra de Montjuïc

0,25 m de gruix

2,35 x 1,85 m

“J Granyer”. Lateral superior dret

Façana edifici de la carretera de Barcelona núm. 446. Actualment hotel Arrahona. Sabadell.

Relleus d'una edificació industrial de Sabadell. Gràcies a que part de l'edifici va ser inclòs al Pla especial de protecció del Patrimoni i en el catàleg d'edificis d'interès històric de Sabadell al 1987 els relleus es conserven actualment. Tenim el document de confirmació del pressupost per l'execució dels tres relleus, segons projecte de l'enginyer Sr. Antoni Forrallad amb data del 29 d'abril de 1953 que l'empresa de Barcelona, Edificaciones Textiles, S. A. (Fontanella, 7è, 4t) envia a l'escultor. Són tres relleus. Els 2 relleus laterals representen el símbol de la indústria i el comerç. El relleu central “una figura de matrona amb atributs requerits del símbol i significat de l'entitat enquadrat amb un marc de moldura seguint el mateix ordre arquitectònic de l'edifici”. El total del pressupost pujava a 60.000 Ptes.

53.2.34

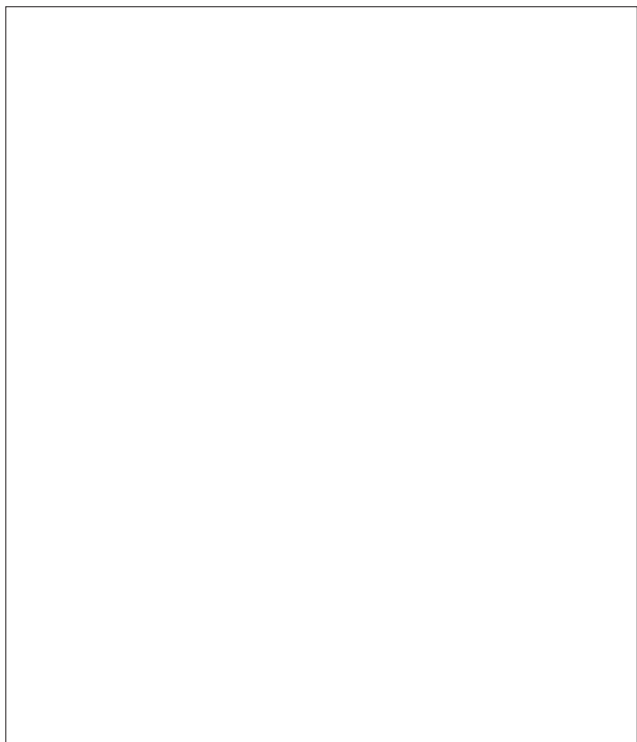
Relleus Sabadell (Lateral)

Dos relleus
Pedra de Montjuïc
0,25 m de gruix
1,78 x 1,15 m
Façana edifici de la carretera de Barcelona núm.
446. Actualment hotel Arrahona. Sabadell.

Vegis 53.2.34.

Els 2 relleus laterals representen el símbol de la indústria i el comerç. Són dos caduceus. Símbol grec format per dues serps entrelaçades i enfrontades al voltant d'una vara amb dues ales en la part superior. Atribut associat a Hermes, les ales representen la rapidesa del missatger dels deus. el missatger dels deus. En la mitologia grega el caduceu va ser regalat per Apolo a Hermes, Mercuri dels romans en aquest cas emblemes del comerç i de l'indústria. També és símbol d'equilibri entre forces Hermes, Mercuri dels romans, també era déu dels mercats i patró del comerç. Emblema i símbol del comerç.

Associat a Hermes, Missatger dels deus, les ales representen la rapidesa del missatger dels deus. en aquest cas emblemes del comerç i de l'indústria. També és símbol d'equilibri entre forces. Hermes també era déu dels mercats i patró del comerç. Emblema del comerç i de la indústria

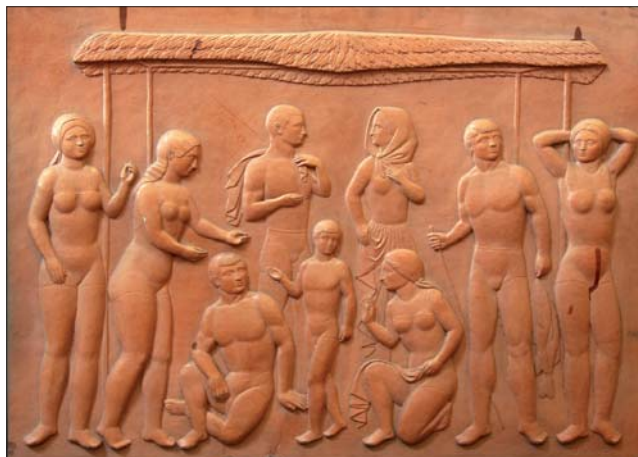
53.2.35

Venus de lincoln

Localització desconeguda.
Esmentat al 1953 en el catàleg de la Pinacoteca.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Granyer*, Pinacoteca, 7 / 20-II-1953, núm. 22.

53.1.36

El toldo de la Rita / El tendal de la Rita / El parasol de la Rita / El tenderol

Relleu
Terra cuita
62 x 86 x 11,5 cm.
"Josep Granyer".Angle inferior dret sota els peus
Robert: Granyer-2
Col. F. G. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Granyer*, La Pinacoteca, 7 / 20-II-1953, núm. 27.

Barcelona, Syra, 1962, núm. 4.

Girona, Fontana d'Or, 2005.

Girona, Fontana d'Or, 2007.

BIBLIOGRAFIA:

A. Del Castillo, *Diario de Barcelona*, Barcelona, 29-XII-1962.

PLA, Jaume, Barcelona, 1962, pàg.18.

GIRALT-MIRACLE, Daniel. *Josep Granyer, escultor*, (cat), Fontana d'Or, Girona, 28-IV / 29-V-2005, rep. pàg. 43.

Berlín>Londres>París>Tossa...la tranquil.litat perduda, (cat), Fontana d'Or, Girona, 20-VII / 16-IX-2007, rep. pàg. 147, foto 217.

OBSERVACIONS:

Inspirat en el tendal del pintor Domingo instal·lat a la Costa Brava, a la Mar Menuda de Tossa de Mar.

55.1.1

Maqueta presoner polític desconegut

Guix

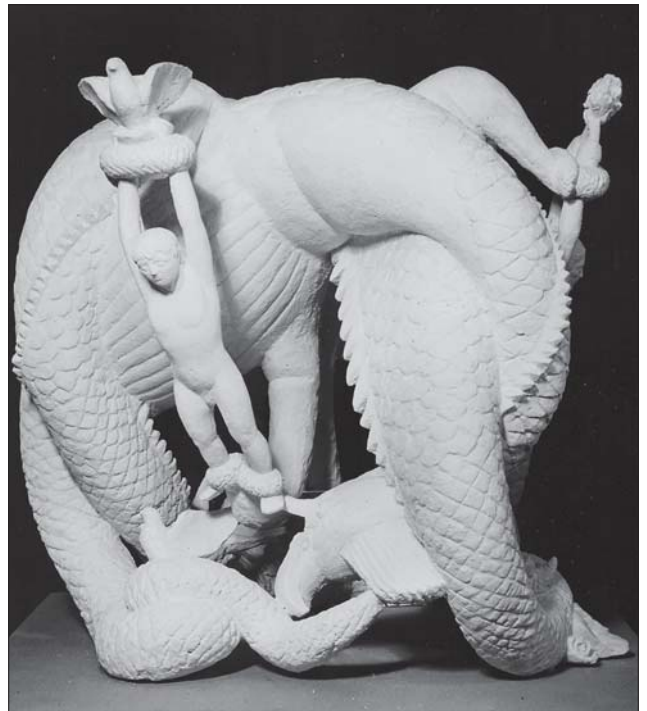
Localització desconeguda.

EXPOSICIONS:

Possiblement presentat a un concurs a Londres (segons diari de l'artista 2-VII-1956 i destruït a l'aduanera anglesa (1-XI-1955)

OBSERVACIONS:

Tot i que l'obra s'ha perdut, existeixen fotografies de diferents punts de vista que donen una idea de la composició del conjunt. Diverses són les referències al diari de l'artista que parlen de la seva pèrdua i la seva presentació a un concurs de Londres. Segons la il·lustració i paraules del mateix artista al seu diari (1-XI-1955) la duana anglesa destrueix el projecte del monument al presoner desconegut. S'esmenta el judici contra la casa Bakumar. Algunes de les moltes dates que fan al·lusió a la maqueta en el diari són: 4-VII-1955, 1-XI-1955, 12-VII-1955, 2-VIII-1956, 6-IX-1956, 24-V-1957, 27-V-1957, 10-VI-1957, 26-VI-1957, 30-VI-1957, 1-VII-1957, 14-VII-1957, 10-XII-1957. També hi ha referències de la maqueta en la correspondència que Granyer manté amb el seu amic Àngel Ferrant (10-II-1953, 25-IV-1953, 2-VII-1957 i 11-VII-1957)

55.2.2

Lluita

Relleu
Bronze
69 x 68,2 x 4 cm.
"J. Granyer". Inferior dret i "Lucta S.A" interior
escut
Empresa Lucta, Montornés del Vallès.

OBSERVACIONS:

Al 1955 s'inaugura la fàbrica situada al carrer Numància de Barcelona. El 1960 es registra el logotip del guerrer. El 1967 s'amplia la fàbrica. És molt possible que el relleu ja hi fos des del començament. Més tard, al 1975 es trasllada l'empresa a Montornès, on es troba, actualment, el relleu situat a l'entrada principal.

55.1.3

Emprendada

Fusta policromada / bronze
141 x 45 x 45 cm.
"J. Granyer". Lateral vano
G-20396, G-69273
Col. F. G. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *III Bienal Hispano Americana de Arte*, 24-XI / 6-I-1956.

BIBLIOGRAFIA:

BLANCH, Montserrat. Barcelona, 1981, pàg. 21.

OBSERVACIONS:

Aquesta peça, una de les de més grans dimensions dins la producció de figures humanes de l'escultor, va ser seleccionada en la *III Bienal Hispanoamericana de Arte de Barcelona* del 1955.

Hi ha una altra peça idèntica en bronze, però de dimensions reduïdes (46,5 x 14,5 x 15 cm.)

Moltes són les referències que trobem al diari il·lustrat de Granyer sobre la presentació d'aquesta obra en la III Biennial: 12-VIII-1955, 13-VIII-1955, 26-VIII-1955, 1-X-1955, 4-X-1955, 17-X-1955 i 3-II-1956.

55.1.4

Paó / Gall d'indi / fanfarró

Bronze

28 x 15,5 x 11,5 cm.

"Josep Granyer". Davant sobre peanya

G-67455

Col. F. G. Barcelona.

Col. Uriach, Matilde. Barcelona.

Museu Deu. Font del Vendrell.

EXPOSICIONS:

El Vendrell, Museu Deu, 2002.

BIBLIOGRAFIA:

VENTALLÓ, Joaquim. *La Vanguardia Española*, Barcelona, 17-VI-1970, pàg. 51.

CADENA, Josep Maria. *Diari de Barcelona*, Barcelona, I-VII-1970, rep.

ANÒNIM. *La Vanguardia Española*, Barcelona, 14-III-1972, rep, pàg. 31.

GIRALT-MIRACLE, Daniel. *Avui*, Barcelona, 1-IV-1979, rep. pàg. 26.

PLA, Jaume. *La Col·lecció Uriach*, Barcelona, 1986, Vol. V, rep. pàg. 89.

CADENA, Josep Maria. *El Periódico*, Barcelona, 28-II-1987, pàg. 34.

CADENA, J. M. *Quaderns Rafael Benet*, Barcelona, núm. 3, XII-1999, pàg. 11.

OBSERVACIONS:

Referència al diari de l'artista el 15-VI-1955.

55.1.5

Diàleg de les víctimes/Festa dels toros

Relleu
Guix patinat
86,5 x 68 x 4 cm.
" J. Granyer" angle inferior dret
Col. F. G. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Carrara, *Premio Internazionale di Scultura Città di Carrara*, 8-IX / 6-X-1957.

OBSERVACIONS:

Obra seleccionada per optar al *Premio Internazionale di Scultura Città di Carrara* de 1957. Segons el catàleg el material de l'obra presentada era terracota.
Referències al diari de l'artista en dates: 23-V-1955, 21-VI-1957, 24-VII-1957 i 26-VII-1957.
Obra deteriorada en la seva part inferior.

55.1.6

Naixement

Relleu
Guix
31,5 x 35 cm.
Projecte per al Pessebre del Col·legi Lestonnac de Barcelona. Va ésser refusat.
Col. F. G. Barcelona.

BIBLIOGRAFIA:

BLANCH, Montserrat. Barcelona, 1981, pàg. 21

OBSERVACIONS:

Existeix el mateix relleu ampliat, 45 x 50 cm. Tríptic de tres peces citat al diari il·lustrat de l'artista: 3-XI-1955, 9-XI-1955 i 18-I-1956.

55.1.7

Reis

Relleu
Guix
31,5 x 35 cm.
Projecte per al Pessebre del Col·legi Lestonnac
de Barcelona. Va ésser refusat.
Col. F. G. Barcelona.

BIBLIOGRAFIA:

BLANCH, Montserrat. Barcelona, 1981, pàg. 21.

OBSERVACIONS:

Vegis 55.1.6

55.1.8

Pastors

Relleu
Guix
31,5 x 35 cm.
Projecte per al Pessebre del Col·legi Lestonnac
de Barcelona. Va ésser refusat.
Col. F. G. Barcelona.

BIBLIOGRAFIA:

BLANCH, Montserrat. Barcelona, 1981, pàg. 21.

OBSERVACIONS:

Vegis 55.1.6

56.2.1

Lleó

Bronze
18,5 x 18,5 x 10,5 cm.
"Josep Granyer". Davant esquerre sobre peanya.

EXPOSICIONS:

Girona, Fontana d'Or, 2005.

BIBLIOGRAFIA:

VENTALLÓ, Joaquim. *La Vanguardia Española*, Barcelona, 17-VI-1970, rep. pàg. 51.

ANÒNIM. *La Vanguardia Española*, Barcelona, 14-III-1972, rep. pàg. 31.

GIRALT-MIRACLE, Daniel. *Josep Granyer, escultor*, (cat), Fontana d'Or, Girona, 28-IV / 29-V-2005, rep. pàg. 35, 44.

56.1.2

Gat

Bronze / terra cuita
17 x 7 x 7,5 cm.
"Josep Granyer". Esquerra lateral sobre peanya
Col. F. G. Barcelona.

OBSERVACIONS:

Referència de la cuita de la peça pel ceramista Serra de Cornellà al diari il·lustrat de l'artista en dates 15-XI-1956 i 6-XII-1956.

56.1.3

Somnolència (flamenc)

Bronze / terra cuita
30 x 13,5 x 29,5 cm.
"Josep Granyer 2/9". Dreta darrera sobre peanya
G-60817
Col. F. G. Barcelona.

EXPOSICIONS:

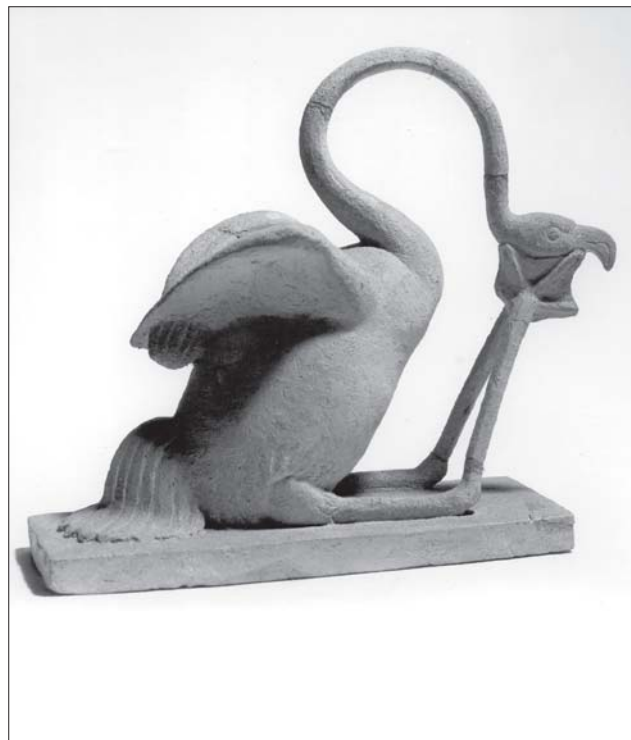
Barcelona, *GAI (1932-1936)*, La Pedrera Galeria d'Art, 23-IX / 17-X-1980.
Barcelona, *J. Granyer. Escultures*, Sala Dalmau, 24-XI / XII-1981, núm. 9.
Girona, Fontana d'Or, 2005.
Puigcerdà, Fundació Caixa Girona, 2005.
Barcelona, Sala Dalmau, 2007.

BIBLIOGRAFIA:

GUTIÉRREZ, Fernando. *La Vanguardia*, Barcelona, 5-XII-1981, pàg. 31.
HACHET, Jean Charles. *Les Bronzes animaliers*, Varia, París, 1986, pàg. 300.
GIRALT-MIRACLE, Daniel. *Josep Granyer, escultor*, (cat), Fontana d'Or, Girona, 28-IV / 29-V-2005, rep. pàg. 44.
Josep Granyer (1899-1983) Una visió mediterrània, (cat), Sala Dalmau, Barcelona 7-III / 13-IV-2007, rep.
ANÒNIM. *La Clave*, Madrid, 6 / 12-IV-2007, rep. pàg. 95.

OBSERVACIONS:

Novament J. Granyer torna als seus temes d'animals.
Existeix una peça de mides reduïdes, 12,5 x 6,15 x 15 cm.
Citat al diari il·lustrat de l'artista la cuita de la peça 15-XI-1956 i 6-XII-1956.

56.1.4

Ase

Bronze / terra cuita
17 x 6 x 12 cm.
"Josep Granyer". Dreta anterior sobre peanya
Col. F. G. Barcelona.

56.1.5

Cavallet

Bronze / terra cuita
14,5 x 18 x 5 cm.
"Josep Granyer". Esquerra darrera sobre peanya
Col. F. G. Barcelona.

56.1.6

El nunci (cigonya)

Bronze
19,5 x 19,5 x 13 cm.
"Josep Granyer". Esquerra posterior sobre
peanya
Z-6395, G-67454, Movil Calvet-2507
Col. Uriach, Joan. Barcelona.
Col. F. G. Barcelona.
Col. Museu Deu. El Vendrell.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *4 escultors del 99*, Barcelona, Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat, III / IV-1979. (guix).
Barcelona, Artur Ramon, 1987.
El Vendrell, Museu Deu, 2002.

BIBLIOGRAFIA:

CASTILLO, A. del. *Diario de Barcelona*, Barcelona, 17-V-1953, pàg. 4.
VENTALLÓ, Joaquim. *La Vanguardia Española*, Barcelona, 17-VI-1970, rep. pàg. 51.
CADENA, Josep Maria. *Diari de Barcelona*, Barcelona, I-VII-1970.
ANÒNIM. *La Vanguardia Española*, Barcelona, 14-III-1972.
Gran Enciclopèdia Catalana, Enciclopèdia Catalana, S. A., Barcelona, Vol. VIII, 1975, rep. pàg. 224.
PLA, Jaume. *La Col·lecció Uriach*. Vol. II, Barcelona, 1980, rep. pàg. 91.
CADENA, Josep Maria. *El Periódico*, Barcelona, 28-II-1987, pàg. 34.
PLA, Jaume. *Revista de Catalunya*, Barcelona, núm. 23, X-1988, pàg. 95.
BLANCH, Montserrat, *El bestiar de Josep Granyer*, (cat), Barcelona, Sala d'Art Artur Ramon, 1989, rep.
PLA, Jaume. *Famosos i oblidats, 38 retrats de primera mà*, La Campana, Barcelona, 1989, pàg. 108.
CADENA, J. M. *Quaderns Rafael Benet*, Barcelona, XII-1999, núm. 3, pàg.9, 10.
OBIOLS, Isabel. *El País*, Barcelona, 5-XII-1999, rep. pàg. 8.

OBSERVACIONS:

Als anys 70 es va fer una ampliació d'aquesta obra en guix, aproximadament 150 x 190 x 120 cm. La peça fosa en bronze havia de situar-se a la Rambla de Catalunya, justament on està situat actualment *El Pensador* (65.1.1) però finalment no es va realitzar. Actualment es troba al taller de l'artista.

En *El llibre de tothom*, amb Joan Oliver com director literari (Editorial Alcides, Barcelona 1962, pàg. 251), apareix un dibuix de Granyer que recorda molt aquesta escultura.

Referència de l'obra al diari de l'artista en data 24-I-1956, 12-VII-1956, 26-VII-1956. Adquirida per Víctor M. d'Imbert l'any 1956.

56.1.7

El bulldog / gos "xato"

Bronze

26 x 12 x 11,5 cm.

"Josep Granyer 3/9 Gr". Darrere sobre peanya
G-61131

Col. F. G. Barcelona.

Col. Museu Deu. El Vendrell.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *J. Granyer. Escultures*, Sala Dalmau, 24-XI / XII-1981, núm. 3.

El Vendrell, Museu Deu, 2002.

OBSERVACIONS:

El tema dels animals va tenir per a J. Granyer un especial atractiu i en diferents etapes de la seva vida el va recollir en la seva obra escultòrica. En les il·lustracions que Granyer va fer per la versió catalana de Joan Oliver de *Set diàlegs de Bèsties* (Edicions Aymà, 1952) de Colette, un dels protagonistes és un gos bulldog com aquest. Referència de l'obra al diari de l'artista en data 24-I-1956. Data de l'obra coneguda gràcies al diari.

56.1.8

Narcís (cèrvol)

Bronze

22 x 9,5 x 23 cm.

"Josep Granyer". Davant dreta sobre peanya

G-69125, Z-6401

Col. F. G. Barcelona.

Col. Museu Deu. El Vendrell.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Zoo de Granyer*, Galeries San Jorge, 9 / 23-V-1953, núm. 3

Barcelona, Artur Ramon, 1987.

El Vendrell, Museu Deu, 2002.

BIBLIOGRAFIA:

CASTILLO, A. del. *Diario de Barcelona*, Barcelona, 17-V-1953, pàg. 4.

CADENA, Josep Maria. *El Periódico*, Barcelona, 28-II-1987, pàg. 34.

MIRALLES, Francesc. *La Vanguardia*, Barcelona, 8-XII-1987, rep. pàg. 41.

BLANCH, Montserrat. *El bestiari de Josep Granyer*, (cat), Barcelona, Sala d'Art Artur Ramon, 1987, rep.

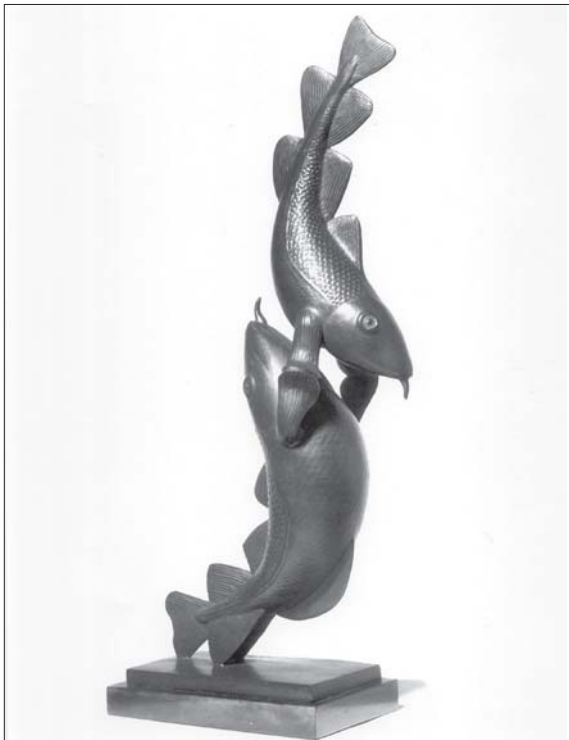
SALUDES, Isabel. *Serra d'Or*, Monestir de Montserrat, Any XXX, núm. 340, rep. pàg. 74.

OBSERVACIONS:

S'inspira, sens dubte, en el mite del narcís.

Referència de l'obra al diari de l'artista en data 18-III-1956.

56.1.9

Peixos (acròbates)

Bronze
42 x 18 x 12 cm.
"Josep Granyer". Darrera sobre peanya
Col. F. G. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Girona, Fontana d'Or, 2005.
Puigcerdà, Fundació Caixa Girona, 2005.

BIBLIOGRAFIA:

PRADAS, Rafael. *El Correo Catalán*, Barcelona, Año XCV, núm. 28872, 22-VII-1970, rep. pàg. 2.
GIRALT-MIRACLE, Daniel. *Josep Granyer, escultor*, (cat), Fontana d'Or, Girona, 28-IV / 29-V-2005, rep. pàg. 44.

OBSERVACIONS:

Existeix un gravat de l'artista amb aquest mateix motiu titulat *Incertesa*. (Exposat el 1985 a La Virreina en l'exposició *Els 98 gravadors de la Rosa Vera* i reproduït a la pàg. 197 del catàleg).
Referència de l'obra al diari de l'artista en data 2-II-1956 i 18-III-1956.

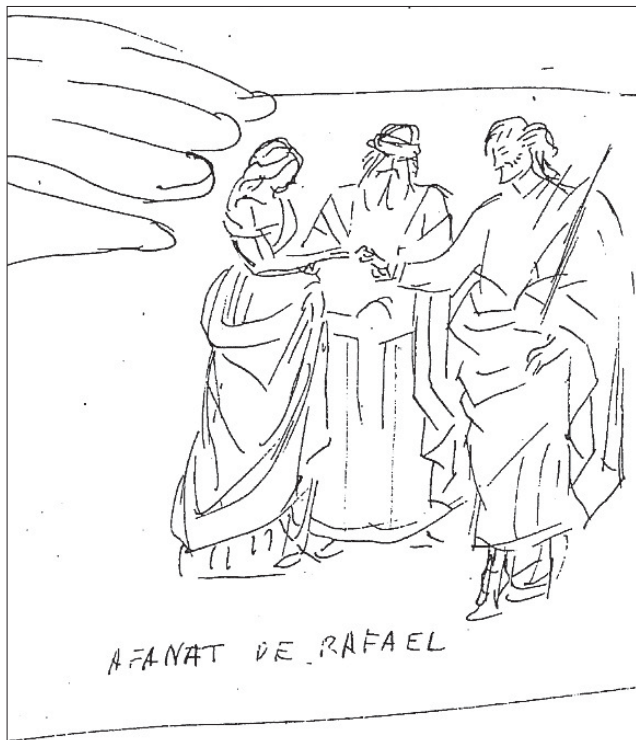
57.1.1

Projecte de sardana

Guix
65 x 42 x 14 cm. home
65 x 12 x 14 cm. dona (sense braços)
Incomplert
No signada.
Col. F. G. Barcelona.

OBSERVACIONS:

El 1957 projectarà unes petites escultures amb la mateixa temàtica. Ens consta pel dibuix del diari d'aquell any 23-X-1957. Les peces grans daten dels voltants dels anys 70.

57.1.2

Placa commemorativa Riera

Possiblement en plata
Localització desconeguda

OBSERVACIONS:

Placa commemorativa dels XXV anys de matrimoni Amós i Trini Riera. L'única referència de l'existència d'aquesta obra és el dibuix del diari de l'artista del 16-II-1957, segons aquest va rebre 4.000 pessetes.

57.1.3

Elefant (El dubte)

Bronze
16,5 x 11,5 x 14,5 cm.
"Josep Granyer". Dreta posterior sobre peanya
G-69126
Col. F. G. Barcelona.
Col. Museu Deu. El Vendrell.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Zoo de Granyer*, Galeries San Jorge, 9 / 23-V-1953, núm. 1.
El Vendrell, Museu Deu, 2002.

BIBLIOGRAFIA:

CASTILLO, A. del. *Diario de Barcelona*, Barcelona, 17-V-1953, pàg. 4.
ARNALDO, Javier, *Josep Granyer*, (cat), Fundació Apel. les Fenosa, El Vendrell, 18-XI-2005 / 28-II-2006, pàg. 11.

57.1.4

El pensador / Bou pensant / Vedell

Bronze

11 x 5,5 x 8 cm.

"Josep Granyer". Dreta posterior

G-69123

Rambla Catalunya-Gran Via, Barcelona.

Col. Cendrós (pedra i bronze grandària natural)

Col. Schneider, Strasbourg.

Col. F. G. Barcelona.

Col. Museu Deu. El Vendrell.

Col. Mullor. Barcelona.

Col. Oliver, S. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, Syra, 1962, núm. 12.

Barcelona, *4 escultors del 99*, Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat, III / IV-1979.

Barcelona, Artur Ramon, 1987.

El Vendrell, Museu Deu, 2002.

BIBLIOGRAFIA:

SANTOS TORROELLA, Rafael. *El Noticiero Universal*, Barcelona, 9-I-1963, rep.

SANTOS TORROELLA, R. *Revisiones y testimonios*, Taber, Barcelona, 1969, pàg. 170.

CADENA, Josep Maria. *Diari de Barcelona*, Barcelona, I-VII-1970.

PRADAS, Rafael. *El Correo Catalán*, Barcelona, Año XCV, núm. 28872, 22-VII-1970, rep. pàg. 2.

ALSIUS, Salvador. *Diario de Barcelona*, Barcelona, 31-XII-1971, rep. pàg. 19.

J. M. *Solidaridad Nacional*, Barcelona, 31-XII-1971, rep.

La Vanguardia Española, Barcelona, 31-XII-1971, rep. pàg. 25.

Diario de Barcelona, Barcelona, 15-II-1972, pàg. 19.

SEMPRONIO, *Tele /Expres*, Barcelona, 16-II-1972, pàg.7.

Diario de Barcelona, Barcelona, 14-III-1972, pàg. 31.

CIFRA. *ABC*, Madrid, 14-III-1972, pàg. 40.

CIFRA, *Diario Femenino*, Barcelona, 18-III-1972, pàg.22.

El Noticiero Universal, Barcelona, 18-III,1972, rep. pàg.22.

La Vanguardia Española, Barcelona, 18-III-1972, rep. pàg. 44.

SEMPRONIO, *Tele /eXpres*, Barcelona, 18-III-1972.

JARDÍ, Enric. *L'Art Català Contemporani*, Proa, Barcelona, 1972, rep. pàg. 169.

SEMPRONIO. *Destino*, Barcelona, Año XXXIV, Núm. 1799, 25-III-1972, pàg. 43.

DIAZ-PLAJA, Guillermo. *La Vanguardia española*, Barcelona, 22-VIII-1972, pàg. 11.

TRIADÓ, J. Ramon. *Destino*, Barcelona, Año XXXV, núm. 1860, 26-V-1973, pàg. 55.

La Vanguardia Española, Barcelona, 27-I-1974, pàg.29.

La Vanguardia, Barcelona, 23-IX-1974, pàg. 25.

50 escultures barcelonines, Caixa d'Estalvis Sagrada Família, Edició pròpia, Sant Vicenç dels Horts, 1975, rep. pàg. XVI.

M. R. *Diario de Barcelona*, Barcelona, 12-IX-1976, rep.

SEMPRONIO. *Tele /eXpres*, Barcelona, 20-III-1979, pàg.7.

SEMPRONIO. *Tele /eXpres*, Barcelona, 22-III-1979, pàg.9.

La Vanguardia, Barcelona, 22-III-1979, pàg. 23.

CIRICI, Alexandre. *Serra d'Or*, Barcelona, Any XXI, núm. 236, V-1979, pàg. 48.

EL DIABLO COJUELO. *El Noticiero Universal*, Barcelona, 25-IV-1979.

RÀFOLS, J.F. (Dir). *Diccionario de Artistas de Catalunya, Baleares y Valencia*, Vol. II, Edicions Catalanes i Gran Enciclopedia Vasca, Barcelona, 1980-1981, pàg. 185.

EL DIABLO COJUELO. *El Noticiero Universal*, Barcelona, 4-IV-1981.

JARDÍ, Enric. *Avui*, Barcelona, 24-V-1981. EL DIABLO COJUELO. *El Noticiero Universal*, Barcelona, 10-IV-1981.

EL DIABLO COJUELO. *El Noticiero Universal*, Barcelona, 10-IV-1981.

Avui, Barcelona, 10-IV-1981.

BLANCH, Montserrat. Barcelona, 1981, pàg. 22.

SEMPRONIO. *La Vanguardia*, Barcelona, 22-I-1983.

LLADÓ, Josep M. *El Correo Catalán*, Barcelona, 23-I-1983, pàg. 7.

- JARDÍ, E. *La Vanguardia*, Barcelona, 24-III-1983.
- BERNARD, Antoni. *Catalans, retrats*, Barcelona, Ed. 62, 1984, rep. pàg. 39.(fotografia feta 27-III-80)
- DIVERSOS AUTORS. *Monuments de Barcelona*, Barcelona, L'Avenç, Ajuntament de Barcelona, Barcelona, 1984, rep. pàg. 174.
- HACHET, Jean Charles. *Les Bronzes animaliers*, Varia, Paris, 1986, rep. pàg. 300, fig. 457.
- DIVERSOS AUTORS. *Barcelona: Escultura: Guia*, Actar, Barcelona, 1986, pàg. 45.
- Barcelona: Escultura*, Guia Actar, Barcelona, 1986, pàg.45.
- MIRALLES, Francesc. *La Vanguardia*, Barcelona, 8-XII-1987.
- DIVERSOS AUTORS. *Diccionario "Ràfols" de Artistas contemporaneos de Catalunya y Baleares*, Vol. II, M. C. Ballester, Barcelona, 1987, pàg. 185.
- PLA, Jaume. *Revista de Catalunya*, Barcelona, núm. 23, X-1988, pàg. 94.
- PLA, Jaume. *Famosos i oblidats, 38 retrats de primera mà*, La Campana, Barcelona, 1989, pàg. 108.
- BALIUS i JULI, R. *Apunts*, Barcelona. Vol. XXX, núm. 117, IX / X-1993. pàg. 245.
- SUBIRACHS, Judit. *Escultura Moderna i Contemporània*, L'Isard, Vol. VII d' *Art de Catalunya*, Barcelona, 1998, pàg. 224.
- DIVERSOS AUTORS. *Arts Decoratives, Industrials i Aplicades*, L'Isard, Vol. XI d' *Art de Catalunya*, Barcelona, 2000, pàg. 265.
- DIVERSOS AUTORS. *Diccionario de Pintores y Escultores Españoles del Siglo XX*, Forum Artis, Tomo 6, Madrid, 1999, pàg. 1823.
- SUBIRACHS, Judit. *Serra d'Or*, Barcelona, núm. 480, XII-1999, rep. pàg. 51.
- CADENA, J. M. *Quaderns Rafael Benet*, Barcelona, XII-1999, pàg. 9, 10.
- OBIOLS, Isabel. *El País*, Barcelona, 5-XII-1999, pàg. 8.
- CARLIN, John. *El País*, Barcelona, 15-III-2002.
- MUÑOZ de IMBERT, Sílvia. *Revista de Catalunya*, Barcelona, núm. 170, IX-2002, pàg. 70.
- CORACHÁN, Jordi. *El Periódico*, Barcelona, 21-XI-2003, rep. pàg.52
- HEREDIA, Sergio. *La Vanguardia*, Barcelona, rep. 21-XI-2003.
- ROMANÍ, Daniel. *La Vanguardia*, Barcelona, 2-VIII-2003, rep. pàg. 6.
- TORRES, G. *El País*, Barcelona, 21-XI-2003.
- MONZÓ, Quim. *La Vanguardia*, Barcelona, 26-XI-2003, pàg. 20.
- ROGLAN, Joaquim. *La Vanguardia*, Barcelona, 15-XI-2003.
- La Vanguardia*, Barcelona, 15-VIII-2004, rep. pàg. 9.
- J. M.C. *El Periódico*, Barcelona, 24-III-2005, pàg. 16.
- CADENA, J. M. *El Periódico*, Barcelona, 29-IV-2005, pàg. 20.
- CARBONELL, Jaume. *Quaderns Rafael Benet*, Barcelona, núm. 14, VI-2005, pàg. 18.
- ARNALDO, Javier. *Josep Granyer*, (cat), Fundació Apel. les Fenosa, El Vendrell, 18-XI-2005 / 28-II-2006, pàg. 11.
- MARGALEF, Oriol. *Avui*, Barcelona, 19-XI-05, pàg. 42.
- Diari de Tarragona*, Tarragona, 21-XI-05, pàg. 36.
- PAREDES, Tomás. *La Vanguardia*, Barcelona, 4-XII-2005, pàg. 15.
- PALAU Maria. *El Punt*, Girona, 20-II-2007, pàg. 37.
- SEMPRONIO. *Destino*, Año XXXIV, núm.1799, 25-III-72, pàg. 43.
- TXERRA CIRBIÁN. *El Periódico*, Barcelona, 7-III-2007, pàg. 44.
- PERMANYER, Lluís. *La Vanguardia*, Barcelona, 10-III-2007, pàg. 7.
- CADENA, Josep M. *El Periódico*, Barcelona, 5-IV-2007, pàg. 33.
- MASANÉS, Cristina. *Avui*, Barcelona, 5 / 6-IV-2007, pàg. 19.
- Josep Granyer (1899-1983) Una visió mediterrània*, (cat), Sala Dalmau, Barcelona 7-III / 13-IV-2007, rep.

OBSERVACIONS:

És aquesta, juntament amb *Coqueta* una de les peces més conegudes de l'artista. L'any 1972 Granyer amplia la peça en bronze per ubicar-la a la cruïlla Rambla de Catalunya-Gran Via de Barcelona. Fou un encàrrec de l'Associació d'amics de la Rambla de Catalunya, gràcies als germans Mullor i a Joaquim Ventalló.

Existeixen tres peces més de mida ampliada, dues en pedra i un altra en bronze, que pertanyen a col·leccions particulars. També es van fer tres edicions de la petita, una en plata i dues en bronze, una d'elles numerada en números romans i amb la mida de la peanya diferent.

A l'arxiu Col. F.G. hi ha fotos en blanc i negre del procés de realització de l'obra.

Podem seguir amb exactitud les diferents etapes de la realització de l'obra al diari il·lustrat de l'artista: 11-III-1957, 13-IV-1957, 12-V-1957, 16-V-1957, 17-V-1957, 18-V-1957, 22-V-1957, 3-VI-1957, 10-VI-1957, 12-VI-1957, 17-VI-1957, 18-VI-1957, 17-VII-1957 i 18-XI-1957.

58.1.1

Pelicà

Bronze
22,5 x 23,5 x 15 cm.
"Josep Granyer". Lateral inferior dret
Z-6396
Col. F. G. Barcelona.
Col. Museu Deu. El Vendrell.

EXPOSICIONS:

Barcelona, Syra, 1962, núm. 10.
Barcelona, Artur Ramon, 1987.
Barcelona, *L'Avantguarda de l'Escultura Catalana*,
Centre d'Art Santa Mònica, IX / X-1989.
El Vendrell, Museu Deu, 2002.

BIBLIOGRAFIA:

BLANCH, Montserrat. *El bestiari de Josep Granyer*, (cat),
Barcelona, Sala d'Art Artur Ramon, 1987, rep.
MIRALLES, Francesc. *La Vanguardia*, Barcelona, 8-XII-
1987, rep. pàg. 41.
L'Avantguarda de l'Escultura Catalana, (cat), Centre
d'Art Santa Mònica, Barcelona, IX / X-1989.

59.1.1

Autostopista

Bronze
92 x 32 x 28 cm.
"Josep Granyer". Dreta posterior sobre peanya
G. 69276
Col. F. G. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *J. Granyer. Escultures*, Sala Dalmau, 24-XI /
XII-1981, núm. 21.
Barcelona, *4 escultors del 99*, Caixa d'Estalvis i Mont de
Pietat, III / IV-1979.
Barcelona, *Dotze Escultors*, Ronda Universitat 31 ppal,
18 / 30-V-1982.
Girona, Fontana d'Or, 2005.

BIBLIOGRAFIA:

GIRALT-MIRACLE, Daniel. *Josep Granyer, escultor*, (cat),
Fontana d'Or, Girona 28-IV / 29-V-2005, rep. pàg.44.
Dotze Escultors, (cat), Ronda Universitat 31 ppal,
organitzat pel Reial Comitè organitzador de la Copa
Mundial de Futbol 1982, 18 / 30-V-1982, pàg. 4.

OBSERVACIONS:

L'escultor dedica una escultura al seu fill Francesc que,
a l'edat de 18 anys, realitzarà la volta a Europa fent
autoestop.

60.0.1

El Retrat de Francesc

Terra cuita
40 x 22,5 x 22cm.
"RETRAT DE FRANCESC. ORIGINAL DEL SEU
PARE JOSEP Granyer, BARCELONA 1 MAIG
1960". Lateral dret
Col. F. G. Barcelona.

60.2.2

Ampolla de licor (ampolla torero)

Vidre esmaltat
18 x 14,5 x 7 cm.
No signada.
Col. F. G. Barcelona.

OBSERVACIONS:

Proposta per a una ampolla de licor de l'empresa Giró.

61.0.1

Estudi I

Terra cuita
28 x 17 x 17 cm.
"Josep Granyer 1961". Signat dues vegades: a sota i a la meitat de l'escultura
Col. F. G. Barcelona.

BIBLIOGRAFIA:

PLA, Jaume. *La Col·lecció Uriach*, Vol. V, Barcelona, 1986, pàg. 65.

OBSERVACIONS:

Escultura de mòduls imbricats. J. Pla fa referència a una obra mòbil de peces intercanviables que podria ser aquesta.

61.2.2

Estudi II

Terra cuita
12 x 17 x 1 cm.
"Josep Granyer". Sota escultura
Col. F. G. Barcelona.

BIBLIOGRAFIA:

PLA, Jaume. *La Col·lecció Uriach*, Vol. V, Barcelona, 1986, pàg. 65.

OBSERVACIONS:

Vegis 61.1.1.

61.2.3

Estudi III

Terra cuita
5,5 x 7 x 11 cm.
"Josep Granyer". Sota escultura
Col. F. G. Barcelona.

BIBLIOGRAFIA:

PLA, Jaume. *La Col·lecció Uriach*, Vol. V, Barcelona, 1986, pàg. 65.

OBSERVACIONS:

Vegis 61.1.1.

61.0.4

Felicitació Nadal 1961 (cendrer)

Terra cuita vidriada
6 x 14,5 x 10,5 cm.
"FELIÇ NADAL I BON ANY NOU". A l'entorn
del cendrer i Sota "AMB ELS VOTS DE Josep
Granyer" 20-XII-1961
G-69121
Col. F. G. Barcelona.

OBSERVACIONS:

Cendrer amb una nansa en forma de gall. Felicitació amb què Granyer obsequià als amics per les festes nadalenes de 1961.

62.1.1

Saloon Granyer. Mites del cinema nord-americà

Relleu

Guix

95 x 98 x 8 cm.

Inscripcions al fris: "Mites del cinema NORD-AMERICÀ" i al timpà: "Saloon Granyer"

Robert: Granyer-3

Col. F. G. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, Syra, 1962, núm. 5

Barcelona, *The Western Film*, Instituto Americano, 1963.

BIBLIOGRAFIA:

A. Del Castillo, *Diario de Barcelona*, Barcelona, 29-XII-1962.

PLA, Jaume, Barcelona, 1962, pàg. 18

CASTILLO, A. del. *Diario de Barcelona*, 1962.

PERUCHO, Juan. *Destino*, Barcelona, 5-I-1963, rep.

Boletín del Instituto de Estudios Norteamericanos, 7 días, Instituto Norteamericano, núm. 160, Año V, Barcelona, I-1963, rep. portada.

RODRIGUEZ CRUELLES, *Europa*, Barcelona, Año XVI, núm. 500, 1963, pàg. 18.

BLANCH, Montserrat. *4 escultors del 99*, (cat), Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat, Barcelona, III-1979, pàg. 12.

BLANCH, Montserrat. Barcelona, 1981, pàg. 13.

OBSERVACIONS:

Caracteritza els personatges dels westerns nord-americans com a déus d'un nou Olimp.

Una fotografia d'aquest relleu acompanya la portada de la publicació del gener de 1963 del butlletí de l'*Instituto de Estudios Norteamericanos de Barcelona*.

62.1.2

Baldaqü pel Monestir de Montserrat

Fris circular

Guix

38,5 cm. alçada, 3 m. Ø, 9 m. lineals

Robert Granyer-4, 5 i 6

Projecte 19 relleus per a una gran corona-baldaqü. Encàrrec per l'església del Monestir de Montserrat. No arriba a fondre's en plata.

Fons del Museu de Montserrat.

EXPOSICIONS:

Barcelona, Syra, 1962, núm. 6.

BIBLIOGRAFIA:

A. Del Castillo, *Diario de Barcelona*, Barcelona, 29-XII-1962.

PLA, Jaume, 1962, pàg. 18.

CORTÉS, Juan. *La Vanguardia Española*, Barcelona, 3-I-1963, rep. pàg. 6.

MANZANO, R. *Solidaridad Nacional*, Barcelona, 23-I-1963, rep.

RODRIGUEZ CRUELLES, *Europa*, Barcelona, Año XVI, núm. 500, 1963, pàg. 18.

BLANCH, Montserrat. *4 escultors del 99*, (cat), Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat, Barcelona, III-1979, pàg. 15.

CORTÉS i VIDAL, Joan. *Setanta anys de vida artística barcelonina*, Selecta, Barcelona, 1980, pàg. 215.

BLANCH, Montserrat. Barcelona, 1981, pàg. 22.

PLA, Jaume. *Revista de Catalunya*, Barcelona, núm. 23, X-1988, pàg. 110.

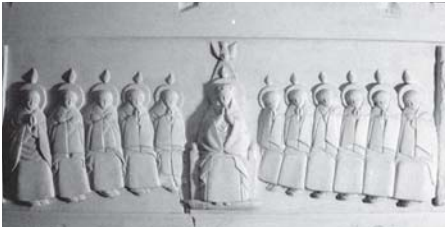
OBSERVACIONS:

Tot i estar datada al 1962 l'obra la comença a realitzar al 1958.

El motiu del baldaqü són les quatre estacions de l'any litúrgic i es subdivideix en 19 plafons amb els següents temes: Anunciació, Visitació, Nadal, Baptisme, dejuni i temptacions de Jesús, pesca miraculosa, crida de St. Pere i St. Pau, St. Joan Baptista, resurrecció filla de Naïm, publicà i fariseus, Ascensió, Pentecosta, aparició

de Jesús a Maria i als deixebles d'Emaús, Moisès i Elies, Transfiguració i Resurrecció.

L'arxiu de la família Granyer conserva 3 cartes de l'any 1958 que Àngel Ferrant envia a l'escultor on cita aquest projecte i una altre carta signada per Granyer i dirigida al matrimoni Fenosa del 21-VII-1959 que es troba al Centre de Documentació i Recerca de la Fundació Apel. les Fenosa, El Vendrell. També hi ha referències de la corona al diari il.lustrat de Granyer el 5-XII-1957.

63.1.1

Retrat Ruiz de Villa

Bronze

36,5 x 15,5 x 9 cm.

"Josep Granyer". Darrere drete sobre peanya

G-61142

Col. F. G. Barcelona.

BIBLIOGRAFIA:

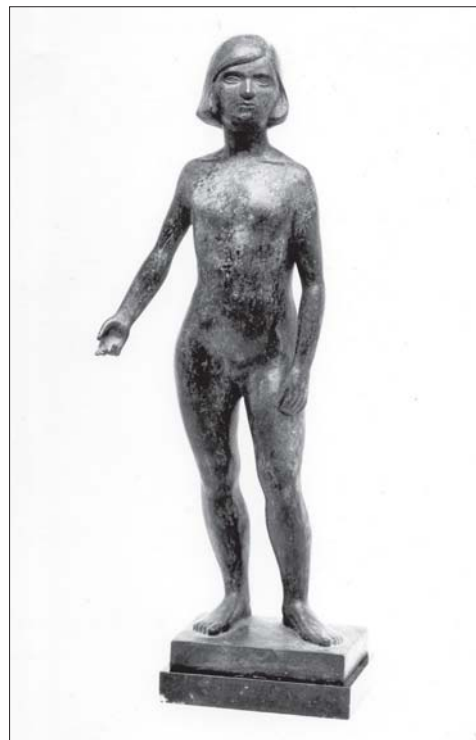
BLANCH, Montserrat. *4 escultors del 99*, (cat), Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat, Barcelona, III-1979, pàg. 15.

BLANCH, Montserrat. Barcelona, 1981, pàg. 22.

OBSERVACIONS:

Existeix una peça ampliada i en guix, 149 x 63 x 38 cm.

Filla del Sr. Ruíz de Villa Macho qui l'any 1962 va voler editar *El Decameron* de Boccaccio amb 101 il·lustracions de Josep Granyer.

64.1.1

Medalla Numismàtica

Bronze

G/69120

"Descubrimiento de América" inscripció superior

"Dad y se os dará". Inscripció inferior

Localització desconeguda.

Amb aquesta medalla guanyà el Premi "Gerónimo Antonio Gil" convocat per l'Asociación Numismática Española en record d'aquest medallista del segle XVIII, gravador de la Casa de La Moneda Mexicana durant els regnats de Carles III i Carles IV. La dotació econòmica va ser de 25.000 ptes.

El tema gira entorn del descobriment d'Amèrica.

BIBLIOGRAFIA:

La Vanguardia Española, Barcelona, 16-VII-1964.

Solidaridad Nacional, Barcelona, 16-VII-1964.

Diario de Barcelona, Barcelona, 16-VII-1964.

El Correo Catalán, Barcelona, 15-XI-1964.

Diario de Barcelona, Barcelona, 21-XI-1964.

65.2.1

Cavall

Bronze lacat / guix

38 x 19,5 x 37 cm.

"Escultura Josep Granyer. Lacat Ramon Sarsanedas". Placa davant peanya

G-60815, G-60822

Col. Cendrós. Barcelona.

Col. F. G. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *GAI* (1932-1936), La Pedrera Galeria d'Art, 23-IX / 17-X-1980.

BIBLIOGRAFIA:

KAWAMURA, Yayoi. 1990, rep. pàg. 277, 279 i 280.

OBSERVACIONS:

Granyer va fer un primer esbós més petit d'aquesta peça (18 x 8,3 X17) per tal de revestir-lo d'urushi. Va resultar una obra que es pot qualificar de mestra. La tècnica emprada, en col·laboració amb Ramon Sarsanedas, fou iniciada els anys trenta i represa els anys 60, després d'un gran interval produït arrel de la guerra.

Aquest cavall està recobert totalment amb incrustacions de closca d'ou...*la colocación es muy cuidadosa, combinando los tamaños muy variados de las cascarillas que se aplican sobre fondo preparado con urushi marrón semitransparente, rebajado posteriormente por el pulido, para conseguir el efecto de manchas marrones sobre blanco...* KAWAMURA,

65.2.2

Arlequí

Bronze lacat
26 x 12 x 16 cm. (amb peanya)
"ESCULTURA J. GRANYER LACA R:
SARSANEDAS". Lateral dret peanya
G-60822
Col. F. G. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *GAI (1932-1936)*, La Pedrera Galeria d'Art,
23-IX / 17-X-1980.

BIBLIOGRAFIA:

KAWAMURA, Yayoi. 1990, pàg. 277 .

OBSERVACIONS:

La tècnica emprada, en col·laboració amb Ramon Sarsanedas, fou iniciada els anys trenta i represa els anys 60, després d'un gran interval produït arrel de la guerra.

67.0.1

Oriol

Terra cuita
50,5 x 31,5 x 29 cm.
"RETRAT DE ORIOL
FILL DE FRANCESC GRANYER I MONTSERRAT
MANYÀ. OBRA DE L'AVI 21 MAIG 196/. JOSEP
GRANYER". Lateral esquerre
Col. F. G. Barcelona.

OBSERVACIONS:

Retrat del nét de l'artista, Oriol Granyer i Manyà.

68.1.1

Grand écart / Estruç

Bronze

16 x 29 x 33 cm.

"Josep Granyer". Esquerra posterior sobre peanya

G-61132

Col. F. G. Barcelona.

Col. Museu Deu. El Vendrell.

EXPOSICIONS:

Madrid, *75 años de escultura española 1900-1975*, Galería Biosca, 1975.

Barcelona, *J. Granyer. Escultures*, Sala Dalmau, 24-XI / XII-1981, núm. 5.

Barcelona, *4 escultors del 99*, Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat, III / IV-1979.

El Vendrell, Museu Deu, 2002.

Girona, Fontana d'Or, 2005.

BIBLIOGRAFIA:

GAYA NUÑO, J. Aurelio. *75 años de escultura española 1900-1975*, (cat), Galería Biosca, Madrid, XII / I-1976, rep. fig. 30.

MARÍN-MEDINA, J. *La Escultura Española Contemporánea (1800-1978)*, Edarcón, Madrid, 1978, pàg. 104.

GUTIÉRREZ, Fernando. *La Vanguardia*, Barcelona, 15-XII-1981, pàg. 31.

HACHET, Jean Charles. *Les Bronzes animaliers*, Paris, Varia, 1986, pàg. 300.

DIVERSOS AUTORS. *Diccionario de Pintores y Escultores Españoles del siglo XX*, Forum Artis, Tomo 6, Madrid, 1999, pàg. 1823.

GIRALT-MIRACLE, Daniel. *Josep Granyer, escultor*, (cat), Fontana d'Or, Girona, 28-IV / 29-V-2005, rep. pàg. 44.

OBSERVACIONS:

Grand écart fa referència a la posició del ballet on les cames i els genolls estant estirades formant un angle de 180 graus.

69.2.1

Autoretrat de Josep Granyer i els seus jurats burrets

Relleu terra cuita

44 cm. Ø

“Obra en commemoració del X aniversari de prendre part en els Concursos de Dibuix Ynglada i Guillot” Inscripció voltant superior ocupant mitja circumferència i voltant inferior: “Auto-Retrat-de-Josep-Granyer-i-Els-Seus-Jurats-Burrets”.

Col. F. G. Barcelona.

OBSERVACIONS:

Obra realitzada arran de les fallides presentacions al Concurs de Dibuix Ynglada i Guillot any rere any.

69.2.2

Sant Jordi

Bronze / terra cuita policromada

57 x 18,5 x 17 cm.

“Josep Granyer”. Sota el drac, davant dreta

Col. Cendrós. Barcelona. (1/12_{GR})

Col. F. G. Barcelona.

Col. Silvia Oliver. Barcelona.

OBSERVACIONS:

Existeix una versió en bronze de mides reduïdes 7'5 x 8'5 x 26'5 cm. amb un tiratge de 12. La peça en terra cuita policromada pertany a la filla del poeta Pere Quart, sense signar, de mida gran i amb corona.

70.1.1

Escriba (gos llebrer) / Xacal / Mestre

31 x 13 x 17 cm.

"Josep Granyer 5/9". Darrere esquerre sobre peanya

G-69284

Col. F. G. Barcelona.

Col. Uriach, Matilde. Barcelona.

Col. Museu Deu. El Vendrell.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *4 escultors del 99*, Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat, març / abril, 1979.

Barcelona, *J. Granyer. Escultures*. Sala Dalmau, 24-XI / XII-1981.

El Vendrell, Museu Deu, 2002.

Girona, Fontana d'Or, 2005.

Puigcerdà, Fundació Caixa Girona, 2005.

El Vendrell, *Josep Granyer*, Fundació Apel.les Fenosa, 18-XI-05 / 28-II-06.

Barcelona, Sala Dalmau, 2007.

BIBLIOGRAFIA:

MAISTERRA, Pascual. *La Vanguardia*, Barcelona, 26-III-1978, rep.

HACHET, Jean Charles. *Les Bronzes animaliers*, París, Varia, 1986, pàg. 300.

Josep Granyer. De l'Arcaisme a la Ironia, Museu Deu, El Vendrell, 1-II / 2-VI-2002, pàg. 7.

GIRALT-MIRACLE, Daniel. *Josep Granyer, escultor*, (cat), Fontana d'Or, Girona, 28-IV / 29-V-2005, rep. pàg. 37, 44.

La Fura, Informatiu de l'Alt i el Baix Penedès, Vilafranca, núm. 1212, 18 / 24-XI-05, pàg. 25.

El 3 de vuit, Vilafranca del Penedès, 18-XI-05, pàg. 85.

ARNALDO, Javier. *Josep Granyer*, (cat), Fundació Apel.les Fenosa, El Vendrell, 18-XI-2005 / 28-II-2006, pàg. 11, 32 i rep. pàg. 33.

PAREDES, Tomás, *La Vanguardia*, Barcelona, 4-XII-2005, rep. pàg.15.

SOCÍA PALAU, Jaume. *Siete días médicos*, Barcelona, núm. 661, 17-II-06, pàg.63.

Josep Granyer (1899-1983) Una visió mediterrània, (cat), Sala Dalmau, Barcelona 7-III / 13-IV-2007, rep.

74.1.1

Drac oriental

Guix
19,5 x 10 x 25 cm.
No signada ni datada.
G-61134
Col.lecció Dr. Schneider d'Strasbourg.

EXPOSICIONS:

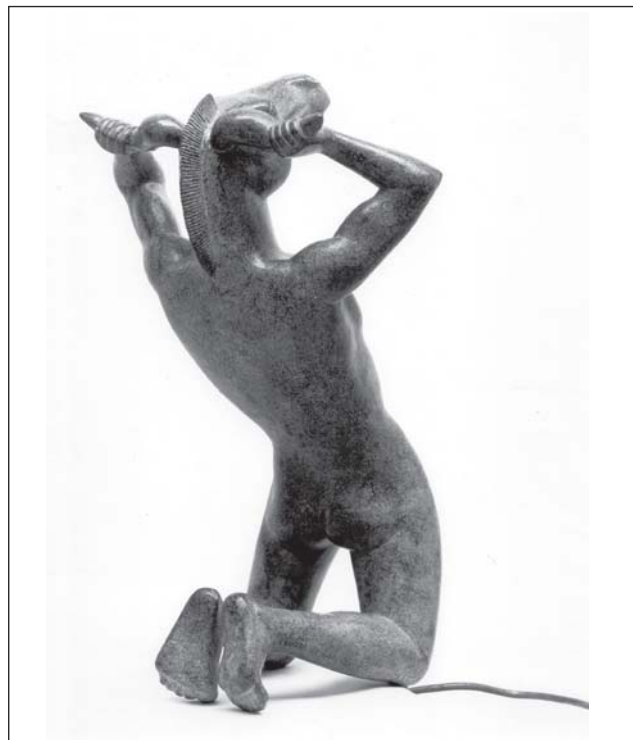
Barcelona, *J. Granyer. Escultures*, Sala Dalmau, 24-XI / XII-1981, núm. 11.

BIBLIOGRAFIA:

BLANCH, Montserrat. *4 escultors del 99*, (cat), Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat, Barcelona, III-1979, pàg. 15.
BLANCH, Montserrat. Barcelona, 1981, pàg. 22.
PARCERISAS, Pilar. *Avui*, Barcelona, 22-I-1983, rep. pàg. 31.

OBSERVACIONS:

Encàrrec Dr. Schneider. Aquesta obra només és coneguda per una fotografia de l'AFG.

74.1.2

Luci o l'ase

Bronze
Possible Col.lecció Dr. Schneider d'Strasbourg.

BIBLIOGRAFIA:

BLANCH, Montserrat. *4 escultors del 99*, (cat), Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat, Barcelona, III-1979, pàg. 15.
BLANCH, Montserrat. Barcelona, 1981, pàg. 22.
PARCERISAS, Pilar. *Avui*, Barcelona, 22-I-1983, rep. pàg. 31.

OBSERVACIONS:

Projecte d'una font en bronze.

74.1.3

Leda

Bronze

26,5 x 19,5 x 12 cm.

"Josep Granyer 2/9". Dreta davant sobre peanya

G-61141

Col. F. G. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Josep Dalmau i el seu món*, Sala Dalmau, 21-IV / 14-V-1983.

Barcelona, Sala Dalmau, 2007.

BIBLIOGRAFIA:

BLANCH, Montserrat. *4 escultors del 99*, (cat), Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat, Barcelona, III-1979, pàg. 15.

BLANCH, Montserrat. Barcelona, 1981, pàg. 22.

Josep Granyer (1899-1983) Una visió mediterrània, (cat), Sala Dalmau, Barcelona 7-III / 13-IV- 2007, rep.

GUTIÉRREZ, Fernando. *La Vanguardia*, Barcelona, 5-XII-1981, rep. pàg. 31.

PARCERISAS, Pilar. *Avui*, Barcelona, 22-I-1983, rep. pàg. 31.

La Clave, Madrid, 6 / 12-IV-2007, pàg. 95.

OBSERVACIONS:

Mite de Leda.

75.2.1

Música / Músics que toquen

Relleu
Bronze / terra cuita
51 x 51 x 10 cm. (amb peanya) / 43 cm. Ø
"Josep Granyer 1/7". Sota timbals
G-61129, G/A-21087
Col. F. G. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *J. Granyer. Escultures*. Sala Dalmau, 24-XI / XII-1981, núm. 17.

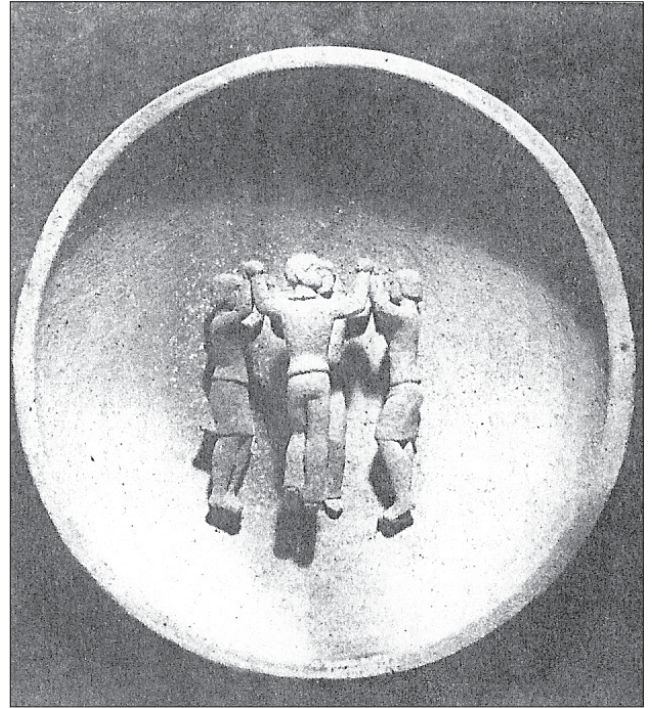
Manresa, *T'estimem Picasso!*, 22-XII / 10-I-1983, itinerant.

BIBLIOGRAFIA:

T'estimem Picasso! (13 artistes d'avui 1982-83), (cat), rep. pàg. 15.

OBSERVACIONS:

Clau d'una volta

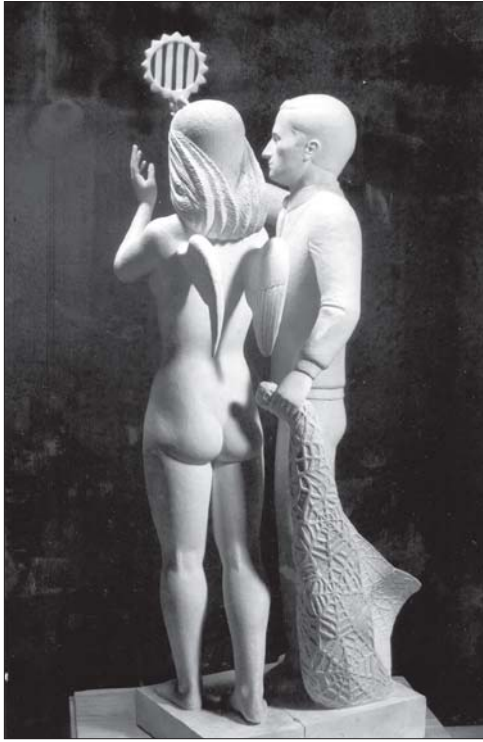
75.2.2

Sardana

Refrectari
Aproximadament: 30'5 Ø i 9'5 cm. profunditat.
No signada ni datada.
Movil Grañé-Juyent-7
Col. F. G. Barcelona.

OBSERVACIONS:

Obra accidentalment destruïda.

75.2.3

Homenatge Pompeu Fabra

Guix (malmès)
Mides Aproximades: 72 x 29 x 30 cm.
"Homenatge a Pompeu Fabra". Davant peanya
Movil Grañé-Juyent-1, Movil Grañé-Juyent-2,
Movil Grañé-Juyent-3
Col. F. G. Barcelona.

BIBLIOGRAFIA:

CARBONELL, Jaume, 1982, pàg. 23.

OBSERVACIONS:

Aquesta escultura vol simbolitzar la reforma de la llengua catalana. L'àngel amb la senyera representa la llengua i el personatge masculí Pompeu Fabra.

75.2.4

Tatano

Refrectari
30'5 Ø i 9'5 cm. profunditat
"J.Granyer". Esquerre figura
Movil Grañé-Juyent-6.
Col. F. G. Barcelona.

75.2.5

Mà / Las cuatro barras

Terra cuita
36 x 22,2 x 18 cm.
"Josep Granyer". Darrere sobre l'estrella
G-65368 / G-65369
Col. F. G. Barcelona.
Col. Ventalló. Barcelona.

BIBLIOGRAFIA:

Balclí's, Subhasta octubre 2008, Barcelona, rep. pàg. 54, núm. 815.

OBSERVACIONS:

Segons els fills de Joaquim Ventalló és la representació de la mà del seu pare sobre l'estel. la republicana de 5 puntes. En la peça de la col.lecció Ventalló apareix sobre l'estrella la inscripció "Al amic Joaquim Ventalló Josep Granyer". Preu de sortida a la subhasta d'octubre de 2008 de Balclí's a Barcelona: 1500€.

75.2.6

Homenatge a Picasso / Picasso mendigo

Bronze
64 x 27,5 x 27 cm.
"Josep Granyer 1/9_{GR}". Darrere sobre peanya. "PICASSO RETRAT PER J. GRANYER".
Inscripció lateral davant
G/A-21084, G/A-21085
Col. F. G. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *J. Granyer. Escultures*, Sala Dalmau, 24-XI / XII-1981, núm.
Manresa, *T'estimem Picasso!*, 22-XII / 10-I-1983, itinerant.

OBSERVACIONS:

Picasso com un pidolaire, capaç d'absorbir de tots els moviments artístics.

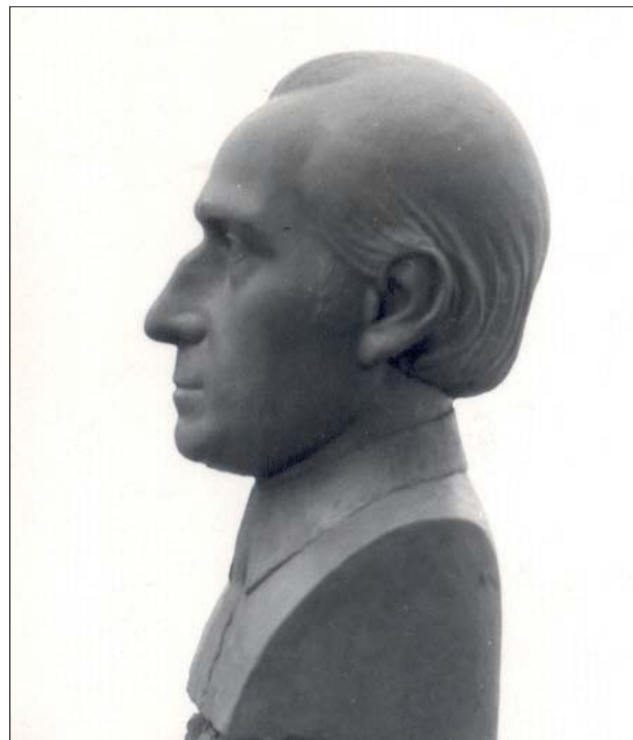
78.0.1

Alfred Figueres

Bronze

34 x 17 x 16 cm.

“RETRAT DE L'ARTISTA PINTOR ALFRED FIGUERAS SANMARTÍ Josep Granyer BARCELONA 1978”. Dreta inferior G/A-22672, G/A-22673, G-69282 Col. Jordi Figueres. Barcelona. Col. Claudia Figueres. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Barcelona. *4 escultors del 99*, Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat, III / IV-1979.

BIBLIOGRAFIA:

MAISTERRA, Pascual. *La Vanguardia*, Barcelona, 26-III-1978, rep. pàg. 35.

ANÒNIM. *Tele/eXpres*, Barcelona, 22-III-1979, rep. pàg. 9.

PARCERISAS, Pilar. *Avui*, Barcelona, 22-I-1983, rep. pàg. 31

OBSERVACIONS:

A l'arxiu familiar Granyer hi ha una fotografia de l'artista, al seu taller, on es veu ell mateix en la realització de l'obra.

79.0.1

Sr. Joan B. Cendrós

Bronze
47 x 21 x 25 cm.
"Retrat d'En Joan B. Cendrós obra original de Josep Granyer Barcelona 1979" Lateral Dret.
Col. Cendrós. Barcelona.

OBSERVACIONS:

El senyor Cendrós va patir una angina de pit que l'obligà a fer repòs. Segons comentà la filla del Sr. Cendrós, Granyer va aprofitar l'ocasió per fer-li el retrat. Anteriorment l'escultor havia modelat el gos de la família, *Genko*, i es comenta que un possible diàleg entre Granyer i Cendrós fos: "vos que sou un gran artista d'animals i que heu fet el meu gos us demano que feu un animal més gros". Granyer afegí: "Si he fet el gos haig de fer l'amo".

80.1.1

Òliba

Bronze / pedra (Ulldecona)
38 x 15,5 x 20 cm.
"Josep Granyer 3/9". Dreta posterior en la peanya
Col. F. G. Barcelona.
Col. Cendrós. Barcelona.
Institut d'Estudis Catalans. Barcelona. (despatx presidència)

EXPOSICIONS:

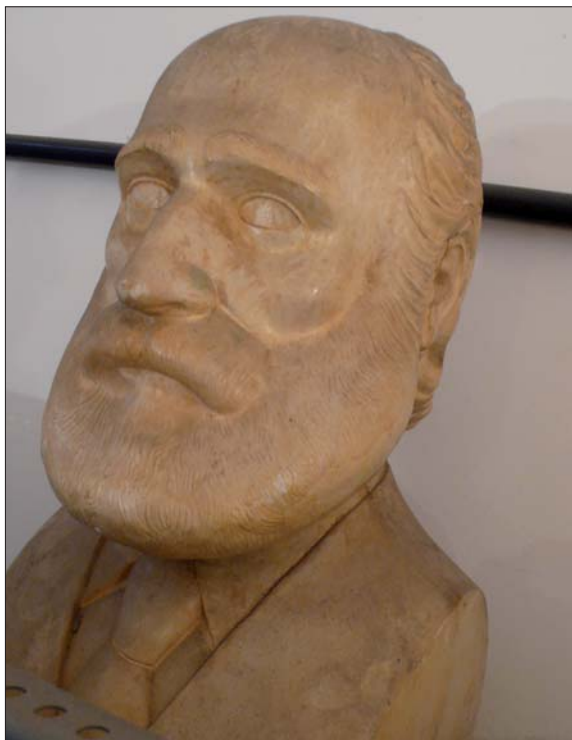
Girona, Fontana d'Or, 2005.
Barcelona, Sala Dalmau, 2007.

BIBLIOGRAFIA:

GIRALT-MIRACLE, Daniel. *Josep Granyer, escultor*, (cat), Fontana d'Or, Girona, 28-IV / 29-V-2005, rep. pàg. 38, 44.

OBSERVACIONS:

Referències d'aquesta obra les trobem a l'arxiu de l'Institut d'Estudis Catalans a l'expedient de pertinències del fons de Josep Carner. En una carta, amb data de 4 de juny de 1987, signada per Emili Giral (president de l'Institut) i per Maria Rosa Cendrós Jové, la vídua de Carner dona l'obra al pare de la Maria Rosa.

80.0.2

Pintor Frederic Lloberes

Guix
46 x 26 x 24 cm.
"Retrat de l'artista pintor FREDERIC LLOBERES [sic] obra de Josep Granyer Barcelona datat abril 1980". Lateral dret
G-607241
Col. F. G. Barcelona.
Col. Lloberes. Barcelona.

OBSERVACIONS:

A l'IAAH hi ha un clixé on Granyer apareix al seu taller, realitzant el retrat.

80.2.3

Sense títol conegut (Nu assegut)

Guix
44 x 19,5 x 28 cm.
Sense signar.
Col. F. G. Barcelona.

81.2.1

Fórmula I "Fórmula uno"/ Esport de risc

Guix / bronze

63 x 39,5 x 20,5 cm.

"FÓRMULA 1 1/9" al frontal de la peanya
G-61135

EXPOSICIONS:

Barcelona, *J. Granyer. Escultures*. Sala Dalmau, 24-XI / XII-1981, núm. 19.

Manresa, *T'estimem Picasso!*, 22-XII / 10-I-1983, itinerant.

BIBLIOGRAFIA:

FONT, Lina. *Radio Barcelona FM*, Barcelona, 7-XII-1981.

BALIUS i JULI, R. *Apunts*, Barcelona. Vol. XXX, núm. 117, IX / X-1993. rep. pàg. 247.

CASADEMONT, Tina. *El Punt*, Girona, 27-IV-2005, rep. pàg. 42.

OBSERVACIONS:

Granyer realitza un dibuix en tinta xina (74 x 50 cm) idèntic a l'escultura. És seleccionat al *XXII Concurso Internacional de Dibujo*, Fundació Ynglada-Guillot al novembre de 1980 al Palau de la Virreina de Barcelona i reproduït al catàleg d'aquest any amb el número 32.

Una visió de la fórmula 1 no gens convencional i inusual, presentant la mort com una companya de viatge, i on el risc, la velocitat i la mort s'agermanen.

A l'arxiu Col. F. G. hi ha fotos de l'artista al seu taller amb aquesta obra en guix.

81.0.2

Pau Ruiz Picasso

Relleu

“A PAU RUIZ PICASSO

EL REIAL CERCLE ARTÍSTIC, INSTITUT

BARCELONÈS 1881-1981”. Part inferior

G-61127

El Reial Cercle Artístic desconeix la localització.

EXPOSICIONS:

Barcelona, *Concurs Placa commemorativa a Pau Ruiz Picasso*, Envelat Plaça de Catalunya, 15 / 31-X-1981.

BIBLIOGRAFIA:

IGLESIAS del MARQUET. *Diario de Barcelona*, Barcelona, 12-XII-1981.

MARÍN, Ma Isabel. *Cercle Artístic de Barcelona 1881-2006: primera aproximació a 125 anys d'història*, Reial Cercle Artístic de Barcelona, Barcelona, 2006, pàg. 142.

OBSERVACIONS:

Primer premi del certamen convocat pel Reial Cercle Artístic de Barcelona i patrocinat per l'Ajuntament de Barcelona i la Generalitat de Catalunya de amb motiu de la commemoració del centenari de l'entitat sota el títol: “Concurs Placa commemorativa a Pau Ruiz Picasso”. Obra amb el lema “Papito” premiada amb medalla d'or i 150.000 ptes. lliurades el 16 de novembre del 1981 al Saló Torres Garcia de la Generalitat de Catalunya.

82.0.1

Genko

Bronze
42 x 26 x 28 cm.
"Josep Granyer". Dreta sobre peanya. Davant
peanya "GENKO, 1 març 1982 2/3 GR"
Movil Grañe Junyent-5
Col. F. G. Barcelona.
Col. Cendrós. Barcelona.

EXPOSICIONS:

Girona, Fontana d'Or, 2005.

BIBLIOGRAFIA:

HACHET, Jean Charles. *Les Bronzes animaliers*, Varia, París, 1986, rep. pàg. 300, fig. 458.

CASAMARTINA, Josep. *El País*, Barcelona, 19-V-2005, rep. pàg. secció Quadern.

GIRALT-MIRACLE, Daniel. *Josep Granyer, escultor*, (cat), Fontana d'Or, Girona, 28-IV / 29-V-2005, rep. pàg. 44.

OBSERVACIONS:

Retrat del gos italià Genko de la família Cendrós. Existeix una altra peça més petita (18 x 14 x 11,5 cm.) realitzada abans del retrat del Sr. Cendrós (79.1.2). Posteriorment s'amplia la peça i es data del 1982.

Sense títol conegut (Mare de Déu I)

Relleu
Guix
21,5 x 7 x 3 cm.
No signada ni datada.
Col. F. G. Barcelona.

Sense títol conegut (Mare de Déu II)

Guix
38 x 10,5 x 11 cm.
No signada ni datada.
Col. F. G. Barcelona.

Sense títol conegut (Dona amb animal)

Fang cru
28,5 x 7,5 x 9 cm.
No signada ni datada.
Col. F. G. Barcelona.

Sense títol conegut (Dona)

Guix
30 x 20 x 24 cm.
No signada ni datada.
Col. F. G. Barcelona.

OBSERVACIONS:

Retrat de cap femení difícil de datar encara que per les seves característiques es podria situar cronològicament entre final dels anys vint i els primers anys de la dècada dels trenta.

Sense títol conegut (Bust amb ulleres)

Fang sense coure
21,5 x 11,5 x 20 cm.
No signada ni datada.
Col. F. G. Barcelona.

OBSERVACIONS:

Obra que resta al seu taller.

Sense títol conegut (Nena amb trenes)

Fang sense coure
25,5 x 15 x 15,5 cm.
No signada ni datada.
Col. F. G. Barcelona.

OBSERVACIONS:

Retrat que Granyer va conservar al seu taller.

Sense títol conegut (Cap de noi)

Guix
28,5 x 17,5 x 16 cm.
No signada ni datada.
Col. F. G. Barcelona.

OBSERVACIONS:

Rostre (buit per darrera, només treballada la part frontal del cap) que no hem pogut identificar, conservat al taller de l'escultor.

Sense títol conegut (Mico)

Bronze pàtina verda
16,5 x 10,5 x 10,5 cm.
"Josep Granyer". Natja dreta
No datada.
Col. F. G. Barcelona.

Sense títol conegut (Jesús donant les claus a Sant Pere davant dels apòstols)

Relleu
Pedra
"J. Granyer". Peu esquerre Jesús
Localització desconeguda.

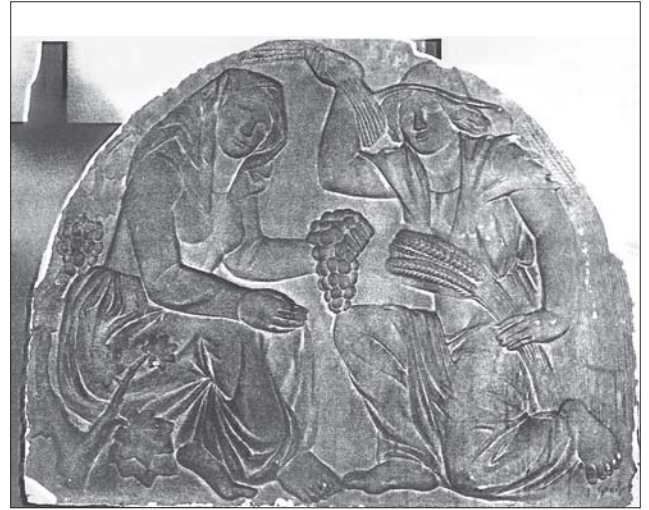
OBSERVACIONS:

De les poques obres de temàtica religiosa, tret dels relleus de Montserrat i d'alguna altra peça.

Pareja enlazada

G/A 21105 i G/A 21106
Localització desconeguda.

Sense títol conegut (La sega i la verema)

Relleu
Guix
71 x 90 cm.
"J. Granyer". Dreta inferior sota el peu home
M-1237
No localitzada

Sense títol conegut (Maternitat, sense cames)

Guix
30 x 18,5 x 25 cm.
No signada ni datada.
Col. F. G. Barcelona

OBSERVACIONS:

Deduïm que com a mínim existeix un bronze d'aquesta figura per la patina de goma laca i per la manca de cames que té el guix. Ens fa pensar que es va treure un motllo de la figura per poder-la fondre en bronze. De tema idèntic i composició similar a les peces 36.1.5 i 50.1.5.

Sense títol conegut

Guix
40 x 14 x 10 cm.
No signada ni datada.
Col. F. G. Barcelona.

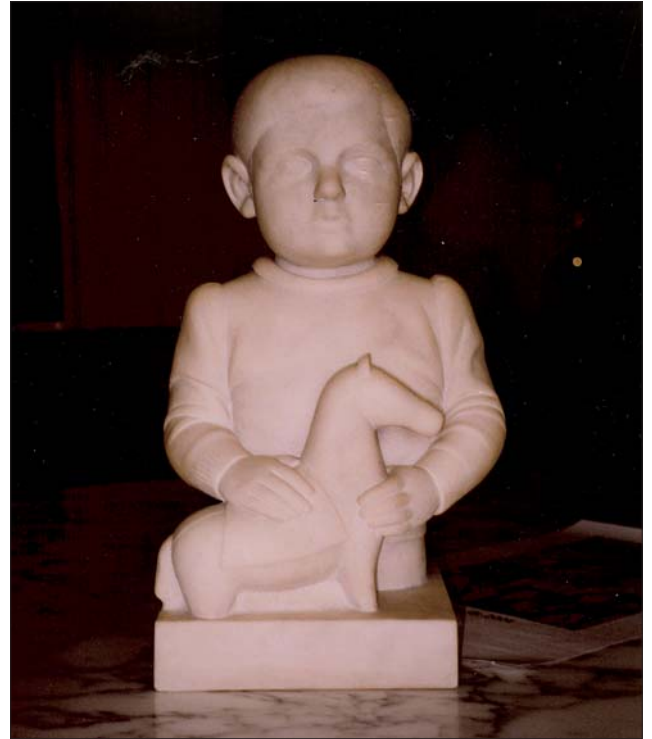
OBSERVACIONS:

Per la capa de goma laca que té el guix és molt possible que la peça existeixi en bronze.

Sense títol conegut (Figura reclinada)

Guix
20,5 x 26 x 11 cm.
No signada ni datada.
Col. F. G. Barcelona.

Sense títol conegut (Nen cavallet)

Marbre
43 x 17,5 x 25 cm.
No signada ni datada.
Col. Privada desconeguda. Barcelona.

Sense títol conegut (Pregant)

Relleu
Guix
45 x 37 cm.
No signada ni datada.
Col. F. G. Barcelona.

Sense títol conegut (Relleu torero)

Relleu
Guix
86 x 38 cm.
"J. Granyer". Angle inferior dret
No signada ni datada.
Col. F. G. Barcelona.

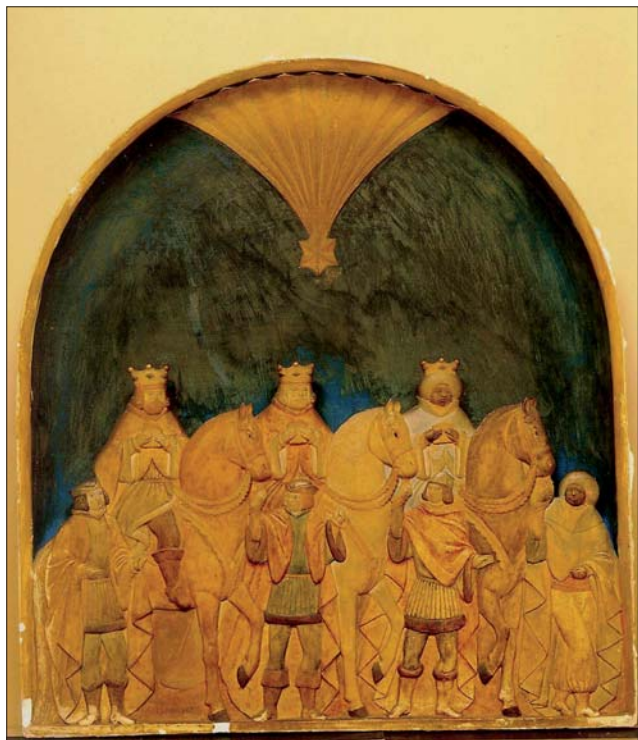
Sense títol conegut

No signada ni datada.
Col. Privada desconeguda. Barcelona.

Sense títol conegut

No signada ni datada.
Col. Privada desconeguda. Barcelona.

Sense títol conegut (Els tres mags)

Relleu
Guix policromat
57,5 x 53 cm.
"J. Granyer". Sota cavall
No datada.
Venuda per la galeria Artur Ramon, Barcelona.

OBSERVACIONS:

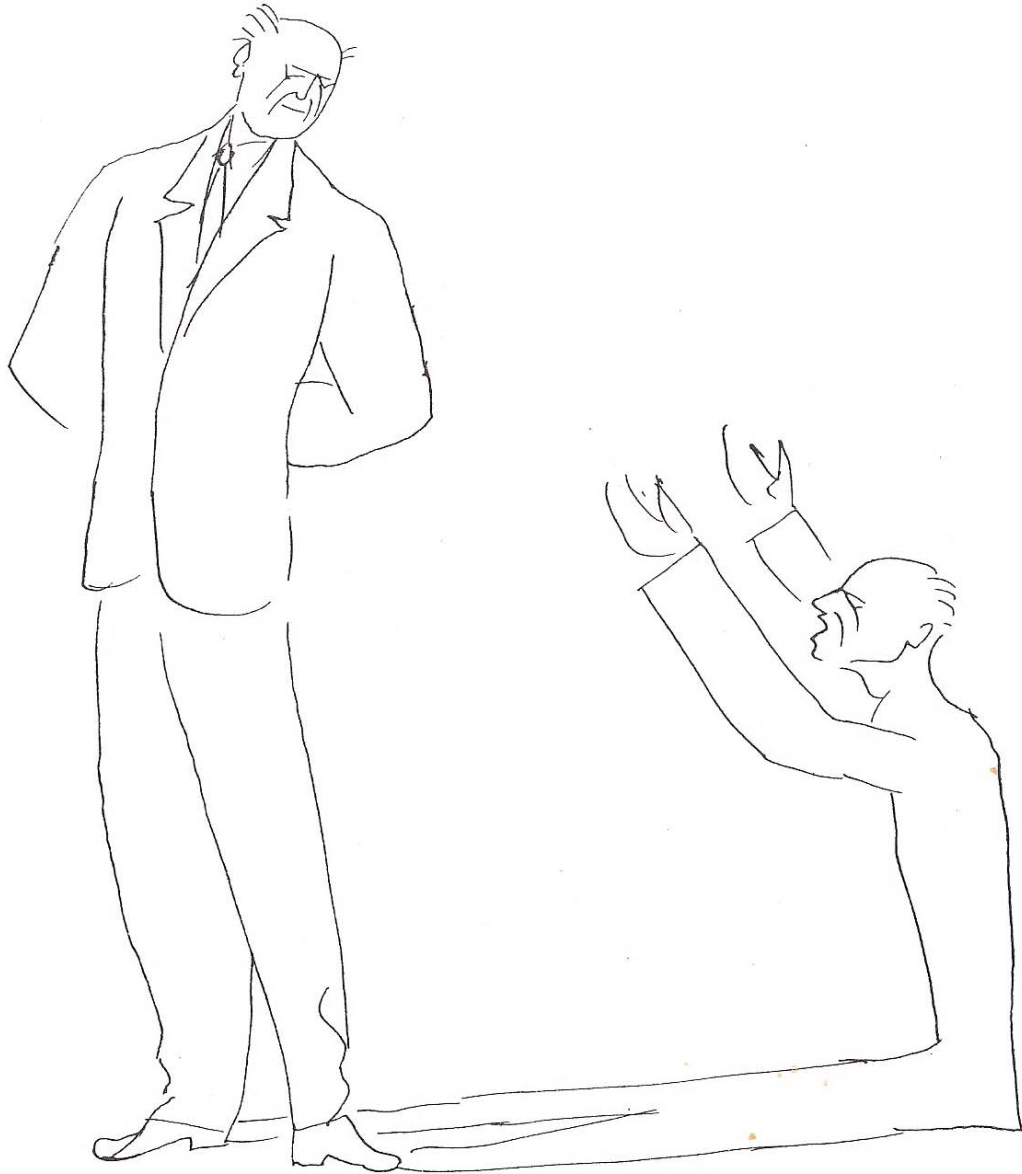
Existeix un gravat de Granyer amb la mateixa composició del relleu.

Apèndix. Selecció dibuixos del diari de l'artista (1956-1957)

MARGE DEL TREBALL : ~~XXXXXXXXXX~~ ^{MARXAN} A CUIDAR DE LA PROPIA PRODUCCIO

9XII-1955

PER TOTA ACTIVITAT; CONTEMPRAR L'OMBRA PROPIA

6-VII-1957

DE L'ESPECTACLE AL TREBALL

16 ##-1955

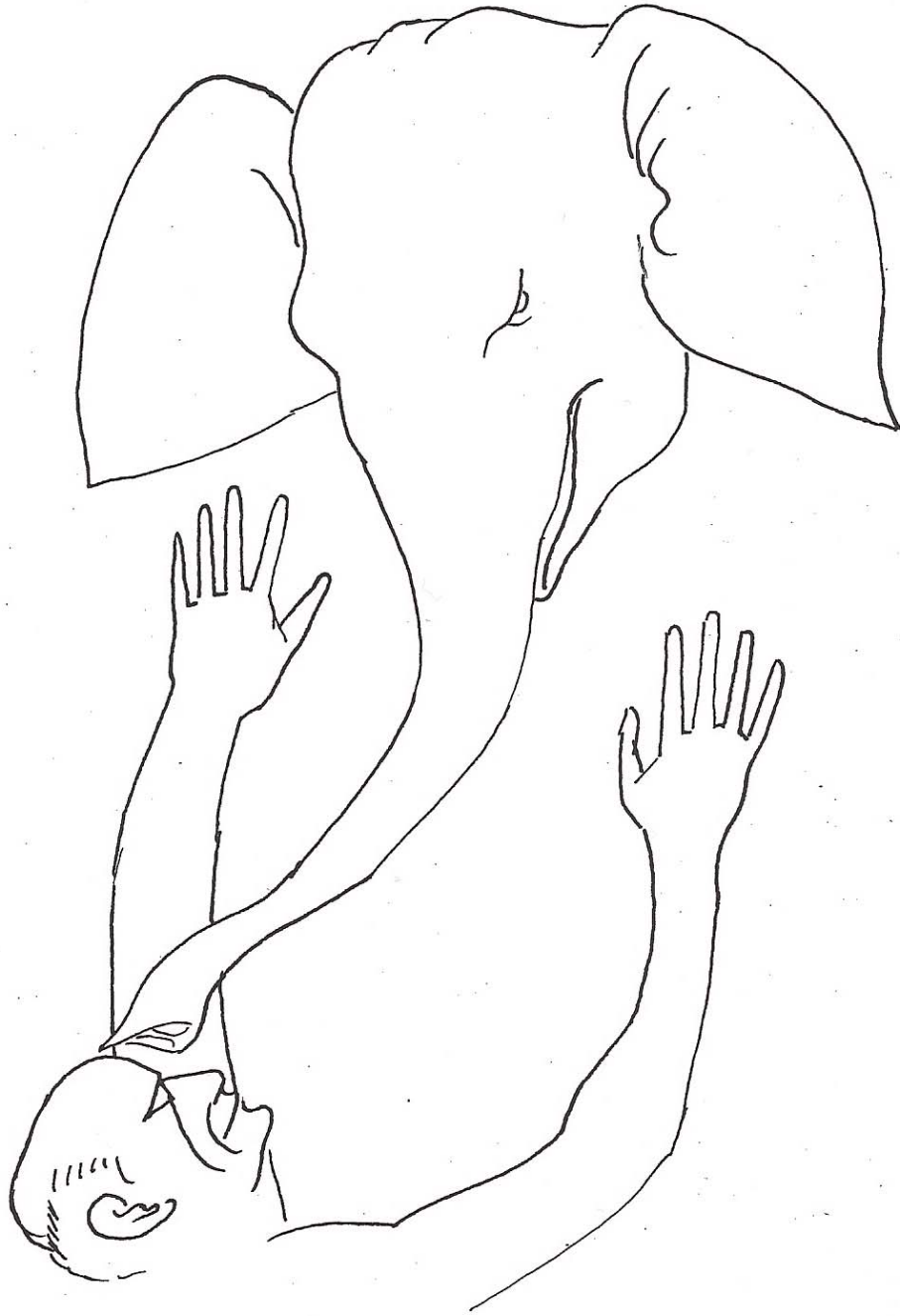
"NI SOL NI SOMBRA"

30-#-1955

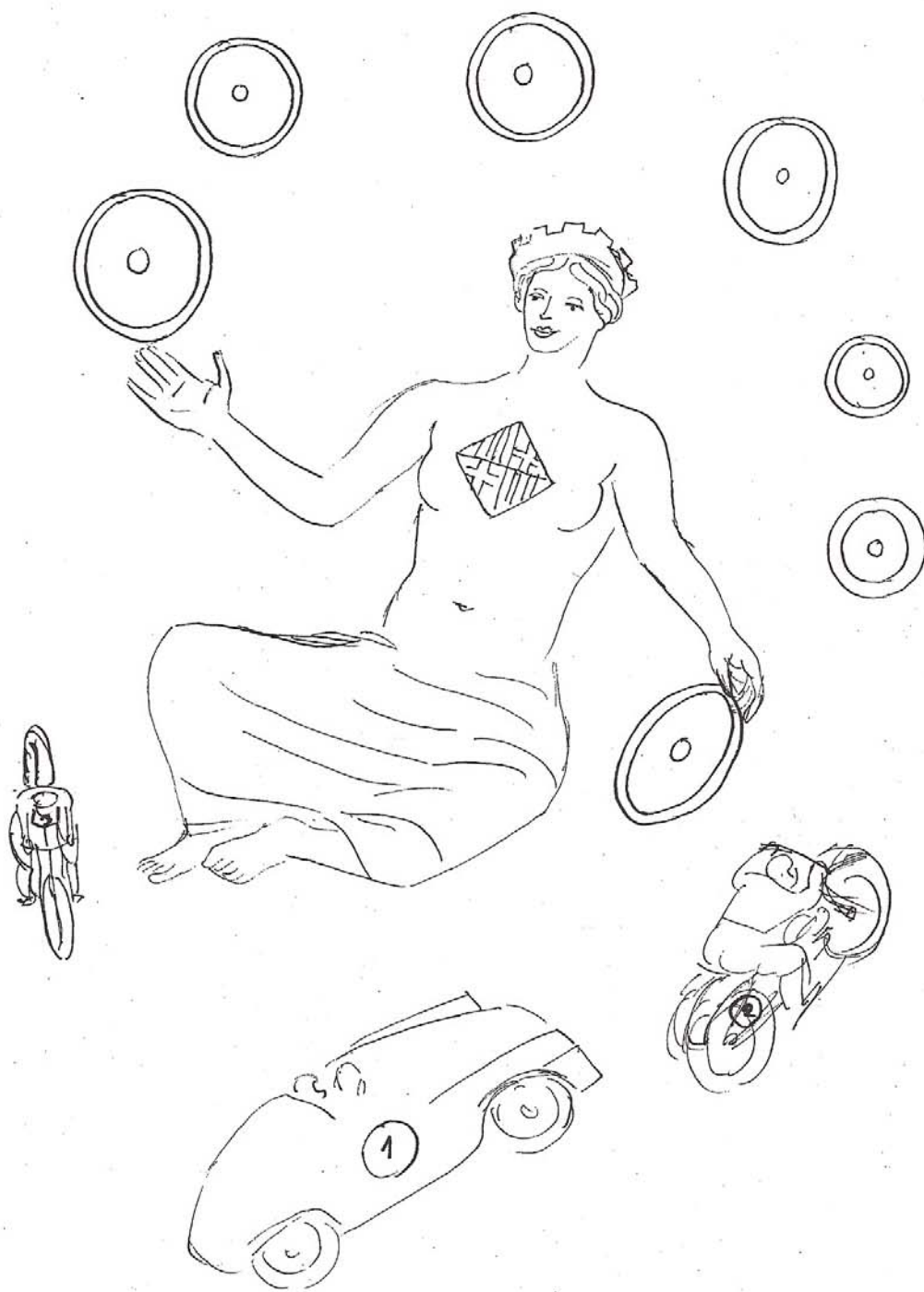
FINAL DE LA JORNADA

26-##-1955

BUSCO LA MEMORIA

4 E-1955

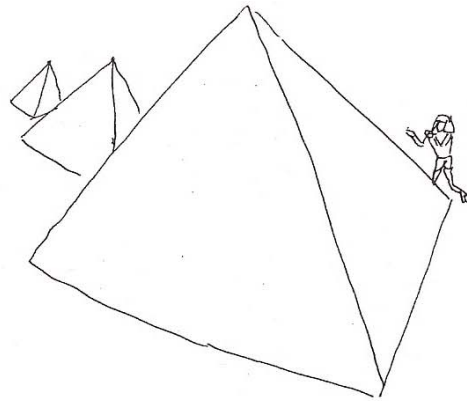
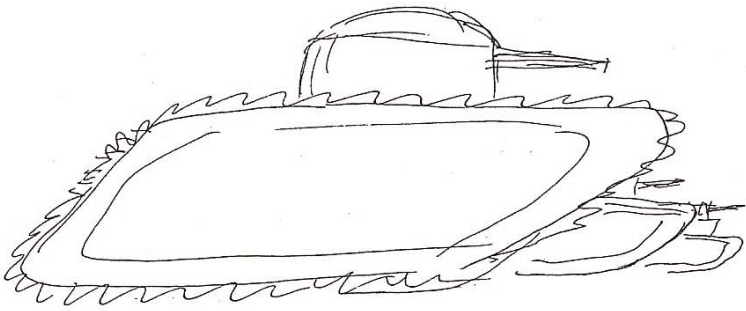

RODAR, RODES, RODERES

1-V-1955

■ BARCELONA FAN QUE DONGUI MES PER "METRES" S'EN GRANDEIX DE CINTURA 22-I-1956

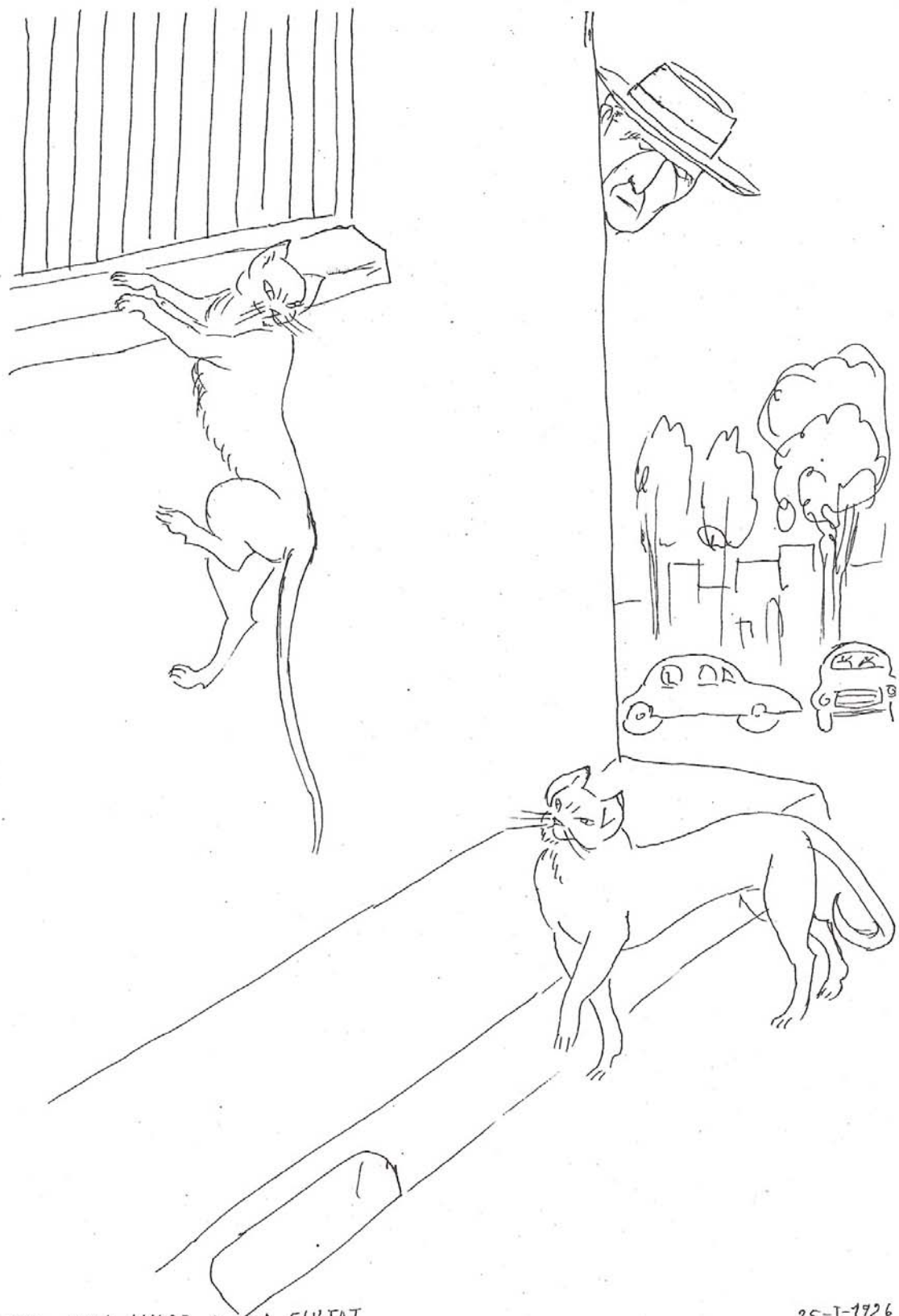

NOTICIES I RUMORS; DESEMBARC FRANC-BRITANIC A EGIPTE. REPRESIO RUSA A LA REBELIÓ HUNGARA. ALDARULLS ESTUDIANTILS A CI BARCELON
5-XI-1956

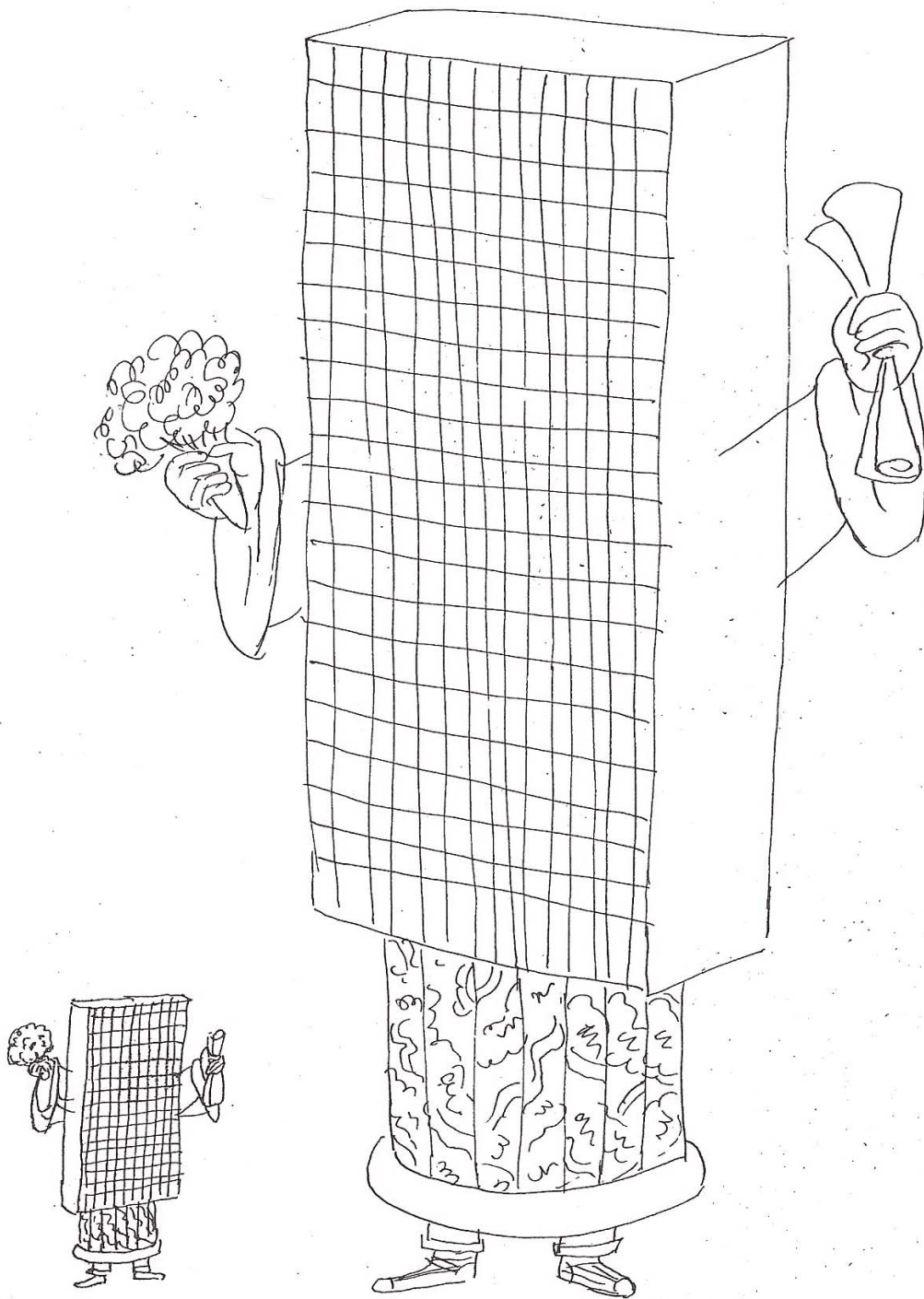
ENSOPEGADES INTERNES

11-#-1955

ENCARA, FAUNA LLIURE A LA CIUTAT

25-I-1926

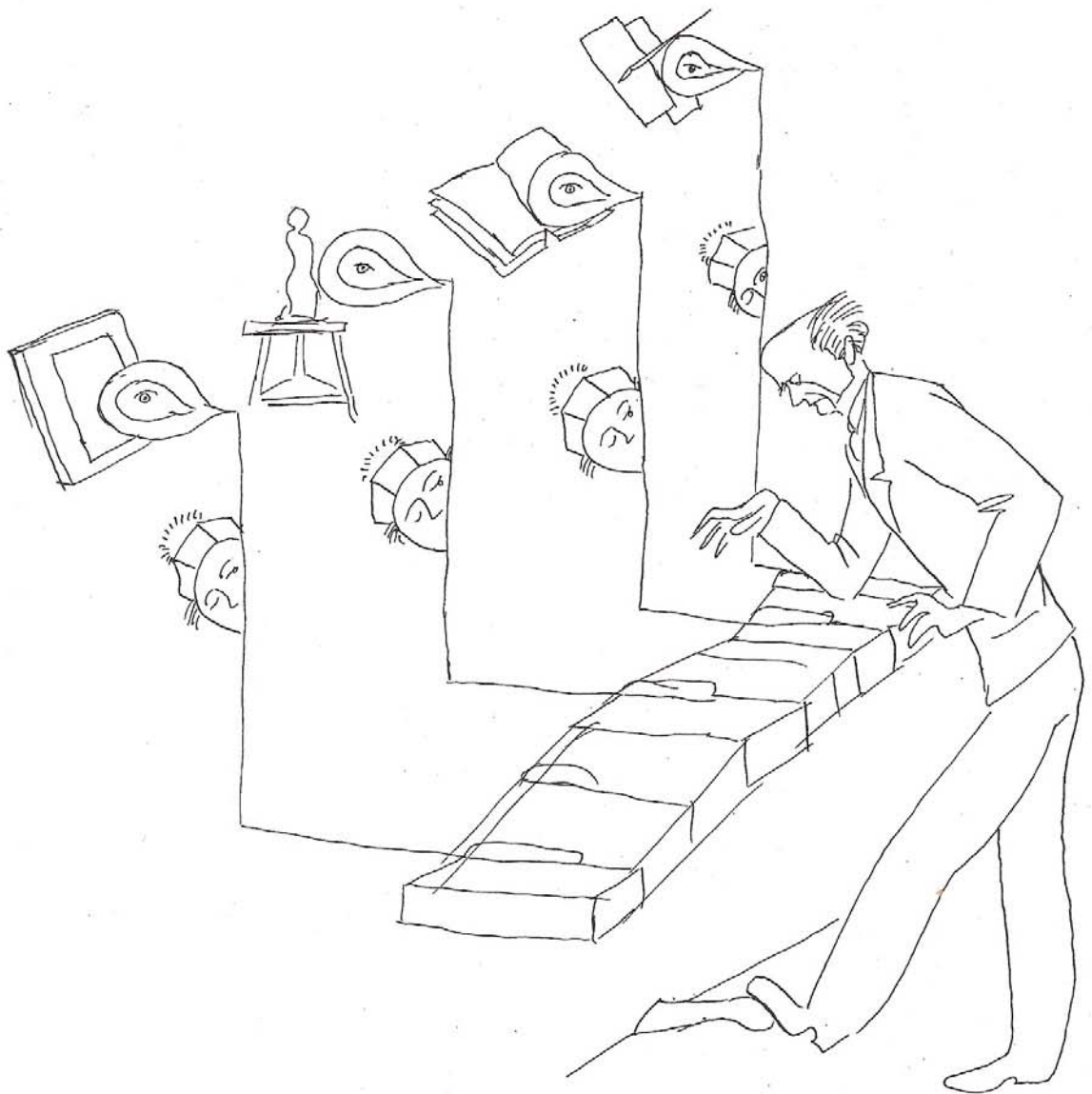
ADEMÉS D'ESSER UN PLAGI ES MAL APLICAT
 PROECTE PER UN BANC A BARCELONA } JA PATIREM!!

10-V-1956

MANDRA DEVORADORA

6 IV-1955

NO SERA TOCAR MASSES TECLES HA L'HORA ?

2-1-1956

CRITIC D'ART CRITICAT

28-II-1957

HE ARRIBAT AL LÍMIT DE BARCELONA-CIUTAT, PER UNA NOVA ENTRA AVINGUDA QUE S'ESTA URBANITZAN.
PROLONGANT ~~EL~~ DEL CARRER ARAGO. POT-ASSER UNA ENTRADA MAGNIFICA PER LA CIUTAT
19-VIII-1952

Exposicions (Selecció)

1923

Barcelona, Palau de la Indústria, *Exposició d'Art*, 29 d'abril al 31 de maig.

1924

Barcelona, Galeries Dalmau, *III Exposició del "Saló dels Evolucionistes"*, 1 al 15 de maig.

1925

Barcelona, Galeries Dalmau, *Saló dels Evolucionistes*, 16 al 31 de maig. Xilografia signada per Granyer a la portada.

1926

Madrid, Círculo de Bellas Artes, *El Arte Catalán Moderno*. Exposiciones de Arte de Heraldo de Madrid, del 16 al 31 de enero.

1927

Barcelona, *Concurs Ajuntament Nova Urbanització Plaça Catalunya*, Palau de Belles Arts, 7 al 14 d'agost.

Barcelona, Sala Parés, *1a. Exposició de l'Associació d'Escultors*, 30 d'abril al 16 de maig.

1928

Barcelona, Sala Parés, *II Exposició de l'Associació d'Escultors*, 19 de maig al 2 de juny.

Barcelona, Galeries Laietana, *Les Arts, els Artistes*, 18 de febrer al 3 de març.

Barcelona, Sala Joan Merli. ?;, 1 al 14 de desembre.

1929

Barcelona, Sala Joan Merli, 5 d'octubre al 1 de novembre.

Barcelona, Palau Nacional, *Exposició Internacional de Barcelona 1929*.

Barcelona, *Artistas reunidos de Barcelona. Manifestación Colectiva de arte y confort en la Casa Moderna*, pavelló d'Artistes reunits.

1930

Barcelona, Galeria d'Art de la Casa del LLibre, SA,

Exposició de Pintura, Dibuix i Escultura, 22 de novembre al 12 de desembre.

Barcelona, Sala Parés, *Liquidació a Subasta d'una gran col.lecció d'art*, febrer.

Barcelona, Sala Parés, *Les Arts i els Artistes*, 8 al 21 de novembre.

1931

Barcelona, Sala Badrinas, *40 de dibuixos J. Granyer*. París, Barcelona, 10 al 23 de enero.

Barcelona, Sala Parés, *Saló dels Evolucionistes*, 28 de febrer al 13 de març.

Barcelona, Sala Parés, *Laques Sakura*, organitzada per R. Sarsanedes i Oriol, 19 de diciembre al 1 de enero.

Barcelona, Círculo Artístico de Sant Lluc, *El pessebre antic i modern*, desembre.

Barcelona, Sala Badrinas, *Exposició Col.lectiva de pintura i escultura. Nadal- Reis 1931, 1932*, 19 de desembre al 9 de gener.

Barcelona, *Gran Pessebre de la llum i de les mutacions lluminoses*, Foment de les Arts Decoratives, Passeig de Gràcia 57, desembre.

Olot, Sala Vayreda, *Exposició d'Escultura*, 17 al 31 d'octubre.

1932

Barcelona, Jardins "Soler i Rovirosa", *Fira de Dibuix*, patrocinat per la Generalitat de Catalunya i l'Ajuntament de Barcelona, 4 al 11 de juny.

Madrid, Sala de Exposiciones del Museo de Arte Moderno. *Salón de los Evolucionistas*, organizado por la Casa de Catalunya, del 16 al 31 de marzo.

Barcelona, Casa de Catalunya, *VIII "Saló dels Evolucionistes"*, 16 al 31 de març.

Barcelona, Palau Nacional, *Exposició de Primavera 1932. Saló de Montjuïc*, Junta Municipal d'Exposicions d'Art, 22 de maig al 3 de juliol.

Mataró, Sala Domènech, *Exposició del Grup d'Artistes Independents*, 24 desembre al 6 de gener.

1933

Amsterdam, Galerie d'Art A. Vecht. *Exposition d'Art Moderne Catalan*, organitzat per la Junta Municipal d'exposicions d'art i Ajuntament de Barcelona, 14 de

- gener al 10 de febrer.
 Barcelona, Sala Busquets, *Albert Junyent, Josep Granyer*, 18 al 31 de març.
- Barcelona, Vestíbuls dels soterranis dels FFCC, *Exposició del Nu*, organitzat pel Cercle Artístic.
- Barcelona, Palau de Projeccions, *Exposició de Primavera. Saló de Montjuïc*, organitzat per la Junta Municipal d'exposicions d'Art, 19 de maig al 7 de juliol.
- 1935
 Barcelona, *Exposició de Primavera. Saló de Montjuïc*, 20 de maig al 8 de juliol.
 Barcelona, Galeria Syra, *El circ en les arts artístiques*, 27 de maig al 9 de juny.
 Barcelona, Galeria Syra, *Grup d'artistes independents*, 15 al 28 de juny.
 Barcelona, Casa Renard, *Exposició col·lectiva d'escultura*, 23 novembre al 6 de desembre.
- 1936
 Barcelona, Sala Busquets, *Albert Junyent Josep Granyer*, 7 al 20 de març.
 Barcelona, Galeria Valenciano, *Exposició Pro-nens Necessitats*, 28 març al 10 d'abril.
- 1938
 Barcelona, Casal de la Cultura, *Saló de Tardor*, 1 al 15 de octubre.
 Barcelona, *Exposició del Dibuix i del Gravats 1938*, Generalitat de Catalunya, Ajuntament de Barcelona i Junta d'Exposicions d'Art de Barcelona, 10 al 26 de novembre.
- 1948
 Barcelona, Galeries Laietanes, *I Saló d'Octubre*, 9 d'octubre.
- 1951
 Madrid, PalaciodelRetiro, *I Bienal Hispanoamericana de Arte*, 12 d'octubre al ? enero.
 Barcelona, Instituto de Estudios Hispánicos. Museo de Arte Moderno, *Exposición regional preparatoria para la I Bienal Hispanoamericana de Arte*, juliol.
- 1952
 Barcelona, Museo de Arte Moderno, Parque de la Ciutadella, *Antología de la I Bienal Hispanoamericana de Arte*, març.
- 1953
 Barcelona, Pinacoteca, *Granyer*, 7 al 20 de febrer.
 Barcelona, Palau de la Virreina, *Exposició Municipal de Belles Arts, Primavera 1953*, juny.
 Barcelona, Galeries San Jorge, *Zoo de Granyer*, 9 al 23 de maig.
 Barcelona, Cúpula del Coliseum de Barcelona, *Exposició Iconogràfica de San Lucas*, octubre.
- 1955
 Barcelona, Palacio Municipal de exposiciones, *III Bienal Hispanoamericana de Arte*, 24 de novembre al 6 de gener.
 Barcelona, Palau de la Virreina, *Exposición-concurso Nacional de Arte en el Deporte - II Juegos Mediterrrreños*, juliol.
- 1962
 Barcelona, Galeries Syra, *13 aiguaforts i 13 escultures de Josep Granyer*, 19 desembre al 10 de gener.
- 1963
 Barcelona, *The Western Film*, Instituto Americano.
- 1972
 Valladolid, Museo nacional de Escultura, *I Concurso Exposición Nacional de Pequeña Escultura*, Patrocina Dotación de arte Castellblanch, setembre-octubre.
- 1977
 El Vendrell, UR Galeria d'Art, *J. Granyer/ Escultures / Dibuixos*, 22 d'abril al 20 de maig.
- Santa Coloma de Farners, Galeria d'Art Farners, *Homenatge a Pau Casals d'Artistes Catalans d'Avui*, 12 d'abril a 1 de maig.
- Barcelona, Galeria Meifren, *Homenatge a Pau Casals d'Artistes Catalans d'Avui*, S.A., 12 de març

al 6 d'abril.

Manresa, Saló de sessions de l'Excm. Ajuntament de Manresa *Homenatge a Pau Casals d'Artistes Catalans d'Avui*, 18 al 27 de febrer.

Barcelona, Palacio de la Virreina, Fundación Ynglada-Guillot, Exposición de obres presentadas al *XIX Concurso Internacional de Dibujo*, noviembre.

1979

Barcelona, Caixa d'Estalvis de Barcelona, Exposició *4 escultors del 99* en homenatge a Fenosa, Granyer, Rebull i Viladomat, març-abril.

Sant Cugat del Vallès, Galeria d'Art Febo, *Artistas Catalans d'Avui*, desembre.

1980

Barcelona, La Pedrera Galeria, *Grup d'Artistes Independents, GAI 1932-1936*, 23 de setembre al 17 d'octubre.

Madrid, Palacio de Velázquez, Parque del Retiro, *Cien años de cultura 1880-1980*, abril-octubre.

Barcelona, Palacio de la Virreina, *XXII Concurso Internacional de Dibujo*, Fundación Ynglada-Guillot, noviembre.

1981

Barcelona, Galeries d'Art Syra, *Dibuixos de 27 artistes*, del 7 al 21 d'abril.

Barcelona, Galeries d'Art Syra, *Artistas Catalans d'Avui*, juny- juliol.

Barcelona, Arnau, taller de marcs, *25 aniversari (casa de marcs) homenatge Picassso 1er Centenari*, desembre.

Barcelona, Sala Dalmau, *J. Granyer. Escultures*. 24 de setembre al 30 de novembre.

1982

Barcelona Ronda de la Universitat 31 ppl, *Dotze Escultors*, Reial Comité organitzador de la Copa Mundial de Futbol, 18 al 30 de maig.

1983

Barcelona, Sala Dalmau, *Josep Dalmau i el seu món*,

21 d'abril al 14 de maig.

1984

Bordeus, Galerie des Beaux-Arts, *50 ans d'Art Espagnol 1880-1936*, 2 de maig al 1 de setembre.

Madrid, Palacio de Velázquez-Parque del Retiro, *Escultura Española 1900-1936*, 23 de maig al 22 de juliol.

1987

Barcelona, Sala d'Art Artur Ramon, *El Bestiari de Josep Ganyer*, desembre al 5 de gener.

1988

Barcelona, Galeria Lleonart, *Exposició Pintura Catalana, S. XIX-XX*, abril -maig.

1994

Barcelona, CCCB, *El Noucentisme. Un projecte de modernitat*, 22 de desembre al 12 de març.

1999

Las Palmas de Gran Canarias, Centro Atlántico de Arte Moderno, *Rumbos de la Escultura Española en el Siglo XX*, 13 de desembre al 10 de febrer.

2001

Madrid, Fundación Santander Central Hispano, *Rumbos de la Escultura Española en el Siglo XX*, 2 d'octubre al 18 de novembre.

2002

El Vendrell, Museu Deu, *Josep Granyer. De l'arcaisme a la Ironia*, 1 de febrer al 2 d'abril.

2005

Girona, Fontana d'Or, *Josep Granyer, escultor*, 28 d'abril al 29 de maig.

2007

Barcelona, Sala Dalmau, *Josep Granyer (1899-1983) Una visió mediterrània*, 7 de març al 13 abril.

Cronologia

1899

Josep Granyer i Giralt neix a Barcelona, al carrer Gignàs, el 4 de desembre.

1913-1918

S'inicia com aprenent al taller del pintor Francesc Labarta.

1913

Pel matí es matricula a l'Escola de Belles Arts. El pare de P. Picasso, J. Ruíz Blasco, és professor de dibuix, Urgell de paisatge i Labarta, l'auxiliar.

A la tarda amplia la seva formació a l'Escola d'Arts i Oficis del districte cinquè, al carrer de l'Om número 3. Coincideix amb Apel·les Fenosa, Joan Cortès, Joan Serra, Josep Viladomat o Alfred Sisquella, entre d'altres.

1915-1917

Comença a treballar al taller d'escultura industrial de Josep Casanoves, juntament amb Apel·les Fenosa.

1917

Membre fundador dels Evolucionistes.

1920

Freqüenta les tertúlies dels artistes als cafès Refectorium i Lion d'Or, reflectit al conegut relleu *La Penya del Lion*. Treballa al taller de J. Rebull i conrea el tracte amb A. Fenosa.

Granyer i Apel·les s'allisten junts al servei militar però Fenosa abandona i marxa a França.

1921-1923

Granyer realitza el servei militar com a soldat de Marina a Cartagena i Madrid.

1924

Exposa amb els Evolucionistes a les galeries Dalmau de Barcelona; Fenosa també hi participa.

Torna al taller de F. Labarta i col·labora fent les sanefes en la decoració del sostre del Saló Sant Jordi de la Generalitat a Barcelona.

1924-1926

Assisteix a les classes de gravat i d'història de l'art a l'Ateneu Polytechnicum de Barcelona.

1926

Presenta obra a l'Exposició 'Arte Catalán Contemporáneo' al Cercle de Belles Arts de Madrid, organitzat pel diari *Heraldo de Madrid*.

1925

Saló dels Evolucionistes a les galeries Dalmau.

1927

I Exposició de l'Associació d'Escultors a la Sala Parés.

Convidat al concurs per l'ornament de la nova urbanització de la plaça Catalunya de Barcelona.

Exposició *Arte Español Contemporáneo* celebrat a Buenos Aires.

1928

II Exposició de l'Associació d'Escultors a la Sala Parés.

1929

Executa per a l'Exposició Internacional de Barcelona relleus per als pavellons de la Companyia de Ferrocarril MZA, de l'Art Tèxtil i dels Artistes Reunits.

Col·labora amb Francesc d'A. Galí i el pintor Xavier Nogués amb dos diorames dedicats a l'entrada d'Alfons V a Nàpols i a Fray Luis de León.

1929-1930

Marxa a París on treballa als tallers del pintor G. Cochet i de l'ebenista Armengot.

1930

Exposicions col·lectives *Les Arts i els Artistes* a la Sala Parés i a la Galeria d'Art Casa Llibre a Barcelona.

1931

Exposició de 40 dibuixos realitzats a París i a Barcelona a la Sala Badrines de Barcelona.

Participa a la Sala Parés amb el *Saló dels Evolucionistes* i amb l'exposició *Laques Sakura*, organitzada per R. Sarsanedes i Oriol amb set escultures lacades.

El mes d'agost es publica el *Manifest del Gai* (Grup d'artistes independents), iniciativa dels pintors J. Commeleran, J. Gausachs i F. Camps-Ribera i els escultors M. Llaurador i J. Granyer.

Executa relleu per a la façana de la joieria Mercadé al passeig de Gràcia de Barcelona.

Realitza un centenar d'escultures de diferents mides en guix per al *Gran Pessebre de la llum i de les mutacions lluminoses* organitzat pel Foment de les Arts Decoratives.

Col·labora amb A. Ferrant, R. Solanic, C. Collet, M. Llauradó i P. Jou en *El pessebre antic i modern* del Círculo Artístico de Sant Lluç.

Exposició d'Escultura a la Sala Vayreda d'Olot.
1932

Autor del rètol de la Fira de Dibuix als Jardins Soler i Rovirosa, patrocinat per la Generalitat de Catalunya i l'Ajuntament de Barcelona.

Última exposició del Saló dels Evolucionistes al Museo de Arte Moderno de Madrid.

Exposició de Primavera. Saló de Montjuïc.

El Museu d'Art Modern adquireix l'obra *Torero*.

Placa en homenatge a Santiago Marco, encomanat pel Foment de les Arts Decoratives.

Exposició del Grup d'Artistes Independents a la Sala Doménech de Mataró.

Comença a fer classes, com a professor de dibuix, a l'Escola Abat Oliva de Barcelona.

1933

Participa a l'*Exposition d'Art Moderne Catalan a la Galerie d'Art A.Vecht* d'Amsterdam, organitzat per la Junta municipal d'exposicions d'art i l'Ajuntament de Barcelona.

Amb motiu del 50è aniversari de la mort de R. Wagner rep l'encàrrec de realitzar una placa commemorativa per a l'Associació Wagneriana de Barcelona.

En companyia d'Albert Junyent exposa a la Sala Busquets de Barcelona.

Exposició de Primavera. Saló de Montjuïc.

1933-1935

Col·labora amb el pintor, dibuixant i gravador X. Nogués en la realització d'unes figures per a reproduir en ceràmica.

1934

Exposició de Primavera. Saló de Montjuïc.

1935

Un dels relleus que presentà a l'Exposició Municipal de Primavera, *Routiers*, és adquirit per la junta d'adquisicions. És nomenat vice-president de la Junta Municipal. Exposició de Primavera. Saló de Montjuïc.

Exposa a la Galeria Syra i a la Casa Renard.

Crea un personatge humorístic, *Serafi Pollastre*, per a les festes del Carnestoltes de Barcelona i guanya el primer premi de carrosses Pich i Pon.

1936

Exposa novament amb el pintor Albert Junyent a la Sala Busquets.

1938

Participa al Saló de Tardor on la Junta de museus adquireix dos relleus circulars. Obté el Premi F.A Planas Doria a l'Exposició de Dibuix i Gravats.

Realitza una medalla dedicada al President Macià.

1939

Es casa amb Montserrat Junyent i Quinquer.

1940

Neix el seu fill Francesc. Mor Montserrat Junyent, la dona de l'artista.

1941

Quinze relleus per decorar el Saló Novetats de Barcelona.

1946

Il·lustra amb sis aiguaforts *El Coloquio de los perros* de Miquel de Cervantes.

1947

Relleus per al plint i sòcol del nou tron de la Mare de Déu al monestir de Montserrat.

1948

Il·lustra amb aiguaforts en color el *Llibre de les Bèsties* de Ramon Llull amb pròleg de Jordi Rubió, i el *Poema del Pessebre* de Joan Alavedra.

1950

Realitza *L'auca de Tossa* amb text de Pere Quart, i quinze xilografies per *El Asno* de Luciano Samosata, amb traducció, pròleg i notes d'Antoni Tovar.

1951

Participa amb nou obres a la *I Bienal Hispanoamericana de Arte* celebrada a Madrid. Il·lustra *El Misanthrop* del dramaturg francès Molière, amb traducció de Joan Oliver, amb sis aiguaforts i nou xilografies.

1952

Realitza catorze dibuixos a la ploma per la versió catalana de Joan Oliver de *Set diàlegs de bèsties* de Colette.

1953

Exposició individual a la Pinacoteca de Barcelona, quatre escultures amb col·laboració de X. Nogués.

Primer Premi de l'Exposició Municipal de Belles Arts al Palau de la Virreina amb l'obra *La Venus de les Corts*.

Exposició individual amb vint-i-dues escultures, onze dibuixos i quatre gravats a les Galeries San Jorge de Barcelona.

Exposició Municipal de Primavera.

Il·lustra *Las dos doncellas* de Miguel de Cervantes.

1955

Participa amb l'escultura *L'Emprendada* a la III Bienal Hispanoamericana de Arte a Barcelona.

Segon premi a l'Exposición-concurso Nacional de Arte en el Deporte - II Juegos Mediterráneos amb l'obra *Vencedor*.

1956

Il·lustra el mes de gener en el llibre *Els mesos de l'any*, realitzat pels gravadors de l'editorial Rosa Vera.

Realitza cent il·lustracions i la portada del *Decameró* de Bocaccio, amb traducció catalana J. Massó i Torrents.

1957

L'Estat francès adquireix l'obra *Be poeta*; Fenosa serà l'intermediari.

1957-62

Estades a París el mes de desembre.

1962

Publicació de *Dotze aiguaforts i un autoretrat de Josep Granyer* amb introducció Jaume Pla i

il·lustracions líriques de Pere Quart.

Exposició individual Galeries Syra.

1963

Es publica *Museu zoològic* amb versos de Josep Carner i dibuixos de J. Granyer.

1967

Il·lustracions per a la *Història de Catalunya* de Ferran Soldevila.

1971

Il·lustracions per a *Rob Roy* i per *Ivanhoe* de Walter Scott.

1972

Són instal·lades les obres *Girafa* i *Vedell* a la rambla de Catalunya de Barcelona per iniciativa de l'Associació d'Amics de la Rambla.

1974

Il·lustracions per *Proverbis d'aci i d'allà*, de Josep Carner.

1977

Participa a l'exposició itinerant *Homenatge a Pau Casals. D'artistes catalans d'avui*.

1979

Exposició *4 escultors del 99* en homenatge a Fenosa, Granyer, Rebull i Viladomat. Caixa d'Estalvis de Barcelona.

1980

Exposició a la Pedrera *Grup d'Artistes Independents, GAI 1932-1936*.

A Madrid participa en l'exposició *Cien años de cultura 1880-1980*.

1981

Exposició individual a la Sala Dalmau de Barcelona.

Ingrés a la Reial Acadèmia de Belles Arts Sant Jordi de Barcelona.

Primer premi del Reial Cercle Artístic de Barcelona.

Placa homenatge al centenari de Picasso (1881-1981).

1983

Mor el 21 de gener a Barcelona. Pocs mesos abans de morir se li concedeix la creu de Sant Jordi de la Generalitat de Barcelona.

1984

Exposició a Bordeus *50 ans d'Art Espagnol 1880-1936*.

Exposició dibuixos a la Sala Rovira de Barcelona.

1987

Exposició individual *El Bestiari de Josep Granyer*, a la Sala d'Art Artur Ramon.

1994

Participa a l'exposició *El Noucentisme. Un projecte de modernitat*, Centre de Cultura Contemporànea de Barcelona.

2001

Exposició a Madrid i a las Palmas de Gran Canarias, *Rumbos de la Escultura Española en el Siglo XX*.

2002

Exposició individual d'escultures i dibuixos al Museu Deu del Vendrell.

2005

Exposició antològica d'escultures al Centre Cultural de la Caixa de Girona i de Puigcerdà.

2007

Exposició individual *Josep Granyer (1899-1983) Una visió mediterrània* a Sala Dalmau de Barcelona.

Bibliografia

- “Les Arts”. *Meridià*, núm. 50, Barcelona, 31-XII-1938.
- “Esculturas de Josep Granyer en la Rambla de Cataluña”. *La Vanguardia Española*, Barcelona, 31-XII-1971.
- “Estatuas de Granyer como adorno urbano”, *Diario de Barcelona*, Barcelona 14-III-1972.
- “Homenaje al `Grup Gai´”, *El Periódico*, Barcelona 25-III-1980.
- “Jirafa coqueta y `ternero pensando´ dos estatuas que ya adornan la Rambla de Cataluña”, *La Vanguardia Española*, Barcelona 18-III-1972.
- “A Josep Millàs-Raurell”, *D’Ací i d’Allà*, Barcelona, IV-1928.
- “El circ en les arts plàstiques”, *Catalunya Radio*, Barcelona, 17-VI-1933.
- “Els dilluns xerraires”, *Hoja del lunes*, Barcelona, 4-V-1981.
- “Els pessebres d’enguany”, *Flama*, Any II, núm. 4, Barcelona, 1-I-1932.
- “Escultures, gravats i dibuixos de Josep Granyer al Museu Deu”, *La Fura*, El Vendrell, 1-7-II-2002.
- “Homenaje a cuatro artistas ilustres”, *La Vanguardia*, Barcelona, I-III-1935.
- “I Bienal Hispanoamericana de Arte”, *Diario de Barcelona*, Barcelona, 11-VI-1951.
- “Inaguración de la exposición `4 escultores del 99´”, *El Noticiero Universal*, Barcelona, 22-III-1979.
- “La amistat de Granyer i FENOSA, en una exposició”, *Diario de Baix Penedès*, Vilafranca Penedès, 18-XII-2005.
- “La fira de palmes oberta”, *Avui*, Barcelona, 10-IV-1981.
- “La Fontana d’Or exhibeix les escultures amb formes humanes i animals de Granyer”, *Diari de Girona*, Girona, 26-IV-2005.
- “La girafa coqueta”, *El Periódico*, Barcelona, 7-I-1988.
- “Las lacas “Sakura”, *Agora*, Año II, núm. 4, Barcelona, 15-I-1931.
- “Premio `Gerónimo Antonio Gil´ de la Asociación Numismática Española”, *Solidaridad Nacional*, Barcelona, 16-VII-1964.
- “Premio medallístico de la Asociación Numismática Española”, *Diario de Barcelona*, Barcelona, 19-XI-1964.
- “Premio medallístico de la Asociación Numismática Española”, *La Vanguardia Española*, Barcelona, 16-VII-1964.
- “Pronto estatuas”, *Diario de Barcelona*, Barcelona, 15-II-1972.
- “Pronto, estatuas”, *Diario de Barcelona*, Barcelona, 15-II-1972.
- “Tarradelles `almuerzo artístico´”, *Diario de Barcelona*, Barcelona, 25-III-1979.
- “Panorama de arte y letras”, *Destino*, núm. 1414, Barcelona, 12-IX-1964.
- “Xavier Nogués y el Arte Maya en la Virreina”, *La Vanguardia Española*, Barcelona 25-III-1972.
- Diari de Tarragona*, “Exposició de Josep Granyer en la Fundació Apel·les Fenosa”, Tarragona, 21-XI-2005.
- Diario de Barcelona*, Barcelona, 16-VII-1964.
- La Nova Revista*, Vol. III, núm. 10, Barcelona, X-1927.
- “Cuatro días de juega en Barcelona antes del miércoles de ceniza”, *El Periódico*, Barcelona 26 de febrero de 1981.
- “Dos esculturas embelleceran la Rambla de Cataluña”, *El Noticiero Universal*, Barcelona 14-III-1972.
- “Esculturas de Josep Granyer en la Rambla de Cataluña”. *La Vanguardia Española*, Barcelona 14-III-1972.
- “La Escultura”, *La Vanguardia Española*, Barcelona 27-I-1974.
- “La fira de palmes, oberta”, *Avui*, Barcelona 10-IV-1981.
- “Premios III Feria del dibujo”, *Mundo Diario*, Barcelona 27-IV-1978.
- “La Fontana d’Or exhibeix les escultures amb formes humanes i animals de Granyer”, *Diari de Girona*, Girona, 26-IV-2005.
- “`4 escultores del 99´ una exposició excepcional”, *El Correo Catalán*, Barcelona, 22-III-1979.
- “Història de Catalunya Il·lustrada´ por F. Soldevila y J. Granyer”, *El Correo Catalán*, Barcelona, 10-IV-1968.
- “Cuatro días de juega en Barcelona antes del

- miércoles de ceniza”, *El Periódico*, Barcelona, 26-II-1981.
- “DE GROENE AMSTERDAMMER”, 21-I-1933, rep. (documentació incompleta).
- “Dos llibre nous de Josep Carner”, *Serra d’Or*, Any VII, núm. 2, Barcelona, II-1965.
- “El parer de la crítica contemporània”, *D’Ací i d’Allà (extraordinari dedicat a l’Exposició Barcelona)*, Barcelona, XII-1929.
- “El pesebre antiguo y moderno”, *La Vanguardia*, Barcelona, 2-I-1932.
- “Elegancia animal”, *La Clave*, Madrid, 6 / 12-IV-2007.
- “Entrega a la ciudad de las estatuas de la Rambla de Cataluña”, *El Noticiero Universal*, Barcelona 18-III-1972.
- “Esculturas aficionadas a la lectura”, *20 Minutos*, Barcelona, 3-V-2005.
- “Esculturas de Josep Granyer”, *Heraldo de Aragón* Zaragoza, 27 -XI-2005.
- “Exposición `4 escultores del 99””, *La Vanguardia*, Barcelona, 22-III-1979.
- “Exposición de Primavera 1935””, *La Vanguardia*, Barcelona, 21-VI-1935.
- “Fallece el artista J. Granyer, autor de dos esculturas en la Rambla de Catalunya”, *El País*, Barcelona, 22-I-1983.
- “Història de Catalunya il.lustrada”. *La Vanguardia Española*, 30-IX-1973.
- “Inaugurada l’exposició `4 escultores del 99””, *Avui*, Barcelona, 22-III-1979.
- “Josep Granyer”, *La Vanguardia*, Barcelona, 5-X-1984.
- “La Bienal Hispanoamericana de Arte”, *El Noticiero Universal*, Barcelona, 14-VI-1951.
- “La Fundació Apel.les Fenosa del Vendrell inagura aquesta tarde una exposició sobre Josep Granyer”, *El 3 de vuit*, Vilafranca del Penedès, 18-XI-2005.
- “La fundació Apel.les Fenosa exposa fins al febrer una selecció de quaranta obres de Josep Granyer”, *La Fura*, núm. 1212, Informatiu de l’Alt i el Baix Penedès, Vilafranca del Panedès, 18 / 24 de novembre de 2005.
- “La girafa coqueta de la Rambla de Catalunya”, *Qué*, Barcelona, 16-IX-2005.
- “La política y el arte alargan la vida”, *La Vanguardia*, Barcelona, 23-III-1979.
- “La primera exposició organitzada per la novella Associació d’Escultors ha estat una prometedora mostra de puixança i originalitat”, *D’Ací i d’Allà*, Barcelona, VI-1927.
- “La Sinfónica de Madrid. Homenaje a la Asociación Wagneriana”, *La Vanguardia*, Barcelona, Año LII, núm. 21.617, 9-VI-1933.
- “La Sinfónica de Madrid. Homenaje a la Asociación Wagneriana”, *La Vanguardia*, Año LII, núm. 21.617, Barcelona, 9-VI-1933.
- “La vaga al port”, *L’Hora*, Barcelona, 7-I-1931.
- “Las esculturas de J. Granyer en la Rambla de Catalunya”, *Destino*, Barcelona, 23-VI-1973.
- “Manifest de l’agrupació `Els Amics de les Arts””, *Vell i Nou*, Any 4, núm. 66, Barcelona, 1-IV-1918.
- “Manolo, Ros et Granyer entrent au musée Rigaud”, *Midi libre*, Perpignan, 12-XI-1963.
- “Premio medallístico de la Asociación Numismática Española”, *Diario de Barcelona*, Barcelona, 16-VII-1964.
- “Premio medallístico de la Asociación Numismática Española”, *El Correo Catalán*, Barcelona, 15-XI-1964.
- “Un magnifique don Barcelonais au Musée Hyacinthe-Rigaud”, *L’Independant dimanche*, Perpignan, 12-XI-1963.
- “Una exposició d’art modern a la Galeria d’art de Casa del Llibre”, *La Veu de Catalunya*, Barcelona, 10-X-1930.
- “Vuelven los evolucionistas”, *Tele/ eXprés*, Barcelona, 20-III-1979.
- 13 Aiguaforts i 13 escultures de Josep Granyer*, (cat), Barcelona, 19-XII-1962 / 10-I-1963
- 25 dibuixos inèdits*, (cat), Sala Rovira, 30-X / XI-21, Barcelona, 1984.
- 40 dibuixos J. Granyer París, Barcelona*, (cat), Sala Petritxol, Barcelona, 10 / 23-I-1984.
- 50 ans d’Art Espagnol 1880-1936*, (cat), Galérie des Beaux Arts, II-V / IX-1984.
- 50 escultures barcelonines*, Caixa d’Estalvis Sagrada Família, Edició Pròpia, Sant Vicenç dels Horts, 1975.
- 7 días*, Boletín del Instituto de Estudios Norteamericanos, Instituto Norteamericano, núm. 160, Año V, . Barcelona, I-1963.

- ABC, "Premios de la exposición Barcelonesa de primavera", Madrid, 28-VI-1953.
- ABRIL, M. "Los Evolucionistas catalanes", *Luz*, Año I, núm. 63, Madrid, 19-II-1932.
- ABRIL, M. "El escultor Granyer", *Revista de las Españas*, Año IV, núm. 29-30, Madrid, I / II-1929,
- ABRIL, M. "El pintor Pelegrín y el escultor Granyer", *Revista de las Españas*, Publicacido por la Union Ibero Americana en Madrid, Año IV, núm. 29-30, Madrid, I-II 1929.
- ABRIL, M. "El salon de los evolucionistas catalanes" *ABC*, Madrid, 27-III-1932.
- AINAUD de LASARTE, J. M. "El Pesebre, un himno mundial a la paz", *La Vanguardia*, Barcelona, 15-XII-1996.
- ALAVEDRA, J. "Josep Granyer", *Última Hora*, Any II, núm. 126, Barcelona, 12-III-1936.
- ALBAREDA, A. *Història de Montserrat*, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Montserrat, 1977.
- ALCANTARA GUSART, M. "Sala Busquets. Josep Granyer", *El Día Gráfico*, Barcelona, 4-IV-1933.
- ALCOLEA, Santiago. *Escultura española*, Polígrafa, Barcelona, 1969.
- ALSIUS, S. "Animales de bronce en la Rambla de Cataluña", *Diario de Barcelona*, Barcelona, 31-XII-1971.
- AMPOSTA, R. *Radio España de Barcelona*, 26-III-1979.
- ARNALDO, J. *Josep Granyer*, (cat), Fundació Apel·les Fenosa, El Vendrell, 18-XI-2005 / 28-II-2006.
- ARROYO, F. "Inaugurada en el palacio de la Virreina una exposición con 200 grabados de la "La Rosa Vera", *El País*, Barcelona, 7-II-1985.
- Art Deco*, (cat), Galeria Artema, Barcelona, 11-II / 29-III-1980,
- Art*, Publicacions de la junta Municipal d'Exposicions,"Retrats d'artistes", Vol. II, núm. 1, Barcelona, X-1934
- Arte Contemporáneo Español*, (cat), Colección Arte Contemporáneo, Museo Patio Herreriano, Valladolid, 2002.
- ARTIS, A. "Laques barcelonines", *Mirador*, Any III, núm. 148, Barcelona, 3-XII-1931.
- Arts i Bells Oficis*, Foment de les Arts Decoratives, Barcelona, XII-1930.
- Avantguarda Catalana 1916-1936*, (cat), Galeria d'Art Dau al Set, Barcelona, V-1977.
- BAIAROLA. "A la Sala Merli", *La Veu de Catalunya*, Barcelona, 30-V-1929.
- BAIAROLA. "Exposició de dibuixos de Granyer a la Sala Badrinas", *La Veu de Catalunya*, Barcelona, 17-I-1931.
- Balcli's, Subhasta octubre 2008*, núm. 815, Barcelona, X-2008.
- BALIUS i JULI, R. "Ironia agredolça en les obres de Josep Granyer", *Apunts, medicina de l'esport*, Vol. XXX, núm. 117, Barcelona, IX / X-1993.
- BANYERES, R. "La Fundació Apel·les Fenosa reivindica l'obra de Josep Granyer", *Segre*, Lleida, 20-XI-2005.
- Barcelona-Madrid. 1898-1998. Sintonies i distàncies*, (cat), Centre de Cultura Contemporània de Barcelona, Diputació de Barcelona, Barcelona 1997.
- BASSEGODA, J. *La Casa Llotja de Mar de Barcelona. Estudi històric, crític i descriptiu de l'edifici de les seves col·leccions d'escultura i pintura*, Cambra Oficial de Comerç, Indústria i Navegació de Barcelona, Barcelona, 1986.
- BENACH, J. A. "La Venganza de la `Rosa Vera'", *El Noticiero Universal*, Barcelona, 7-II-1985.
- BENET AURELL, Jordi. "Josep Granyer o una vocació al servei de l'esperit", *Pont Blau*, Revista catalana de l'exili, núm. 18, Mèxic D.F., IV-1954.
- BENET AURELL, J. "El arte sabio de José Granyer", *Glosa*, Barcelona, 1955.
- BENET, Rafael, "III Saló dels Evolucionistes", *La Veu de Catalunya*, Barcelona, 13-V-1924.
- BENET, R. "El primer saló dels evolucionistes després de la reorganització II i últim", *La Veu de Catalunya*, Barcelona, 14-III-1931.
- BENET, R. "A la Sala Merli", *La Veu de Catalunya*, Barcelona, 29-V-1929.
- BENET, R. "Artistes Reunits, VI", *La Veu de Catalunya*, Barcelona, 23-VI-1930.
- BENET, R. "El primer saló dels evolucionistes després de la reorganització I", *La Veu de Catalunya*, Barcelona, 13-III-1931.
- BENET, Rafael, "El primer saló dels evolucionistes després de la reorganització II", *La Veu de Catalunya*, Barcelona, 14-III-1931.
- BENET, R. "Laques Sakura", *La Veu de Catalunya*,

- Barcelona, 30-XII-1931.
- BENET, R. "Exposicions", *La Veu de Catalunya*, Barcelona, 15-XII-1932.
- BENET, R. *Butlletí dels Museus d'Art de Barcelona*, Vol. III, núm. 20, Barcelona, I-1933.
- BENET, R. "Escultura de Granyer", *La Veu de Catalunya*, Barcelona, 27-III-1933.
- BENET, R. "La escultura al Saló de Montjuïc, Exposició retrospectiva Josep Llimona, Pere Inglada i Lluís Mercadé", *La Veu de Catalunya*, Barcelona, 29-V-1934
- BENET, R. "Tossa Babel de les Arts", *Art*, Barcelona, Vol. II, núm. 1, X-1934.
- BENET, R. "La escultura al Saló de Montjuïc", *La Veu de Catalunya*, Barcelona, 16-VI-1935.
- BENET, R. "La trajectoria de Josep Granyer", *La Veu de Catalunya*, Barcelona, 20-III-1936.
- BENET, R. "I Saló d'artistes decoradors", *La Veu de Catalunya*, Barcelona, 7-VI-1936.
- BENET, R. *Xavier Nogués. Caricaturista i pintor*, Omega, Barcelona, 1949.
- BERNARD, A. *Catalans, retrats*, Edicions 62, Barcelona, 1984.
- BLANCH, M. CORREDOR MATHEOS, J. i KAHNWEILER, D. H. *Poesías Manolo Hugué (1872-1945)*, Saturno, Barcelona, 1972.
- BLANCH, M. / GRANYER, J. *Donació d'una escultura retrat de Montserrat Junyent de Granyer. Amb unes paraules de presentació amb motiu del seu ingrés a la Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi 29-IV-1981*. Feu la contestació Montserrat Blanch Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi, Barcelona, 1981.
- BLANCH, M. *El bestiari de Josep Granyer*, (cat), Sala d'Art Artur Ramon, Barcelona, 1987.
- BOIX, M. "Cara i creu de l'Entronització", *Serra d'Or*, núm. 211, Monestir de Montserrat, 15-IV-1977.
- BONADA, L. "Exposats els gravats amb textos de la "Rosa Vera", *Avui*, Barcelona, 7-II-1985.
- BONET, E. "Sala Busquets", *El Noticiero Universal*, Barcelona, 30-III-1933.
- BONET, J. M. *Diccionario de las Vanguardias en España 1907-1936*, Alianza, Madrid, 1995.
- BOSCH G. PORTELL S. *Berlín > Londres > París > Tossa.., la tranquil·litat perduda*, (cat), Centre Cultural de Caixa Girona Fontana d'Or, Fundació Caixa Girona, 20-VII / 16-IX-2007.
- BROCH, A. "Un testament espiritual". *La Vanguardia*, Barcelona, 26-III-1978.
- BURANO, L. "El Arte, la Revolución y la guerra; en el "Casal de Cultura", *La Vanguardia*, Barcelona, 9-XI-1938.
- C. C. "Les exposicions", *La Publicitat*, Barcelona, 25-III-1933.
- CADENA, J. M. "La Rambla de Catalunya convertida en Paseo zoológico". *Diari de Barcelona*, Barcelona, 1-VII-1970.
- CADENA, J. M. "Josep Granyer, escultor de sentimientos", *Diario de Barcelona*, Barcelona, 5-XII-1971.
- CADENA, J. M. "50 años de la Gran "Revista de Catalunya", *Diario de Barcelona*, Barcelona 21-VII-1974.
- CADENA, J. M. "Cuca Fera' intento fallido de buen semanario de humo", *Diari de Barcelona*, Barcelona, 2-XI-1975.
- CADENA, J. M. "Dibuixos amb desig d'escultura", *Josep Granyer 1899-1983. 25 dibuixos inèdits*, (cat), Sala Rovira, Barcelona, 30-X / 21-XI-1984.
- CADENA, J. M. "Josep Granyer", *El Periódico*, Barcelona, 28-XII-1987.
- CADENA, J. M. "Josep Granyer, un escultor sempre present malgrat l'oblit", *Quaderns Rafael Benet*, Fundació Rafael Benet, núm. 3, Barcelona, XII-1999.
- CADENA, J. M. "La humanidad a través dels animals", *El Periódico*, Barcelona, 29-IV-2005.
- CADENA, J. M. "Josep Granyer, evolucionista amb humor", *El Periódico*, Barcelona, 5-IV-2007.
- CADENA, J. M. "Murió el escultor Josep Granyer", *Hoja del lunes*, Barcelona, 24-I-1983.
- CAMPS-RIERA. "El nostre Museu d'Art Modern I", *El Poble*, Any I, núm. 7, Barcelona, 8-VIII-1931.
- CAMPS-RIERA. "El nostre Museu d'Art Modern II", *El Poble*, Any I, núm. 8, Barcelona, 15-VIII-1931.
- CAMPS, E. "La rebe.lió del tímido", *Diari de Girona*, Girona, 13-V-2005
- CAPDEVILA, C. "Les Exposicions", *La Publicitat*, Barcelona, 21-XII-1932.
- CAPDEVILA, C. "Les adquisicions als Salons de

- Montjuïc i Barcelona”, per al Museu de la Ciutat, *Butlletí dels Museus d'Art de Barcelona*, núm. 30, Barcelona, XI-1933.
- CAPDEVILA, C. “Escultura de Grenier”, *La Publicitat*, Barcelona, 15-IV-1936.
- CARBONELL, J. “Un escultor’ Josep Granyer”, *BUTLLETÍ, Revista de l'associació del personal de la Caixa*, núm. 137, Barcelona, VI-1982.
- CARBONELL, J. “Les tertúlies a la Syra”, *Quaderns Rafael Benet*, Fundació Rafael Benet, núm. 14, Barcelona, VI-2005.
- CARLIN, J. “Paseo Modernista”, *El País*, Barcelona, 15-III-2002.
- CASADEMONT, T. “Girona exposa Josep Granyer, un referent de la renovació avantguardista”, *El Punt*, Girona, 27-IV-2005.
- CASAMARTINA PARASSOLS, J. “Còmics i bibelots”, *El País*, Barcelona, 19-V-2005.
- CASAMARTINA PARASSOLS, J. “Noucentisme i Art déco”, *El País*, Barcelona, 15-III-2007.
- CASANOVAS, Ma. A. *La Ceràmica Catalana*, La Llar del Llibre / Els Llibres de la Frontera, Barcelona, 1983.
- CASSANYES, M. A. “Josep Granyer escultor pur”, *L'amic de les Arts. Gasetta de Sitges*, Any II, núm. 15, Sitges, 30-VI-1927.
- CASSANYES, M. A. “Josep Granyer escultor pur”, *Les Arts Catalanes*, Edicions Joan Merli, Barcelona, Any II, núm. 4, I-1929.
- CASSANYES, M.A. “Exposició del Dibuix i Gravat 1938”, *Meridià*, Barcelona, Any. I, núm. 46, 26-XI-1938.
- CASTILLO, A. del. *De la Puerta del Ángel a la Plaza de Lesseps*, Librería Dalmau, Barcelona, 1945.
- CASTILLO, A. del. “Granyer, en la Pinacoteca”, *Diario de Barcelona*, Barcelona, 13-II-1953.
- CASTILLO, A. del. “El Zoo’ de Granyer, en Galerías San Jorge”, *Diario de Barcelona*, Barcelona, 17-XI-1953.
- CASTILLO, A. del. “José Granyer, en Syra”, *Diario de Barcelona*, Barcelona, 29-XII-1962.
- CASTILLO, A. del. “Commemoració dels 100 anys del naixement de l'escultor Josep Granyer”, *Avui*, Barcelona, 3-XI-1999.
- CIFRA, “Barcelona: Zoo inmóvil”, *Diario Femenino*, Año IV, núm. 1054, Barcelona, 18-III-1972.
- CIFRA. “Estatuas de animales en la Rambla de Catalunya”, *ABC*, Madrid, 14-III-1972.
- CiRIRCI, A. *El Tron de la Mare de Déu de Montserrat*, Spes, Barcelona, 1947.
- CiRIRCI, A. “Dibuixos de Josep Granyer”, *Serra d'Or*, Any XI, Barcelona, III-1969.
- CiRIRCI, A. “Escultors del 99”, *Serra d'Or*, Barcelona, Any XXI, núm. 236, V-1979.
- COCHET, G. *Tiempos modernos*, Barcelona, 1-V-1936.
- CORACHÁN, J. “Tres detinguts per endurs-se una estatua de l'Eixample”, *El Periódico*, Barcelona, 21-XI-2003.
- CORALÍ, M. *D'Ací i d'Allà*, núm. 161, Vol. XX, Barcelona, V-1931.
- CORTÉS, J. “Josep Granyer”, *La Veu de Catalunya*, Barcelona, 18-6-1929.
- CORTÉS, VIDAL, J. “Josep Granyer”, *L'Opinió*, núm. 540, Barcelona, 1-IV-1933.
- CORTÉS, J. “Julián Castedo”, *Mirador*, Vol. VIII, núm. 367, Barcelona, 27-II-1936.
- CORTÉS, J. “Las esculturas animalistas de José Granyer”, *Liceo*, Barcelona, X-1950.
- CORTÉS, J. “Los premios de la Exposición Municipal de Bellas - Artes Primavera 1953”, *Destino*, núm. 831, Barcelona, 11-VII-1953.
- CORTÉS, J. “La doble vertiente del arte de José Granyer”, *La Vanguardia Española*, Barcelona, 3-I-1963.
- CORTÉS VIDAL J. *Setanta anys de vida artística barcelonina*, Selecta, Barcelona, 1980.
- COSCOLL, A. “Josep Granyer”, *La Rambla*, Barcelona, 12-III-1936.
- DIAZ-PLAJA, Guillermo. “Grup d'Artistes Independents”, *Mirador*, Any. 4, núm. 188, Barcelona, 8-IX-1932.
- DIAZ-PLAJA, G. “Sin pausa y sin prisa”, *La Vanguardia española*, Barcelona, 22-VIII-1972.
- DIVERSO AUTORS. *Diccionario de Pintores y Escultores Españoles del siglo XX*, Forum Artis, Tomo 6, Madrid, 1994.
- DIVERSO AUTORS. *Escultura Española 1900-1936*, (cat), Palacio de Velázquez, Parque del Retiro, Ministerio de Cultura, Dirección General de Bellas Artes y Archivos, Madrid, 23-V / 22-VII- 1985,
- DIVERSOS AUTORS. *FAD. Más d'un segle*

- d'arquitectura, disseny i creativitat: millorant les nostres vides*, FAD, Barcelona, 2005.
- DIVERSOS AUTORS, *Joies d'artista. Del modernisme a l'avantguarda*, (cat), Museu Nacional d'Art de Catalunya, Barcelona, 27-X-2010 / 13-II-2011.
- DIVERSOS AUTORS. *4 Escultors del 99*, (cat), Barcelona, Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat de Barcelona, 1979.
- DIVERSOS AUTORS. *Art de Catalunya*, Vol. II (Art, Geografia i Societat), L'Isard, Barcelona, 2002,
- DIVERSOS AUTORS. *Art de Catalunya*, Vol. VII (Escultura Moderna i Contemporània), L'Isard, Barcelona, 1998.
- DIVERSOS AUTORS. *Art de Catalunya*, Vol. XI (Arts Decoratives, Industrials i Aplicades), L'Isard, Barcelona, 2000.
- DIVERSOS AUTORS. *Barcelona-Madrid 1898-1998. Sintopies i distàncies*, (cat), CCCB, Barcelona i Circulo de Bellas Artes, Madrid 1997.
- DIVERSOS AUTORS. *Barcelona, Escultures*, Barcelona, Polígrafa, 2001.
- DIVERSOS AUTORS. *Guía de Montserrat*, Monasterio de Montserrat, 1950.
- DIVERSOS AUTORS. *L'Avantguarda de l'Escultura Catalana*, (cat), Centre d'Art Santa Mònica. Barcelona, X / XI-1989.
- DIVERSOS AUTORS. *Monuments de Barcelona*, Barcelona, L'Avenç, Ajuntament de Barcelona, 1984.
- DIVERSOS AUTORS. *Nigra sum, Iconografia de Santa Maria de Montserrat*, (cat), Museu de Montserrat, Publicacions Abadia de Montserrat, 1995.
- DIVERSOS AUTORS. *Quaderns Fundació Rafael Benet*, Barcelona, núm. 1, XII-1998.
- DIVERSOS AUTORS. *Quaderns Fundació Rafael Benet*, núm. 3, Barcelona, XII-1999.
- DIVERSOS AUTORS. *Quaderns Fundació Rafael Benet*, núm. 8, Barcelona, VI-2002.
- DIVERSOS AUTORS. *Joan Rebull. Años 20 y 30*, (cat), Madrid, MNCARS, 30-IX / 19-I-2004.
- Josep Obiols, pintor de Montserrat*, (cat), Museu de Montserrat, Abadia de Montserrat, 25-III / 25-X-2009.
- DÒRIC. "L'obra dels Artistes Reunits", *Arts i Bells Oficis*, Foment de les Arts Decoratives, Barcelona, XII-1929.
- Dotze Escultors*, (cat), Ronda Universitat 31 ppal, organitzat pel Reial Comité organitzador de la Copa mundial de Futbol 1982, Barcelona, 18 / 30-V-1982.
- DRAGUET M. *Chronologie de l'art du Xxe siècle*, Flammarion, Tout l'art encyclopédie, París, 1997.
- EFESUS. "En la Sala Pares", *El Diluvio*, Barcelona, 31-V-1928.
- El Bestiari de Josep Granyer*, (cat), Sala d'Art Artur Ramon, Barcelona, 5-1-1988.
- El bronze en museus de les comarques de Tarragona*, Institut Municipal de Museus de Reus, Coedició Departament de Cultura, Col·lecció "diffundere", Tarragona, 2003.
- El Corresponsal. "Artistes Reunits", *Catalonia*, Any IV, núm. 29-30, Buenos Aires, II-1930.
- EL DIABLO COJUELO. "Homenaje a un "vedell" y a una jirafa", *El Noticiero Universal*, 7-III-1979.
- EL DIABLO COJUELO. "La Rambla de Catalunya y los artistas". *El Noticiero Universal*, Barcelona, 25 -IX-1979.
- ELDIABLOCOJUELO. "Las Ramblashomenajearán a un extorero". *El Noticiero Universal*, Barcelona, 4-VI-1981.
- EL DIABLO COJUELO. "La fira de las palmas oberta", *El Noticiero Universal*, Barcelona, 10-IV-1981.
- El mundo en auto*, Barcelona, Vol. II, núm. 15, Barcelona, V-1925.
- El Noucentisme. Un projecte de modernitat*, (cat), CCCB, Barcelona, 22-XII-1994 / 12-III-1995.
- ELIAS, F. (Sacs, Joan - pseudònim). *L'Escultura Catalana Moderna*, Barcino, Barcelona 1990.
- Escultura de petit format*, (cat), Sala d'Art Artur Ramon, Barcelona, V / VI - 1976.
- ESPRIU, S. *Sobre Xavier Nogués i la seva circumstància*, Edicions 62, Barcelona, 1982.
- ESTIVILL ABELLÓ, A. "Exposició Granyer", *L'Hora*, Barcelona, 25-II-1931.
- Exposició d'Argenteria Jaume Mercadé*, (cat), Sala Parés, Barcelona, 10 / 23-XII-1932
- Exposició de pintura, dibuix i escultura*, (cat), Galeria d'Art de Casa del Llibre, S.A, Barcelona, 22-XI / 12-XII-1930.
- Exposició de Primavera, Saló de Montjuïc*, (cat),

- Palau de la Metal·lúrgia, Barcelona, 1935.
- Exposició del Dibuix i del Gravats 1938*, (cat), Generalitat de Catalunya, Ajuntament de Barcelona i Junta d'Exposicions d'Art de Catalunya, Barcelona, 10 / 26-1938,
- Exposició del Grup d'artistes independents*, (cat), Sala Domènech, Mataró, 24 / 6-I-1933.
- Exposició homenaje Xavier Nogués*, (cat), Ajuntament de Barcelona, Museos de Arte, Palau de la Virreina, Barcelona, III / IV-1967.
- Exposició J. Granyer (dibuixos)*, (cat), Sala Badirinas, Barcelona, 10 / 23-1- 1931.
- Exposició Pintura Catalana S. XIX-XX*, (cat), Galeria Lleonar, Barcelona, V / VI- 1999.
- F. J. "Josep Granyer", *Catalonia*, Any III, núm. 18, Buenos Aires, VIII-1929.
- FAULI, J. "Estimulante lectura de Pere Quart", *La Vanguardia*, Barcelona, 10-I-1985.
- FERNANDEZ ALMAGRO M. "Museo Zoológico: moraleja y humor", *La Vanguardia*, Barcelona, 27-XI-1963.
- Fira de Dibuix*, (cat), Barcelona, 4 / 11-VI-1932.
- FOLCH i TORRES, J. "La primera Exposició de l'Associació d'Escultors", *Gasetta de les Arts*, Any IV, núm. 74, Barcelona, VI-1927.
- FOLCH I TORRES, Ll. M. *El Matí*, Barcelona, 26-III-1933.
- FONDEVILA, M. "El pavelló dels Artistes Reunits", *Serra d'Or*, Any XL, núm. 462, Barcelona, VI-1999.
- Fondos del Museo Nacional Centro de Arte Reina Sofía*, (cat), Fundación Marcelino Botín, Santander, 27-VII / 12 -IX-1999.
- FONT, L. "El escultor don José Granyer", *Ondas*, Revista de la sociedad española de radiodifusión, Año II, núm. 17, (segunda época), Barcelona, VIII-1953.
- FONT, L. "Esculturas de Granyer, en la Sala Dalmau", *Radio Barcelona FM*, Barcelona, 7-XII-1981.
- FONTBONA, F. *Escultura de petit format*, (cat), Artur Ramon, Barcelona, V / VI-1976.
- FONTBONA, F. "Noucentisme" y otras corrientes potsmodernistas, Noguera, Tom II de *Tierras de España*, Cataluña II, Publicaciones Fundación Juan March, Barcelona, 1978.
- FONTBONA, F. i MIRALLES F. *Del Modernisme al Noucentisme 1888-1917*, Història de l'Art Català, Vol. VII, Edicions 62, Barcelona, 1985.
- FONTBONA, Francesc. *Barcelona - París - Nova York*, "Catalans al París del XIX i del fi de segle", (cat), Generalitat de Catalunya, Palau Robert, Barcelona, 1985.
- FONTBONA, F. *Josep Mompou*. Mediterrània, Barcelona, 2000.
- FONTBONA, F. (director) i altres autors. *Repertori de Catàlegs d'exposicions col·lectives d'art a Catalunya (fins a l'any 1938)*, Institut d'Estudis Catalans, Barcelona, 2002.
- FONTBONA, F. *La xilografia a Catalunya entre 1800-1923*, Biblioteca de Catalunya, Barcelona, 1992.
- FOSSAS, I. "Les Festes del'Entronització", *Serra d'Or*, núm. 451-452, VII-VIII, Monestir de Montserrat, Montserrat, 1997.
- GALÍ, F. "13 artistes d'Avui dibuixos", *El Correo Catalán*, Barcelona, 5-II-1983.
- GARCÍA, J. M. *Els Evolucionistes*, Parsifal, Barcelona, 2004.
- GARCÍA, J. M. "Treze artistas de hoy", *Segre*, Lleida, 25-1-1983.
- GARRRUT, J. M. "Notes biogràfiques", *Setenta anys de vida artística barcelonina*, Selecta, Barcelona, 1980.
- GASCH, S. "Tot de dibuixos", *La Publicitat*, Barcelona, 17-VIII-1932.
- GASCH, S. "José granyer, escultor y aguafuertista animalista", *Destino*, Año XI, núm. 525, Barcelona, 9-VII-1947.
- GASCH, S. "José Mompou en el recuerdo", *Destino*, Año XXXI, núm. 1608, Barcelona, 27-VII-1968.
- GAYA NUÑO, J. A. *75 años de escultura española*, (cat), Galería Biosca, Madrid, XII-1975 / I-1976.
- GAYA NUÑO, J. A. *Arte del siglo XX*, Plus Ultra Vol. XXII d'Ars Hispaniae, Madrid, 1977.
- GAYA NUÑO, J. A. *Escultura Española Contemporánea*, Guadarrama, (Colección Guadarrama de crítica), Madrid, 1975.
- GIFREDA, M. "Les botigues barcelonines", *Mirador*, Any I, núm. 24, Barcelona, VII-1929.
- GIFREDA, M. "Les Arts i els Artistes", *Mirador*, Any II, núm. 98, Barcelona, 13-XI-1930.
- GIFREDA, M. "Pessebres", *Mirador*, Any IV, núm.

- 154, Barcelona, 14-I-1932.
- GIFREDA, M. "El Evolucionistes a Madrid", *Mirador*, Any IV, núm. 165, Barcelona, 31-III-1932.
- GIFREDA, M. "Les Exposicions", *Mirador*, Any IV, núm. 201, Barcelona, 8-XII-1932.
- GIRALT MIRACLE, D. *Josep Granyer, escultor*, (cat), Fontana d'Or, Girona, 28-IV / 29-V-2005.
- GIRALT-MIRACLE, D. "Exposició a homenatge a Fenosa, Granyer, Rebull i Vilamodat". *Avui*, Barcelona 1-IV-1979.
- GIRALT-MIRACLE, D. "El Grup d'Artistes Independents (1932-1936) commemorat", *Avui*, Barcelona, 12-X-1980.
- GIRALT-MIRACLE, D. *L'art d'imaginar les formes*, (cat), Sala d'Art Artur Ramon, Barcelona, 5-XI / 31-XII-1998.
- GIRÓ, P. "El Centre Cultural la caixa de Girona presenta una programació de luxe per a l'any 2005", *Bonart*, Girona, II-2005,
- GÓMEZ de la MATA, "Ejemplos de la nueva escultura catalana", *Crónica*, Año II, núm. 25, Madrid, 1930,
Gran Enciclopèdia Catalana, Vol. VIII, Enciclopèdia Catalana, S.A., Barcelona, 1975.
- GRAND, P.-M. "Graveurs espagnols contemporains", *Le Monde*, París, 16-I-1959.
- GRANYER, F. "Figuritas de 'Pessebre'", *La Vanguardia Española*, Barcelona, 24-XII-1972.
Granyer. *Exposició d'escultura*, (cat), La Pinacoteca, Barcelona, 7 / 20-II-1953.
- GUAL, E. F. "A. Juyent - J. Granyer", *Mirador*, Barcelona, Any V, núm. 217, 30-III-1933.
- GUAL, E. F. "L'escultura als Salons", *Mirador*, Any V, núm. 230, Barcelona, 29-VI-1933.
- GUAL, E. "Exposició del G.A.I.", *Mirador*, Any V, núm. 241, Barcelona, 14-IX-1933.
- GUAL, E. F. "Sala Busquets", *Mirador*, Any V, núm. 245, Barcelona, 12-X-1933.
- GUAL, E. F. "Saló de Montjuïc", *Mirador*, Barcelona, Any VI, núm. 284, 12-VII-1934.
- GUAL, E. F. "L'escultura al Saló de Montjuïc", *Mirador*, Any VII, núm. 332, Barcelona, 27-VI-1935.
- GUASCH, A. "Viatge al món d'escultures i dibuixos d'animals a través de 'Els Bestiaris' de Josep Granyer", *Diari de Barcelona*, Barcelona, 9-XII-1997.
- GUTIÉRREZ, F. "Cuatro escultores del 99", *La Vanguardia*, Barcelona, 15-IV-1979.
- GUTIERREZ, F. "Grup d'Artistes independents en la Pedrera", *La Vanguardia*, Barcelona, 4-X-1980.
- GUTIÉRREZ, F. "Granyer, en Dalmau", *La Vanguardia*, Barcelona, 5-XII-1981.
- HACHET, J.C. *Les Bronzes animaliers, de l'antiquité à nos jours*, Varia, París, 1986.
- HEILMEYER, A. / BENET, R. *La escultura moderna y contemporánea*, Barcelona, Labor, 1928.
- HEILMEYER, A. / BENET, R. *La escultura moderna y contemporánea*, Barcelona, Labor, 1949.
- HEREDIA, S. "Ataque a los cuernos", *La Vanguardia*, Barcelona, 21-XI-2003.
- IGLESIAS DEL MARQUET. "Tarradellas inauguró la muestra '4 escultores del 99'", *Diario de Barcelona*, Barcelona, 22-III-1979.
- IGLESIAS DEL MARQUET. "La lliçó de Josep Granyer", *Diario de Barcelona*, Barcelona, 12-XII-1981.
II Exposició Associació d'Escultors, (cat), Sala Parés, Barcelona 19-V / 2-VI-1928.
D'Ací i d'Allà, Vol. XVII, núm. 127, Barcelona, VII-1928.
J. Granyer, Escultura, (cat), Sala Dalmau, 24-XI / 30-XII-1981.
- J. M. "'Coqueta y Meditación (dos esculturas en bronce)' serán colocadas en la Rambla Cataluña", *Solidaridad Nacional*, Barcelona, 31-XII-1971.
- J. M. C. "Evolucionistes cap a Cézanne", *El Periódico*, Barcelona, 24-III-2005.
- JARDÍ, E. *L'Art Català Contemporani*, Proa, Barcelona, 1972.
- JARDÍ, E. *Quim Borralleres i els seus amics*, Ajuntament de Barcelona, Delegació de Cultura, Barcelona, 1979.
- JARDÍ, E. "Granyer a l'Acadèmia", *Avui*, Barcelona, 24-V-1981.
- JARDÍ, E. "La última realizació de Tàpies", *La Vanguardia*, Barcelona, 24-III-1983.
- JARDÍ, E. *Els moviments d'avantguarda a Barcelona*, Del COTAL, Barcelona, 1983.
- JARDÍ, E. *Història del Cercle Artístic de Sant Lluc*, Destino, Barcelona, 2003.

- Josep Granyer. De l'arcaisme a la Ironia, escultura i dibuixos*, (cat), Museu Deu, el Vendrell, 1-II / 2-VI-2002.
- Josep Granyer, escultor*, (cat), Centre Cultural de Caixa Girona Fontana d'Or, Caixa de Girona, Girona, 28-IV / 29-V-2005.
- Josep Granyer (1899-1983) Una visió mediterrània*, (cat), Sala Dalmau, Barcelona 7-III / 13-IV- 2007.
- Josep Obiols, pintor de Montserrat*, (cat), Museu de Montserrat, Abadia de Montserrat, 25-III / 25-X-2009.
- KAWAMURA, Y. *Homenaje a Ramon Sarsanedas i Oriol. Artista del Arte del Urushi*, Archivo Español de Arte, núm. 250, Consejo Superior de Investigaciones Científicas, Departamento de Historia del Arte "Diego de Velázquez", Centro de Estudios Históricos, Madrid, 1990.
- "L'Art del lacador", *Arts i Bells Oficis*, Foment de les Arts Decoratives, Barcelona, III-1930.
- L'Abella d'Or. Arts. Construcció. Decoració*. Obsequi de "Laques Sakura" als seus clients i amics, Barcelona, 1932.
- L'Amic de les Arts, Gasetta de Sitges*, Sitges, Any II, núm. 13, 30-IV-1927.
- L'Avantguarda de l'Escultura Catalana*, (cat), Centre d'Art Santa Mònica, Barcelona, IX / X-1989.
- L'OCELL DE PAPER. "Josep Granyer, escultura", *Catalunya Ràdio*, Barcelona, 25-III-1933.
- La gravure espagnole contemporaine*, (cat), Les Collections des éditions de La Rosa Vera, Musée Dupuy, Toulouse, 1959.
- La Nova Revista*, Vol. III, núm. 10, Barcelona, X-1927.
- LAPLANA, J. de C. *Montserrat, mil anys d'Art i d'Història*, Angle, Manresa, 1998.
- Legado Isabel Escalada, Vda. de Nogués*, (cat), La Virreina, Barcelona, III-1972.
- LEWI, E. A. "Les exposicions", *Arts i Bells Oficis*, Barcelona, 1931.
- LIENCE BASIL, F. "El Zoo de Granyer", *Club*, Barcelona, 10-VII-1953.
- LIENCE BASIL, F. "Exposición Municipal de Bellas Artes", *Club*, Barcelona, 15-V-1953.
- LL. P. "El escultor de la Rambla de Catalunya", *La Vanguardia*, Barcelona, 10- III-2007.
- LLADÓ, J. M. "Aniversario de Tarradellas", *El Correo Catalán*, Barcelona, 19-I-1983.
- LLADÓ, J. M. "Fallece Josep Granyer, escultor de 'la jirafa'", *El Correo Catalán*, Barcelona, 22-I-1983.
- LLADÓ, J. M. "Un buey filósofo y una jirafa coqueta", *El Correo Catalán*, Barcelona, 23-I-1983.
- LLADÓ, J.M. "El Senyor Dalmau", *Avui*, Barcelona, 30-VII-1989.
- LLORENS, T. *Julio González*, (cat), Las Colecciones del IVAM, Centro de Arte Reina Sofia, Madrid, 16 / X-28 / XII de 1986.
- M.R. "Adefesios ciudadanos con pretensiones monumentales", *Diario de Barcelona*, 12-IV-1976.
- MACIÀ i BIGORRA, T. "El tron de la Mare de Déu de Montserrat", *Serra d'Or*, núm. 448, Monestir de Montserrat, Montserrat, IV-1997.
- MAENZ, P. *Art Déco: 1920-1940*, Gustavo Gili, Barcelona, 1974.
- MAINAR, J. / CORREDOR-MATEOS, J. *Dels Bells Oficis al Disseny Actual. FAD 80 anys*, Blume, Barcelona, 1984.
- MAISTERRA, P. "Josep Granyer y su zoo surrealista", *La Vanguardia*, Barcelona, 26-III-1978.
- MAISTERRA, P. "Granyer ", *Diario de Barcelona*, Barcelona, 27-XII-1978.
- MANZANO, R. "Montserrat ¿se pasa al abstracto?", *Solidaridad Nacional*, Barcelona, 23-I-1963.
- MANZANO, R. "Granyer en `la llegada de la gracia'", *Solidaridad Nacional*, Barcelona, 3-XII-1981.
- MANZANO, R. "Tretze Artistes d'avui (Galeria Syra)", *El Noticiero Universal*, Barcelona, 27-I-1983.
- MANZANO, R. "Josep Granyer (Galeria Rovira)", *El Noticiero del Viernes*, Barcelona, 23-XI-1984.
- MANZANO, R. "Aventura intelectual de la `Rosa Vera'", *El Noticiero Universal*, Barcelona, 23 -II-1985.
- MARAGALL, Joan Antón. *Història de la Sala Parés*, Selecta, Barcelona, 1975.
- MARCO, S. "Algunes consideracions", *Arts i Bells Oficis*, Foment de les Arts Decoratives, Barcelona, II-1930.
- MARGALEF, O. " Granyer escultor d'animals", *Avui*, Barcelona, 19-XI-2005.
- MARÍN I SILVESTRE, M. I. *Cercle Artístic de*

- Barcelona 1881-2006 : primera aproximació a 125 anys d'història*, Reial Cercle Artístic de Barcelona, Barcelona, 2006.
- MARÍN MEDINA, J. *La Escultura Española Contemporánea (1800-1978) Historia y evaluación crítica*, Edarcón, Madrid, 1978.
- MARINEL-LO, M. "Exposició commemorativa del desè aniversari", *Las Noticias*, Barcelona, 2-IV-1933.
- MARSÀ, A. "Artistes independents Galeria La Pedrera", *Correo Catalán*, Barcelona, 4-X-1980.
- MARTÍNEZ DE SOUSA, J. *Diccionario de tipografía y del libro*, Paraninfo, Madrid, 1992.
- MASANÉS, C. "Bestiari", *Avui*, Barcelona, 5 / 6-IV-2007.
- Memòria d'una Proposta*, (cat), Sala d'Art Artur Ramon, Barcelona, 2-XI / 5-I-1996.
- MERCADÉ, A. "Les correspondències entre Apel·les Fenosa i Josep Granyer", *Bonart*, Girona, XI-2005.
- MERLI, J. *La Humanitat*, Barcelona, 20-X-1938.
- MIRALLES, F. *Història de l'Art Català*, Vol. VIII (L'època de les avantguardes 1917-1970), 1983.
- MIRALLES, F. *L'Època de les avantguardes 1917-1970. Història de l'Art Català*, Vol.VIII. Edicions 62, Barcelona, 1983.
- MIRALLES, F. "El bestiario como método de trabajo", *La Vanguardia*, Barcelona, 8-XII-1987.
- MIRALLES, F. "El circo: de las cuerdas al cielo", *La Vanguardia*, Barcelona, 17-II-1987.
- MIRALLES, F. *Plaça de Catalunya*, (cat), Sala de Cultura Caja de Madrid, Barcelona, 22-IX / II-X-1987.
- MIRALLES, F. "Una aproximación necesaria y algo confusa", *La Vanguardia*, Barcelona, 6-X-1989.
- MONTSERRAT, D. "Els relleus de Josep Granyer a l'Exposició de Montjuïc", *La Nau*, Barcelona, 27-VI-1929.
- MONZÓ, Q. "Por amor al arte", *La Vanguardia*, Barcelona, 26-XI-2003.
- MORATÓ, M. E. "Josep Granyer", *Avui*, Barcelona, 13-XII-1981.
- MORATÓ, M. E. "Josep Granyer en la Sala Dalmau", *Revista Artes Plásticas*, Barcelona, núm. 50, III-1982.
- MORENO MANZANO, S. *La escultura en la Casa Lonja de Barcelona. Neoclasicismo y romanticismo académico*. (Discurs d'ingrés) Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi, Barcelona, 1983.
- MOURE G. (coordinadora del catàleg). *Cien años de Cultura Catalana 1880-1980*, Palacio de Velázquez, Parque del Retiro, Ministerio de Cultura, Dirección General del Patrimonio Artístico, Archivos y Museos, Madrid, VI / X -1980.
- MUÑOZ de IMBERT, S. *Revista de Catalunya*, Barcelona, núm. 170, IX-2002.
- MUÑOZ d'IMBERT, S. "El placer de ser independiente", *Avui*, Cultura XIX, Barcelona, 19-V-2005.
- NOGUEIRA, C. "'La dama oferente', escultura de Picasso, se instalará definitivamente junto al 'Guernica'", *La Vanguardia*, Barcelona, 12-V-1985.
- NOGUEIRA, C. "Una selección de la mejor escultura española del período 1900-1936 se exhibe desde ayer en Madrid", *La Vanguardia*, Barcelona, 24-V-1995.
- OBIOLS, I. "Josep granyer", *El País*, Barcelona, 5-XII-1999.
- OLIVER, C. "Dibuixos inèdits de Josep Granyer", *Avui*, Barcelona, 15-XI-1984.
- OLIVER, J. *El llibre de tothom*, Alcides, Barcelona, 1962.
- PARCERISAS, P. "Fenosa: No es pot dissociar la bondat de la bellesa", *Avui*, Barcelona, 7-X-1982.
- PARCERISAS, P. "L'escultor noucentista Josep Granyer ha mort als 83 anys", *Avui*, Barcelona, 22-I-1983.
- PAREDES, T. "Exposiciones", *La Vanguardia*, Barcelona, 4-XII-2005.
- PASCUAL M. "II Exposición de la "Associació d'Escultors" en la Sala Parés", *Noticiero Universal*, 1-VI-1928.
- PÉREZ ROJAS, J. *Art Déco en España*, Cátedra, Cuadernos de Arte, Madrid, 1990.
- PERMANYER, L. "Apel·les Fenosa, escultor i poeta: Tomado por bolchevique en la frontera francesa", *La Vanguardia*, Barcelona, 13-XII-1972.
- PERMANYER, Lluís. "Apel·les Fenosa, escultor i poeta: Vuelve a Barcelona, hasta 1939", *La Vanguardia*, Barcelona, 24-I-1973.
- PERMANYER, L. *Los años difíciles*, Lumen, Barcelona, 1975.

- PERMANYER, LI. “Quaderno barcelonés”, *La Vanguardia*, Barcelona, 10-III-2007.
- PERMANYER, LI. “Jaume Mercadé, el pintor que enriqueció la joyería”, *La Vanguardia*, Barcelona, 25-XI-2007.
- PERMANYER, LI. “Cuaderno barcelonés”, *La Vanguardia*, Barcelona, 10-III-2008.
- PERUCHO, J. “La escultura de José Granyer”, *Destino*, Barcelona, 5-I-1963.
- PERUCHO, Juan. “Alfredo Sisquella”, *Destino*, Barcelona, núm. 1414, 12-IX-1964.
- PLA, J. Vida de Manolo, *Destino*, Barcelona, 1947.
- PLA, José. *El pintor Juan Serra*, Edimar, Barcelona, 1951.
- PLA, J. *Josep Granyer. L'home i el seu art*, Les monografies de la Rosa Vera, Barcelona, 1962.
- PLA, J. “Notas sobre Joan Serra”, *Destino*, Barcelona, 18-VII-1970.
- PLA, J. *La Col·lecció Uriach*. Vol. II, Barcelona, 1980.
- PLA, J. *La Col·lecció Uriach*, Vol. V. Barcelona, 1986.
- PLA, J. *Revista de Catalunya*, núm. 23, Barcelona, X-1988.
- PLA, J. *Famosos i oblidats, 38 retrats de primera mà*, La Campana, Barcelona, 1989.
- PLA, J. *De l'art i de l'artista, dietari (1982-1991)*, Edicions 62, Barcelona, 1996.
- PLANA, A. “Exposición de Primavera de 1934”, *La Vanguardia*, Barcelona, 13-VI-1934.
- PLANA, Alejandro. “Sala Gaspar”, *La Vanguardia*, Barcelona, 20-IV-1935.
- PLANA, A. “Galerías Syra: Exposición colectiva del G.A.I.”, *La Vanguardia*, Barcelona, 28-VI-1935.
- PLANA, A. “Josep Granyer”, *La Vanguardia*, Barcelona, 13-III-1936.
- PRADAS, R. “La Piedra hecha animal y caricatura”, *El Correo Catalán*, Barcelona, Año XCV, núm. 28872, 22-VII-1970.
- PUIG, A. “Fer país amb els gravats de la Rosa Vera”, *Avui*, Barcelona, 24-II-1985.
- PUJOL, J. / SOLÀ, J. *Ortotipografia, Manual de l'autor, l'autoeditor i el dissenyador gràfic*, Columna, Barcelona, 1995.
- Quart saló dels evolucionistes*, (cat), Galeria Dalmau, Barcelona, 16 / 31-V-1925.
- QUART, P. *Terra de Naufragis*, Els llibres de l'Óssa Menor, Barcelona, 1956.
- QUART, P. *Zoo de Granyer*, (cat), Galeria Sant Jordi, Barcelona, 9 / 23-V-1953.
- RIGO A. i GENESCÀ G. *Tesis i treballs, aspectes formals*, Eumo, Barcelona, 2000.
- RIPOLL, J. “El bestiari de Josep Granyer”, *Diario de Sabadell*, Sabadell, 9-II-1988.
- RODRIGUEZ CRUELLES. “Josep Granyer”, *Europa*, Año XVI, núm. 500, Barcelona, 1963.
- RODRIGUEZ CODOLA, M. “Arte y artistas”, *La Vanguardia*, Barcelona, 27-II-1932.
- RODRIGUEZ CODOLA, M. *La Vanguardia*, Barcelona, 30-III-1933.
- ROMANI, D. “El becero pensativo”, *La Vanguardia*, Barcelona, 2-VII-2003.
- ROMANÍ, D. “La siesta de la girafa”, *La Vanguardia*, Barcelona, 21-VIII-2003.
- ROVIRA. “Josep Granyer”, *La Humanitat*, Barcelona, 20-III-1936.
- Rumbos de la Escultura Española en el Siglo XX*, (cat), Fundación Santander Central Hispano (Madrid), Centro Atlántico de Arte Moderno (Las Palmas de Gran Canaria), Fundación Santander Hispano y Centro Atlántico de Arte Moderno, 2001.
- SABATÉ, M. “Com funciona i per què es constituí l'associació”, *L'Instant*, Barcelona, 6-VI-1935.
- SABATÉ, M. “J. Granyer”, *L'Instant*, Barcelona, 20-III-1936.
- SACS, J. “Josep Granyer i Giral”, *Gasetta de les Arts*, Any I, núm. 3, Barcelona, XI-1928.
- SACS, J. “Pessebrisme”, *Mirador*, Any IV, núm. 154, Barcelona, 14-I-1932.
- SALAZAR, M. J. *Españoles en París*, Santander, 27-VII / 12-IX-1999, Fundación Marcelino Botín, Santander, 1999.
- Saló de Tardor / Competició de Otoño*, (cat), Sala d'Exposició del Casal de la Cultura, Barcelona, 1 / 15-X-1938.
- Saló dels Evolucionistes*, (cat), Sala Parés, Barcelona, 28-II / 13-III-1931.
- Santa Maria Honor de tots els pobles, 50è Aniversari de les Festes de l'Entronització*, 1947-1997, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Montserrat, 1997.
- SANTOS TORROELLA, R. “Granyer o la ironia”,

- El Noticiero Universal*, Barcelona, 9-I-1963.
- SANTOSTORROELLA, R. *Revisiones y testimonios*, Taber, Barcelona, 1969.
- SANTOS TORROELLA. “El “Noucentisme” y los años veinte”, *El Noticiero Universal*, Barcelona, 5-XI-1974.
- SANTOS TORROELLA, R. “ Un escultor de 17”, *ABC*, Madrid, 17-XII-1987.
- SANTOS TORROELLA, R. *Madrid Barcelona 1930-1936: tradición de lo nuevo*, Fundació La Caixa, Barcelona, 1997.
- SEMPRONIO. “El toro y la girafa”, *Tele/ eXprés*, Barcelona, 16-II-1972.
- SEMPRONIO. “Los satisfechos vecinos”, *Tele/ eXprés*, Barcelona, 18-III-1972.
- SEMPRONIO. “Animales en la Rambla Catalunya”, *Destino*, Año XXXIV, núm. 1799, Barcelona, 18-III-1972.
- SEMPRONIO. “Animales en la rambla Catalunya”, *Destino*, Año XXXIV, núm. 1799, Barcelona, 25-III-1972.
- SEMPRONIO. “Una vía única”, *Tele/ eXprés*, Barcelona, 21-V-1975.
- SEMPRONIO. “Corrán al bazar”, *Tele/ eXprés*, Barcelona, 2-XII-1976.
- SEMPRONIO. “Escultores, uníos”, *Tele/ eXprés*, Barcelona, 28-VII-1978.
- SEMPRONIO. “Ocho octogenario”, *Tele/ eXprés*, Barcelona, 24-I-1979.
- SEMPRONIO. *Tele/ eXprés*, Barcelona, 20-II-1979.
- SEMPRONIO. “Fenosa, Rebull, Granyer y Viladomat, reunidos”, *Tele/ eXprés*, Barcelona, 20-III-1979.
- SEMPRONIO. “Tarradellas inauguró `4 escultores del 99””, *Tele/ eXprés*, Barcelona, 22-III-1979.
- SEMPRONIO. “Pi para Pi”, *Tele/ eXprés*, Barcelona, 25-IX-1979.
- SEMPRONIO. “Ha muerto el escultor Josep Granyer”, *La Vanguardia*, Barcelona, 22-I-1983.
- SINTES, C. “La girafa coqueta”, *El Periódico*, Barcelona, 7-I-1988.
- SISQUELLA, A. *Decorativismo y Realismo*, Edimar, Barcelona, 1954.
- SOCÍA PALAU, J. “Granyer i Narotzky”, *Siete días médicos*, Mayo Ediciones, núm. 661, Barcelona, 17-II-2006.
- SOTERAS CRUEL, M. “T’estimem Picasso”, *Gaceta de Manresa*, Manresa, 15-II-1983.
- Spanish Ceramics*, (cat), Icheon World Ceramic Center, Corea, 1-IX / 30-X-2003.
- SPEAKING, J. *Los animales en el arte*, Argos, Barcelona, 1974.
- SUÀREZ, A. *Un estudi sobre Rafael Benet*, Fundació Rafael Benet, Barcelona, 1991.
- SUBIAS, P. *Cerámica española*, Summa Artis, Vol. XLII, Madrid, 1997,
- SUBIRACHS, J. *Art de Catalunya*, Vol. VII (Escultura Moderna i Contemporània), L’Isard, Barcelona, 1998.
- SUBIRACHS BURGAYA, J. “Josep Granyer: la fantasia irònica d’un escultor d’arrel clàssica”, *Serra d’Or*, núm. 480, Barcelona, XII-1999.
- SUREDA, J. *Historia del Arte Español*, Planeta, Barcelona, 1998.
- T’estimem Picasso! (13 artistes d’avui 1982-83), (cat).
- TORIS i MARCA. *La Publicitat*, Barcelona, 20-X-1938.
- TORRES, G. “Robo y rescate del ‘Toro pensante””, *El País*, Barcelona, 21-XI-2003.
- TRENAS, J. “Jordi Pujol inauguró la exposició ‘Cien años de cultura catalana””, *La Vanguardia*, Barcelona, 18-VI-1980.
- TRENAS, J. “Un Siglo de Cultura Catalana”, *La Vanguardia*, Barcelona, 29 -VI-1980.
- TRENC BALLESTER, E. “El arte español de 1880 a 1936”, *La Vanguardia*, Barcelona, 9-VIII-1984.
- TRENS, M. *Anuari dels amics de l’any litúrgics*, Cercle Artístic de Sant Lluc, Barcelona, 1929-1930.
- TRIADÓ, J. R. “Objectos artísticos y objetos inútiles”, *Destino*, Año XXXV, núm. 1860, Barcelona, 26-V-1973.
- T.R.S. “Primera del ‘Saló dels Evolucionistes””, *Vell i Nou*, Barcelona, Any IV, núm. 64, 1-IV-1918.
- TXERRA CIRBIÁN, “La Sala Dalmau reúne esculturas poco conocidas de Josep Granyer”, *El Periódico*, Barcelona, 7-III-2007.
- UBERQUOI, M.C. “Presència de l’escultura catalana”, *Diari de Barcelona*, Barcelona, 8-XI-1989.
- UTRILLO, M. “Esculturas de Granyer, pinturas de Alberto Juyent y ‘monotips’ de Ivo Pascual”, *El Dia*

Gráfico, Barcelona, 26-III-1936.

VELEZ, P. *Catàleg del Museu de Llotja, Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi*, II. Escultura i Medalles, Barcelona, 2001

VENTALLÓ, J. “Esculturas de Josep Granyer para la Rambla Catalunya”, *La Vanguardia Española*, Barcelona, 17-VI-1970.

VENTALLÓ, J. “Història de catalunya il.lustrada”, *La Vanguardia*, Barcelona, 30-IX-1973. Barcelona 30-IX-1973.

VENTALLÓ, J. “Nuestros jóvenes octogenarios del 79”, *La Vanguardia*, Barcelona 31 de diciembre de 1978. 31-XII-1978.

VENTALLÓ, J. *Grup d'Artistes Independents 1932-1936, (cat)*, La Pedrera, Barcelona, X-1980.

VERGARA, A. *Diccionario de Arte Español*, Alianza, Madrid, 1996.

VERRIÉ, F. P. *Montserrat. Los Monumentos Cardinales de España*, Plus Ultra, Vol. IX, Madrid, 1950.

VIDAL i OLIVERA, J. *Josep Dalmau. L'aventura per l'art modern*, Fundació Caixa Manresa, Manresa, 1993,

VIDAL, M. *L'exposició d'art cubista de les Galeries Dalmau*, Col.lecció Les Arts i els Artistes, Universitat de Barcelona, Barcelona, 1996.

VILA, R. “Puntualizaciones sobre la supuesta falsificación de los Manolo Hugué”, *El Correo Catalán*, Barcelona, 6-XI-1973.

VILANOVA, S. “Los `Manolo Hugué` falsificados”, *El Correo Catalán*, Barcelona, 2-XI-1973.

VILANOVA, S. “El pastorcillo´, otra escultura que fue atribuida a `Manolo`”, *El Correo Catalán*, Barcelona, 3-XI-1973.

VILANOVA, S. “Los `Manolo Hugué` falsificados”, *El Correo Catalán*, Barcelona, 4-XI-1973.

Xavier Nogués, (cat), La Virreina, Barcelona, III / IV-1967.

Yvars, J.F. *Las Formas del cubismo : escultura 1909-1919*, (cat), Museo Nacional Centro de Arte Reina Sofía Madrid, 12-II / 22-IV-2002, Madrid, 2002.

ZENON. “Sala Busquets”, *Diario de Barcelona*, Barcelona, 24-III-1933.